

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДИПЛОМАТІЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з
міжнародною участю

29 лютого 2024 року

Київ-2024

Редакційна колегія:

Ржевська Н. Ф., доктор політичних наук, професор, завідувача кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, голова оргкомітету

Троян С. С., доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, заступник голови оргкомітету

Поведа О. П., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, голова робочої групи оргкомітету

Седляр Ю. О., доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Боротканич Н. П., кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Дерев'янка І. П., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Мороз А. С., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Сапсай А. П., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету

Мендрін О. В., доктор філософії (PhD), старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій, член оргкомітету.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій (протокол № 5 від 05.03.2024)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету (протокол № 3 від 05.03.2024)

ДИПЛОМАТИЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Київ, Національний авіаційний університет, 29 лютого 2024 р. К: НАУ, 2024. 301 с.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори опублікованих у збірнику доповідей

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ	9
Киридон А.М., Троян С.С. Російсько-українська війна 2014–2024 як відкладена велика європейська війна.....	9
Кривонос Р.А. Російсько-українська війна як чинник активізації норвезько-німецької співпраці	13
Лоссовський І.С. Двісті років «Доктрини Монро» та агресивні спроби її концептуального продовження на пострадянському просторі.....	18
Піляєв І.С. Досвід економічної дипломатії КНР у стосунках із країнами, що розвиваються	21
Ржевська І.М. Стратегічне партнерство як інструмент зовнішньополітичної взаємодії	25
Salnikova O.F. The tasks and role of the EU military assistance mission in support of Ukraine amidst the russian-ukrainian war	27
Тодоров І.Я. Новітні безпекові угоди України: сподівання та реальність	29
Циватий В.Г. Кризова дипломатія в системі міжнародно-політичних координат глобалізованого світу: інституціональний, превентивний і миротворчий дискурс.....	32
Шевчук О.В. Українсько-тайванські відносини в умовах російсько-української війни	35
СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	39
Волинцев О.Д. Африканський виклик для української дипломатії в умовах повномащтабного вторгнення рф	39
Ворона А.М. Значення діяльності альянсу «п'ять очей» в умовах сучасних регіональних викликів в АТР.....	41
Гнилянська Д.М. Інформаційне забезпечення українсько-британських відносин в контексті повномащтабного вторгнення рф	43
Грущинська Н.М. Дипломатія України під час російсько-української війни	45
Давиденко Д.М. Перспективи вступу Швеції до НАТО.....	47
Дерев'янюк І.П. Міжнародна підтримка Росії у війні проти України: від азійських велетнів до країн-ізгоїв	49
Дорошенко М.В. Мікрочіпи як основа зброї XXI століття.....	52
Іванова А.О. Інформаційні технології в сучасних міжнародних відносинах у контексті «Тайванської проблеми».....	54
Киридон А.М. Війна Росії проти України 2014–2024: вплив на реконфігурацію неопостбіполярності	57
Кирдяккіна К.К. Роль ООН в контексті врегулювання російсько-українського конфлікту	61
Кузьомко І.О. Сучасна зовнішня політика ФРН в контексті допомоги Україні	63
Ластенко О.Ю. Особливості використання інформаційних технологій та ЗМІ в російсько-українській війні	65
Максименко Ю.О. Перспективи розширення НАТО на схід.....	67
Мініцький В.В. Роль громадянського суспільства у повоєнному відновленні України	69
Петренко Д.С. Інформаційний тероризм як інструмент геополітичного впливу	71
Пехотін В.С. Особливості функціонування світового ринку послуг в умовах невизначеності	73
Поведа О.П. Геополітичні наслідки вступу Фінляндії до НАТО.....	76
Поляруш Д.Г. Проблемні елементи у відносинах України та Польщі від початку повномащтабного російського вторгнення: зернова криза	78
Проценко Д.Р. Глобальний характер тероризму та його вплив на міжнародну стабільність: необхідність активної ролі США	81
Расва Д.М. Російсько-українська війна та її вплив на євроінтеграційну політику України	83
Ратушняк Д.О. Гуманітарна допомога та соціокультурний обмін між Україною та Польщею під час повномащтабного російського вторгнення.....	85

Рязанцев І. Реформування оон в контексті російської агресії проти України	88
Седляр Ю.О. Туреччина у структурі національних інтересів України у чорноморському регіоні	90
Ткаленко Г. Міжнародні механізми та інструменти регламентації воєнних злочинів крізь призму російсько-української війни	93
Урда К.С. Гуманітарна діяльність ООН в умовах російсько-української війни	96
Хіцов Т.О. Актуальні проблеми сучасних міжнародних торгових відносин та логістики в умовах повномасштабної агресії РФ проти України	99

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА.....101

Багдасарян С.Т. Ефективність дипломатичної комунікації в епоху цифрових технологій	101
Боротканич Н.П. Астрополітика: ключові аспекти та проблеми	103
Ємець В.О. «Культура приготування українського борщу»: роль публічної дипломатії у протистоянні російській агресії	105
Заварикіна О.О. IT-дипломатія як різновид галузевої дипломатії	108
Климовська М.І. Дипломатична мобілізація в умовах військової кризи	110
Коверга Д.Д. Роль освітньої дипломатії у контексті публічної дипломатії	112
Котляревська С.С. Співпраця музею Вікторії й Альберта (Victoria and Albert Museum) та Києво-Печерської лаври як прояв культурної дипломатії	114
Кузьменко В.В. Цифрова, технічна та кібердипломатія України в умовах повномасштабної війни	116
Кузьміна К.Д. Мілітаризація космічного простору як проблема міжнародних відносин	119
Литинська Х.Є. Роль «розумної сили» в дипломатії Республіки Корея	122
Лесь І.О. Ядерний фактор у світовій політиці: від наукової ідеї до ядерного озброєння	125
Майстренко А.В. Інноваційні підходи до культурної дипломатії в епоху глобалізації	128
Марчук В.С. Ефективність галузевої дипломатії як інструменту зовнішньої політики: аналіз світового досвіду	131
Мислік А.А. Екологічна дипломатія: концептуальний вимір	132
Подрез Ю. Культурна дипломатія як новий вид дипломатії ХХІ ст.	135
Потапчук Є.І. Розвиток галузевої дипломатії у сфері ядерної політики КНДР	137
Сальнікова Н.В. Дипломатія як вид мистецтва	140

СЕКЦІЯ 3. ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ СОЮЗНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Адаменко Т.С. Євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики України	142
Бученко В. Дипломатія тиску: ефективність економічних санкцій	145
Ганусовська І.Д. Українсько-японські відносини у системі сучасних національних інтересів України	148
Демченко Р.М. Українсько-американське співробітництво у галузі кібербезпеки та кіберзахисту ...	150
Єршов А. Трансформація енергетичної дипломатії України в умовах війни	154
Захарук Є.О. Кіноіндустрія як складова публічної дипломатії США	157
Караманова А.О. Дипломатія США як фактор стримування російської збройної агресії проти України	159
Ковальчук Ю.Д. Інструменти публічної дипломатії України в умовах російсько-української війни	162
Кілімович К.С. Розширення присутності України в інформаційному просторі африканських країн	165
Кравчук Д.В. Тенденції використання криптовалют під час війни в Україні	167
Ковальов А.О. Чорноморське питання в контексті українсько-грецьких відносин	170
Козійчук С.О. Дипломатія США у контексті реалізації зовнішньополітичних завдань України і протидії російській збройній агресії	172
Кутирєва К.С. Курдське питання в міжнародних відносинах на сучасному етапі	174
Мироненко В. Дипломатія України та Італії в умовах війни	175
Миронюк І.В. Пропаганда та контрпропаганда: вплив на формування суспільної думки в епоху цифровізації	179
Панченко О.С. Роль США в підтримці України в умовах протистояння російській агресії	182

Пашковська А.С. Вплив брекзиту на зовнішню політику Великої Британії та європейську геополітичну ситуацію.....	185
Пінчук М.О. Велика Британія у контексті безпекових інтересів України	187
Поліщук Д.Р. Роль Туреччини в контексті сучасних міжнародних відносин в умовах повномасштабної агресії РФ проти України	189
Прокоп'єва А.А. Економічна дипломатія в контексті співробітництва з Польщею в умовах війни ...	193
Пронюк Я.П. Новий курс польсько-українських відносин в умовах війни України з росією: виклики та перспективи	196
Побоченко Л.М. Розвиток української дипломатії в умовах війни.....	198
Синчук Д.М. Реакція держав ЄС на повномасштабне російське вторгнення в Україну	201
Фещенко А.В. Роль дипломатичної діяльності України в умовах ведення війни	203
СЕКЦІЯ 4. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ	206
Бачіоккі Р.Р.Ф. Нормативно-правове забезпечення публічної дипломатії Італії.....	206
Богуцька А.В. Суть та ознаки милітаризму: від античних полісів та сучасної Північної Кореї.....	209
Бондар В.Ю. Особливості та головні акценти зовнішньої політики Франції на початку ХХІ століття.....	213
Бузівська К.В. Геополітичне значення БРІКС на міжнародній арені.....	216
Величко А.Л. Поляризація українського суспільства як результат пропагандистської кампанії рф за період 2014-2024 років.....	217
Гнатюк О.С. Гендерний фактор в міграційній політиці держави	221
Грабовський Я.О. Роль США в розв'язанні арабо-ізраїльського конфлікту: сценарії та перспективи врегулювання.....	222
Гринько В.В. Особливості тероризму в сучасних міжнародних відносинах на Середньому Сході.....	224
Гучко Ф.В. Зміна безпекової політики Словаччини в період правління Роберта Фіцо	228
Дмитрієва С.Ю. Космічні агентства провідних космічних держав АТР: інновації та дослідження ...	230
Зуєва А.К. Ймовірні сценарії розвитку Тайванської проблеми	233
Коров'яно В. Вплив глобальних чинників та криз на розвиток політики ЄС у сфері боротьби зі злочинністю	235
Кубрак В.Р. НАТО та країни Східного партнерства проти гібридних загроз.....	239
Кудрявцева М.С. Регіональне співробітництво України та Європи: реалізація програм транскордонного та територіального співробітництва.....	241
Кузьменко В.В. Соціальні мережі в стратегічних комунікаціях держави: ризики використання телеграм.....	244
Кукліновська В.В. Сучасні геополітичні та безпекові виклики на корейському півострові	246
Кухарчук С. Проблеми та перспективи подолання бідності в різних країнах світу	249
Малогуб А.В. Цифрова дипломатія Франції.....	251
Ляшенко П.Р. Фейкові новини як інструмент гібридної війни: методи виявлення та протидії	253
Назаренко Ю.О. Чорноморський вектор у зовнішній політиці Туреччини.....	255
Неделькіна Т. Ефективність SWIFT як інструменту економічних санкцій	257
Нестеренко К.Г. Переваги на ринку напівпровідників як умова забезпечення національних інтересів Тайваню.....	260
Осмолович М.С. Роль Пакистану в регіональних конфліктах	263
Павлик Є.О. Історичний аспект формування американського прогнозно-аналітичного середовища.....	265
Романченко А.Ю. ЄС у сучасній зовнішньополітичній стратегії КНР	267
Салтикова О.О. Аналіз нормативно-правового забезпечення дефініції «зв'язки з громадськістю» в Іспанії.....	270
Сапсай А.П. Повітряно-транспортна компонента в африканській архітектурі миру та безпеки	272
Сирдюк Г.К. Дипломатія України та її союзників в умовах війни	275
Смольянинов А. Міжнародне сприйняття перешкоджання журналістській діяльності в Україні.....	277
Соколова О.М. Стратегічне положення Ірану в регіоні Перської затоки	279
Ворона А.М. Зміна милітарної доктрини Японії як реакція на ескалацію з боку КНДР	281

Сущенко А.Б. Дилема зовнішньої політики Сербії: між євроінтеграцією та історичними пріоритетами.....	283
Толстенко В.О. Основні тенденції розвитку українсько-американського стратегічного партнерства	284
Федорчук С.В. Діджиталізація як фактор трансформації міжнародного іміджу України.....	288
Цирфа Ю.А. Формування зовнішньополітичної ідентичності РФ: вплив масової культури.....	290
Чихальов М.О. Міграційна політика Німеччини в інтеграційних процесах ЄС.....	292
Шамрасва В.М. Регіональне співробітництво Китайської Народної Республіки у сфері забезпечення міжнародної безпеки.....	294
Шевчук Є.І. Роль соціальних медіа у побудові комунікативних стратегій держави на міжнародній арені.....	296
Яценко Т.В. Кіберзлочинність як актуальна проблема сучасних міжнародних відносин.....	298

ВСТУПНЕ СЛОВО

Минув ще один рік і п'ять днів із дня проведення нашої традиційної Всеукраїнської конференції з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: сучасні виклики та перспективи», проте як і рік перед цим, наш Факультет керується при обранні дати конференції тим, що це є один із способів демонстрації незламності українського суспільства в протистоянні військовій агресії РФ проти України. Чергові роковини від початку повномасштабного вторгнення вкотре стають причиною академічної рефлексії на події, що продовжують обумовлювати всі аспекти внутрішнього життя держави і є вказівниками до змін у формуванні зовнішньої політики та дипломатії України.

Понад десять років триває, розв'язана Росією, війна проти України. Варто зазначити, що її вагомою складовою є й залишається на майбутнє, **війна дипломатій**, що є нічим іншим, як комплексним національним спротивом російській агресії на дипломатичному фронті, що має на меті забезпечення сприятливих, динамічних, ефективних умов і підтримки союзників у досягненні перемоги у війні та відновленні державного суверенітету України.

Дипломатична мобілізація і єдність України, на глобальному рівні, спрямовані на розширення присутності та впливу України в світовій політиці, участь у глобальному менеджменті та вирішенні глобальних проблем, просуванні цінностей та інтересів України, де пріоритетним є пошук нових партнерів та ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності та привабливості України. Нині вітчизняні дипломати відзначають три топові досягнення української дипломатії під час війни – створення широкої міжнародної коаліції з підтримки і допомоги Україні, насамперед, шляхом постачання зброї, імплементацію України в реально значиму складову Європи шляхом отримання під час широкомасштабної фази війни кандидатського статусу на членство в Європейському Союзі й, **нарешті**, донесення людям усього світу правди про російсько-українську війну, правди про імперський характер російської агресії, скерованої проти незалежності України та на знищення української ідентичності.

Українська дипломатія також відіграла визначальну роль у створенні потужного безпекового поясу світу – дипломатичного Рамштайну, де ядром є консолідований Захід, а це – понад 140 держав, що в березні та жовтні 2022 р. проголосували за резолюції Генасамблеї ООН із осудом російських анексій в Україні та підтримали повне відновлення територіальної цілісності та суверенітету України.

Загалом, починаючи з 2014 року, за ініціативою України, було ухвалено до півтора десятки резолюцій Генасамблеї ООН щодо територіальної цілісності нашої держави, захисту прав людини в окупованому Криму, проблеми мілітаризації Росією українського півострова, а також – гуманітарних наслідків агресії проти України.

Українська дипломатія здійснює величезну роботу з підготовки та створення необхідних міжнародних умов і міжнародно-правового забезпечення процедури покарання Росії та її союзників за злочин агресії проти України, окрім того, пов'язаних із ним воєнних злочинів та геноциду українців. Мова, зокрема, йде про створення Спеціального Міжнародного Трибуналу.

Надзвичайно важлива місія очікує на українську дипломатію по завершенню війни. Всі війни, раніше чи пізніше, закінчуються підведенням підсумків і фіксацією результатів за допомогою переговорного процесу й підписання відповідних міжнародних договорів чи угод. Саме дипломатичний талант, майстерність, м'яка і жорстка переговорні позиції й сила української

сторони мають забезпечити тверді міжнародно-правові безпекові гарантії та провідні позиції України в європейській і світовій повоєнній архітектурі міжнародних відносин.

Першочерговою стратегією МЗС України в умовах війни є експертна дипломатія, що забезпечує залучення відомих експертів та аналітиків для роз'яснення воєнної ситуації в Україні та усвідомлення ролі РФ у конфлікті. Це є важливим елементом у формуванні міжнародної підтримки та розв'язанні кризи і тим, на що націлена підготовка фахівців-міжнародників ФМВ НАУ.

Наш вітчизняний **дипломатичний фронт** гідно й органічно доповнює військовий фронт боротьби України проти віроломної агресивної війни з Росією. Саме тому, варто відзначити, що ця війна, водночас, – велика трагедія і потужний історичний шанс для України, який вона повинна сповна використати після завершення війни. А, тому, – завжди пам'ятаємо, – дипломатія повинна постійно адаптуватися до чергових викликів, розвивати нові комунікативні стратегії та шукати спільні рішення для забезпечення міжнародної стабільності та розвитку.

*Декан Факультету міжнародних відносин НАУ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України*

Юрій ВОЛОШИН

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Киридон Алла Миколаївна

доктор історичних наук, професор, директор
Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво»

Троян Сергій Станіславович

доктор історичних наук, професор
Національний авіаційний університет

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА 2014–2024 ЯК ВІДКЛАДЕНА ВЕЛИКА ЄВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА

Російсько-українська війна триває загалом десять років. Стартові умови як гібридної (з 26 лютого 2014 р.), так і повномасштабної конвенційної (від 20 лютого 2022 р.) війни були складними та невигідними для України. Відзначимо окремі обставини об'єктивного та суб'єктивного характеру, які безпосередньо й опосередковано вплинули на базові характеристики сучасної російсько-української війни.

По-перше, Україна виявилася неготовою до війни як такої: після завершення процесу ядерного роззброєння (1992–1996 рр.) і підписання міждержавних договорів зі всіма своїми сусідами (в тому числі з Російською Федерацією – були підписані договори про дружбу і співробітництво (1997 р.) та про визнання кордонів (2003 р.) не вбачала загрози війни.

По-друге, до 2014 р. в Україні відбувалося скорочення армії, зниження її загальної логістичної і вогневої боєздатності, а також зменшення замовлень і розробок по лінії військово-промислового комплексу. Часткові успіхи в продукуванні окремих передових військових розробок (ПТРК «Стугна-П», РСЗВ «Верба», Р-360 «Нептун» тощо) принципово не змінювали ситуацію.

По-третє, державне і політичне керівництво України на тлі захмарних показників торговельно-економічного співробітництва з Росією (піку в понад 55 млрд доларів було досягнуто в 2012 р.) не розглядало її практично аж до 2014 р. (попри військовий конфлікт довкола острова Тузла (2003 р.), газові та торговельні війни (2006–2009 рр.), в якості прямої чи опосередкованої загрози територіальній цілісності та суверенітету України.

По-четверте, Україна програвала в інформаційній війні, в ході якої упродовж практично майже десяти років (2013–2022 рр.) російська пропаганда активно й методично створювала й наповнювала негативними конотаціями («нацисти», «фашисти», «бандерівці», «натовці» тощо) образ ворога. Внаслідок цього російське суспільство було підготовлене до агресії проти України, що на сьогодні оприсутнюється в загальній підтримці як війни («спеціальної військової операції» – за офіційною російською термінологією), так і відповідного курсу президента В. Путіна.

По-п'яте, навіть серпнева 2008 р. російсько-грузинська війна й гібридна агресія 2014 р. Росії проти України не змінили кардинально ситуацію на безумовну пріоритетність зміцнення оборонного складника в контексті практичної реалізації завдань національної безпеки України.

По-шосте, в умовах безпосередньої загрози з боку Росії територіальній цілісності України з лютого 2014 р. наша держава упродовж понад восьми років не отримувала серйозної політичної та військової допомоги від держав-гарантів Будапештського меморандуму і західних держав-стратегічних партнерів. Ситуація з військово-політичною підтримкою (у тому числі з постачанням зброї, важкого озброєння, далекобійної артилерії, систем протиповітряної оборони тощо) почала кардинально змінюватися лише з кінця лютого–весни 2022 р. Це, звичайно, не могло не

позначитися на змінах на користь України в перебігу подій і характеру війни, яка поступово з суто оборонної в початковий період перейшла в фазу частково контрнаступальну через 4–6 місяців після розгортання широкомасштабного збройного конфлікту. Перелік отриманих західних видів зброї і систем, їхні кількісні та якісні показники, боєкомплектів до них і військового спорядження (попри те, що багато чого ми отримали із запізненням або в незначних масштабах) доволі переконливий, що дозволило Україні переламати на свою користь ситуацію на полі бою в 2022 р. і здійснювати деокупацію захоплених ворогом територій. Однак практично припинення в на початку 2024 р. військової допомоги Україні з боку США як провідного партнера дуже ускладнили ситуацію для ЗСУ на полі бою.

У ході війни РФ проти України увиразнилося кілька її характеристик. Окремі з них були очевидні ще до початку або в перші дні війни, а деякі оприсутнилися в процесі розгортання подій. При цьому з точки зору як дипломатичного лексикону, так і наукового й навіть поточного коректного вжитку наведені нижче характеристики російської агресії використовуються або як евфемізми (фігури мови, пом'якшувальні чи маскувальні терміни нейтрального характеру, але водночас це може бути і лексична прихована стратегія), або як тригери («спусковий гачок», причина, що приводить в дію/запускає певну подію чи механізм) російсько-української війни.

Гібридна війна – комплексні (економічні, воєнні, квазімілітарні, інформаційні, дипломатичні тощо) відкриті та латентні дії Російської Федерації проти України з метою досягнення стратегічних політичних цілей, спрямованих на підпорядкування українського геополітичного простору російській домінації. Гібридні війни мають, як правило, динамічний характер, з охопленням чималих територій, військові операції в них проводяться на велику глибину. На відміну від традиційних, для гібридних воєн характерне суттєве зміщення співвідношення військових і когнітивних, зокрема й інформаційно-комунікаційних складових. У процесі боротьби за ментальність та ідентичність населення когнітивні впливи у сучасних війнах сягають найширшого масштабу. З метою легкого та швидкого засвоєння потрібної інформації, потрапляння її у свідомість чи підсвідомість людини, в практиці інформаційних комунікацій широко застосовуються сучасні напрацювання психології. В умовах віддаленої перспектива переконливої чи остаточної військової перемоги над агресором, когнітивний, у тому числі й інформаційний вимір гібридної війни стає найбільш значущим стратегічним викликом і своєрідним тригером. Росія у гібридній війні проти України застосовує всі методи та способи з метою розколу українського суспільства, послаблення національної стійкості та позбавлення України її власної державності. Для досягнення цієї мети активно використовується інформаційний фронт, зокрема його історична пам'ятка складова. Він головним чином спрямований у цьому плані на фальсифікацію української історії, зневагу до історичного минулого українського народу в його боротьбі за незалежність. Боротьба України, в тому числі за допомогою зброї і санкцій союзників, проти російського нічим неспровокованого імперського нападу на нашу державу є відповіддю на гібридну, а потім і повномасштабну агресію Росії. Україна залишається єдиним реальним «фронтом» цієї світової гібридної війни, в якій її головне завдання – «вижити і перемогти», відстояти й захистити українську незалежність, ідентичність, міжнародну суб'єктність, основні європейські цінності.

Відкладена велика війна – велика регіональна чи навіть глобальна війна, яка має остаточно завершити перехід до сучасної неопостбіполярної системи міжнародних відносин і створити нову архітектуру світу з утвердженням в ньому дієвих міжнародно-правових, зокрема і безпекових, механізмів. Кілька років тому побачила світ (зокрема і в україномовній версії) книга історика Ю. Фельштинського та экс-радника МЗС України, професора М. Станчева «Третя світова: битва за Україну». Автори зазначили, що історія XXI століття тепер розділилась на «до» та «після» Третьої світової; або на «до» та «після» березня 2014 р. За кілька місяців російської агресії 2014 року «Європа та США пройшли шлях від повного нерозуміння того, що відбувається,

до чіткого усвідомлення того, що Путін розпочинає Третю світову війну. Хтось називає її Четвертою (маючи на увазі Третю світову «холодну»); хтось називає «Другою холодною»; хтось пише про європейську війну; хтось про російсько-українську...». Свої погляди на Російсько-українську війну як складник сучасної гібридної світової війни автори підтвердили також у найновішій праці, яку опублікували в Лондоні у травні 2022 р. Подібна думка була обґрунтована й у монографії «Світова гібридна війна: український фронт» (за заг. ред. В.П. Горбуліна, 2017 р.).

Навіть після 24 лютого 2022 р., немає чіткої відповіді щодо остаточного переростання геополітичної битви за Україну з гібридної в повномасштабну світову війну. Водночас очевидним є національно-визвольний характер війни з боку України і повзуча ескалація гібридної війни Росії проти України 2014–2024 рр. у глобальну кризу, зокрема і воєнного характеру. Іншими словами, реальністю стала відкладена чи відтермінована в часі сучасна Велика війна, яка не відбулася під час зміни міжнародної системи на рубежі 80–90-х років ХХ ст. при переході до постбіполярного світу або постВестфальського світопорядку. Саме вона має завершити перехід до сучасної неопостбіполярної системи міжнародних відносин.

Екзистенційна національно-визвольна війна – війна за життя, за право на існування і розвиток України як суверенної держави, українства – як етнонаціональної спільноти і політичної нації. Спрямована проти України і українства людиноненависницька російська неоімперська або рашистська пропаганда і така сама практика віроломної, спочатку гібридної, а потім широкомасштабної війни Росії проти України й українського народу в 2014–2024 рр. чітко підтвердили: окупаційні російські війська зайшли в Україну з єдиною метою – бажанням вести війну і вбивати українців з метою повного підпорядкування Москві східноєвропейського геополітичного простору. Для України головний зміст екзистенційної національно-визвольної війни ХХІ століття становить боротьба за відстоювання суверенітету і незалежності в міжнародно визнаних кордонах 1991 р., свободи, гідності, демократії, права на європейський вибір як загальнолюдські цивілізаційні цінності та смисли самого нашого буття.

Геноцидна війна – тимчасово окупована територія України як «колективна Буча». Тільки офіційно визнано вбитими понад 20 тис. цивільних громадян України, загинули понад 600 дітей. Проте лише Маріуполь може додати десятки тисяч до цих страшних цифр. А ще є багато встановлених і доведених фактів катувань, тортур, звалтувань, побиття тощо цивільних і полонених українців. Ці й інші злочини російських окупантів, злочини проти людяності, акт агресії як злочин повинен розглядати спеціальний Міжнародний трибунал. Ключову роль у просуванні ідеї створення такого трибуналу з розслідування злочину агресії Росії проти України взяла на себе Рада Європи.

Загалом російську офіційну політику щодо України можна схарактеризувати як політику тотального викорінення всього українського, знищення українства етнічно та політично на окупованих територіях шляхом масових убивств, створення непридатних умов для життя, провокування масової міграції тощо. Йдеться про знищення українців як самостійної політичної нації та знищення як окремої етнічної групи. Американський історик О. Мотиль назвав такі дії «винятковим актом дикості». Безумовно, вони є свідченням порушення російською стороною не лише конвенцій і правил ведення війни, але й здійсненням злочинів військового і воєнного характеру, злочинів проти людяності, що мають визначення геноциду.

На початку квітня (03.04.2022 р.) на сайті офіційного державного агентства «РИА Новости» опубліковано своєрідний маніфест одного з лояльних до Путіна російських політтехнологів Тимофія Сергєйцева. Відповідно до викладеного, після «спецоперації РФ» Україна має припинити своє існування як незалежна держава; її буде позбавлено територіальної цілісності, культурної самобутності й навіть самоназви. Цей «російський посібник з геноциду», який закликає до ліквідації української держави та до ліквідації будь-яких організацій, які мають

будь-які зв'язки з Україною, Тімоті Снайдер назвав «одним із найбільш відкритих геноцидних документів...».

Усі ці злочинні дії, що чинить РФ, розв'язавши віроломну брутальну війну проти України, має чітке визначення – злочини агресії, злочини проти людяності та воєнні злочини з ознаками геноциду. 14 квітня 2022 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» № 7276. Цією Заявою Верховна Рада України: 1) визнала дії, вчинені Збройними силами РФ та її політичним і військовим керівництвом під час останньої фази збройної агресії РФ проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., геноцидом Українського народу; 2) звернулася до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав щодо визнання вчинення Російською Федерацією геноциду Українського народу, а також злочинів проти людяності та воєнних злочинів на території України.

Ядерний тероризм за крок до ядерної війни – ядерний шантаж розпочався з перших днів російської повномасштабної агресії захопленням Чорнобильської та Запорізької АЕС і наказом В. Путіна привести в бойову готовність сили стратегічного стримування Росії (так звану «ядерну тріаду»). Стало очевидним, що РФ – постійний член Ради безпеки ООН, покликаний оберігати мир і безпеку (в тому числі – ядерну), перетворилася в державу-терориста. Перехід ядерної межі шляхом застосування Росією навіть так званої тактичної ядерної зброї поля бою загрожує повним хаосом і некерованістю в міжнародних відносинах. Парламентська асамблея Ради Європи стала першою міжнародною організацією, яка визнала нинішній російський режим терористичним.

Саме ядерна загроза з боку Росії в ході віроломно розв'язаної нею повномасштабної війни проти України (вкупі з кліматичними, технологічними, біологічними небезпеками) призвела 24 січня 2023 р. до переведення Годинника Судного дня в Чикаго на 10 секунд вперед – 23:58:30. На сьогодні Годинник показує символічний час, що відокремлює людство від дня глобальної рукотворної катастрофи (час до опівночі). Гірка іронія цього Годинника в тому, що його придумали саме учені-ядерники. Рішення про переведення стрілок приймає рада директорів американського журналу *Bulletin of the Atomic Scientists* і залучених експертів, зокрема й 18-ти лауреатів премії Нобеля.

Стрілки Годинника Судного дня зупинилися за 90 секунд від опівночі, що означає «час безпрецедентної небезпеки» для людства, зокрема й через віроломно розв'язану Росією війну проти України. А тому набат Хіросіми і Нагасакі, доповнений дзвонами сіл, містечок і міст України, не лише закликає до недопущення ядерної катастрофи, але й до припинення сучасного російського збройного віроломства. Результатом перемоги України і її союзників і партнерів – колективного Рамштайну – у відкладеній Великій війні ХХІ століття має бути, як мінімум – дерашизація, демілітаризація, демократизація, денуклеаризація Росії. Це була б найкраща формула для побудови нової архітектури міжнародних відносин.

Російська агресія і десятирічна війна проти України зі всією очевидністю засвідчила, що Росія одноосібно поставила під загрозу суверенітет і територіальну цілісність України, а також почала демонтаж всієї міжнародно-правової конструкції сучасного світового порядку. Її агресивні кроки викликали відповідну реакцію опору не лише української держави й суспільства, але спричинили санкційний тиск з боку переважної частини світового співтовариства. Підтвердженням цього стали запроваджені з 2014 р. (а особливо від кінця лютого 2022 р.) індивідуальні та секторальні санкції проти Росії, російських компаній, юридичних і фізичних осіб, та підтримка Генеральною Асамблеєю ООН 14-ти резолюцій (прийнятих упродовж 2014-2023 рр.) щодо відновлення повної територіальної цілісності та суверенітету України в міжнародно визнаних кордонах 1991 р.

У той час як Рада Безпеки ООН «паралізована розбіжностями», голова ГА ООН Денніс Френсіс 23 лютого 2024 р. закликав країни світу «черпати сили з колективного голосу Генеральної Асамблеї», яка засудила агресію і вимагає негайного, повного і безумовного виведення російських збройних сил з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів. 17 березня 2023 р., Міжнародний кримінальний суд у Гаазі видав міжнародні ордери на арешт президента Росії В. Путіна, а також уповноваженої з прав дитини М. Львової-Белової. Їх звинувачують у незаконній депортації дітей з території України до Росії. Міжнародний суд ООН визнав Росію винною у порушенні міжнародного права і своїм Розпорядженням про тимчасові заходи від 16 березня 2022 р. також зобов'язав РФ негайно припинити військову операцію, розпочату нею 24 лютого 2022 р. на території України.

Україна, український народ, ЗСУ відіграють вирішальну роль на сучасному етапі в боротьбі за збереження демократичних загальнолюдських цінностей, за подолання авторитарних тенденцій і зміцнення ліберальної демократії, за недопущення геноцидних практик, за зниження ризику ядерної війни і розповсюдження ядерної зброї, за ліквідацію загрози скочування до хаотизації міжнародних відносин, за відновлення базових принципів і засад функціонування міжнародного правопорядку. У цьому контексті Т. Снайдер підкреслив: «Українці дали нам шанс перевернути це століття, шанс на свободу та безпеку, яких ми не змогли б добитися самотужки, ким би ми не були. Все, що нам потрібно зробити, це допомогти їм перемогти». Ці слова актуальні сьогодні, по завершенні десяти років російсько-української війни. Війни, яка триває...

Кривонос Роман Анатолієвич

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного регіонаознавства

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ НОРВЕЗЬКО-НІМЕЦЬКОЇ СПІВПРАЦІ

Перехід російсько-української війни в активну фазу призвів до системних змін у європейській і світовій політиці, іноді несподівано позначившись на найрізноманітніших сторонах життя європейців. Наслідком стали зміни у відносинах третіх країн, не пов'язаних з Україною та Росією участю у спільних регіональних об'єднаннях чи військових союзах. Наукове осмислення такого роду змін становить теоретичний інтерес в контексті дослідження загальної системної еволюції міжнародних відносин на початку третьої декади ХХІ ст. та її впливу на зовнішню політику і геостратегію окремих міжнародних акторів. Аналіз новітніх тенденцій має також практичний сенс, адже робить можливим прогнозування подальшого розвитку відносин між країнами євроатлантичного регіону. Такий аналіз є актуальним ще й з точки зору української зовнішньої політики, оскільки російсько-українська війна призвела до зміни геополітичних орієнтацій української зовнішньої політики, які полягають у відмові України від балансування між створюваним Росією «євразійським» політичним простором та євроатлантичною інтеграцією на користь останньої. При цьому важливою є подальша розбудова відносин із європейськими сусідами і використання їхнього досвіду зовнішньополітичного та геостратегічного позиціонування.

Цікавість у цьому зв'язку становлять норвезько-німецькі відносини, адже шляхом подальшої розбудови двосторонньої співпраці обом країнам вдалося подолати негативні тенденції,

пов'язані з наслідками економічних санкцій, накладених на Російську Федерацію через розв'язання нею широкомасштабної війни проти України.

За даними норвезького статистичного агентства SSB, у 2022 р. Норвегія експортувала товарів на 2,6 трлн норвезьких крон, що майже вдвічі більше, ніж у попередньому 2021 р. наслідком стало потужне позитивне сальдо торгового балансу країни в понад 1,5 трлн норвезьких крон – приблизно втричі більше, ніж у 2021 р. [17].

Причиною екстремального зростання стало підвищення цін на природний газ, іншу сировину та лосось внаслідок міжнародних санкцій проти Російської Федерації, спричинених необхідністю протидії широкомасштабній російській агресії в Україні. У 2022 р. експорт природного газу зріс майже втричі з 2021 р. Експорт сирої нафти зріс у півтора рази, значно випереджаючи зростання решти експортних позицій [6]. З початку війни Норвегія збільшила постачання газу до Європи приблизно на вісім відсотків і очікує ще більшого зростання [12]. Оскільки більша частина норвезького природного газу постачалася до Німеччини, у 2022 р. ця потужна країна-сусідка стала для Норвегії найбільшим експортним ринком. Понад чверть усіх норвезьких поставок припало на Німеччину. Вона випередила Сполучене Королівство, яке було найпотужнішим експортним партнером раніше [6].

Не даремно, вже на третій протягом року зустрічі між федеральним канцлером Олафом Шольцем і прем'єр-міністром Норвегії Йонасом Гаром Стьоре 30 листопада 2022 р. в Берліні норвезький прем'єр назвав Німеччину «найважливішим партнером Норвегії в Європі» [1], а німецький федеральний канцлер охарактеризував Норвегію як «дуже особливого партнера» для своєї країни.

Перелом був започаткований 16 березня 2022 р. під час позапланового візиту до Осло віце-канцлера і міністра економіки та клімату Німеччини Роберта Габека [14], спричиненого відчайдушними спробами Німеччини знайти заміну російським енергоносіям після накладення на Росію санкцій з боку ЄС. Норвегія погодилася постачати Німеччині скраплений газ із заводу у Гаммерфесті і, якщо буде потрібно, надати для цього спеціальні кораблі. Причому постачання природного газу розглядається як перехідне рішення. Під тиском «зелених» партій в обох країнах були ухвалені рішення про переробку природного газу в Норвегії з метою вилучення з нього вуглекислоти, яка має в подальшому закачуватися на зберігання під норвезький материковий шельф, а отриманий водень, що являє собою екологічно чисте паливо, буде зріджуватися та постачатися до Німеччини. У майбутньому для безперебійного постачання водню планується побудова спеціального газопроводу на дні Північного моря [8]. Обидві країни прагнуть стати повністю кліматично нейтральними до середини століття, Німеччина – не пізніше 2045 р., Норвегія – до 2050 р.

У 2022 р. Норвегія покривала 33 % потреб Німеччини в природному газі, потіснивши Росію, поставки з якої впали з 52 % у 2021 р. до 22 % у 2022 р. після введення санкцій з боку ЄС та руйнування газопроводу Nord Stream 1 [6].

Зміцнюється співпраця між двома країнами і в сфері електроенергетики. Відносно дешева норвезька електроенергія є привабливою для потужної німецької промисловості. На додаток до розгалуженої мережі ГЕС, Норвегія розпочала будівництво кількох великих офшорних вітрових електростанцій, враховуючи значні вітрові ресурси в Північному морі [6]. Причому, на відміну від вітрових електростанцій на суходолі, проти яких через шумове забруднення довкілля виступають населення та «зелені» партії в обох країнах, проти офшорних електростанцій не висловлюється заперечень [3]. Одночасно, норвезька енергетична група Statkraft AS, яка є провідним європейським виробником електроенергії з гідроелектростанцій, а також прагне утвердитися і як виробник електроенергії з берегових вітрових та сонячних електростанцій, у жовтні 2021 р. придбала мережу 39 вітрових електростанцій бременського оператора вітрових електростанцій

Breeze Three Energy, які мають загальну встановлену потужність 31 МВт. Ще чотири вітрові електростанції загальною потужністю 35 МВт Statkraft придбала у Франції [15].

Консорціум, що складається з норвезького мережевого оператора Statnett і німецької компанії DC Nordseekabel GmbH & Co. KG (NOKA) [19], побудував через Північне море підводний кабель NordLink, який з'єднує електромережі Норвегії та Німеччини, таким чином об'єднавши ринки електроенергії. Надлишок енергії, що виробляється вітровими електростанціями на півночі Німеччини, буде передаватися до Норвегії та використовуватися там у той час, коли норвезькі гідроелектростанції накопичують воду для подальшого виробництва електроенергії. Натомість електроенергія з норвезьких гідроелектростанцій може передаватися до Німеччини, коли це необхідно [9]. Також компанія Deutsche Bahn, що здійснює експлуатацію залізниць на терені Німеччини, планує з 2023 р. купувати та передавати через NordLink 190 гВт год. електроенергії щороку з гідроелектростанції Mågelі на півдні Норвегії. Це приблизно відповідає потребам в енергії для всього руху електропоїздів у Німеччині протягом одного тижня. Оскільки цей проект дозволить заощаджувати до 146 тис. тон вуглекислого газу на рік, він має потужну підтримку партії Союз 90/Зелені, що входить до німецької урядової коаліції [10]. Крім того, NordLink було внесено до списку Європейської комісії як проект спільного інтересу Європейського Союзу [18].

Посилюється й військово-технічна співпраця між обома державами. У березні 2021 р. Норвегія підписала угоду з німецькими закупівельними організаціями і судноверф'ю ThyssenKrupp Marine Systems (TKMS) про придбання нових підводних човнів і ракет до них, а також про спільну розробку військово-морських ударних ракет для озброєння норвезьких і німецьких військово-морських суден на майже 4,5 млрд євро за участю норвезької технологічної групи Kongsberg Gruppe та потужного виробника оборонного устаткування Nammo AS [7].

Контракт включає розробку, будівництво та технічне обслуговування шести однакових підводних човнів (чотирьох для Норвегії і двох для Німеччини), розробку та будівництво ракет і ракетних систем. Передбачається, що в майбутньому норвезькі та німецькі екіпажі будуть керувати однаковими підводними човнами, а отже будуть взаємозамінними в рамках операцій НАТО. Проект включає спільне навчання та технічне обслуговування військової техніки.

Угода дозволяє Норвегії не лише отримати найсучаснішу зброю, але й передові військові технології, які в подальшому використовуватимуться норвезькою промисловістю. У рамках співпраці між Норвегією та Німеччиною в Бергені було створено спільний норвезько-німецький проектний офіс під норвезьким керівництвом, але з персоналом з обох країн [13].

З метою посилення обороноздатності в умовах викликів російсько-української війни у лютому 2023 р. Норвегія уклала угоду на суму 19,7 млрд норвезьких крон про купівлю протягом 2026–2031 рр. 54 танків Leopard 2 у німецької компанії Krauss-Maffei Wegmann [11].

Норвегія співпрацює з Німеччиною та своїми північноєвропейськими сусідами у наданні військової допомоги Україні під час російсько-української війни. Актуальним прикладом осені 2022 р. стала спільна закупівля Німеччиною, Данією та Норвегією словацької артилерії для України [13]. Норвегія також передбачає передати Україні частину танків, придбаних у німецьких виробників у 2001 р. [11].

Зростання важливості Німеччини також призвело до того, що, починаючи з 1999 р., норвезький уряд регулярно схвалює *Стратегію щодо Німеччини* як окремий нормативний акт. Цей документ містить конкретні цілі розбудови співпраці у таких вибраних пріоритетних сферах, як європейська політика, економічна політика, торгівля та культурна співпраця. Метою *Стратегії*, окрім розширення міжсуспільних зв'язків, є посилення співпраці з Німеччиною для «захисту багатосторонніх інституцій, міжнародних правил поведінки та максимально вільної світової торгівлі». Чергові редакції *Стратегії* оприлюднювалися у 2003, 2007 [2], 2014 [4] та 2019 рр. З 2007 р. стратегія також супроводжується докладним *Планом дій*, намічених для її виконання.

Норвегія бере активну участь у започаткованому 2019 р. німецьким міністром закордонних справ Гайко Маасом і його французьким колегою Жаном-Івом Ле Дріаном під час 74-ї Генеральної асамблеї ООН «Альянсі за багатосторонність» [5] – неформальному об'єднанні понад 50 країн, міжнародних організацій та представників громадянського суспільства, що реагує на поточні виклики, вирішення яких потребує більшої міжнародної співпраці, проте без залучення уже створених альянсів і офіційних структур [16].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що норвезько-німецькі відносини отримали величезний імпульс після російського вторгнення в Україну та пов'язаної з цим енергетичної кризи. Норвегія стала для Німеччини основним постачальником електроенергії та енергоносіїв, серйозно потіснивши Росію на німецькому енергетичному ринку, й перетворилася на її найважливішого партнера у здійсненні енергетичного переходу до відновлюваних джерел, що не забруднюють довкілля й не порушують кліматичний баланс у світі. У той же час, Німеччина залишається одним із надійних союзників Норвегії в рамках НАТО, що набуває актуальності через наявність у неї кордону з Росією. Норвезько-німецькі взаємини демонструють нові тенденції у міжнародних відносинах, зокрема, відбувається посилення ролі безпекової, екологічної та енергетичної проблематики, що формують єдиний взаємопов'язаний комплекс питань; а також посилюється співпраця держав, що входять до Європейського Союзу, з тими їхніми сусідами, які не належать до цього регіонального об'єднання. Отже, російська агресія проти України сприяє консолідації країн Заходу не лише у військовій, але й в економічній, енергетичній та екологічній сферах.

Список використаних джерел

1. Bundeskanzler Scholz würdigt Norwegen als "ganz besonderen Partner für Deutschland". BusinessPortal Norwegen. – URL: <https://businessportal-norwegen.com/2022/12/01/olaf-scholz-norwegen-ist-fuer-deutschland-ein-ganz-besonderer-partner/> (дата звернення: 15.11.2023).
2. Die Deutschland-Strategie der norwegischen Regierung, Oktober 2007. *Regjeringen.no*. URL: <http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/Tysklandstrategi.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
3. Falkner J. Deutsch-norwegische Beziehungen im Fast-Track-Modus. Interview mit Petter Ølberg, Botschafter des Königreiches Norwegen in der Bundesrepublik. *Business Portal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2022/04/08/deutsch-norwegische-beziehungen-im-fast-track-modus/> (дата звернення: 15.11.2023).
4. Froland H. O. Von Misstrauen (bis) zur zuverlässigen Interessengemeinschaft. Eine Kontextualisierung der norwegischen Freundschaftspflege mit dem vereinten Deutschland. *Deutschland Archiv*. 2014. 19 Dezember. URL: <http://www.bpb.de/197834> (дата звернення: 15.11.2023).
5. Germany and Norway: Bilateral relations. *Federal Foreign Office*. 2022. 07. September. URL: https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/norwegen-node/norway/218692#content_1 (дата звернення: 15.11.2023).
6. Hohe Gaspreise führten 2022 zu historisch hohen Exporten. Deutschland grösster Exportmarkt Norwegens. *BusinessPortal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2023/01/20/hohe-gaspreise-fuehrten-2022-zu-historisch-hohen-exporten-deutschland-groesster-exportmarkt-norwegens/> (дата звернення: 15.11.2023).
7. Industriekooperation als Teil des U-Boot-Deals – Kaufsumme fließt in Form von Exporten nach Norwegen zurück. *BusinessPortal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2021/03/25/industriekooperation-als-teil-des-u-boot-deals-kaufsumme-fliesst-in-form-von-exporten-nach-norwegen-zurueck/>. (дата звернення: 15.11.2023).

8. Joint Statement Germany-Norway. *Regjeringen.no*. URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e895093224b641199d68e4cb5c73ae79/joint-statement-germany-norway.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
9. Längstes Offshore-Kabel der Welt verbindet Norwegen und Deutschland *En:former*. 2019. 04 November. URL: <https://www.en-former.com/nordlink-laengstes-offshore-kabel/> (дата звернення: 15.11.2023).
10. Neue Wege für mehr Grünstrom: Deutsche Bahn sichert sich Wasserkraft aus Norwegen. *Deutsche Bahn*. 2021. 4. August. URL: https://www.deutschebahn.com/de/presse/pressestart_zentrales_uebersicht/Neue-Wege-fuer-mehr-Gruenstrom-Deutsche-Bahn-sichert-sich-Wasserkraft-aus-Norwegen-6865168 (дата звернення: 15.11.2023).
11. Norwegen kauft 54 neue Leopard 2-Panzer in Deutschland. *Business Portal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2023/02/03/norwegen-kauft-54-neue-panzer-in-deutschland/#more-23938> (дата звернення: 15.11.2023).
12. Norwegen und Deutschland sind wichtige Partner gerade jetzt *BusinessPortal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2022/10/07/norwegen-und-deutschland-sind-wichtige-partner-gerade-jetzt/#more-22203> (дата звернення: 15.11.2023).
13. Norwegen und Deutschland unterzeichnen Abkommen über neue U-Boote und Raketen. *BusinessPortal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2021/07/09/norwegen-und-deutschland-unterzeichnen-abkommen-ueber-neue-u-boote-und-raketen/> (дата звернення: 15.11.2023).
14. Norwegen unterstützt Deutschland bei der Diversifizierung der Energiezulieferungen. *BusinessPortal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2022/03/16/norwegen-unterstuetzt-deutschland-bei-der-diversifizierung-der-energiezulieferungen/#more-19374> (дата звернення: 15.11.2023).
15. Norwegischer Energiekonzern Statkraft erwirbt Windkraftportfolio in Deutschland und Frankreich. *Business Portal Norwegen*. URL: <https://businessportal-norwegen.com/2021/10/04/norwegischer-energiekonzern-statkraft-erwirbt-windkraftportfolio-in-deutschland-und-frankreich/#more-17670> (дата звернення: 15.11.2023).
16. Stepping Stones of the Alliance for Multilateralism. Alliance for Multilateralism. URL: <https://multilateralism.org/stepping-stones/> (дата звернення: 15.11.2023).
17. Utenrikshandel med varer. *Statistics Norway*. URL: <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/utenrikshandel/statistikk/utenrikshandel-med-varer> (дата звернення: 15.11.2023).
18. Verordnung (EU) Nr. 347/2013 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 17. April 2013 zu Leitlinien für die transeuropäische Energieinfrastruktur und zur Aufhebung der Entscheidung Nr. 1364/2006/EG und zur Änderung der Verordnungen (EG) Nr. 713/2009, (EG) Nr. 714/2009 und (EG) Nr. 715/2009 (Text von Bedeutung für den EWR). *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:02013R0347-20200331> (дата звернення: 15.11.2023).
19. 1.400-MW-Gleichstrom-Seekabel: BSH genehmigt NordLink-Kabel nach Norwegen. *Windkraft-Journal*. 2014. 12. Oktober. URL: <https://www.windkraft-journal.de/2014/10/12/1-400-mw-gleichstrom-seekabel-bsh-genehmigt-nordlink-kabel-nach-norwegen> (дата звернення: 15.11.2023).

Лоссовський Ігор Євгенович
кандидат фізико-математичних наук,
заступник Голови Державної служби України
з етнополітики і свободи совісті

ДВІСТІ РОКІВ «ДОКТРИНИ МОНРО» ТА АГРЕСИВНІ СПРОБИ ЇЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПРОДОВЖЕННЯ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Зовнішня політика РФ останніх 15 років щодо країн пострадянського простору, насамперед України, є експансіоністською та агресивною з поступовим нарощуванням рівня агресивності аж до повномасштабного військового вторгнення на територію України та продовження останні два роки кривавої загарбницької війни з численними людськими жертвами серед мирного населення та масштабними руйнуваннями тисяч населених пунктів та міст України. Починаючи із часів сумнозвісного виступу В.Путіна на Мюнхенській безпековій конференції 2007 року можна по аналогії зі зовнішньополітичною доктриною «обмеженого суверенітету» («доктрина Брежнєва») часів холодної війни, вважати, що російський диктатор реалізує «нову доктрину обмеженого суверенітету» («доктрину Путіна»), змістовне концептуальне наповнення якої активно формувалося після 2007 року, а найбільш концентровано впродовж 2014 р. на тлі анексії Криму та військової агресії на Донбасі, що вже тоді призвело до значних людських жертв серед військових і мирного населення.

Елементи концепції «обмеженого суверенітету» містилися ще у відомій з 1823 р. «Доктрині/Декларації Монро», розробленій Держсекретарем і майбутнім Президентом США Джоном Адамсом та проголошеній 2 грудня 1823 року в щорічному посланні до Конгресу тодішнім Президентом США Джеймсом Монро, яка стала ідеологічною основою експансії США в усій Західній півкулі. Двохсотлітній ювілей виникнення цієї Доктрини відзначався в грудні минулого року. Свого часу «Доктрина Монро» була покликана легітимізувати численні факти прямого та опосередкованого втручання Вашингтону у внутрішні справи країн Латинської Америки під приводом сприяння розв'язанню їхніх внутрішніх конфліктів. Керуючись «Доктриною Монро», США докладали чималих зусиль для підкорення Південно-Американського континенту своїм інтересам, а декларативний захист регіону від потенційних агресій з боку європейських держав сприяв закріпленню там американської гегемонії. Досить символічно, що у листопаді 2013 р., майже на передодні початку 20 лютого 2014 року російсько-української війни та вторгнення російських військ на суверенну територію України – Автономну Республіку Крим США після 190 років запровадження цієї зовнішньо-політичної доктрини від неї офіційно відмовились. Беручи участь у саміті Організації Американських Держав, Держсекретар Джеймс Керрі демонстративно заявив, що США офіційно відмовляються від «Доктрини Монро». Цьому сприяв як реальний розвиток міжнародних відносин у Південній Америці, так і розгортання з кінця 1980-х років регіональних інтеграційних процесів та створення у 1985 р. організації MERCOSUR. «Доктрина Монро» знайшла своє концептуальне продовження та практичне втілення в часи холодної війни у формі непроголошеної, але визнаної в політичних та експертних колах реально діючої, - «Доктрині Брежнєва».

Головні ідеї та основні елементи згаданої «Доктрини Путіна» були сформульовані в публічних виступах її натхненника — російського президента, а згодом і диктатора, зокрема у зверненні до обох палат Федеральних зборів країни у зв'язку з пропозицією «Державної ради Республіки Крим про прийняття республіки до складу РФ» (так звана «Кримська промова», 18 березня); «Валдайській промові» 24 жовтня 2014 р.; зверненні до Федеральних зборів РФ 4 грудня 2014 року. Крім того, 26 грудня 2014 р. Путіним було ухвалено нову Військову доктрину РФ, яка порівняно з попередньою редакцією 2010 р. до головних зовнішніх небезпек Росії включає

«встановлення в суміжних з РФ державах режимів, ...політика яких загрожує інтересам Росії». Цим документом РФ намагався «легітимізувати» вірогідні майбутні розширення своєї території за рахунок сусідів. Так, серед головних завдань російських збройних сил у мирний час було проголошено «захист громадян РФ за межами РФ від збройного нападу на них». Стверджувалось, що навіть у далеких країнах російськомовні громадяни, що там проживають, мають право на військовий захист російської армії. Таким чином, на офіційному нормативному та законодавчому рівні фактично закріплювалася легітимізація поглиблення та продовження загарбницької війни в Україні та в майбутньому на інших територіях, які в хворому уявленні російського диктатора мали «підстави» бути проголошеними «історичними російськими територіями», або такими, що входять до зони «виключних інтересів Російської Федерації».

Такі чинники, як: російський імперський націоналізм, що часто переходить у великодержавний шовінізм; захист «цивілізаційної» ідентичності (культурні і релігійні псевдоправославні цінності, заперечення гомосексуалізму, базових свобод тощо); пропаганда переваг «суверенної», «контрольованої» демократії (на протипагу цінностям ліберальної демократії), — не є досить фундаментальними, а лише служать прикриттям клептократичної сутності авторитарного режиму Путіна, який на третьому десятку правління диктатора набув відвертих рис тоталітаризму. Принципові складові компоненти «Доктрини Путіна» офіційно не проголошені російським керівництвом. Однак те, що застосовується в практичній міжнародній діяльності, насамперед на пострадянському просторі, можна окреслити так: - РФ більше не розглядає Захід як партнера, що заслуговує на довіру, оскільки попри попередження, які звучали у відомій «Мюнхенській промові» Путіна 2007 р., США, НАТО і ЄС нібито продовжують ігнорувати життєві, історичні регіональні інтереси Росії на пострадянському просторі, поширюючи свій вплив і «затягуючи» країни регіону у свої структури, проводячи політику «стримування Росії»; - РФ більше не розглядає себе частиною євроатлантичної спільноти, вона є країною «суверенної», «контрольованої» демократії, близько 80% населення якої однозначно підтримують агресивну загарбницьку політику Путіна щодо України, анти-американізм і конфронтацію із Заходом. Росія має свою ідентичність і належить до окремої цивілізації, яка сповідує власну систему цінностей; - у нинішніх умовах розпаду/послаблення однополярного світопорядку, коли новий «багатополярний» (або «багатоцентричний») світ тільки формується, наявними є «некерований хаос» і «відсутність правил гри», що значно розширює кордони допустимої поведінки у світі для сильних та агресивних держав; - система міжнародних договорів і міжнародне право в цілому для РФ більше не є системою правил/координат міжнародних відносин, а є «меню», з якого обирається те, що вигідно в конкретний історичний момент. Роль міжнародних організацій суттєво скорочується, оскільки співпраця з ними для сильних держав втрачає сенс, як тільки це починає заважати їхнім національним інтересам; - поняття «національний/державний суверенітет» для більшості держав є відносним. Реальний повноцінний суверенітет [1] є атрибутом виключно сильних держав. Інші так чи інакше віддають частину свого суверенітету або сильнішим партнерам/союзникам, або міжнародним безпековим організаціям. Права на реальний суверенітет фактично позбавляються пострадянські країни, оскільки вони наділяються лише таким суверенітетом, який не суперечить життєво важливим інтересам Росії. Такими «концептуальними аргументами» виправдовується «легітимність» як агресії та вторгнення РФ в Україну й анексії Криму, так і інтервенції в Грузії у 2008 році. Такими ж «аргументами» можуть виправдовуватися й майбутні агресивні плани Росії. Серед пострадянських країн під «обмежений» Росією суверенітет формально не підпадають три країни Балтії (Естонія, Латвія, Литва), які є членами Євросоюзу і НАТО й перебувають під безпековою парасолькою цих організацій та лідера Західного світу – США. Разом з тим, новий світовий і європейський порядок, який намагається розбудувати В. Путін, повинен передбачати поширення впливу Росії на весь Балтійський регіон (окрім Німеччини), і навіть не лише на пострадянську

його частину. Оскільки сформульована вище нова доктрина «обмеженого суверенітету» («Доктрина Путіна») має відношення до принципових категорій Вестфальської системи міжнародних відносин 1648 року, таких, як: національний інтерес, державний суверенітет, територіальна цілісність, обов'язковість виконання міжнародних договорів, то можна вважати, що на фоні суміжного процесу зростання нових центрів сили вона є спробою чергової модифікації Вестфальського світопорядку. Якщо однополярний світопорядок із глобальним домінуванням США, встановлений після завершення «холодної війни», вважати 7-ю модифікацією Вестфала, то актуальні російсько-китайські потуги його руйнування є спробами 8-ї модифікації Вестфальської системи міжнародних відносин. Незважаючи на той факт, що країни Балтії є повноправними членами найпотужнішої у світі системи колективної безпеки, з боку РФ на них продовжує здійснюватися провокаційний тиск, який свідчить про те, що Росія перевіряє на міцність єдність у рамках НАТО і не залишає сподівання поширити дію «Доктрини Путіна» на балтійські країни. На думку аналітиків, балтійських і західних політиків наступною ціллю російської агресії після України можуть стати саме країни Балтії.

Складовою практичної реалізації вказаної «Доктрини Путіна» стало формування «Неоімперської стратегії Росії». Серед головних елементів цієї неоімперської стратегії РФ, враховуючи понад 30-річний історичний досвід, можна відзначити такі:

- нав'язування незалежним країнам пострадянського простору «обмеженого суверенітету», нейтрального статусу, категоричне заперечення можливості подальшого розширення НАТО на схід та вступу до Альянсу України, Грузії та Молдови;

- формування так званих «сепаратистських» анклавів та розпалювання «проксі-війн/конфліктів» за безпосередньої участі Росії та її військових контингентів. Політична, військова, логістична, фінансова та ресурсна підтримка Росією проксі-сил та їх військових підрозділів;

- просування у внутрішньому дискурсі та на міжнародній арені нарративу про виключно внутрішній характер конфліктів в країнах пострадянського простору (міжетнічні, міжнаціональні, міжконфесійні), намагання завуалювати ініціативну деструктивну роль Росії як розпалювача та зацікавленої сторони конфліктів;

- нав'язування федеративного державного устрою унітарним країнам, що може призвести до послаблення їх внутрішньої державної єдності та набуття анклавом «права вето» в питаннях зовнішньої політики і безпеки;

- формування окупаційних місцевих адміністрацій «сепаратистських» анклавів за участі російських посадовців та окупаційних військових підрозділів, очолюваних кадровими російськими офіцерами і генералами, які є складовою ЗС РФ, під видом місцевих «проксі» військ;

- примус незалежних країн з російського оточення вести прями переговори щодо припинення конфліктів з маріонетковими окупаційними адміністраціями, як незалежними, самостійними сторонами конфліктів;

- нав'язування в переговорному процесі ролі Росії як «неупередженого», «безстороннього» посередника та «гаранта» виконання досягнутих мирних домовленостей між «сторонами» конфлікту;

- призначення на ключові посади в місцеві органи окупаційної адміністрації російських громадян - професійних чиновників високого рівня з РФ;

- участь російських військових контингентів ЗС РФ в якості «миротворців», «нейтральних» «неупереджених» підрозділів з підтримання миру/спостереження за дотриманням миру;

- повзуча русифікація «сепаратистських» анклавів: створення безальтернативного російського пропагандистського мас-медійного простору, встановлення російського законодавства в сферах громадського життя та економіки; нелегальна масова видача російських

паспортів/громадянства населенню (часто густо примусова), формування російського рубльового фінансово-платіжного середовища; протизаконне створення виборчих дільниць і проведення «місцевих» та російських виборів, референдумів, розміщення офісів російських політичних партій на окупованих територіях;

- переведення середніх шкіл та ВНЗ окупованих територій на російські програми й виключно на російську мову навчання з притаманними Росії ідеологічною пропагандою та так званим «патріотичним вихованням молоді».

- знищення проявів та заперечення будь-яких національних та культурних особливостей окупованих територій відмінних від «русского мира».

Піляєв Ігор Славович
доктор політичних наук, професор,
провідний науковий співробітник,
Державна установа «Інститут економіки та
прогнозування НАН України»

ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КНР У СТОСУНКАХ ІЗ КРАЇНАМИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Наразі, в світі ведеться не лише геополітична і геоекономічна, але й теоретична боротьба на рівні наукового дискурсу між т. зв. «Вашингтонським консенсусом» і «Пекінським консенсусом»¹ – тобто різними моделями економічного розвитку та участі в глобалізаційних процесах для нових індустріальних країн та країн, що розвиваються.

Після розпочатої Ден Сяопіном у грудня 1978 р. «політики реформ і відкритості» Китай відійшов від марксистсько-маоїстського підходу до дипломатії на користь все більш інтегративного підходу, поєднуючи звернення до етичних установок конфуціанської традиції з прагненням інкорпорувати методологію та практичні підходи західних шкіл політології, міжнародних відносин та дипломатії, особливо політичного реалізму та конструктивізму.

Пекін, прагнучи виставити себе покровителем країн «глобального Півдня» в їх боротьбі за гідне місце в сучасному світі та апелюючи до постколоніального ресентименту їхніх народів, які, як і Китай, у минулому зазнали національного приниження та експлуатації з боку колоніальних імперій «глобальної Півночі», протягом останніх десятиліть активно розробляє концептуально-теоретичні засади своєї дипломатії з опорою на традиційні для китайського конфуціанства цінності глобальної гармонії, гуманності, глобального консенсусу на основі спільних інтересів та «спільної долі», переосмислення «всіх проблем у світі» як «проблем світу» [13, с. 17] в його єдності.

«Теорія відносин» Цинь Яцина, неоуніверсалістська «теорія Піднебесної» Чжао Тін'яна, «теорія морального реалізму» Янь Сюєтуна, концепт «моральної інтерсуб'єктності» Хуан Чуньчеха та ін. – всі вони апелюють до традиційної китайської думки та історії, на цій основі оскаржуючи, але ще більшою мірою доповнюючи західні теорії глобалізації та міжнародних відносин. При цьому Цинь Яцин зауважує, що традиційний для часів двохтисячолітньої Китайської імперії китаєцентричний ієрархічний концепт всесвіту – Піднебесної (китайський термін – *Тянься*), який на практиці було імплементовано в імперську трибутарну (данницьку)

¹ Термін, як альтернатива Вашингтонському консенсусу, вперше запропонований в 2004 р. Джошуа Купером Рамо (США), керуючим директором геостратегічної консалтингової компанії Kissinger Associates.

систему, де всі переважно добровільно визнавали верховний авторитет і владу китайського імператора, вважалися його підданими й віддавали йому пошану та данину, – не можна розглядати як теорію міжнародних відносин, оскільки такий концепт не містить жодних понять суверенітету і територіальної цілісності, а тому не має сенсу «міжнародності» [10]. На думку Чжао Тін'яна, «належний» глобалізований світ може бути заснований на двох ключових концептах – *агори*² і *піднебесної*, де давньогрецькі і китайські традиції взаємодоповнювалися б у гармонії [13, с. 17]. За твердженням Чуньчех Хуана, прихований інтелектуальний ресурс «моральної інтерсуб'єктності», який міститься в конфуціанському концепті гуманізму (кит. *рен*) – саме те, що потрібно людству в XXI столітті [6].

Ян Сюєтен визначає політичне лідерство через призму неоконфуціанської моралі, зокрема через здатність уряду здійснювати свою національну відповідальність й підтримувати свій міжнародний стратегічний авторитет. При цьому ключовим зовнішньополітичним меседжем його теорії виступає впевненість в тому, що поляризація глобальної конкуренції між Китаєм і Сполученими Штатами не призведе до нового сценарію холодної війни, але їх взаємна недовіра зрештою поверне світовий центр з Європи до Східної Азії, де він й перебував протягом багатьох століть історії людства до другої половини XVIII ст. [12].

У цьому контексті «реляційна» дипломатія КНР робить наголос на розвиток «людських відносин» між лідерами держав, гармонізацію відносин між державами на основі конфуціанської мудрості, моралі і здорового глузду, і відносно менше значення, ніж західна дипломатія, надає світовому порядку, заснованому на письмових нормах міжнародних договорів та міжнародного публічного права в цілому.

Китай розвиває взаємодію з країнами, що розвиваються, в рамках свого концепту рівноправного співробітництва «Південь-Південь», постійно акцентуючи їх спільний досвід експлуатації економічно розвиненими державами Заходу (або Півночі в цьому геополітичному контексті) та свій особливий та успішний шлях розвитку як засіб позбутися залежності від Заходу та подолати відсталість [2, с. 823].

Особливостями «китайської моделі» розвитку порівняно з іншими експортно-орієнтованими східноазійськими економіками є агресивне використання державних функцій та державної форми власності для стимулювання зростання, ринкової конкуренції та інвестицій поза межами державного сектору [9] та широке використання прямих іноземних інвестицій в спеціальних економічних зонах [7, с. 47].

Економічна дипломатія Пекіна відзначається притаманною конфуціанству гнучкістю, намаганням уникати антагонізмів та відшукувати «золоту середину».

Теоретичним обґрунтуванням сучасної економічної дипломатії КНР в країнах, що розвивається стала теорія нової структурної економіки (НСЕ), розроблена одним із найавторитетніших у світі китайських економістів, нині професором Пекінського університету Джастіном Іфу Ліном під час його перебування на посаді віце-президента та шеф-економіста Світового банку (2008–2012 рр.). На відміну від переважно невдалих результатів «структуралістської» політики індустріалізації через імпортозаміщення, характерної для країн колишнього «соціалістичного табору» й цілого ряду країн Латинської Америки, Близького Сходу та Африки періоду після Другої світової війни аж до краху біполярного світу, головний наголос у НСЕ робиться на порівняльних конкурентних перевагах країни, що вимагає належної оцінки її забезпеченості факторами виробництва. При цьому трудомістка легка промисловість розглядається як відправна точка для структурної трансформації та розвитку економіки. Стимулююча розвиток роль держави, згідно з теорією НСЕ, має обмежуватися насамперед координацією процесів модернізації національної промисловості через інфраструктурне

² Площа для загальних (народних) зборів громадян в давньогрецьких полісах.

забезпечення – як «м'якою» (інститути, освіта, наука, соціальні механізми, людський капітал, системи цінностей [8, с. 22]), так і «жорсткою», матеріальною інфраструктурою. Принциповою особливістю теорії НСЕ є відмова від традиційної бінарності поділу країн на розвинуті й такі, що розвиваються: економічний розвиток визнається як поступовий і безперервний процес, що слідує за змінами порівняльних переваг у міру того, як держава поступово переходить від аграрної до індустріальної економіки [2, с. 820-821].

Варто відзначити, що теорія НСЕ не передбачає революційного виклику світовим економічним та фінансовим інституціям, що уособлюють Вашингтонський консенсус. Радше, створюючи інтелектуальні рамки для ведення зовнішньоекономічної політики, вона обґрунтовує об'єктивний тренд реструктуризації архітектури глобального економічного та фінансового лідерства й посилення позицій та провідної ролі Китаю в цих процесах, зокрема пов'язаних із динамічними змінами глобальних ланцюгів створення вартості.

Таким чином, теорія НСЕ, або «китайська модель» Ліна – це не антагоністична, контрґегемонна, жорстко етатистська чи інтервенціоністська модель, а частина мейнстримного теоретичного дискурсу. Вона фактично доповнює глобальну капіталістичну систему. Відтак, концептуально-теоретичні засади сучасної економічної дипломатії КНР можуть бути, за влучним визначенням Дж. Еберга і Д. Бекера, охарактеризовані як «неортодоксальна ортодоксія» [2, с. 824]. Тобто теоретичне та дипломатичне обґрунтування реальної моделі сучасного пореформеного економічного розвитку КНР є більш поміркованим, більш «дружнім» та адаптивним до неоліберальної моделі Вашингтонського консенсусу, більш інтегрованим до мейнстримного неокласичного економіко-теоретичного дискурсу, що відбувається під егідою світових фінансових інституцій (МВФ, Група Світового банку), ніж сама ця реальна модель.

Особливо успішно така стратегія Пекіна зарекомендувала себе в регіоні Африканського Рогу, передусім в Джибуті та Ефіопії.

Керуючись тим, що важливим компонентом НСЕ є інвестиції в інфраструктуру, Ефіопія послідовно й масштабно інвестує в жорстку інфраструктуру: автомобільні дороги, електромережі, аеропорти, телекомунікаційні системи, залізниці, дамби тощо, з метою закласти відчутну основу для сталого зростання та розвитку. Сам основоположник теорії НСЕ Лін став близьким радником покійного ефіопського прем'єра Мелеса Зенаві, а також наступних ефіопських лідерів. За керівництва Зенаві (1991–2012) Ефіопія стала однією з найшвидше зростаючих економік Африки. Зокрема, у період між 2004 і 2014 рр. країна продемонструвала одні з найшвидших у світі темпів зростання реального ВВП – у середньому 10,9% [11]. В сучасній Ефіопії Китай розглядається як взірцева модель економічного розвитку саме крізь призму теорії НСЕ [2, с. 828].

З огляду на войовничу і конфронтаційну політику Еритреї щодо своїх сусідів з моменту здобуття нею незалежності в 1991 році, Пекін зробив основну ставку в регіоні на встановлення та розвиток стратегічного партнерства з Джибуті – країну з найменшою територією на Африканському континенті. Однак її близькість до Близькосхідного регіону, її розташування здовж Баб-ель-Мандебської протоки та ключових енергетичних маршрутів обумовлюють особливе геостратегічне значення цієї країни в очах великих держав.

Китай послідовно з кінця 1970-х рр. піклувався про Джибуті та інвестував в місцеву економіку, не виявляючи занепокоєння багатовекторністю політики цієї країни (в ній постійно базуються військові США, Франції, Італії, Іспанії, Німеччини, Японії). Між тим за західними військовими практично не прийшли великі інвестиції, тоді як Китай саме з інвестицій почав просування своїх інтересів у Джибуті, ставши найбільшим торговим партнером (близько 40% зовнішньої торгівлі) та найбільшим інвестором в економіку Джибуті. Китайці вклали близько \$3,5 млрд. у будівництво залізниці (відкрита 1 січня 2018 р.), що зв'язала порт Джибуті з Ефіопією (джибутська ділянка обійшлася у \$0,5 млрд.) [1].

В рамках геостратегічного інфраструктурного проєкту Пекіна «Пояс і шлях», що почав реалізовуватися в 2013 р., Джибуті стає логістичним центром на торгових шляхах, що простягаються від Китаю до Індійського океану і Середземного моря. Джибуті також є стратегічно важливим з точки зору забезпечення енергетичної безпеки Китаю. Адже Китай зі своєю військовою базою в Джибуті полегшує для себе проходження нафти і природного газу через Баб-ель-Мандебську протоку й забезпечує захист цього імпорту. Нарешті, важливість Джибуті як логістичного центру для Китаю полягає в тому, що більшість інфраструктурних проєктів у цій країні на загальну суму \$14,4 млрд. фінансуються китайськими банками [4].

Отже, одним з головних майданчиків посилення американо-китайського суперництва в Африці може стати Джибуті. У нинішній ситуації внаслідок «реляційної дипломатії» «вплив Китаю в країні значно вищий, ніж у інших західних держав, особливо США» [3].

1 січня 2024 р. Іран, Єгипет, Ефіопія та ОАЕ стали членами БРІКС – організації, яка фактично просуває глобальне лідерство Китаю. В той же день Ефіопія і Сомаліленд, невизнана держава на півночі Африканського Рогу на території колишньої колонії Британське Сомалі, уклали меморандум про взаєморозуміння, що забезпечує Ефіопії доступ до Червоного моря через порт Бербера в обмін на потенційне дипломатичне визнання [5]. У результаті КНР за останнє десятиріччя забезпечила собі міцний безпековий та геостратегічний плацдарм для просування власних економічних та геополітичних інтересів вздовж критично важливого для глобальних ланцюжків поставок транспортного коридору від Суецького каналу через Червоне море, Баб-аль-Мандебську протоку та Аденську затоку до Перської затоки та Індійського океану, а також для подальшої експансії своєї економічної, фінансової та «м'якої сили» на Африканському континенті.

Список використаних джерел

1. Константинов В. Військовий захист для інвестицій: що означає відкриття китайської бази в Африці. *Європейська правда*. 2017. 25 липня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2017/07/25/7068921/>
2. Åberg J. H. S., Becker D. China as Exemplar: Justin Lin, New Structural Economics, and the Unorthodox Orthodoxy of the China Model. *Politics & Policy*. 2020. Vol. 48, No. 5. Pp. 815-835. P. 823.
3. Çalışkan G. The Only Place in the World China Has a Military Base: Djibouti. Ankara: Ankara Center for Crisis and Policy Research. 2021. October 22. URL: <https://www.ankasam.org/the-only-place-in-the-world-china-has-a-military-base-djibouti-v/?lang=en>
4. Chaziza M. China Consolidates Its Commercial Foothold in Djibouti, *The Diplomat*. 2021. January 26. URL: <https://thediplomat.com/2021/01/china-consolidates-its-commercial-foothold-in-djibouti/#:~:text=In%202017%2C%20China%20established%20a,era%20in%20China-Djibouti%20relations>
5. Ethiopia's gambit for a port is unsettling a volatile region. *The Economist*. 2024. January 2. URL: <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/01/02/ethiopias-gambit-for-a-port-is-unsettling-a-volatile-region>
6. Huang Ch.-ch. Confucian “Humanity” (ren 仁) as a Resource for a Global Ethics // Diogenes. Vol. 64, Issue 1-2. URL: <https://doi.org/10.1177/03921921221102758>
7. Kroeber A. R. China's Economy: What Everyone Needs to Know. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016. 324 pp. P. 47.
8. Lin, J. Y. New Structural Economics: A Framework for Rethinking Development and Policy. Washington, DC: The World Bank, 2012. 371 pp. P. 22.
9. Naughton, B. China's Distinctive System: Can it be a Model for Others? // Journal of Contemporary China, 2010. No. 19. Pp. 437-460. URL: <https://doi.org/10.1080/10670561003666079>
10. Qin Y. Why Is There No Chinese International Relations Theory? // International Relations of the Asia-Pacific. 2007. Vol. 7, Issue 3. Pp. 313–340.

11. With Continued Rapid Growth, Ethiopia is Poised to Become a Middle Income Country by 2025. The World Bank. 2015. November 23. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ethiopia/publication/ethiopia-great-run-growth-acceleration-how-to-pace-it>
12. Yan X. Leadership and the Rise of Great Powers. Princeton University Press, 2019. 280 pp.
13. Zhao T. (2009). A Political Philosophy of World in terms of All-Under-Heaven (Tianxia) // *Diogenes*. No. 221. 221: 5–18. P. 17.

Ржевська Ніна Федорівна

доктор політичних наук, професор,
завідуюча кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Динамічна взаємозалежність сучасного світу засвідчує потребу в розширенні площини для міжнародних відносин двостороннього характеру. Практика підтверджує, що нині найперспективнішою формою міждержавної взаємодії при відтворенні національного інтересу, виступає співробітництво. Результати його стають досяжними завдяки укладанню багаторівневих угод про співпрацю і дружні стосунки. Співробітництво, як тип міжнародної взаємодії, використовується в усіх сферах міжнародної діяльності, і – як синонім відносинам стратегічного партнерства.

Стратегічне партнерство, як один із найдієвіших інструментів зовнішньополітичних відносин, все частіше використовується провідними державами та інтеграційними об'єднаннями, оскільки має дієву здатність підвищувати результативність їхньої взаємодії на міжнародній арені [3].

У світі, як і в Україні дослідники цієї проблеми одностайні в тому, що головна умова декларування міждержавних відносин на засадах стратегічного партнерства – повне або часткове співпадіння стратегічних цілей держав-партнерів. На доповнення цьому, є бачення стратегічного партнерства, що вимагає глибокого аналізу й розуміння структури понять «стратегія» й «партнерство». З огляду на зміст зовнішньо-політичної стратегії держави, стратегічне партнерство розглядається як засіб її реалізації.

Партнерство є інструментом забезпечення гнучкості та взаємопорозуміння в міждержавній взаємодії. Досить складно усвідомлювати багатогранність можливостей стратегічного партнерства, зокрема те, що є інструментом зовнішньополітичної діяльності держави, і – моделлю міждержавних відносин одночасно. Саме завдяки стратегічному партнерству держави узгоджують свої дії на міжнародній арені з діями інших. Налагодження ж взаємодії щодо використання цього інструменту, при співпадінні стратегічних національних інтересів держав у різних сферах, спричиняє появу особливого типу відносин співробітництва між державами.

Партнерство набуває стратегічного змісту завдяки створенню політичного, економічного й соціального міжнародного середовища, взаємному доповненню росту динаміки різних соціальних форм господарювання в середині держави і в партнерській співпраці, що врешті-решт стає стратегічним керунком трансформації економіки. Отже, стратегічне партнерство

використовують для досягнення більш високого рівня внутрішніх перетворень, спрямованих на перехід національних економік на черговий, вищий, щабель глобального розвитку.

Для забезпечення стратегічного партнерства обов'язковою є міждержавна взаємодія, що дозволяє партнерам поєднувати зусилля в досягненні життєво значимих цілей співробітництва на довгострокову перспективу. Окрім цього, підґрунтям надійності стратегічного партнерства є взаємна готовність сторін враховувати інтереси одне одного, наявність дієвих механізмів реалізації співпраці та дисципліна партнерських відносин.

Держави підписують угоди про стратегічне партнерство, де воно є декларацією, однак, положення декларації часто не виконуються, або ж відбуваються лише формальні зустрічі представників сторін. Будь-яка держава, що є стратегічним партнером, у першу чергу реалізовує свої цілі за допомогою партнерської підтримки, не полишаючи виконувати взяті на себе обов'язки. Практика міжнародного спілкування доводить, що «стратегічність», як окреме поняття має низку ознак, особливостей і різновидів [4, с.155].

Щодо реального стану двосторонніх відносин України з іншими державами – не завжди можна охарактеризувати досягнутий рівень відносин як стратегічний, навіть у випадках його відповідності зазначеним формальним критеріям.

Відносини України зі стратегічними партнерами є однією з важливих умов її успішної зовнішньополітичної діяльності. Включення України в систему стратегічних відносин із провідними країнами світу свідчить про значимість нашої держави, як міжнародного актора. Вибір стратегічних партнерів Україною визначається стратегічним баченням шляху її подальшого розвитку та визнанням її національних інтересів і способів їх досягнення [3].

У низці випадків, ці відносини можуть бути життєво важливим в сенсі існування і розвитку нашої держави. Саме тому, *зміцнення й розширення стратегічних відносин, надання їм більш глибокого змісту повинно стати провідним напрямом застосування зусиль української дипломатії та інших державних інституцій.*

Вітчизняна система стратегічного партнерства функціонує згідно обраного Україною стратегічного курсу, що має на меті модернізацію держави відповідно до сучасних викликів глобалізованого світу. Відносини України з різними стратегічними партнерами мають бути максимально гармонійними і не суперечити одне одному. Саме на це спрямовуються зусилля української дипломатії. Якщо між стратегічними партнерами України є серйозні розбіжності та конфлікти, що зачіпають нашу державу, вибір форми поведінки України в кожній окремій ситуації відбувається відповідно до національних інтересів та обраного нею стратегічного курсу [4].

Нашими основними стратегічними партнерами є Сполучені Штати, Велика Британія, Франція, Італія, Польща, країни Балтії, Європейський Союз в цілому, Японія та інші держави. Спільною метою стратегічних відносин із глобальними державами є посилення міжнародних гарантій безпеки України для збереження її суверенітету, територіальної цілісності, демократичного поступу й економічного розвитку. Відносини України з кожним із глобальних партнерів мають свої особливості, зосереджуються на конкретних напрямках співпраці в досягненні чітко визначених стратегічних цілей. Так, до прикладу, якщо «в основі державного будівництва США і України є спільні демократичні цінності, то очевидно, що у них мають бути схожі стратегії національного розвитку та підходи щодо усунення проблем національної безпеки. У зв'язку з цим, для України надзвичайно велике значення має як правильне розуміння основних принципів і напрямів розвитку внутрішньої і зовнішньої політики США, так і те, що слід адекватно їх оцінювати, особливо стосовно міжнародної політики і національної безпеки в умовах повномасштабної російської агресії» [1].

В умовах широкомасштабної російської агресії тривають складні процеси становлення воєнної дипломатії Києва, вдосконалення і трансформації її цілей, завдань і пріоритетів на ключових зовнішніх напрямках, у т. ч. принципів і мотивів стратегічного партнерства [2].

Зростання конкуренції глобального і регіонального масштабу, загострення протистояння за ринки та природні ресурси, збільшення руйнівних тенденцій у світовій економіці для стратегічних відносин є індикаторами перевірки на міцність. Поряд із цим, постійно спостерігаємо перерозподіл міжнародного балансу сил та стрімкий розвиток нових глобальних трансформацій, що провокують появу чергових викликів консолідаційним зусиллям держав-партнерів, створюючи тим самим, нові можливості для зміни конфігурацій міжнародного партнерства.

Якщо порівнювати з іншими формами співпраці, що ґрунтуються на єдності в протистоянні спільним загрозам, чи зосереджуються лише на конкретних сферах співробітництва, стратегічне партнерство є значно вагомішим. Саме тому, втілення політики стратегічного партнерства – завжди складний процес, бо потребує, з одного боку чіткого плану дій, а з іншого – здатності реагувати на мінливі обставини відповідних до основних положень плану.

Висновок. Встановлення чітких критеріїв допоможе ефективніше планувати та розвивати стратегічне партнерство. При цьому, важливо враховувати, що стандарти якості повинні відображати специфіку конкретної сфери чи проєкту та індивідуальні особливості учасників партнерства. Ключове значення для успішної реалізації стратегічного партнерства мають гнучкість і адаптивність стандартів. І, нарешті, ефективна політика стратегічного партнерства вимагає не лише визначення, а й систематичної оцінки критеріїв якості, бо це дає можливість обом сторонам не лише досягати спільних цілей, а й покращувати та розвивати партнерство, враховуючи накопичений досвід.

Список використаних джерел

1. Березюк О. Реалії і перспективи стратегічного партнерства США і України. *Незалежний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел»*. 2023. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/realiyi-i-perspektyvy-stratehichnoho-partnerstva-ssha-i-ukrayiny/> (дата звернення: 20.02.2024).
2. Пашков М., Снігуровський М., Стецюк П. Стратегічні партнери України (реалії та пріоритети в умовах війни) *Національна безпека і оборона*. 2023. № 3-4. URL: chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://razumkov.org.ua/images/2023/10/11/NS-D193-194_2023_ukr_all.pdf (дата звернення: 20.02.2024).
3. Ржевська Н.Ф. Стратегічні прогнози щодо перспектив стратегічного партнерства для України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2018. Вип.137. С.4-12. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/3647/3315> (дата звернення: 19.03.2024).
4. Шамрасва В.М. Стратегічне партнерство як інструмент зовнішньої політики держави (історіографія проблеми). *Державне будівництво*. 2012. № 1. С. 154–164.

Salnikova Olha

Honored Science and Technology Figure of Ukraine,
 Doctor of Science in Public Administration, Senior Research Fellow, Deputy Chief of General
 Directorate of Military Cooperation of the Armed Forces of Ukraine
 Armed Forces of Ukraine

THE TASKS AND ROLE OF THE EU MILITARY ASSISTANCE MISSION IN SUPPORT OF UKRAINE AMIDST THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

It has been two years since the start of the unprovoked invasion of Ukraine by Russia shook the world. Since the beginning of this illegal war of aggression, the geopolitical situation, not only in Europe

but throughout the world, has been tense and unpredictable. The EU and its Member States have strongly condemned Russia's illegal invasion of Ukraine from the beginning.

The EU stands united in its unwavering support of Ukraine in the face of Russia's unprovoked and unjustified aggression and the illegal annexation of Ukrainian territories by the Russian Federation, which constitutes a manifest violation of the UN Charter. The EU will continue to provide strong political, financial, economic, humanitarian, military and diplomatic support to Ukraine and its people for as long as it takes.

Ukraine has shown strong resilience in the face of adversity. The Ukrainian people are resisting forces that, if successful, would shake the very foundation of international order: sovereignty and territorial integrity – fundamental principles for any country in the world. Despite the challenges on political, economic, and many other fronts, EU must continue to provide an unwavering support to Ukraine. Simply put, a Russian victory would transform the shape of international relations in an unprecedented way. Russia's war of aggression against Ukraine creates a dangerous precedent for the rest of the world.

The EU Military Assistance Mission in support of Ukraine (EUMAM Ukraine) is aimed at strengthening the capacity of the Ukrainian Armed Forces to defend Ukraine's territorial integrity within its internationally recognised borders and to deter and respond to possible future military offensives by Russia and other potential aggressors. EUMAM works closely together with all other like-minded international partners to provide training support to the Ukrainian Armed Forces. EUMAM is open to the participation of third states. All mission activities are located on EU soil. So far, 24 EU Member States have offered training modules and personnel. The training is supported by the provision of equipment for lethal and non-lethal purposes to the Ukrainian Armed Forces. This equipment is provided by Member States and funded by the European Peace Facility [1].

The training mission was agreed by the EU member states on 17 October 2022 at the Foreign Affairs Council. It is the first training mission on European soil.

Dutch Lieutenant General Michiel van der Laan, as Director of the EU Military Planning and Conduct Capability (MPCC) in Brussels, is in charge at the military-strategic level. The training measures are coordinated by two multinational sister commands, the Combined Arms Training Command (CAT-C) in Poland and the Special Training Command (ST-C) in Germany [2].

The task of EUMAM is to provide basic and advanced training for the Ukrainian armed forces in order to strengthen and enable them in their defence battle against the Russian aggressor.

For example, Germany's training contributions include the areas of military command and control, command post training up to brigade level and combat training up to company level, training on weapon systems and equipment including their tactical use, repairs, maintenance and logistics, medical training, as well as chemical, biological, radiological, nuclear defence and mine countermeasures. All training is geared to the needs of the Ukrainian armed forces. The focus is on combat readiness and sustainability [2].

Up to 24 nations are participating in the mission, including Germany, Poland, Denmark, the Netherlands, Austria and the Czech Republic. The United Kingdom is conducting its own training mission at the national level. A number of EU member states are supporting the mission by providing instructor contingents. The multinational Special Training Command (MN ST-C) in Strausberg near Berlin coordinates and manages all training courses for the Ukrainian armed forces conducted in Germany, regardless of which nation provides the instructors. Training in EU countries outside Germany is managed by the Combined Arms Training Command (CAT-C) in Zagan, Poland.

CAT-C operates in Poland under the EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. Based on the 11th Armoured Cavalry Division HQ Combined Arms Training, CAT-C serves as a field HQ for EUMAM UA. It directs and coordinates training activities for the Ukrainian Armed Forces personnel at basic, advanced and specialised levels conducted on Polish soil in 12 different hubs. It

provides junior leadership training from section/squad and platoon levels up to company, including operational training: preparation of companies, battalions and brigades in collective manoeuvres and tactics up to battalion level; and advice on the planning, preparation and conduct of live firing exercises. There is nearly a thousand of instructors, half of them international personnel from 9 different partners from EU countries, engaged in training in over 90 different modules. In 2024 it is planned to train an additional several thousand of Ukrainian soldiers.

For the first time in 80 years, Europe has again become the theatre of a war which changes the entire security situation. Decades of peace have led many European nations to downsize their armed forces and neglect the ability to cover the entire range of capabilities and capacities. Therefore, we need each other and have to pool our forces in order to be able to offer Ukraine exactly the training it requests. In addition, some nations are still in the process of shifting their focus back on national and collective defence. Ensuring Europe's defence readiness is a joint task. Therefore, EUMAM Ukraine also provides an important opportunity to learn from the experiences of Ukraine and also to improve EU defence capability and interoperability.

Список використаних джерел

1. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260 (дата звернення: 22.02.24)
2. Germany – EUMAM UA. URL: <https://www.bundeswehr.de/en/organization/further-fmod-departments/bundeswehr-homeland-defence-command/germany-eumam-ua> (дата звернення: 22.02.24)
3. Lieutenant-General Piotr Blazeusz visits CAT-C. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/lieutenant-general-piotr-blazeusz-visits-cat-c_en?s=410260 (дата звернення: 22.02.24)

Тодоров Ігор Ярославович

доктор історичних наук, професор

професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій

Ужгородський національний університет

НОВІТНІ БЕЗПЕКОВІ УГОДИ УКРАЇНИ: СПОДІВАННЯ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

У вітчизняному суспільно-політичному просторі вже давно тривають розмови про надання Україні «безпекових гарантій». На початку 2024 року були укладені так звані безпекові угоди з Великою Британією, Німеччиною та Францією. В усіх вказаних угодах йдеться про надання всебічної, включаючи військову, підтримки Україні для захисту територіальної цілісності від 1991 року та у поверненні овлненні окупованих територій. Ця підтримка включає консультації протягом 24 годин у разі повторного вторгнення Росії, забезпечення швидкої та постійної допомоги в безпеці, військовій техніці та економічній підтримці, хоча конкретні строки постачань не визначені угодами. Також передбачено підтримку реформ, закріплення фінансування на військові потреби української армії на 2024 рік, співробітництво у сфері оборонно-промислового комплексу та залучення іноземних інвестицій, компенсацію збитків від російської агресії та притягнення Росії до відповідальності за злочини агресії проти України. Згадано про посилення санкційного тиску на Росію, співпрацю у сфері розвідки та кібербезпеки, протидію російській дезінформації та маніпуляціям, а також захист критичної інфраструктури України [4; 5; 6]. Проте, звісно, не передбачено відправлення військ британських, французьких чи німецьких в Україну .

Втім існує помітна різниця між ними. Основна відмінність стосується угоди між Україною та Німеччиною: німецький документ є найбільш обережним. На відміну від більш конкретних умов угод з Великою Британією та Францією, німці уникали використання виразу «зобов'язання у безпеці», віддавши перевагу більш абстрактному формулюванню: «Німеччина має намір надавати непохитну підтримку Україні стільки, скільки буде потрібно, щоб допомогти Україні захистити себе та відновити територіальну цілісність у межах її міжнародно визнаних кордонів». Україно-німецька угода також не містить зобов'язання з боку Берліна щодо підтримки у вступі України до НАТО [5].

Однак усі три угоди, по суті, доповнюють одна одну, закріплюючи довгострокову підтримку України у її існувальному протистоянні з Росією та дозволяючи нашій країні здійснити реформи, побудувати ефективну економіку та створити сучасні збройні сили. Важливо, щоб у майбутньому наші партнери не втратили політичної волі виконувати ці угоди, які зобов'язують підтримувати Україну «стільки, скільки потрібно», та щоб українська влада не забувала про свої зобов'язання щодо реформування країни.

Всі вказані угоди набирають чинності відразу після підписання, їхнім строком дії є десять років з можливістю подальшої продовження. Крім того, угоди передбачають розроблення двосторонніх документів згідно з визначеними сферами співробітництва, де конкретизується обсяги та сфери співпраці. Отже, міжнародні угоди які мають значний вплив на внутрішню та зовнішню ситуації не піддаються на ратифікацію до парламенту. Таким чином, вони не відповідає вимогам, включеним українським законом «Про міжнародні договори України» (і, таким чином, юридично не є договором, а лише політичними угодами) [3]. Угоди повинні відповідати Міжнародній конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, яка вимагає обов'язкового виконання національних конституційних норм щодо ратифікації [1].

Проте з погляду політичної риторики, це значний крок вперед, оскільки це свідчить про готовність Великої Британії, Німеччини та Франції надавати допомогу. Президент В.Зеленський та керівником його офісу А.Єрмак, продовжують публічно стверджувати, що Україна укладає угоди про «гарантії безпеки». Американці свого часу довели, що в безпеці не може бути жодного слова про «гарантії». Замість цього, вони запропонували використовувати термін «безпекові зобов'язання». Таке формулювання стало заміною слова «запевнення» з сумнозвісного Будапештського меморандума яке викликало негативні асоціації. Саме «безпекові зобов'язання» передбачають, що йдеться не про захист України, а лише про надання допомоги в її захисті. Саме США встановили стандарти щодо статусу цих документів – вони мають політичний, а не юридичний характер. Водночас соціологічні дослідження свідчать, що українці реагують позитивно лише на термін «безпекові гарантії». То влада використовує це перетворюючи на прості виборчі обіцянки. Справді варто казати саме про «безпекові зобов'язання" або «гарантії підтримки», замість надмірних обіцянок. Твердження з боку влади про «гарантії безпеки» є небезпечним не лише тим, що вводить частину суспільства в оману, думаючи, що українці отримали реальні гарантії. Це також гальмує наш рух до НАТО, бо ставить під сумнів його доцільність (на що НАТО, якщо ми маємо гарантії від інших країн). Проте лише приєднання до НАТО може забезпечити реальний рівень безпеки, а не те про що йдеться в «безпекових» угодах [2]. Запрошення України до НАТО в 2024 році є малоімовірним. Але це не означає, що українській дипломатії не варто працювати над цим питанням напередодні саміту Альянсу у Вашингтоні. Навіть, запрошення може бути потужним сигналом для Росії. Саме членство в НАТО має бути спільною метою української влади та суспільства. Проте відсутність такою спільного розуміння мети призводить до неможливості побудови спільної стратегії та виділення необхідних ресурсів. Тому рішення західних союзників стосовно підтримки постійно вважаються недостатніми. Успіхи та невдачі залежать не лише від героїзму Збройних сил України, а й від допомоги союзників. Без їхньої підтримки перемога стає недосяжною.

Насправді Україна залишається і, на жаль, ймовірно, ще довгий час буде без безпекових гарантій. Звісно, що в тривалій війні з Росією Україна спирається не лише на стійкість українців, але й на підтримку країн колективного Заходу. Фінансові ресурси та військова техніка відіграли значну роль у звільненні частини окупованих територій та завданні значних втрат противнику. Захід намагався стримати Росію економічно та політично, але це виявилось недостатньо ефективним. Запроваджені санкції Росія успішно обходить, а на більш рішучі кроки у наших партнерів не вистачає консолідації та політичної волі. Важливі рішення для України часто приймаються лише після конкретних подій (після Бучі, атак на енергетичну інфраструктуру). Після двох років широкомасштабної інвазії Росії в Україну, Захід продовжує обережно та стримано реагувати на дії Росії передусім через власний страх. Світові лідери не мали ні політичної, ні юридичної готовності надати Україні гарантії безпеки, ні в 2022 році, ні зараз. Зараз повинно бути зрозуміло всім, що Росія не приносить жодної користі світовому порядку. Росія не стане союзником Заходу або стримувачем щодо Китаю, оскільки вже знаходиться у значній залежності від нього. Також вона не є надійним місцем для західних інвестицій. Її збереження в нинішньому стані лише підсилює Китай - основного геополітичного супротивника Заходу. Стратегія перемоги України полягає в тому, щоб переконати союзників: наша перемога є їхньою перемогою, а наша поразка буде їхньою поразкою.

Отже, підписані безпекові угоди на початку 2024 р., фактично не містять гарантій, оскільки гарантії передбачають союзницькі зобов'язання. Україна загалом вже десять років веде війну без союзників. В угодах передбачені політичні зобов'язання, а не юридичні.

Список використаних джерел

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. Портал Liga 360. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU69K01>
2. Гетманчук А. Гарантований безпековий самообман: що насправді обіцяють Україні ключові партнери. Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/harantovaniy-bezpekoviy-samoobman-shcho-naspravdi-obitsjajut-ukrajini-kljuchovi-partneri.html>
3. Закон України «Про міжнародні договори України». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
4. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005>
5. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985>
6. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>

Ціватий Вячеслав Григорович
кандидат історичних наук, доцент,
Заслужений працівник освіти України,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
член правління Наукового товариства історії дипломатії
та міжнародних відносин (м. Київ, Україна)

КРИЗОВА ДИПЛОМАТІЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИХ КООРДИНАТ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ, ПРЕВЕНТИВНИЙ І МИРОТВОРЧИЙ ДИСКУРСИ

Теорія, історія і практика дипломатії в ХХІ столітті набуває особливої актуальності. Адже пошук відповідей на невідкладні питання у сфері міжнародних відносин, ефективна реакція на нові виклики й загрози сьогодення – можуть бути успішними саме через інструментарій сучасної дипломатії та інноваційних підходів у галузевій дипломатії [10, с. 18-20].

У пріоритеті сьогоденної моделі професіоналізації дипломатів – це питання переговорного процесу, моделей дипломатії, комунікативних і політико-безпекових практик, стратегічний менеджмент і публічна політика, кризовий менеджмент, миротворча і превентивна дипломатія тощо. Концепт «Кризова дипломатія (Disaster Diplomacy)» і модель кризової дипломатії є новими дослідницькими напрямками в теорії та практиці сучасної дипломатії та наукових розвідок [9].

Глобалізований світ ХХІ століття на сьогодні фактично знаходиться на роздоріжжі в системі міжнародно-політичних координат, поглинутий низкою світових і регіональних конфліктів і війн, зокрема – повномасштабне вторгнення держави-агресора росії в Україну. Фактором, що сприятиме зниженню рівня конфліктогенності у світі та може запропонувати ряд моделей розв'язання війн – є кризова дипломатія (disaster diplomacy) [2; 3, с. 327-339].

Кризова дипломатія – як специфічна галузь сучасної дипломатії, має стати об'єднуючим елементом у пошуку превентивних і миротворчих інструментів в умовах процесів мондіалізації сучасного світоустрою, як регулятор політичних, воєнних і політико-дипломатичних конфліктів і війн ХХІ століття [1, с. 270-283; 10, с. 18-20].

За зазначених вище обставин – стає не менш вагомим і особистісний фактор. Кризові ситуації в суспільно-політичному та індивідуальному публічному просторі мобілізують індивідуума до прийняття швидких і нетипових рішень з метою пошуку врегулювання життєвих завдань, які раніше не існували для нього (наприклад, стрес, війна або умови воєнного стану тощо).

Кризові ситуації як в суспільстві, так і в площині індивідуальній – це фактично палиця з двома кінцями. Бо кризові моменти в політиці, дипломатії та особистому житті можуть створювати модель покращення і стимулювати локалізацію конфлікту, так і навпаки – створювати модель деструктивізації, а лише потім – пошук нейтралізації конфліктогенності в суспільстві, політиці та дипломатії.

Модель сучасного дипломата визначає обов'язкове формування для кожного працівника дипломатичної служби професійних компетентностей у сфері дипломатичної діяльності, як то – модель поведінки в кризових ситуаціях (емоційний стрес, стрес в умовах війни, стрес-тероризм, інтелектуальний стрес, політична криза, війна тощо) [6; 10, с. 18-20].

Під час виконання своїх функціональних професійних обов'язків дипломат, фахівець (експерт) у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії повинен швидко і адекватно створювати модель своєї поведінки в конкретно визначених кризових обставинах.

Після подолання кризи, або суттєвих змін – з кризових на емоційно-позитивні – дипломат, фахівець (експерт) у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії, повинен вміти осмислити свій психотравмуючий досвід і за допомогою професіоналів у цій галузі пройти стабілізуючий курс (дипломатичний практикум зі стресостійкості) підвищення кваліфікації в спеціалізованих центрах (Програма підвищення кваліфікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка) [8; 10, с. 18-20].

В умовах воєнного стану, вважаємо за доцільне – запровадити в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра міжнародних організацій і дипломатичної служби Навчально-наукового інституту міжнародних відносин) постійно діючі курси і майстер-класи з підвищення кваліфікації дипломатів: «Модель поведінки фахівця з міжнародних відносин у кризових ситуаціях», «Психологічний тренінг дипломата», «Модель поведінки дипломата в умовах війни» та ін. [7; 11, р. 16-26;].

Війни і міжнародно-політичні конфлікти в умовах сьогодення – це публічний простір, в якому взаємодії дипломата з оточуючим професійним середовищем стають суспільно-політичною нормою [1, с. 270-283; 4, с. 90-100; 10, с. 18-20; 12, р. 106-115].

Дипломат повинен удосконалювати свої знання, уміння навички і професійні компетентності у сфері управління конфліктами, переговорів і переговорного процесу, безпеки і війн, аналізу і прогнозування міжнародних відносин, інформаційно-аналітичному забезпеченні сфери міжнародних відносин і дипломатії, стратегічному менеджменті, міжкультурній комунікації та ін. [6; 7; 9; 11, р. 16-26].

Новим інструментарієм та методологічними підходами для дослідження й моделювання конфліктогенних ситуацій, моделей конфліктів і війн – мають стати і, ситуаційно ефективно взаємодіяти – інформаційні технології, технології логіколінгвістики, концепції системного аналізу й взаємодії, теорія й практика міжкультурних систем, діаспоральна аксіоматика, інформаційно-розвідувальні та безпекові системи та ін. [1, с. 270-283; 2; 3, с. 327-339; 10, с. 18-20].

Нові умови кризових ситуацій і міжнародно-політичних конфліктів – відповідно і нові підходи й інструменти. В їх основі – методи вивчення та практичного впровадження математичних, кібернетичних, імітаційних моделей тощо.

Міжнародно-політичні конфлікти XXI століття – це інституціональний кластер, це соціальні конфлікти в глобалізованому соціумі [5; 7].

М'яка сила в міжнародних відносинах, культура як миротворчий елемент національної безпеки – це нові тренди в сучасній науці. В арсеналі держави, яка позиціонує себе як актора-лідера міжнародних відносин в глобалізованому політико-дипломатичному світі – публічна дипломатія, культурна дипломатія і політика м'якої сили є важливими засобами реалізації її зовнішньополітичної стратегії. Міжнародна допомога передбачає специфічний інструмент просування «м'якої сили» держави – кризова дипломатія (*disaster diplomacy*) [10, р. 18-20].

Інституціональна діаспорологія, діаспорознавство і діаспоральна дипломатія – як науково-освітній комплекс – важливий інструмент політико-дипломатичної та політичної безпеки держави в умовах мондіалізації світового простору XXI століття, зокрема – інституції діаспори в зовнішньополітичних стратегіях держав [6; 7; 10, с. 18–20].

Отже, *disaster diplomacy* (кризова дипломатія) та її роль у дипломатичних системах держав XXI століття – це інноваційна науково-дослідна проблематика для історичних, політичних і правових досліджень.

Зазначена вище проблематика потребує оновленого інструментарію для застосування системного аналізу та відповідної термінології, яка необхідна для виконання наукових завдань.

Кризова дипломатія (*disaster diplomacy*) – є специфічною галуззю дипломатії та одним із нових напрямів у теорії дипломатії та теорії міжнародних відносин.

Кризова дипломатія (*disaster diplomacy*) – є фактором інституціоналізації політичної конфліктології та одним із об'єднувачих інституціональних векторів у світовій політиці і процесах трансформації сучасної системи міжнародних відносин.

Концепт «кризова дипломатія» – це засіб нейтралізації та врегулювання міжнародних конфліктів, воєн і політичних криз ХХІ століття.

Список використаних джерел

1. Марутян Р.Р. Воєнна фантастика як гуманітарна технологія гібридної війни. *Інформаційно-комунікаційна безпека: сучасні тренди* / О.О. Бровко, О.В. Курбан, А.Л. Лісневська, Р.Р. Марутян. Монографія. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2022. С. 270-283.
2. Потехін О., Клименко Ю. ГЕОПОЛІТИКА ПРОТИ БЕЗПЕКИ: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ – початку ХХІ ст.: Монографія К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. 552 с.
3. Ситник Г.П. Інформаційна компонента критичних (надзвичайних) ситуацій у контексті забезпечення державної безпеки. *Науковий вісник: Державне управління: науковий журнал*. 2020. №2(4). С. 327-339.
4. Ціватий В.Г. Війни на теренах Європи (ХVI-ХХ ст.) і феномен інформаційної пропаганди в історичній ретроспективі: теоретико-методологічний, інституціональний і зовнішньополітичний дискурси. *Пропаганда vs контрпропаганда у медіапросторі: минуле, сучасне, майбутнє: збірник наукових праць*. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. С. 90-100.
5. A Research Agenda for Public Diplomacy. Edited by Eytan Gilboa, Professor of International Communication, School of Communication, Bar-Ilan University, Israel, 2023. 336 p.
6. Berridge G.R. Diplomacy, Third Edition: Theory and Practice. Palgrave Macmillan: Basingstoke and New York, 2022. 6th edition. 240p.
7. Diplomacy for Professionals and Everyone (Diplomatic Studies, 20). Alisher Faizullaev. Brill-Nijhoff, 2022. 324 p.
8. Eastern Europe. Regional Studies: Monograph / V. Teosa, M. Matsaberidze, V. Tsivatyi. Chişinău: USM: TSU, 2017. 355p.
9. Global Diplomacy: An Introduction To Theory And Practice. Thierry Balzacq, Frédéric Charillon Frédéric, Frédéric Ramel, Nicole Snow. Palgrave Macmillan, 2020. 350 p.
10. Tsivatyi V. Diplomacy: Theory, History, Practice (Information-Analytical, Intercultural-Communicative and Security Activities). *Нотатки сучасної науки: електронний мультидисциплінарний науковий часопис. Notes of modern science: scientific multidisciplinary magazine*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. № 8. С. 18-20.
11. Tsivatyi V. National Security as a Component of Global Security: Lessons from Ukraine's Crises. *Eastern Europe Regional Studies*. Tbilisi–Chişinău, 2017. No 2 (4). P. 16–26.
12. Tsivatyi V., Podriez Y., Olitskyi V. Transnistrian Conflict: International Institutional Realities and Prospects of Settlement (view from Ukraine). 1992-2022. *Războiul de pe Nistru din 1992: 30 de ani după... / Seria „Istorie și Documente Necunoscute – IDN”*: Culegere de studii / coordonator: Sergiu Musteață. Chişinău, 2023. ANTIM, 2023. P. 106-115.

Шевчук Олександр Володимирович
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

УКРАЇНСЬКО-ТАЙВАНСЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Період турбуленції глобальної системи міжнародних відносин спричинений російською агресією проти України, потенційно може роздмухати «законсервовані» територіальні конфлікти у такому конфліктогенному регіоні як АТР.

Окрім того, ситуація ускладнюється тим, що РФ яка є членом Ради Безпеки ООН, одночасно порушує всі можливі принципи міжнародного права щодо взаємин суверенних держав і принципи територіальної цілісності.

«Тайванська проблема» має складнішу конструкцію ніж агресивна імперська політика РФ щодо України, проте цілком можливим є варіант використання Китаєм ситуації яка склалася з метою розв'язання проблеми Тайваню.

І з відповідною періодичністю офіційний Пекін демонструє свою принциповість, проводячи масштабні військові навчання біля берегів Тайваню з імітацією висадки десанту. Причинами цього до сучасної ситуації на міжнародній арені зазвичай були: проведення виборів керівника (президента) тайванської адміністрації, заяви лідерів Тайваню щодо необхідності проведення референдуму на острові з питання суверенного статусу, відвідування КР на Тайвані представниками політичного чи державного істеблішменту США тощо.

Агресія ж Росії проти України спричинила те, що загальний спектр «тайванської проблеми» заграв новими «барвами». Необхідно підкреслити, що в питанні протидії російській агресії проти України Тайвань зайняв сторону провідних демократичних країн світу, запровадивши вагомі санкції проти РФ, найбільшчими з яких для російської економіки є заборона експорту напівпровідників, комп'ютерних мікрочипів. «Щоб змусити Росію припинити військову агресію проти України та якнайшвидше відновити мирний діалог між усіма зацікавленими сторонами, уряд Китайської Республіки (Тайвань) оголошує, що приєднається до міжнародних економічних санкцій проти Росії», – підкреслювалось у повідомленні зовнішньополітичного відомства острова наприкінці лютого 2022 р. [8]. Влада острова також надає Україні суттєву гуманітарну допомогу й фінансування щодо відновлення зруйнованих війною українських міст. Таке активне позиціонування Тайваню в системі зовнішньополітичної взаємодії глобального рівня, з одного боку є продовженням «прагматичної дипломатії» острова започаткованої, ще на початку 90-х рр. ХХ ст. зміст якої полягає в розвитку економічних відносин й надання фінансової допомоги, за допомогою цих інструментів Тайвань намагається прорвати дипломатичну ізоляцію й брати активну участь в міжнародному політичному житті. Певним успіхом цієї політики є утворення у Верховній Раді України в серпні 2022 р. Міжфракційного об'єднання депутатів «На підтримку дружби, торговельно-економічного, культурного та гуманітарного співробітництва з Тайванем» [4]. А у жовтні 2022 р. низка представників неурядових організацій з України, а також двоє депутатів Верховної Ради – К. Рудик та М. Княжицький – відвідали Тайвань. Вперше з 2003 р. українські депутати були на острові. 25 жовтня 2022 р. відбувся виступ К. Рудик у законодавчому органі острова [2]; з іншого боку, беручи активну участь в коаліції західних країн щодо протидії російській волонтаристській зовнішній політиці, влада острова цілеспрямовано утверджує Тайвань як активного,

відповідального і відданого демократичним цінностям актора міжнародних відносин. У цьому контексті тайванська адміністрація має певну «перевагу» над КНР зважаючи на існування у договірно-правовій базі документів які пов'язують Київ та Пекін відносинами на рівні стратегічного партнерства: Спільна декларація про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР (20.06.2011); Спільна декларація України і Китайської Народної Республіки про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства (обидва документи – 05.12.2013).

Отже, стратегічний партнер України – КНР займає досить «поміркувану позицію» щодо РФ у розрізі її агресії проти нашої держави.

Україні необхідно надзвичайно зважено підходи до розвитку відносин з Тайванем. По-перше, зважаючи на те, що офіційна позиція України щодо «тайванської проблеми» чітко артикульована у ст. 5 Договору про дружбу і співробітництво між Україною і Китайською Народною Республікою від 5 грудня 2013 р.: «...у світі існує лише один Китай, Уряд Китайської Народної Республіки є єдиним законним урядом, який представляє весь Китай, а Тайвань є невіддільною частиною Китаю» [1]; по-друге, зважаючи на місце Китаю в структурі зовнішньоекономічних зв'язків України будь-яке «охолодження» двосторонніх відносин матиме суттєві негативні наслідки для української економіки, яка і так має кризові тенденції пов'язані з російською агресією; по-третє, наразі КНР не є «прямим союзником» РФ, а зважаючи на те, що «тайванська проблема» є надзвичайним тригером для Пекіна необережність в розбудові економічних й політичних зв'язків з островом може підштовхнути Китай до більш тісної взаємодії із Росією; по-четверте, Китай має унікальні можливості щодо впливу на Росію. І тому цілком реально може виступити в ролі миротворця, посиливши таким чином свої як регіональні, так і глобальні позиції. Американські й британські експерти аналізуючи потенціал Китаю щодо врегулювання ситуації пов'язаної з агресією Росії зазначають: «Китай має дві важливі переваги як потенційного миротворця в російсько-українській війні: 1. Китай може покладатися на свої основні принципи. З часів Чжоу Еньлая в 1950-х роках Китай наголошував, що його зовнішня політика підпорядковується п'ятьом принципам мирного співіснування серед яких взаємна повага до суверенітету і територіальної цілісності, ненапад і невтручання у внутрішні справи інших країн. Напад Росії на Україну грубо порушує ці цінності. 2. Китай має перевагу в партнерстві з Росією [...] Оскільки російська економіка швидко слабшає в ізоляції, її залежність від Китаю набуває особливого значення» [5]. Механізмами які пропонується використати з метою деескалації є G20, обранням КНР провідної ролі у наданні гуманітарної допомоги, китайське лідерство у підтримці української реконструкції – зокрема, інфраструктурної, за допомогою програми «Один пояс, один шлях» (Україна є її учасницею з 2017 р.) та Азійського банку інфраструктурних інвестицій, який очолює Китай [5]. Українське керівництво неодноразово зверталось до Пекіна з пропозицією виступити гарантом безпеки держави. «Наша пропозиція Китаю бути одним із гарантів безпеки України є ознакою нашої поваги та довіри до Китайської Народної Республіки», – заявив у квітні 2022 р. очільник МЗС України Д. Кулеба [6]; по-п'яте, ситуація з Тайванем не тотожна ситуації з Україною. Україна є незалежною суверенною державою зі світовим дипломатичним визнанням, Тайвань на сьогодні має дипломатичні відносини з 12 державами, серед яких: Маршаллові Острови, Палау, Тувалу, Есватіні, Ватикан, Беліз, Парагвай, Гватемала, Гаїті, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс. Провідні західні країни мають з островом лише неофіційні відносини. 24 січня 2024 р. тихоокеанська острівна держава Науру визнала, що існує «лише один Китай», яким керує уряд у Пекіні, розірвавши таким чином відносини з своїм колишнім союзником Тайванем [9]. Україна має членство у провідних міжнародних організаціях як глобального, так і регіонального рівня. Тому ситуація «двох Китаїв» за своїм історико-політичним змістом ближче до ситуації з двома

Кореями чи ситуації з двома німецькими державами ФРН і НДР до 1990 р. Україна ж не є частиною Росії й не претендує на її території.

Разом з тим, є і фактори зближення сприйняття «тайванської проблеми» та протистояння між Росією та Україною. Обидві країни є своєрідною «вітриною успіху» і протилежною моделлю розвитку на кордонах як КНР, так і РФ, що є істотним подразником для офіційного Пекіна, та Москви. Старший віцепрезидент Центру аналізу європейської політики (США) Е. Лукас аналізуючи ситуацію щодо Тайваню та України стверджує: «Головним джерелом небезпеки є не провали, а успіхи. До 2021 р. Україна, нехай і запізно, довела, що велика слов'янська колишня радянська країна може забезпечити своєму народу гідність, свободу і справедливість. Тайванське процвітання, свобода і чесність щодо свого тоталітарного минулого слугують ніби постійним докором брехні й масовим стратам у материковому Китаї. Для режимів у Москві й Пекіні нестерпно мати під боком успішні приклади на противагу їхнім пафосним, месіанським нарративам [3].

Отже, відкрите збройне протистояння між США та КНР щодо розв'язання «тайванської проблеми» наразі виглядає малоймовірним, а гострі політичні заяви очільників як КНР, так і США є ілюстрацією як для громадян своїх країн, так і для союзників, що вони тримають ситуацію на контролі й готові вжити всіх необхідних засобів для досягнення своїх довгострокових національних інтересів. Разом з тим, силовий варіант розв'язання «тайванської проблеми» не в інтересах України, оскільки застосувавши його Китай відкрито стане на сторону Росії, а це вже абсолютно інший вимір протистояння, який матиме вкрай непередбачувані наслідки й для самих центросилових держав. Збереження ж України як незалежної держави є в інтересах США та їх союзників, і збереження статус-кво в Тайванській протоці також є стабілізатором ситуації в АТР і світі в цілому. «Світ, включаючи Китай, сприйме будь-яку поразку України як поразку НАТО з глибокими глобальними наслідками для світового лідерства США» – підкреслюється фахівцями-міжнародниками журналу «Foreign Affairs» [7].

Агресія Росії проти України дестабілізувала різнорівневі системи безпеки, фактично зруйнувавши засади повоєнного облаштування світу, в економічній площині завдавши найбільших збитків Україні, спричинивши деструктивні тенденції щодо європейського та світового ринку. Разом з тим, ця криза відкрила для КНР певні стратегічні можливості якими Пекін може скористатися у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Китайською Народною Республікою: Закон України від 15.05.2014 р. №1271-VII : станом на 14 лют. 2024 р. *Платформа ЛІГА: ЗАКОН*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU13143> (дата звернення: 14.02.2024).
2. Ерман Г. Україна почала зближуватися з Тайванем? Чи може це викликати конфлікт з Китаєм. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63576207> (дата звернення: 14.02.2024).
3. Лукас Е. Що спільного: Україна і Тайвань?. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/shcho-spilnoho-ukraina-i-tajvan/> (дата звернення: 14.02.2024).
4. У ВР створили міжфракційне об'єднання на підтримку співробітництва з Тайванем. *Асоціація українсько-китайського співробітництва*. URL: <https://aucc.org.ua/u-vr-stvorili-mizhfrakciyne-obiednannja-na-pidtrimku-spivrobotnictva-z-tajvanem/> (дата звернення: 14.02.2024).
5. China's Time for Global Leadership / S. Roach et al. *Project Syndicate*. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-must-intercede-to-end-ukraine-war-by-stephen-s-roach-et-al-2022-03> (date of access: 14.02.2024).

6. Minister Dmitry Kuleba accepted an exclusive interview with Xinhua News Agency. *Xinhuanet*. URL: http://www.xinhuanet.com/world/2022-04/30/c_1128610853.htm (date of access: 14.02.2024).
7. Polyakova A., Goldgeier J. Why NATO Needs Ukraine. Kyiv's Survival and Europe's Security Depend on a More Unified Front. *Foreign Affairs*. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/why-nato-needs-ukraine> (date of access: 14.02.2024).
8. The Republic of China (Taiwan) government strongly condemns Russia's invasion of Ukraine in violation of the UN Charter, joins international economic sanctions against Russia. *Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan)*. URL: https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1328&sms=273&s=97420 (date of access: 14.02.2024).
9. Woo R. Former Taiwan ally Nauru re-establishes diplomatic ties with China. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-nauru-re-establish-diplomatic-ties-state-media-2024-01-24/> (date of access: 14.02.2024).

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Волинцев Олексій Дмитрович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

АФРИКАНСЬКИЙ ВИКЛИК ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

Після розпаду Радянського Союзу у 1991 році та утворення незалежної української держави, африканський вектор у зовнішній політиці України більшу частину часу існування держави відігравав тіньову роль, маючи максимально неперспективний характер. Це було зумовлено величезною кількістю зовнішніх та внутрішніх факторів. Насамперед першим негативним фактором стало відходження колишніх радянських посольств росії, що змусило Україну з майже чистого аркуша розбудовувати відносини з державами Африки. До 1994 року більшість країн Африки визнали незалежність України, були відкриті перші посольства на африканському континенті: в Єгипті, ПАР та Тунісі. Ще одним каменем на шляху розбудови українсько-африканських відносин була активна торгівля з рф. До початку російсько-української війни у 2014 році, росія була основним торговельним партнером України, що в свою чергу не давало приводів для України шукати нові ринки збуту своєї продукції, а також розвитку публічної дипломатії та міжнародних відносин з країнами африканського континенту [1],[4].

З початку повномасштабного вторгнення рф, Україні знадобились нові ринки збуту своєї продукції, а також пошук нових дипломатичних партнерів задля протидії агресору. Перед Україною постала непроста ситуація на африканському континенті, яка пов'язана з довготривалим впливом росії на різні сфери життя африканських держав. Незважаючи на те, що російський вплив не має величезного значення в порівнянні з іншими акторами на африканській арені, такими як США та Китай, активна антизахідна пропаганда з боку країни-агресора, політичні впливи, а також втручання у внутрішні конфлікти, використовуючи ПВК, негативно впливають на прогрес розбудови економічних та політичних відносин України з країнами Африки. З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну африканські держави під час резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 [3] у 2022 році поставились до голосування в більшості своїй «сіро», утримавшись від голосування за чи проти. Еритрея стала єдиною країною Африки, яка проголосувала проти резолюції на боці країни-агресора. Ця доволі негативна картина стала безпосередньо наслідком тридцятирічної стагнації в українсько-африканських відносинах.

Не дивлячись на це, Україна активно розвиває африканський вектор у своїй зовнішній політиці в останні роки. Зокрема значним викликом, а також перспективою для української дипломатії стала розбудова торговельно-економічних відносин, так як Африка - це регіон, в якому на сьогоднішній день один з найбільших показників приросту населення в світі, що зумовлює високий попит даного континенту у величезній кількості агропродукції. З початку повномасштабного вторгнення, блокади українських портів, пошкодження зернових сховищ, а також знищення полів для посіву через війну спричинили дефіцит харчової продукції в африканському регіоні і поставило населення деяких країн під загрозу голоду. Тому зусиллями українських дипломатів, а також безпосередньо президентом України Володимиром Зеленським було запроваджено програму «Grain From Ukraine» [5], яка мала на меті експорт української агропродукції, насамперед зерна в країни Африки через різних зовнішніх партнерів, в основному

через партнерів з країн ЄС. Ця програма дає можливість як і врятувати населення Африки від голоду, так і відкрити нові ринки збуту продукції задля покращення своїх зовнішніх відносин. Проте, не дивлячись на те, що дана програма стала невеликим прогресом у збуті агропродукції, а також покращила торгівельні відносини з певними країнами Африки, ініціатива впевнено вийти на ринок африканського континенту ускладнюється фактором війни і конкуренцією. Так росія посідає друге місце після Індії за експортом зерна в Африку, що також негативно впливає на побудову більш якісних торгівельних та дипломатичних відносин для України. РФ також використовує блокаду портів в Україні для підриву поставок агропродукції задля того, щоб сформувати імідж української сторони як ненадійного партнера, а також забрати частку експорту собі, тим самим зробити вигляд «рятівника» від голоду перед африканськими країнами. Ще одним ударом в спину є блокади на кордоні з Польщею, яка на сьогоднішній день є однією з найближчих союзників України, що також завдає удару по логістиці та підриває торгівельні можливості [4].

Ще доволі вагомими викликами для української дипломатії в регіоні становлять історичні зв'язки росії, оскільки певні країни Африки (Ефіопія, Мозамбик та Ангола) мали величезну підтримку з боку Радянського Союзу в період холодної війни, що залишилось в їх пам'яті та зумовило хороші стосунки з РФ на сьогоднішній день. Загалом необхідно виділити негативне ставлення більшої частини африканських країн до своєї колоніальної спадщини та своїх колишніх «господарів», чим активно користується росія в своїй пропаганді, тим самим погіршуючи ставлення африканських держав до Заходу. Проте негативне ставлення до колоніальної спадщини може в якійсь мірі позитивно вплинути на відносини України з Африкою, оскільки Україна не мала колоніального минулого, що дозволить без зайвих історичних суперечок ефективніше будувати рівноправні двосторонні відносини між країнами [2].

Підсумовуючи, можна зазначити, що українська дипломатія на африканському континенті за останні два роки досягла більшого прогресу у розбудові відносин, ніж за 30 років незалежності. Однак умови повномасштабної війни на сьогоднішній день породжують ряд викликів на африканському континенті, такі як проблема з логістикою через блокаду портів та кордону, конкуренція з країною-агресором, яка в свою чергу має більше впливу та ресурсів на африканському континенті. Отже, подальший шлях розвитку української дипломатії в Африці є доволі складним викликом в умовах повномасштабної війни.

Список використаних джерел

1. Adastra. Кризь терни до зірок: зовнішня політика України в Африці. URL: <https://adastra.org.ua/blog/kriz-terni-do-zirok-zovnishnya-politika-ukrayini-v-africi>
- 2 Council on Foreign Relations. Russia's Growing Footprint in Africa. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/russias-growing-footprint-africa>
3. European External Action Service. UN General Assembly demands Russian Federation withdraw all military forces from the territory of Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/about-european-external-action-service_en
4. LB.ua. Африканські виклики для України. URL: https://lb.ua/world/2023/11/29/586250_afrikanski_vikliki_ukraini.html
5. Міністерство Закордонних справ України. Grain From Ukraine. URL: <https://mfa.gov.ua/en/grain-ukraine#:~:text=%C2%ABGrain%20from%20Ukraine%C2%BB%20is%20a,Food%20Security%20Summit%20in%20Kyiv>.

Ворона Антон Михайлович
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АЛЬЯНСУ «П'ЯТЬ ОЧЕЙ» В УМОВАХ СУЧАСНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ В АТР

Наразі найстаріший англомовний альянс сьогодення – “UKUSA” – також більш відомий як «П'ять очей», займається розвідувальними операціями по всьому світу для протидії різноплановим загрозам. Він також виконує роль комунікаційного майданчика в таборі англосаксонських держав, сучасний склад якого представлений – Австралією, Великобританією, Канадою, Новою Зеландією та США. Протягом своєї довгої історії діяльності альянс «П'ять очей» відзначився як багатьма успішними операціями, піднесенням комунікаційної кооперації між державами на новий рівень, так і досить суперечливими і кризовими моментами діяльності Англосаксонського табору.

Розвідувальний альянс «П'ять очей» формувалася протягом усієї Другої світової війни. На перших етапах конфлікту він характеризувався кооперацією в сфері розвідки між Великою Британією та США, до яких пізніше під час Тихоокеанської війни приєдналася Австралія, тим самим утворивши угоду UKUSA. А згодом після проведення унікальної конференції у 1946 році під назвою «Розвідка Співдружності націй», до лав альянсу приєдналися останні члени Англосаксонського табору – Канада та Нова Зеландія – що остаточно сформувало альянс «П'ять очей» в тому вигляді, у якому він активно функціонує сьогодні.

Як і в минулому столітті, на сучасному етапі головним призначенням UKUSA постає комунікація розвідданими між членами англосаксонського альянсу в таких сферах як спостереження за океанами, приховані дії, збір розвідувальної інформації певних осіб (HUMINT), контррозвідка та відстеження ядерної активності окремих держав. Кожна з країн-учасниць відповідає за від 3-ьох до 5-ти регіонів та субрегіонів, таким чином охоплюючи майже увесь земний шар. Азіатсько-Тихоокеанський регіон – єдиний, де «П'ять очей» сходяться разом. Зокрема, США відслідковує територію Північного Китаю, росії та КНДР; Великобританія проводить моніторинг Гонконгу (як до, так і після передачі міста під управління КНР) та його навколишнього середовища; Канада стежить за китайсько-російсько-кндрівською взаємодіями та відповідає за розвідку в Східній Азії; Австралія спостерігає за Південним Китаєм та зоною Індокитаю; і Нова Зеландія поділяє зобов'язання свого сусіда по спостереженню в Південно-Східній Азії, а також контролює активність в Океанії [4].

Відповідно, UKUSA посідає невід'ємного місця в сучасних глобальних викликах та геополітичних протистояннях маючи «бойовий» досвід глобальних та регіональних конфліктів минулого століття. Серед таких серйозних викликів англосаксонському альянсу є ядерний шантаж та війна росії в Європі, озброєння Ірану та неконтрольована ядерна програма КНДР. Усі ці напрями розвідувальної діяльності альянсу є важливими, оскільки вони відповідають первинній меті – обміну даними заради ефективного реагування та контролювання конфліктного середовища. Однак, кожен з цих напрямів потребує розвідувальних зусиль максимум трьох держав, як до прикладу на Близькому Сході у відслідковуванні активності Ірану та його проксі сил. Загалом там діють Великобританія та США; або в Східній Азії сфера розвідувальної компетенції переважно закріплена за Британією, Канадою та США.

Всебічна активність альянсу «П'ять очей» розкривається у протидії експансіоністській політиці Китайської Народної Республіки в Південно-Східній Азії та Океанії (межі АТР), як головного сучасного супротивника Англосаксонського світу. В останні роки влада КНР окреслила чи не пріоритетним вектор розвитку контр діяльності в цих зонах АТР, зокрема в

Океанії, що зумовлює відповідні реакції та дії збоку держав членів UKUSA. Китай не тільки намагається перехопити ініціативу у розбудові океанічної спільноти держав в Англосаксонського табору шляхом традиційних політично-економічних пропозицій, а ще й військовими, і далеко не чесними й прозорими способами. У цьому напрямі між державами UKUSA та КНР спостерігається особливо запекле протистояння, що вже не раз ставало проблемою в і так непростих Англо-Китайських відносинах. Так «П'ять очей» слідкує за розвитком військової співпраці КНР із Соломоновими островами, де було домовлено про будівництво бази ВМС Китаю. Також спецслужби альянсу уважно стежать за активністю КНР навколо таких острівних країн як Маршалові острови, Тувалу та Науру. В останніх двох Китай вже успішно закріплюється, про що свідчить активне китайське лобювання в Тувалу та відкриття першого посольства в Науру на фоні розірвання дипломатичних відносин цієї країни із Тайванем, що безперечно вважається тривожним сигналом для членів UKUSA [3].

Відомий випадок трапився влітку 2023 року, коли над трьома з п'яти країн табору, а саме Австралією, Канадою та США, пролетіли шпигунські кулі, які за наданими розвіданими UKUSA мали китайське походження та призначалися для збору інформацій про об'єкти різної ступені важливості та секретності в зазначених країнах. В усіх трьох випадках кулі були знищені ВПС країн альянсу, а КНР в свою чергу отримав об'єктивні звинувачення, що призвело до загострення на дипломатичному майданчику АТР. До того ж, згодом в жовтні 2023 року після представленого Об'єднаним комітетом представників спецслужб країн UKUSA звіту Федеральному бюро розслідувань США, КНР було знову висунуто звинувачення від імені англосаксонських держав у масованих кібератаках та крадіжках інтелектуальної власності: від квантових технологій і робототехніки до біотехнологій та зламування штучного інтелекту. Хоча дійсні в сучасній структурі альянсу спецслужби й активно реагують та нівелюють ворожі атаки та дії КНР, дедалі частіший їх характер викликає занепокоєння про неминучість прямого конфлікту між англосаксонськими державами UKUSA та КНР [1;2;6].

Альянс «П'ять очей» демонструє неабияку ефективність в сучасних регіональних викликах. Його діяльність винятково дозволяє вчасно виявляти широкий спектр загроз різних ступенів та надавати рекомендацію вищим керівництвам держав учасниць альянсу щодо відповідних дій як на одиничних, так і спільних засадах. Головною сучасною проблемою для підвищення ефективності діяльності UKUSA постають суттєві розбіжності в економічних, політичних та технологічних питаннях країн-членів. Суперечності навколо китайських компаній, таких як "HUAWEI", яка вже неодноразово характеризувалася в звітах та заявах UKUSA, як «безпрецедентно недоброчесна та ворожа компанія»; проблеми лобювання КНР в вищих колах урядів держав англосаксонського табору; окремі питання торгово-економічного характеру – усе це створює суттєві перешкоди, що затримують важливі рішення, які об'єктивно аргументуються спільно наданими розвідданими англосаксонських спецслужб під егідою «П'яти очей» [5]. Проте загалом завдяки діяльності розвідувального альянсу Англосаксонським державам вдається вміло балансувати в турбулентних відносинах із Китаєм. В решті, операції «П'яти очей» мають критично важливе значення в сучасних викликах, які безпосередньо пов'язані з протидією КНР, зберігаючи хиткий статус КВО в АТР.

Список використаних джерел

1. China Accused of Massive IP Theft, AI Hacking by Five Eyes Intelligence Alliance: веб-сайт. URL: <https://www.pcmag.com/news/china-accused-of-massive-ip-theft-ai-hacking-by-five-eyes-intelligence>
2. Five Eyes intelligence alliance builds coalition to counter China: веб-сайт. URL: <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1MM0N2/>
3. Nauru cuts diplomatic ties with Taiwan in favor of China: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/en/nauru-cuts-diplomatic-ties-with-taiwan-in-favor-of-china/a-67980863>

4. The 'Five Eyes' Alliance: Big Brother(s): веб-сайт. URL: <https://greydynamics.com/the-five-eyes-alliance-big-brothers/>

5. The future of UKUSA alliance: веб-сайт. URL: <https://www.csis.org/analysis/case-cooperation-future-us-uk-intelligence-alliance>

6. Up in the Air — The Spy Balloon: веб-сайт. URL: <https://www.mcgill.ca/maxbellschool/max-policy/spy-balloons>

Гнилянська Діана Миколаївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Поведа Олександр Петрович

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

Офіційне укладення українсько-британських відносин відбулося 10 січня 1992 року. Відносини між країнами залишалися прохолодними аж до 2014 року та обмежувалися переважно економічною, політичною та культурною сферами. З початком Революції Гідності та вторгнення Росії на схід України Велика Британія активно підтримувала Україну та її територіальну цілісність. Сполучене Королівство стало також однією з перших країн, які почали вводити санкції проти країни-агресора.

Незважаючи на значне потепління відносин та нарощення співпраці перед початком повномасштабної війни, рівень інформаційних відносин між країнами залишався на досить низькому рівні. Проте, не дивлячись на це, їхній рівень розвитку був все-таки інтенсивніший за двосторонні відносини з іншими країнами Західної Європи, такими наприклад як Франція та Німеччина. 2020 та 2021 роки стали роками прийняття рішень та налагодження співпраці. Це ознаменувалося такими подіями як підписання «Договору про політичну співпрацю, вільну торгівлю та стратегічне партнерство», яке відбулося 8 жовтня 2020 року під час зустрічі Президента України Володимира Зеленського та Прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона у Лондоні. Напередодні повномасштабного вторгнення почалися також переговори щодо утворення військового альянсу між Україною, Польщею та Великою Британією, початок якого було анонсовано на 17 лютого 2022 року [1].

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну прийшов й новий етап українсько-британських відносин. Зокрема з новою силою почали розвиватися інформаційні відносини між країнами. Новина про початок вторгнення та про однозначну підтримку України набула активного розголосу в інформаційній сфері країни. На сьогодні питання війни в Україні та країни загалом обов'язково стоїть на порядку денному. Українські новини розголошуються та оновлюються на таких платформах як BBC London та активно пропагуються серед населення. [9] Інформаційні медіа активно висвітлюють різноманітні питання, що стоять на порядку денному в Україні. Це стосується як проблем гуманітарного характеру, наприклад історії людей, що втратили рідних або домівки через окупацію [7], так й політичних новин. Зокрема слід зазначити, що у британських медіа активно висвітлюється проблема військової сфери в Україні. До таких відносяться й питання недостачі боєприпасів, зброї та бійців. Сполучене Королівство проводить й активну інформаційну політику по відношенню до інших держав, закликаючи їх до збройної підтримки України у боротьбі проти агресора [4].

Підтримці та розвитку рівня інформаційних відносин також посприяли українці, що через війну мали переселитися до Великої Британії. Поширення української культури та традицій стали досить потужними та набирають популярності серед британців. Це також стосується питання історії України. Знання британців щодо української історії та здобутків було спалюжено російською пропагандою. Наразі помітний значний зріст зацікавленості британців українською культурою та надбаннями. Безліч інформаційних джерел почали висвітлювати це питання [6].

Покращення інформаційних відносин значно вплинуло й на рівень економічних відносин, які стоять одними з пріоритетних. Обидві країни мають економічні інтереси в співпраці у таких сферах, як торгівля, інвестиції, технології та інновації. Інформаційний обмін у цих галузях є ключовим для розвитку економічних зв'язків.

Україна та Велика Британія співпрацюють в галузі безпеки та оборони, включаючи обмін інформацією про загрози, спільні військові навчання та програми підтримки. Сполучене королівство брало активну участь у підготовці українських військових. Також варто взяти до уваги внесок країни у боротьбу в інформаційній війні проти Росії. Тут також Велика Британія проявила однозначну позицію у підтримці України.

Визначною подією стало також нещодавнє підписання «Угоди про співпрацю у сфері безпеки між Сполученим королівством Великої Британії та Північної Ірландії та Україною», яке відбулося 12 січня 2024 року у Києві. Угоду підписали Президент України Володимир Зеленський та Прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак. В Угоді йдеться, що при можливій майбутній загрозі суверенітету України Велика Британія бере на себе зобов'язання у підтримці. Це стосується як гуманітарної, так і збройної підтримки [2].

Українсько-британські відносини пройшли складний шлях від їх укладення у 1992 році до сьогодні. Починаючи з переважно економічних, політичних та культурних зв'язків, вони розвивалися до активної підтримки та співпраці в обличчі загрози від Російської Федерації. Тенденція розвитку інформаційних відносин наразі є дуже позитивною та обіцяє лише посилюватися у найближчі роки, що сприяє й покращенню й інших зав'язків, таких як економічні, політичні та у сферах безпеки та оборони. Події останніх років чітко вказують на готовність Великої Британії допомагати Україні у разі загрози для її суверенітету як на сьогодні, так і в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Політичні відносини між Україною та Великою Британією. URL: <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/592-political-issues-between-ukraine-and-great-britain>
2. Agreement on security co-operation between the United Kingdom of Great Britain & Northern Ireland and Ukraine. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/65a14a6ae96df50014f845d2/UK-Ukraine_Agreement_on_Security_Co-operation.pdf
3. Deepening British-Ukrainian relations in a more competitive era. URL: <https://www.geostrategy.org.uk/research/deepening-british-ukrainian-relations-in-a-more-competitive-era/>
4. Exhausted Ukraine struggles to find new men for front line. URL: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-68255490>
5. Rishi Sunak Is Privately Drafting Plans to Rebuild Britain's Ties With the EU. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-02-11/rishi-sunak-wants-stronger-ties-with-eu-to-limit-brexits-dangers?srnd=premium%20europe&leadSource=uverify%20wall>
6. The Ukrainian Cultural Association in the UK. URL: <https://www.ucauk.com>

7. Ukraine war: A front-line town torn between determination and despair. URL: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-68285432>

8. War in Europe gives the UK new momentum for a role on the world stage. URL: <https://www.france24.com/en/europe/20220413-war-in-europe-gives-the-uk-new-momentum-for-a-role-on-the-world-stage>

9. War in Ukraine. URL: <https://www.bbc.co.uk/news/topics/c1vw6q14rzqt>

Грущинська Наталія Миколаївна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТИЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Широкомасштабне вторгнення РФ в Україну активізувало роботу Української дипломатичної служби, використовуючи досвід впровадження методів у відстоюванні і просуванні національних інтересів. Результати роботи реалізовані в лобюванні інтересів України на міжнародному рівні: в міжнародних організаціях, розширенні співпраці з новими країнами та поглиблення з сталими партнерами.

Наприклад, розширилась географія співробітництва з країнами Африки, Азії та Латинської Америки, закріплення дружніх двосторонніх відносин України з країнами даних регіонів є важливим, зважаючи на значний політичний та економічний вплив в них росії. Співробітництво підкріплено кадровими змінами. Нових очільників отримали посольства України в Австралії, Єгипті (березень), ОАЕ, Кубі, Північній Македонії, Румунії, Словенії, Чорногорії (травень), Таджикистані (червень), Монголії, Німеччині (вересень), Марокко, Словаччині (жовтень), Швейцарії (листопад), Аргентині, Болгарії, Латвії, Нігерії, Перу (грудень), а також у Бахреїні, Гвінейській Республіці, Кот-д'Івуарі, Ліберії, Новій Зеландії за сумісництвом [2].

Успішною дипломатичну співпрацю можна відмітити з Канадою, яка була однією з перших країн, які оголосили про нові санкції, ухвалили радикальне законодавство, що дає змогу конфіскувати російські активи, визнали російську агресію актом геноциду проти українського населення, скасували тарифи на український експорт і зобов'язалися брати участь у проєкті з відновлення України

Активною відзначена і співпраця з Австралією, яка надає політичну, військову, гуманітарну та фінансово-економічну допомогу. Естонія, Латвія, Литва зміцнили і поглибили дипломатичні відносини з Україною у сфері оборони, гуманітарної, економічної та цифрової допомоги.

Разом із тим, виявились і складнощі ведення дипломатичних відносин з деякими країнами, наприклад з Китаєм. Економічні відносини України з Китаєм з 2022 року значно сповільнились. Основними причинами цього є неоднозначний нейтралітет Китаю, невизнання російської агресії та відсутність міжнародної підтримки України.

Проблемними залишалися відносини з Угорщиною, яка неодноразово наголошувала на необхідності зняття обмежень щодо росії, закликала до негайного припинення вогню та мирних переговорів, а також підтримувала контакти з кремлівськими високопосадовцями.

У 2022 році Туреччина відіграла важливу роль у зовнішній політиці України, особливо у стримуванні російської агресії, що проявилось в підписанні ЗВТ і «Зернової ініціативи». Однак Туреччина не брала участі в режимі санкцій проти росії.

У наслідок війни Україна зазнала значних збитків, які продовжують накопичуватись, однак економічна дипломатія принесла і позитивні результати, про що свідчать відносно позитивні економічні показники. У 2023 році Україна відновила реальне зростання валового внутрішнього продукту (ВВП). У II кварталі 2023 року ВВП збільшився на понад 20%, якщо порівнювати з II кварталом 2022 року: на 2,9% за прогнозами НБУ та на 3,2% за нещодавно оновленими оцінками Міністерства економіки. Доходи України від експорту зерна, олійних культур і насіння становили 20 млрд. доларів США.

За даними Міністерства фінансів України на початок 2023 року потреби України у додатковому фінансуванні від міжнародних партнерів оцінювались щонайменше у 38 млрд. доларів. Не зважаючи на втрати спричинені війною, експорт товарів склав 44,17 млрд дол. США (64,9% порівняно з 2021 роком), імпорт – 59,51 млрд дол. США (81,7% порівняно з 2021 роком) [1].

У рамках ініціативи «Grain from Ukraine» за підтримки західних партнерів Україна доставила зерно до Ємену, Єгипту, Алжиру, Лівану, Марокко, Тунісу, Оману.

Поряд з цим, значна підтримка була надана Міжнародними організаціями, благодійними фондами, серед яких Європейський механізм цивільного захисту (EUCPM), Управління з координації гуманітарних питань ООН (ОСНА), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Агентство ООН у справах біженців (UNHCR), Фонд з питань народонаселення (UNFPA), Програма розвитку ООН (UNDP), Міжнародний комітет Червоного Хреста (ICRC), Всесвітня організація здоров'я (WHO), Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (EUAM).

Надання фінансової, військової допомоги – це важливий сегмент діяльності дипломатичного фронту України. За однорічний період допомога США склала 8,5 млрд. дол., фінансова допомога – 25 мільярдів євро, гуманітарна – 3,7 мільярда євро. Естонія, Латвія й Польща витратили на військову допомогу Україні від 0,6% до 1,1% свого валового внутрішнього продукту. Європейський Союз надав 11,4 млрд. доларів, Канада – 1,76 млрд. дол., Японія - 1,5 млрд. дол., Великобританія - 499 млн. дол. [1] Також фінансово підтримували Україну протягом 2023 року Іспанія, Німеччина, Фінляндія, Ірландія, Швейцарія, Бельгія, Ісландія та Естонія.

В умовах війни Українська дипломатія є вагомим фронтом боротьби, зосереджуючи свої дії на європейській та євроатлантичній інтеграції України; поглибленні діалогу з великими корпораціями, які можуть підтримувати та стимулювати процес повоєнної відбудови України, а також на питаннях кадрового забезпечення дипломатичних представництв України за кордоном.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародne-spirobotnictvo>
2. Дипломатія воєнного часу: оцінка “чотири з плюсом”. Українська призма. Рада зовнішньої політики. URL: <https://prismua.org/scorecards2022/>

Давиденко Дарія Михайлівна
4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Поведа Олександр Петрович,
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ ШВЕЦІЇ ДО НАТО

Швеція вже протягом декількох століть, а саме з 1814 року не брала участі у війні. Її оборонна політика базувалася на 2 ключових аспектах: неприєднанні до військових альянсів в мирний час та дотриманні нейтралітету у воєнний час. Стосовно безпеки Швеція надавала перевагу міцній національній обороні.

Слід наголосити, що, не дивлячись на свій нейтральний статус, держава завжди підтримувала зв'язки з НАТО та була близьким партнером альянсу. Політика невтручання дозволяла країні протягом десятиліть залишатися в ролі посередника на міжнародній арені. Багато праць було присвячено шведській моделі нейтралітету та які переваги вона приносить. Однак зараз часи змінилися.

На сучасному етапі процеси в світі є динамічними, де міжнародні конфлікти приймають різні форми та прояви. Змінюються і внутрішні настрої суспільства. Швеція позиціонує себе як мирне суспільство, але в той же час в країні зростають показники насильства із застосуванням зброї. Поширюється думка, що необхідно відмовлятися від нейтрального статусу, адже часто його прирівнюють до пасивної позиції [2].

Події останніх років особливо вплинули на курс зовнішньої політики Швеції і спонукали її до дій. Повномасштабна війна, яку розпочала Росія проти України 24 лютого 2022 року змусила не одну країну переоцінити власні можливості та посилити оборонну здатність. Саме тому в травні 2022 року Швеція і Фінляндія одночасно подали заявку на членство в НАТО. Тодішній прем'єр-міністр Швеції Магдалена Андерссон заявила, що дії Росії загрожують порядку безпеки в Європі та роблять очевидною потребу Швеції в гарантованій безпеці, наданій саме через членство в НАТО. Окрім цього, Швеція збільшила витрати на оборону. Для порівняння, цьогорічний бюджет Швеції на сферу оборони передбачає майже вдвічі більші витрати порівняно з 2020 роком [5].

На відміну від Фінляндії, яка офіційно стала 31-м членом альянсу 4 квітня 2023 року, інтеграція Швеції до НАТО досі триває, включаючи в себе військову й політичну складову. На саміті НАТО 2023 року, який відбувся у Вільнюсі (Литва) минулого липня, дві країни, Угорщина та Туреччина, висловили свою прихильність просувати затвердження Швеції на своїх парламентських сесіях.

Військова інтеграція країни відбувалася досить швидко. Щоб переконатися, що Швеція відповідає всім поставленим умовам, робоча група експертів НАТО сприяє співпраці в наступних 10 функціональних сферах військової інтеграції: адміністрація, обладнання та модернізація, структура сил, навчальні тренування та політика оцінювання і індивідуальна освіта й навчання, колективні тренувальні навчання й оцінка, матеріально-технічне забезпечення, медична сфера, інтегрована система протиповітряної та протиракетної оборони НАТО, системи зв'язку та інформації й кіберзахист. На щорічній інтеграційній конференції в червні 2023 року в штаб-квартирі НАТО було підкреслено досягнутий значний прогрес та досягнуто консенсусу щодо того, що всі функціональні сфери готові до переходу до «звичайних справ НАТО» після завершення вступу Швеції.

У той же час політична інтеграція має більш складний характер. На зустрічі з генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом на початку листопада 2023 року президент Угорщини Каталін Новак висловила пряму підтримку ратифікації заявки Швеції, хоча вона підкреслила, що терміни залишаються залежними від остаточного рішення парламенту Угорщини. Згодом, на листопадовій зустрічі всіх міністрів закордонних справ НАТО, Угорщина та Туреччина підтвердили свій намір ратифікувати приєднання Швеції, але без визначення будь-яких конкретних часових рамок. Після зустрічі генсек НАТО підкреслив, що членство Швеції в НАТО є досить важливим для альянсу і самої Швеції, тому процес приєднання продовжуватиметься [1].

Станом на сьогодні, кожна країна НАТО, окрім Угорщини, ратифікувала протокол про вступ Швеції до альянсу. В січні 2024 року парламент Туреччини схвалив заявку Швеції. В той же час свою підтримку висловив прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан. Однак на початку лютого правляча партія Угорщини бойкотувала позачергову сесію парламенту, скликану опозицією для затвердження її членства. Лідер правлячої партії в парламенті Угорщини сказав, що голосування може відбутися, коли парламент збереться на чергову сесію наприкінці лютого. Особливою умовою також є зустріч двох прем'єр-міністрів у Будапешті [3].

Отже, сказати про точну дату вступу Швеції до НАТО зараз неможливо. Проте важливість цього кроку не можна переоцінити. Приєднавшись до НАТО Швеція почуватиме себе безпечніше, а Північноатлантичний Альянс – міцнішим. Це матиме вплив і на геополітичну ситуацію. Країни Північної Європи та Балтії вперше об'єднуються в оперативному та стратегічному плані, зміцнюючи оборону та стримування в Північно-Східній Європі та надаючи Балтійському морю статус майже повністю підконтрольної НАТО території. Цього року Швеція збільшила свій бюджет на оборону майже вдвічі в порівнянні з 2020 роком. У грудні 2023 року було підписано угоду між Швецією та США, яка дозволяє військам США діяти на території країни [4]. Безумовно, такий поворот подій не задовольняє Росію, тому вона вдається до погроз та залякувань, попереджаючи про можливе зіткнення НАТО та Росії в недалекому майбутньому.

Список використаних джерел

1. An Update: Sweden's Journey to NATO Membership. URL: <https://www.act.nato.int/article/update-sweden-journey-nato/> (дата звернення: 17.02.2024)
2. Ardelius G. In Sweden, we're smug about our 'neutrality'. The truth is not so squeaky clean. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/feb/07/sweden-neutrality-join-nato-history> (дата звернення: 17.02.2024)
3. Brooke-Holland L. NATO enlargement: Sweden and Finland. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9574/> (дата звернення: 17.02.2024)
4. Foreign and security policy focus on Sweden's NATO membership, the neighbourhood and support to Ukraine. URL: <https://www.government.se/press-releases/2024/02/foreign-and-security-policy-focus-on-swedens-nato-membership-the-neighbourhood-and-support-to-ukraine/> (дата звернення: 17.02.2024)
5. O'Dell H. Why is Sweden telling its citizens to prepare for war? URL: <https://globalaffairs.org/bluemarble/sweden-tells-citizens-prepare-war-russian-aggression-nato-membership> (дата звернення: 17.02.2024)

Дерев'яно Ігор Петрович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА РОСІЇ У ВІЙНІ ПРОТИ УКРАЇНИ: ВІД АЗІЙСЬКИХ ВЕЛЕТНІВ ДО КРАЇН-ІЗГОЇВ

Карколомна та непередбачувана історія людства – це історія суцільних війн і конфліктів спочатку між первісними суспільствами, а потім і між державними утвореннями. У війнах, які завжди виправдовувалися агресором, брали участь великі і малі, могутні і слабкі, багаті і незаможні держави.

Сьогодні людство є свідком численних конфліктів, включно з розв'язаною Росією війни проти України, яка завдає неймовірних втрат і руйнувань. Тоді як переважна частина світового співтовариства прагне до мирного співіснування, міжнародної співпраці та взаємозбагачення, РФ розв'язала повномасштабну війну проти суверенної України, порушивши основоположні принципи міжнародного права. Війна Росії проти України викликала серйозне занепокоєння у сфері безпеки, насамперед у європейських країнах, які мають спільні кордони з РФ.

Росія, розпочавши агресивну війну проти України, кинула відкритий виклик євроатлантичній спільноті та світовій демократії в цілому. Трохи більше, ніж через рік після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, 31 березня 2023 року російський диктатор підписав документ антизахідної спрямованості «Концепція зовнішньої політики Російської Федерації».

Оприлюднена «Концепція зовнішньої політики РФ» визначає «особливе місце і особливу роль Росії у світі», яка «проводить самостійний та багатовекторний зовнішньополітичний курс, продиктований її національними інтересами та усвідомленням особливої відповідальності за підтримку миру та безпеки на глобальному та регіональному рівнях».

У тексті документу Росія ототожнюється із «унікальною державою-цивілізацією», яка прагне створити «Велике євразійське партнерство», підтримуючи тісні відносини з Китаєм, Індією, країнами ісламського світу та іншими країнами світу.

Росія відверто спотворює фундаментальну реальність, нав'язуючи власному народу і світовій спільноті тезу про «миролюбний, відкритий, передбачуваний, послідовний, прагматичний характер зовнішньої політики Росії, заснований на повазі до загально визнаних принципів і норм міжнародного права і прагненні до рівноправного міжнародного співробітництва».

Відтак «миролюбна» Росія свідомо перебуває за межами сприйняття поняття «війна». Приховуючись за завісою відстоювання національних інтересів, свого право на існування та вільний розвиток, вона звинувачує Захід у недружніх діях.

У російській концепції зазначається, що США та «їхні сателіти» використали заходи Росії із «захисту своїх життєво важливих інтересів на українському напрямку» як привід «для загострення багаторічної антиросійської політики і розв'язали гібридну війну нового типу» [5].

Концепція стала своєрідним маніфестом боротьби за мир часів протистояння по лінії Схід–Захід і відповідно ностальгічним поверненням до радянської системи цінностей.

Війна Росії проти України внесла суттєві корективи у геополітичні стратегії держав і похитнула основи світового порядку. Війна, яка стала своєрідною відправною точкою переосмислення характеру відносин між країнами, розділила світ на прихильників України і тих, хто підтримує російську агресію і відповідно є союзником РФ.

З початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, не дивлячись на спроби Заходу ізолювати агресора на міжнародній арені, Росія не залишилась без міжнародної підтримки.

Проте війна перетворила Росію на справжнього міжнародного ізгоя, що є чітким маркером реального статусу РФ на світовій арені. Поняття «країна-ізгой» формально вживається стосовно Ірану, Венесуели, Північної Кореї, М'янми, Куби, Зімбабве, Судану, Сомалі, Сирії та Лівії. Країни з таким статусом перебувають на периферії світової цивілізації доти, доки там не відбудуться радикальні зміни правлячого режиму.

Загалом концепція «країна-ізгой» була започаткована в 1979 р., коли було оприлюднено адміністрацією Дж. Картера список «держав-спонсорів тероризму» щодо країн, які на той час становили воєнну загрозу регіональній безпеці. Згодом поняття «країна-ізгой» у нормативно-правовому полі було формалізовано у 90-х роках ХХ ст., у рамках розробки Вашингтоном доктрини «Нового світового порядку».

Учені RAND Corporation ще у звіті за 2018 рік стверджували: «Росія – це не рівний або майже рівний конкурент, а, швидше, добре озброєна держава-ізгой, яка прагне підірвати міжнародний порядок, над яким вона ніколи не зможе домінувати. На противагу, Китай є рівним конкурентом, який хоче сформувавати міжнародний порядок, над яким він прагне домінувати» [7].

Саме «країни-ізгой» не засуджують загарбницьку війну РФ проти України і підтримують її на дипломатичному фронті. Зокрема, проти резолюції ООН від 23 лютого 2023 року, яка закликає «припинити війну в Україні та вимагала негайного виведення російських військ із країни відповідно до Уставу ООН», проголосували лише Росія, Білорусь, Сирія, Північна Корея, Малі, Нікарагуа та Єритрея – країни, які не поділяють ліберально-демократичних цінностей і є уособленням авторитарних методів управління. Саме вони і є тією політичною силою на яку покладає надії Росія [2].

Підтримує і виправдовує російську агресію і військова хунта М'янми (РФ є великим постачальником озброєнь М'янми), яка вважає, що Росія «діє для захисту свого суверенітету» і високо оцінює її роль в «балансуванні глобальної сили».

Загалом багато країн, особливо у Латинській Америці та Африці, намагаються балансувати між двома воюючими сторонами. Вони роблять розпливчасті заклики до миру, не критикуючи відкрито Росію [6].

Війна в цілому не позначилась на дружніх дипломатичних відносинах Росії з Туреччиною та азійськими велетнями – Китаєм та Індією, які не тільки не долучилися до санкцій проти Росії, але й збільшили обсяги торгівлі з нею, опосередковано допомагаючи фінансувати збройні сили РФ [4]. Колишній міністр закордонних справ Індії Канвал Сібал зазначив «Чому Індія має платити за безглузді спроби США втягнути Україну до НАТО? Американські санкції шкодять нам, і ми при цьому маємо їх підтримувати?» [1]. Країни-гіганти також утримуються під час голосування майже за всіма резолюціями ООН, які засуджують російську агресію.

Але, сьогодні китайсько-російські відносини є далеко не однозначними. Вони є складнішими, ніж припускає офіційна риторика. Китай і Росія намагаються протистояти домінуванню США у світовому порядку. Проте вони поведуться принципово по-різному в міжнародній системі.

Коли йдеться про війну Росії проти України Індія дотримується вкрай обережної позиції. Вона не підтримує Україну та уникає відкритої критики дій РФ, але чітко зазначила, що виступає за збереження територіальної цілісності та державного суверенітету.

Війна в Україні, яка поляризувала світ, поставила Індію у ситуацію жорсткого політичного вибору, який вона не бажає робити. Офіційний Делі не має наміру розривати з Росією військово-технічну співпрацю, торгово-економічні та енергетичні зв'язки. Але Індія перебуває

під політичним тиском США, які вимагають від Делі підтримати країни Заходу у протистоянні з Росією.

Однак Індія не бажає звужувати горизонт своєї зовнішньої політики до вибору однієї зі сторін, оскільки прагне займати окрему, самодостатню позицію у міжнародних справах. В Індії вважають, що мають власне бачення щодо відносин з РФ так і щодо стратегічного протистояння з Китаєм [1].

На сьогодні у РФ офіційно є п'ять союзників в Організації Договору про колективну безпеку (ОДКБ): Вірменія, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, які згідно з документом зобов'язані прийти на допомогу один одному в разі нападу. Однак жоден член цієї організації не підтримав Росію своєю армією у війні проти України (Білорусь дозволила використовувати свою територію як військову базу, але не направила свої війська на підтримку Росії) [3].

Росія окрім свого сателіту Білорусі, яка була ключовим плацдармом для російського нападу на північ України і надає допомогу з перших днів війни, знайшла союзників в особі інших одіозних диктаторських режимів – Ірану, Сирії та Північної Кореї, які поділяють глибоку недовіру Кремля до Заходу.

Протягом останніх років спостерігається зміцнення партнерських відносин між Росією та Іраном і цей процес особливо прискорився на тлі повномасштабного вторгнення РФ в Україну, яке стало кульмінацією загарбницької війни, яку Москва розпочала ще у 2014.

Іранська військова допомога РФ включає сотні ударних дронів і артилерійські боєприпаси, які стали ключовим елементом нанесення дальніх ударів по Україні. Крім того країни-союзники домовились про складання та виробництво цих дронів за ліцензією на підприємстві в РФ. Також між Росією та Іраном активізувалися дипломатичні та економічні зв'язки.

Отже, війна в Україні докорінно змінила характер російсько-іранських відносин. Співпраця між Іраном і РФ у військовій, економічній та політичній сферах досягла безпрецедентного рівня, про що свідчить використання Росією в Україні іранської летальної зброї. Також обидві країни активізували свої дії з метою протистояння західним санкціям і політичній ізоляції. Величезна військова допомога Тегерану РФ перетворила його на співучасника кривавої війни в Україні. Вона сприяє продовженню війни і множить втрати і руйнування України.

Одним із найбільших прихильників Росії є Сирія, яка стала її міцним оплотом на Близькому Сході. Сирійський президент Б. Асад, залежний від військової підтримки Росії, назвав повномасштабне вторгнення в Україну «виправленням історії» та звинуватив західні країни у використанні «брудних методів для підтримки терористів у Сирії та нацистів в Україні» [4].

Після російського вторгнення в Україну посилились зв'язки між РФ і КНДР, яка стала відкрито підтримувати російську агресію на всіх міжнародних дипломатичних майданчиках. Північна Корея, в якій утвердилась жорстка централізована влада авторитарно-тоталітарного типу, стала найбільшим постачальником зброї Росії і відповідно співучасником російських злочинів в Україні.

Зі свого боку представники США, Південної Кореї і Японії, виказали стурбованість з приводу зближення Москви і Пхеньяну, заявивши, що посилення військової співпраці Росії з КНДР становить серйозну загрозу миру і стабільності.

На тлі неухильного продовження руйнівної і кривавої війни Росії проти України, російська дипломатія і надалі докладає чимало зусиль для розширення кола союзників із сумнівною репутацією, щоб отримати дипломатичну, економічну та військову підтримку.

Росія, діючи поза межами норм міжнародного права, все більше проявляє себе як «держава-ізгой», особливо у своїх намірах підірвати домінування Заходу у світовій політиці [2].

Отже, союзники Росії – країни-ізої (особливо Білорусь, Іран, Сирія, Північна Корея) значною мірою пов'язані між собою спільним статусом поза законом, накладеними міжнародними санкціями, а також спільною ідеологічною неприязню до універсальних політичних цінностей Заходу.

Незважаючи на військову інтервенцію в Україну та спроби Заходу представити Росію державою-ізоєм, Москва все ще може розраховувати на підтримку групи держав Африки, Латинської Америки та Азії, включаючи і уряди прагматичною Індії і злегка двозначного Китаю.

Список використаних джерел

1. Куса І., Гриценко А. Війна в Україні: позиція та інтереси зовнішніх гравців. Індія. Український інститут майбутнього. 13.05.2022. URL: <https://uifuture.org/publications/vijna-v-ukrayini-p...>
2. Сербін С. Росія та її союзники, або клуб країн-ізоїв. Правовий контроль Лис 30, 2023. URL: <https://pc.org.ua/rosiia-ta-ii-soiuznyky-abo-klub-krai...>
3. Толуб Н. Друзі Путіна: які країни допомагають РФ вести війну в Україні. Політика. 26 липня 2023.
4. Leo Chiu. Explained: Who are Russia's Allies? A List of Countries Supporting the Kremlin's Invasion of Ukraine. Kyiv Post October 23, 2023. URL: <https://www.kyivpost.com>
5. Russia adopts new anti-West foreign policy strategy. Deutsche Welle. 31 March 2023.
6. Who are Russia's allies a year after Putin's full-scale invasion of Ukraine? Euronews. 28.02.2023. URL: <https://www.euronews.com>
7. Who Are Russia's Top Allies? Globely News. November 3, 2023. URL: <https://globelynews.com>

Дорошенко Максим Вячеславович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

МІКРОЧІПИ ЯК ОСНОВА ЗБРОЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

Зброя була невід'ємним компонентом будь-якого суспільного об'єднання – держави, общини, чи навіть племені. Людство тисячоліттями вдосконалювало свій смертоносний арсенал: від пращ та списів з доісторичних часів до сучасних боєприпасів, які здатні самі визначати ціль.

20-ті роки ХХІ століття можна охарактеризувати як добу конфліктів та перерозподілу сфер впливу. З кожним роком протиріччя на міжнародній арені загострюються все більше, що призводить до численних збройних сутичок та військових конфліктів. Якщо в конфліктах минулого століття результат більшості конфліктів та війн залежав від кількості танків та піхоти, то в умовах сучасності вирішальну роль грають наземні, повітряні та морські дрони, ракети малої та середньої дальності та інші високотехнологічні засоби ураження противника.

Війна в Україні, без перебільшень, є найбільшим конфліктом сучасності, і ситуація на полі бою довела, що методи ведення війни, як і зброя, постійно вдосконалюються. Українці першими в світі почали диктувати умови ведення сучасних війн: важка бронетехніка та авіація вже не були переломним фактором. Натомість основою ведення війни стала артилерія та безпілотні апарати. Тактики ведення бою, які ще донедавна вважалися найкращими, виявилися застарілими та затратними в умовах сучасності, вміння пристосовуватися – стало головною умовою досягнення успіху. Для Росії, яка у виробництві високоточної зброї всеціло покладається на західну електроніку (до 95% компонентів належать країнам Європи та США), санкції стали

серйозною перепоною для поповнення свого арсеналу, тому вона змушена покладатись на своїх союзників для підтримання виробництва на сталому рівні [2].

У минулому столітті основним ресурсами для ведення війни були вугілля сталь та нафта. Ці ресурси мали стратегічну роль у всіх аспектах військових конфліктів, забезпечуючи енергію, виробництво техніки та стратегічну перевагу. Промислове виробництво та військова техніка в значній мірі підтримувалися вугіллям та нафтою. Вугілля використовувалося для енергопостачання та приводу машин, забезпечуючи виробництво необхідних матеріалів для військового вжитку. Сталь, яка виготовлялася з вугілля та залізної руди, стала ключовим будівельним блоком для зброї, танків і кораблів. Це призводило до конфліктів та геополітичних змагань за контроль над регіонами, багатими на вугілля, сталь і нафту.

Сучасні ж війни дедалі більше залежать від електроніки: від систем зв'язку та управління до високоточної зброї та дронів. В основі всієї цієї електроніки лежать мікрочіпи, виконуючи роль «мозку» сучасного озброєння, вони прийшли на зміну вугіллю та сталі. Станом на сьогодні, у світі існує всього кілька центрів виробництва чіпів, що робить контроль над ними надзвичайно важливим. Найбільшим виробниками чіпів є Тайвань, якому належить близько 50% виробництва усіх чіпів світу та США, які поставляють 25% від потреб ринку. Окрім США та Тайваню виробництвом чіпів також займають Південна Корея та Китай, які займають 17% та 5% ринку відповідно. Така концентрація виробництва чіпів унеможливорює диверсифікацію міжнародних ланцюгів поставок. Через це поставки мікрочіпів є дуже чутливими до міжнародних коливань.

Пандемія 2020 року продемонструвала, що через закриття кордонів та введення карантину, виробництво чіпів сильно скоротилось, що мало негативний ефект на весь світ, сповільнивши економічний розвиток, а місцями, повністю його паралізувавши, адже однією з ключових ролей мікрочіпів є їхня присутність у сучасних комп'ютерах, смартфонах, електроніці та інших повсякденних пристроях. Це дозволяє створювати потужні, ефективні та компактні пристрої, які впливають на всі сфери життя – від медицини та освіти до виробництва та розваг, а їхній дефіцит може позначитись серйозною стагнацією для тих країн, де вторинний сектор використовує мікрочіпи [1, с. 449].

Концентрація виробництва мікрочіпів в руках всього 4 держав зумовлена складністю їх виробництва. Оскільки чіпи самі по собі використовуються як основа для сучасних високотехнологічних винаходів, їх виробництво - це складний і багатоетапний процес, який потребує значних інвестицій, передових технологій та висококваліфікованих кадрів. Найбільш проблематичним етапом розробки напівпровідника є його проектування - розробка архітектури та логіки мікрочіпу, що в свою чергу потребує і висококваліфікованих інженерів і передове апаратне забезпечення для створення дизайну, який відповідатиме вимогам конкретного застосування. Це створює проблему великих витрат, адже високоточне дороге обладнання та постійний розвиток технологій вимагають постійного вдосконалення та інновацій для забезпечення конкурентоспроможності та потреб сучасності. Ці фактори також створюють бар'єр та сильну конкуренцію на ринку мікрочіпів, перешкоджаючи утворенню нових компаній та виробників [3].

Беручи до уваги те, що світ все більше охоплює хвиля конфліктів можна з великою вірогідністю заявити, що виробництво сучасної зброї та техніки буде активно зростати, через що питання контролю над ланцюгами поставок чіпів набуває ключового значення в сучасній гонці озброєнь. Доказом цього є геополітичне становище Тайваню, який став заручником протистояння двох глобальних полюсів сили. Намір материкового Китаю отримати контроль над Тайванем все частіше лунає останніми роками, аргументуючи це тим, що Китайська Народна Республіка вважає Тайвань своєю провінцією, яка зрештою має бути об'єднана з материком за будь-яких обставин. Варто також зазначити що Тайвань грає важливу роль для КНР, оскільки він розташований у життєво важливому водному шляху, що з'єднує Тихий океан з Південно-Китайським морем.

Проте головна причина боротьби за острівний Китай, звісно ж, його монополія на ринку напівпровідників. Якщо КНР вдасться заволодіти виробничими потужностями Тайваню, це в рази посилить його економічні та військові позиції, потенційно зміщуючи США як економічного та військового лідера. США ж, в свою чергу, протягом десятиліть підтримували незалежність Тайваню, постачаючи йому зброю та гарантуючи свою військову підтримку, в обмін на доступ до напівпровідників. Окрім того останніми роками спостерігається будівництво заводів з вироблення мікрочіпів компаній AMD та Intel Core на території Сполучених Штатів Америки на випадок, якщо Китай наважиться на силове вирішення конфлікту, адже втрата цього стратегічного ресурсу означитиме значне обмеження виробництва зброї та росту економіки. Візит спікера Палати представників Ненсі Пелосі в серпні 2022 року майже спровокувало прямий військовий конфлікт між двома найбільшими економіками світу, зайвий раз підкреслюючи важливість мікрочіпів.

Отже, мікрочіпи в сучасному світі відіграють ключову роль у різних аспектах нашого життя, зокрема в електроніці, медицині, транспорті, виробництві, комунікаціях та багатьох інших галузях. Їх значення стає особливо очевидним у виробництві зброї, де вони є необхідною складовою для розвитку та функціонування сучасних військових систем. У сучасному військовому устаткуванні, мікрочіпи використовуються для керування та автоматизації різноманітних систем, включаючи ракети, літаки, дрони, танки, кораблі та інші види зброї, забезпечуючи їхню точність, швидкість та надійність функціонування гарантуючи перевагу в бойових зіткненнях.

Список використаних джерел

1. Miller, C. (2022). Chip war. Simon & Schuster, Inc. New York, NY: 1230 Avenue of the Americas, 10020. - 651 p. (дата звернення: 02.02.2024).
2. Міллер, К. (2023, 15 листопада). Україна, відчуваючи нестачу боєприпасів, намагається створити мільйон вибухових дронів. The Wall Street Journal. URL: <https://www.wsj.com/world/low-on-ammo-ukraine-tries-to-build-a-million-explosive-drones-57f8fb52> (дата звернення: 02.02.2024)
3. Мюїр, Е. (2023, 14 листопада). Забудьте про нафту: мікрочіпи - найцінніший ресурс сьогодення, CBC Radio. URL: <https://www.cbc.ca/radio/spark/forget-oil-microchips-are-today-s-most-valuable-resource-says-author-1.6600948> (дата звернення: 11.01.2024).

Іванова Анастасія Олександрівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Ржевська Ніна Федорівна,

доктор політичних наук, професор, завідувача кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ У КОНТЕКСТІ «ТАЙВАНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ»

Вчені наполягають на тому, що загроза війн для всіх цивілізацій існували, існують і будуть існувати. Єдине, що – маючи властивість трансформуватися. В ХХІ столітті актуальними стали гібридні загрози та інформаційні війни.

24 лютого 2022 році РФ розпочала відкриту повномасштабну війну проти України, ця подія спричинила оперативну консолідацію зусиль на міжнародній арені, і в той же час, сприяло виникненню занепокоєнь у Китайській Республіці.

Очевидно, що Україну і Тайвань порівнювати не можна. Але, з огляду на те, що країни мають різні політичні статуси, економічні й військові можливості. З 1991 року, Україна визнана як суверенна, незалежна держава і член ООН де-юре, а Китайська Республіка була єдиним міжнародно визнаним представником Китаю до 1949 року, також була членом-засновником ООН і постійним членом Ради Безпеки. У 1971 році Тайвань поступився місцем в ООН Китайській Народній Республіці, і до нині, світова спільнота офіційно визнає юрисдикцію КНР як над материковим Китаєм, так і над Тайванем. У 2024 році, всього 14 держав визнають Тайвань.

Останнім часом, відбувається напружена ситуації між світовими лідерами США і Китаєм, де обидві сторони хочуть владнати «тайванську проблему». Дефіцит чипів через пандемію, економічні перешкоди та суперечності у відносинах між країнами – стають реальним ризиком розгортання військових дій. КНР прагне збільшити свою економічну, військову, технологічну міць, і це можливо лише після приєднання Китайської Республіки до материка Китаю.

Військово-морські сили КНР визнані найпотужнішими у світі (360 суден і підводних човнів проти 293 американських), армію Китаю називають не тільки найчисельнішою, але й вправно організованою, озброєною найсучаснішими засобами комунікації та здатною виконувати будь-які складні завдання. КНР має на озброєнні 9 типів балістичних ракет наземного базування (у США лише один), одне з найбільших у світі угруповань засобів протиракетної оборони, треті у світі й найпотужніші в регіоні військово-повітряні сили.

Підрозділи ЗС КНР регулярно проводять навчання як на своїй території, так і разом із армією РФ. Американські експерти звертають увагу на відкрито проголошену стратегічну ціль керівництва Китаю завершити повну модернізацію збройних сил до 2035 року і, в підсумку, трансформувати Народно-визвольну армію КНР у структуру «світового класу» до 2049 року, тобто на час досягнення китайської мрії – «великого відродження китайської нації». Сучасні типи озброєння розроблялися і розробляються поза контролем будь-яких міжнародних договорів [4, с. 68].

Нині таке спостерігається в регіонах Південно-Китайського моря, поблизу Тайваню та на кордоні з Індією, однак не виключаються й прояви забезпечення глобальних амбіцій, а саме – розміщення військових баз уздовж маршрутів проекту «Один пояс – один шлях», зокрема в Африці. Першу з таких баз було відкрито в Джибуті 2017 року. Очікується, що будуть і інші [4, с. 69].

Тиск та погрози Китаю на європейські країни призупиняють процес визнання Тайваню незалежною та суверенною державою. Такі дисбаланс інтересів є підґрунтям деструктивних процесів у розвитку співпраці з іншими державами, сповнюють невизначеності щодо допомоги, або хоча би реальної підтримки в регулюванні збройного конфлікту.

Сполучені Штати мають вирішити низку нагальних проблем стосовно російсько-української війни, ізраїльсько-палестинського конфлікту, питання мексиканських кордонів, суперечності на корейському півострові й низку інших. Проте, Президент США Джо Байден пообіцяв, що буде захищати і надавати фінансову допомогу Тайваню у разі нападу КНР [1; 5].

Важливо зазначити, що Тайвань є світовим лідером у виробництві мікрочипів. Велика частина повсякденного електронного обладнання у світі – від телефонів до ноутбуків, годинників та ігрових приставок – працює на комп'ютерних мікросхемах, вироблених на Тайвані. За офіційними показниками, тільки на одну тайванську компанію Taiwan Semiconductor Manufacturing Company, або TSMC, припадає більш ніж половина світового ринку [3].

Ймовірно, що ризик війни між КНР, який вважає острів своєю територією, і Китайською Республікою все таки існує, тому TSMC вже шукає варіанти пом'якшення наслідків такої події.

Голова Бюро національної безпеки Тайваню переконує, що фабрика TSMC не зможе працювати у випадку вторгнення Китаю. З огляду на це, корпорація відкрила заводи в Японії та США і планує осісти в Німеччині [2].

Наразі, Китайська Республіка переймає досвід України. Зокрема, аналізують дані, проводять воєнну реформу, разом із американцями проводять тренування військових щодо ведення таких дій, неурядові організації Тайваню працюють із населенням, щоб громадяни розуміли, що робити та як реагувати в надзвичайних ситуаціях, а також налагоджують тісну співпрацю з США, Канадою, Великою Британією, ЄС та НАТО.

Як результат, на самітах всі обговорюють, що мир в тайванській протоці – надзвичайно важливий для глобальної безпеки та процвітання.

Висновки. «Тайванська проблема» залишатиметься актуальною на міжнародній арені ще довгий час, оскільки Китай і Америка мають різні погляди на вирішення даного питання. Китайська Народна Республіка прагне аншлюс Китайської Республіки, а Сполучені Штати всіляко перешкоджають цьому, для збереження безпеки на острові Тайвань.

Україна та Тайвань, спрямовані на демократичні цінності і ведуть боротьбу зі значно більшими військовими державами, що мають ядерну зброю.

Китайська Республіка має великі можливості та потенціал, що можливо розкрити лише завдяки усуненню «тайванської проблеми», з чим є певні труднощі. Тайвань має шанси продемонструвати, що в міжнародній системі, як і в інших соціальних системах, виживають ті суб'єкти, яким вдається оптимально пристосуватися до системних вимог, що змінюються з плином часу. Одним із ключових аспектів співробітництва України та Тайваню нині може постати протистояння з агресорами, інтеграція та реалізація спільних проектів.

Список використаних джерел

1. Байден пообіцяв захистити Тайвань від Китаю/ BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59013989>. (дата звернення 11.02.2024)
2. Батько чипів: як засновник TSMC вивів Тайвань на технологічну мапу світу Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/27/696364/>. (дата звернення 16.02.2024)
3. Китай і Тайвань: надзвичайно простий огляд наявного конфлікту MIND. 2022. Режим доступу до ресурсу: URL: <https://mind.ua/publications/20235303-kitaj-i-tajvan-nadzvichajno-prostij-oglyad-nayavnogo-konfliktu>. (дата звернення 14.02.2024)
4. Корсунський С. Як будувати відносини з країнами Азії. Економіка, дипломатія, культурні особливості / Сергій Корсунський. Харків: Віват, 2021. 288 с.
5. Сенат США підтримав законопроект про допомогу Україні, Ізраїлю і Тайваню на \$95 млрд Forbes Ukraine. 2024. URL: <https://forbes.ua/news/senat-ssha-pidtrimav-zakonoproekt-pro-dopomogu-ukraini-izrailyu-i-tayvanu-na-95-mlrd-13022024-19176>. (дата звернення 16.02.2024).

Киридон Алла Миколаївна,
 доктор історичних наук, професор, професор,
 заслужений діяч науки і техніки України,
 директор ДНУ «Енциклопедичне видавництво»

Троян Сергій Станіславович,
 доктор історичних наук, професор,
 професор кафедри міжнародних відносин і стратегічних студій
 Національний авіаційний університет

ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ 2014–2024: ВПЛИВ НА РЕКОНФІГУРАЦІЮ НЕОПОСТЫПОЛЯРНОСТІ

20 лютого 2014 р. Російська Федерація розпочала війну проти України, порушивши систему міжнародної безпеки в Європі, створюючи реальну загрозу поширення подальшої російської експансії на континент. Після Другої світової війни це перша велика континентальна війна на географічній мапі Європи. Реалії «гібридної» війни, продемонстрованої Росією з 2014 р., оприявнили кардинально інший характер сучасних війн – комбінацію диверсійно-підривних операцій, «проксі-війн», масштабного збройного конфлікту тощо. 24 лютого 2022 р. стало початком не тільки повномасштабної російсько-української війни, але й нової геополітичної реальності.

У цьому плані російсько-українську війну 2014–2024 рр. доречно розглядати як відкладену Велику європейську війну, що знаменує остаточний перехід до нової – неопостыполярної – системи міжнародних відносин. Ця війна вже стала найбільшим і найруйнівнішим збройним конфліктом у Європі після завершення Другої світової війни. Вона спричинила хвилю політико-дипломатичного, воєнного, суспільно-господарського цунамі, суттєвим чином вплинувши на реконфігурацію постбіполярного міжнародного світопорядку, що функціонував після завершення холодної війни, зникнення біполярності та падіння комуністичного блоку. Зараз не можна достеменно точно окреслити зміни на міжнародній арені, до яких призведе сучасна російсько-українська війна, але її слід розглядати як поворотний момент в сенсі спричинення до таких трансформацій.

При цьому теоретики і практики у сфері міжнародних відносин звертають особливу увагу на конфронтацію і загострення взаємодій по лінії протистояння між демократією і авторитаризмом в сучасному світі. Зокрема, польський дипломат професор Роман Кужняр веде мову про «присмерк ліберальної демократії» [10]. У сучасних обставинах російська гібридна і збройна агресія проти України стала переломним моментом з точки зору акторно-мережєвих зв'язків на міжнародній арені: по-перше, експансія Російської Федерації спричинила зрив існуючих міжнародно-правових норм; по-друге, відбулося розширення НАТО і консолідація Євроспільноти на основі створення Європейського політичного співтовариства, до якого входять як члени ЄС, так країни, які не належать до цього об'єднання; по-третє, Україна як головний об'єкт віроломної російської експансії отримала перспективу європейської та євроатлантичної інтеграції, ставши кандидатом у члени ЄС і подавши заявку на вступ у НАТО; по-четверте, війна показала неефективність міжнародних інституцій (у тому числі ООН і ОБСЄ) і діючих інструментів регіональної та глобальної безпеки, а ініціативи ситуативно переходить до рук неформальних чи спеціально створених груп і об'єднань – G7, G20, AUKUS (безпековий союз Австралії, Великої Британії, США), QSD/QUAD (стратегічний діалог з питань безпеки в Індотихоокеанському регіоні Австралії, Індії, Японії, США), I2U2 або West Asian QUAD чи QUAD 2.0 (платформа співробітництва Індії, Ізраїлю, Об'єднаних Арабських Еміратів, США у сферах

економіки, транспорту, продовольства, охорони здоров'я, безпеки, космосу), урешті – UDCCG Рамштайн – контактна група з питань оборони України.

Руйнування однієї міжнародної системи неминуче призводить до виникнення іншої, формуються в процесі тривалого історичного розвитку, вони ніколи не виникають і не зникають одночасно. Руйнація і занепад міжнародних систем – процес досить тривалий і складний. Він пов'язаний з диференціацією сил, яка поступово «сповзає» від вищих ієрархічних рівнів системи до нижчих. На кожному новому циклі еволюції міжнародних систем зростала взаємозалежність держав та міцніли зв'язки між ними, зростала сила впливу світових центрів, значущість структурних можливостей та обмежень, визначались якісно інші параметри функціонування системи.

Найчастіше для загального окреслення взаємопов'язаності та взаємозалежності процесів у сфері світової політики після падіння «залізної завіси» вживають два терміни: «постбіполярна міжнародна система» або міжнародні відносини «після завершення холодної війни». У першому випадку – «постбіполярна міжнародна система» – прагнуть підкреслити зникнення дуалізму на арені міжнародної політики після розвалу СРСР як наддержави. США залишилися єдиною наддержавою, хоча окремі елементи наддержавності властиві впливовим суб'єктам сучасних міжнародних відносин. Насамперед, йдеться про Китайську Народну Республіку, Російську Федерацію і Європейський Союз. Відомий американський дослідник-міжнародник С. Гантінгтон у статті «Поодинокі наддержави» (1999 р.) [8] навіть пропонував розцінювати міжнародну систему «після холодної війни» [9] як комбіновану модель у форматі «одно-багатополюсного світу», у якому домінування США межує з поліцентричним конгломератом решти країн.

У другому випадку – система міжнародних відносин «після завершення холодної війни» – ключовим для оцінки сучасного стану в міжнародних відносинах виступає акцентування уваги на зникненні вузлових розмежувальних ліній на арені світової політики: між соціалізмом і капіталізмом, між державним регулюванням і ринковою економікою, врешті між СРСР і США. Звідси, на думку президента Ради з міжнародних відносин США Р. Хааса, сучасний світ можна трактувати як «безполюсний», де влада розподілена між численними, але «відносно рівними» центрами [7].

Неважко помітити, що обидва терміни – постбіполярна міжнародна система і міжнародні відносини «після завершення холодної війни» – мають спільні точки дотику. Це, як правило, дозволяє користуватися ними як синонімами і робить найпопулярнішими при виборі загального комплексного визначення для сучасної системи міжнародних відносин. Проте, на нашу думку, понад тридцятирічний період функціонування міжнародних відносин після глобальних системних трансформацій 1989–1991 років, падіння комунізму і руйнації СРСР не є однорідним. У ньому чітко прослідковується кілька базових етапів.

Перший етап – 1991–2005 рр. – у понятійно-термінологічному ключі доречно визначити як постбіполярний. Він характеризувався відходом від конфронтаційного двополюсного світу до створення консенсусної системної міжнародної моделі на основі співробітництва при збереженні впливу наддержави в особі США.

Другий етап – 2005–2014 рр. – зростання конфронтації, переходу до нової холодної війни і «піднесення інших». Він характеризувався переходом до кризового багатополюсного світу міжнародної політики на основі, по-перше, посилення ролі низки міжнародних акторів – Європейський Союз, Китайська Народна Республіка, Російська Федерація; по-друге, зростання безпекових ризиків і викликів, пов'язаних зокрема з вибухом революційних подій Арабської весни в країнах Великого Близького Сходу в 2010–2013 рр. і їх різноплановими наслідками; по-третє, ерозії існуючого міжнародно-правового порядку внаслідок імперської експансіоністської політики Росії, яка знайшла вираження у війнах проти Грузії (2008 рік) і України (з 2014 року) [2–3].

Третій етап – триває від 2014 року і може бути визначений як неопостбіполярний. Він відзначається подальшим зростанням конфліктогенності міжнародної системи, кризою систем глобальної і регіональної безпеки, хаотизацією міжнародних відносин, остаточним переходом до нової або Другої холодної війни, яку окремі дослідники навіть називають «світовою гібридною війною» (В. Горбулін, М. Станчев, Ю. Фельштинський) [4–6].

Гібридна агресія Російської Федерації проти України (з 20 лютого 2014 р.), а надалі її переростання в широкомасштабну війну (з 24 лютого 2022 р.) фактично стали початком серйозної трансформації постбіполярної системи міжнародних відносин, яка склалася в основних рисах після падіння СРСР і світової системи соціалізму (1991 р.). Росія одноосібно поставила під загрозу не лише суверенітет і територіальну цілісність України, але й почала демонтаж всієї міжнародно-правової конструкції сучасного світового порядку. Її агресивні кроки викликали відповідну реакцію опору не лише української держави й суспільства, але спричинили санкційний тиск з боку демократичної частини світового співтовариства. Свідченням цього стали запроваджені з 2014 р. (а особливо від кінця лютого 2022 р.) індивідуальні та секторальні санкції проти Росії, російських компаній, юридичних і фізичних осіб, та підтримка Генеральною Асамблеєю ООН 14-ти резолюцій (прийнятих упродовж 2014–2023 рр.) щодо відновлення повної територіальної цілісності та суверенітету України в міжнародно визнаних кордонах 1991 р. [11].

У сучасних неопостбіполярних відносинах хиткої рівноваги очевидна направленість до перетворення світового міжнародного порядку в «постамериканський світ» (за визначенням американського політолога Ф. Закарії). У однойменній праці він звернув увагу на критичну динаміку відносин між старими і новими акторами глобального рівня [13]. У такому контексті питання про можливу реакцію інших держав на скорочення або можливий принциповий перегляд ролі та впливу США на міжнародній арені, залишається відкритим. Це означає не що інше, як відносну нестійкість і подальші зрушення в переструктуруванні всієї сучасної системи міжнародних відносин під впливом трансформаційної еволюції і змін у світі «постміжнародної політики» (за Дж. Розенау).

Наслідком цього на сучасному етапі еволюції міжнародних відносин «після холодної війни» стала так звана Друга холодна війна. Цей термін використовують з 2010-х років для означення політичного, економічного, військового та іншого протистояння між Європейським Союзом і США, з одного боку, та Російською Федерацією, з іншого боку. На думку академіка РАН Ю. Рижова, принциповою відмінністю сучасної холодної війни є те, що вона ведеться в умовах війн нового характеру – гібридних. У серпні 2015 р. він зазначив, що російська влада, розпочавши агресію проти України, ввела Росію в історичну та стратегічну пастку, а Друга холодна війна наближається до свого апогею [12, р. 81]. На завершення першої чверті XXI століття «сезон змагань» між Заходом та Росією за впливи, зокрема у Східній Європі та на Близькому Сході, знову відкритий. Відкритим залишається і питання подальшої еволюції всієї системи міжнародних відносин у неопостбіполярному світі та тенденцій її перетворення з конфронтаційної у систему співробітництва.

У часових рамках завершення першої чверті XXI століття увиразнюється факт очевидних змін у тенденціях трансформації системи неопостбіполярних міжнародних відносин у зв'язку зі зростанням конфліктогенності, особливо під впливом деструктивного впливу російсько-української війни 2014–2024 рр. Це знайшло своє вираження у перебігу міжнародних процесів у ході трансформації сучасних міжнародних відносин від постбіполярних консенсусного і коопераційного характеру «після завершення холодної війни» (1991–2005 рр.) до все більш конфліктогенних з поверненням до нової холодної війни (2006–2014 рр.), а надалі неопостбіполярних в умовах зростання хаотизації на міжнародній арені, зокрема під визначальним впливом російської агресії проти України, особливо після вступу її у фазу повномасштабної війни з 24 лютого 2022 р.

У сучасних умовах «присмерку ліберальної демократії» в протистоянні з авторитарними і диктаторськими режимами, криз і воєн неопостбіполярної доби це означає не що інше, як відносну нестійкість і подальші зрушення в реструктуризації всієї системи міжнародних відносин. Така тенденція має перспективи і з точки зору історичного досвіду, який вказує не лише на обов'язкову множинність реальних суб'єктів політики й альтернативність світового політичного процесу, але й на короткочасність відвертої домінації. За результатами аналізу І. Валлерстайна, спроможність держави-гегемона безперешкодно нав'язувати свою волю іншим великим державам обмежується 25-50 роками [1]. Сьогодні виникають і поступово набирають сили інші глобалізаційні центри, зокрема КНР і ЄС, а Росія в умовах гострого збройного конфлікту і санкцій прагне створити антиамериканську / антизахідну коаліцію. Усе це дозволяє передбачати, що у стратегічній перспективі (15-20 років) трансформація сучасної системи міжнародних відносин відбуватиметься у бік формування поліцентризму при збереженні конфліктогенного потенціалу на глобальному, регіональних і периферійних її рівнях. Це буде поєднуватися з прагненням окремих потужних гравців-суб'єктів міжнародної системи до домінації при можливому занепаді чи зниженні геополітичної та гео економічної ваги інших міжнародних акторів.

Список використаних джерел

1. Гура В. *Світ-системні перспективи XXI ст. у контексті трансформації геополітичних пріоритетів США*. “Світ XXI ст. Взаємодія «Північ-Південь» у вимірах перспектив глобального співіснування”: Матеріали Міжвідомчої науково-теоретичної конференції (м. Київ, 21 червня 2011 р.) / Відп. ред. В.К. Гура. Київ: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2011. С. 4–14.
2. Киридон А.М., Троян С.С. *Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року: історико-політологічний аналіз*. Рівне-Київ: КиМУ; РІС КСУ, 2009. 80 с.
3. Киридон А.М., Троян С.С. *Українська пастка для російського Левіафана*. Київ: Ніка-Центр, 2023. 400 с.
4. *Світова гібридна війна: український фронт*: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
5. Felshtinsky Y., Stanczew M. *Blowing Up Ukraine: The Return of Russian Terror and the Threat of World War III*. London: Gibson Square, 2022. 304 p.
6. Felshtinsky Y., Stanczew M. *Trzecia wojna światowa. Bitwa o Ukrainę* [The Third World War. Battle for Ukraine]. Poznań: Dom Wydawniczy REBIS, 2015. 460 s.
7. Haass R. N. *The Age of Nonpolarity. What Will Follow U.S. Dominance*, “Foreign Affairs”, May/June 2008, Vol. 87, No. 3, p. 44-56.
8. Huntington S. P. *The Lonely Superpower*, “Foreign Affairs”, 1999, Vol. 78, No. 2, p. 35-49.
9. Kuźniar R. *Pozimowojenne dwudziestolecie: 1989 – 2010. Stosunki międzynarodowe na przełomie XX i XXI wieku*, Warszawa, 2011. 536 s.
10. Kuźniar R. *Zmierzch liberalnego porządku międzynarodowego 2011–2021*. Warszawa: Wyd. Naukowe SCHOLAR, 2022. 326 s.
11. Sullivan, J., Bowman, B. *UN general assembly votes 141-7 for Russian forces to withdraw from Ukraine*. URL: <https://www.fdd.org/analysis/2023/02/24/unga-votes-141-7-russian-forces-withdraw-from-ukraine/> (Date of access: 29. 01. 2024).
12. Troyan S., Kyrydon A. *Conceptual Fundamentals of Post-Wesrphalian International Relations*, “Roczniki Nauk Społecznych”, Т. 12 (48), No 4, 2020, p. 69–85.
13. Zakaria F. *The Post-American World and the Rise of the Rest*, New York-London, 2008. 292 p.

Кирдяпкіна Ксенія Костянтинівна
1 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна
доктор політичних наук, доцент, професор кафедри
міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

РОЛЬ ООН В КОНТЕКСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Організація Об'єднаних Націй є міжнародною організацією, що існує задля підтримки міжнародного миру та безпеки, розвитку дружніх відносин між державами, а також є центром для узгодження дій націй у досягненні загальних цілей, що є закріпленими у Статті 1 Статуту ООН [7, с.7]. Вирішення російсько-українського конфлікту є прикладом того, що діяльність ООН не завжди є ефективною й успішною у сучасних міжнародних відносинах. Метою даного дослідження є з'ясування, чому саме ООН мала виступити головною міжнародною платформою з урегулювання російсько-українського конфлікту.

Фактично, ООН є єдиною організацією, яка легітимно має право застосовувати будь-які примусові заходи проти держав-порушниць міжнародного права й основ світового порядку. Рада Безпеки – це головний політичний орган ООН, що згідно зі Статутом ООН має право ухвалювати рішення про проведення військових операцій, а також застосування економічних заходів, введення санкцій, проведення миротворчих операцій з метою припинення вогню і започаткування переговорного процесу. Стаття 29 Статуту ООН свідчить, що Рада Безпеки спроможна залучати і допоміжні органи, які вважатиме за необхідні для виконання своїх функцій з підтримки міжнародного миру і безпеки. Цей орган ООН може не лише розглядати проблеми міжнародної безпеки чи актуальних загроз, а здатний застосувати санкцію на проведення багатонаціональних військових операцій із встановлення миру, що може розглядатися як ефективний інструмент міжнародного урегулювання.

Разом із усіма можливостями Ради Безпеки для вирішення конфліктів існує нюанс, що ставить деякі країни вище інших та наділяє їх можливістю впливати на будь-які рішення Ради – і це право вето. Серед п'яти держав, які володіють правом вето, є і росія. Ця нерівність між країнами значно знижує ефективність дій Ради Безпеки. Яскравим прикладом цього може бути використання росією права вето на прийняття резолюції щодо тимчасово окупованого Криму 15 березня 2015 р., коли РФ анексувала півострів Крим [10, с.1]. Саме тому ООН в питанні окупованого Криму виявилася недієздатною та абсолютно неефективною. Генасамблея ООН висловила своє засудження «нової безпрецедентної хвилі довільних затримань у Криму, насильницьких переміщень в Крим і з Криму», але вчинити дії проти росії не мала змоги саме через право вето, яким скористувалася держава-агресорка [10, с.1]. Також після повномасштабного вторгнення було прийнято резолюцію «Ситуація з правами людини в тимчасово окупованій Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, Україна», де було засуджено дії росії у царині прав і свобод людини [9, с.88]. Ця резолюція вимагала припинення агресії проти України та виведення військ з територій країни, але це не було виконано. А вже 25 лютого 2022 р. росія наклала вето на проєкт чергової резолюції Ради Безпеки, якою засуджувалося повномасштабне вторгнення РФ в Україну [8, с.1]. Тож з урахуванням статусу РФ в структурі ООН дана глобальна інституція виявилася неспроможною адекватно й оперативно реагувати на широкомасштабне російське вторгнення в 2022 р. Міжнародний Суд ООН став іншим інструментом, за допомогою якого світове співтовариство спробувало обійти російське вето в Раді Безпеки і запустити міжнародні механізми реагування на агресію проти третіх держав. Але

повноваження даної структури вимагають розгляду справи за умови згоди двох сторін взяти участь у судовому процесі. Тож з 2014 р. після окупації територій Донбасу ООН, коли у рамках ООН було створено Моніторингову місію з прав людини, що фіксувала російські злочини на території України та демонструвала їх світу, інших дієвих інструментів організація так і спромоглася застосувати відповідно до статутних положень [9, с.89]. Ідея використання миротворчих операцій для забезпечення стабільності та зменшення напруги в конфлікті вперше виникла в Україні у восени 2014 р. після підписання угоди «Мінськ-1». Так у 2015 р. було уведено в дію рішення П. Порошенка «Про звернення до Організації Об'єднаних Націй із проханням відправити на Донбас миротворчий контингент» [5, с.1]. Проте росія на той час запобігала розгортанню миротворчих операцій ООН на території Донбасу. Тож ключові аспекти місій не були визначені, через що вони й не були введені в дію, тому перспективи миротворчих операцій як інструмента вирішення цього військового конфлікту неможливо оцінити [5, с.1].

Важливо зауважити, що з початком повномасштабної війни росії проти України, агресор встиг порушити не тільки конвенцію ООН щодо прав людини та про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, а й більше декількох сотень міжнародних договорів. Як зазначено в Статуті ООН може використовувати різні механізми та інструменти задля вирішення конфлікту, що загрожує міжнародному миру. Найефективнішими були гуманітарні операції щодо надання гуманітарної допомоги постраждалим від конфлікту в Україні. А ось щодо протидії агресії росії Організація могла лише наголошувати на дотриманні міжнародного права та засуджувати агресію проти іншої держави та незаконні дії. Так 2 березня 2022 р. Генасамблея ООН прийняла Резолюцію, де було визнано російську агресію та яка закликала до виведення військ рф. Це ж рішення було продубльовано у Резолюції від 24.03.2022 р. Наступною спробою протистояти рф була Резолюція, прийнята 02.03.2022 р., що визнавала та засуджувала порушення прав людини під час військових дій росії проти України [1, с.1].

Варто не забувати, що ООН все ж таки сприяє всебічній допомозі Україні по відновленню країни внаслідок атак росії та у справі допомоги постраждалим від російської агресії. Важливими в допомозі Україні були гуманітарні місії та розповсюдження правдивої інформації про злочини росії проти України. Так ООН привертає увагу громадськості до гуманітарних проблем в Україні, надає допомогу постраждалим та сім'ям загиблих серед цивільного населення. Значущою подією у рамках роботи ООН, яка вплинула на міжнародне становище країни-агресорки, стало виключення її з Ради ООН з прав людини [9, с.91].

Отже, враховуючи вище наведене можна зробити висновок, що дії ООН не принесли потрібного українській стороні результату, але висвітлили світу актуальні події та наслідки агресії російської армії. ООН є єдиною міжурядовою організацією, що має право та повноваження у галузі гарантування міжнародної безпеки, саме тому ця організація мала бути першою, хто повинен був оперативно зреагувати на вторгнення. Інформаційна функція та гуманітарна допомога ООН, безумовно, має велике значення для України, але у боротьбі з таким сильним агресором не може протистояти зброї. Таким чином, можна вважати дії та рішення ООН у значній ступені безперспективними та нездатними вирішити конфлікт та гарантувати світову безпеку.

Список використаних джерел

1. Генасамблея ООН ухвалила другу резолюцію з вимогою до Росії негайно припинити війни. Європейська правда. 24 березня 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/24/7136582/>
2. Генасамблея ООН засудила вторгнення росії і закликала негайно вивести війська з України. Європейська правда. 2 березня 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/2/7135096/>
3. Карпенко О.В. Забезпечення національної безпеки в контексті участі України в діяльності міжнародних організацій. Політичне життя, 2020, 2: 118-124.

4. Квасній Л.Г., Паславська В.В., Басараб О.В. Роль миротворців у забезпеченні міжнародної колективної безпеки. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18(1). С. 140–147.

5. Перспективи введення миротворців на Донбас: хто вже погодився URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/perspektivi-vvedennja-mirotvortsiv-na-donbas-khto-vzhe-pohodivsja-2452731.html>

6. росія використала право постійного члена Радбезу – вето в ООН резолюцію про агресію проти України URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosija-rada-bezpeky-oon-ukrajina-veto/31724315.html>

7. Статут Організації Об'єднаних Націй. 26.06.1945. Міжнародні документи. Організація Об'єднаних Націй (ООН). [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

8. «Сучасна міжнародна безпека: виклики глобалізації» Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (29 березня 2018 року). Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. 126 с.

9. Усатюк К. Р. Роль ООН у врегулюванні конфлікту між Україною та росією. Соціально-політичні студії. Науковий альманах. Праці молодих науковців. 2022. Вип. 6. С. 87-92

10. Як росія зловживає своїм правом вето в Радбезі ООН і що з цим робити URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/9/7137526/>

Кузьомко Ірина Олександрівна

1 курс здобувачка вищої освіти ОС «магістр» ОП «Зовнішня політика і дипломатія»
Національний авіаційний університет

СУЧАСНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ФРН В КОНТЕКСТІ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ

В умовах складних геополітичних викликів та загроз безпеці в XXI столітті партнерство між державами стає все більш важливим для забезпечення міжнародної стабільності та безпеки. Однією з ключових арен такого співробітництва є сектор безпеки, де країни спільно працюють над зміцненням оборонних потенціалів, протидією загрозам та підтримкою стійкості. Відповідно, на сьогоднішній день співпраця у сфері безпеки між ФРН та Україною є надзвичайно важливим питанням, зокрема їх спільні зусилля у відновленні, гуманітарній допомозі, підтримці реформ та протидії гібридним загрозам. Тому, варто проаналізувати ключові аспекти цього партнерства, його вплив на безпекову ситуацію в Україні та регіоні, а також перспективи подальшого співробітництва в цій сфері.

Останні роки стали вирішальними у співпраці ФРН та України у сфері безпеки, оскільки обидві країни зосередили свої зусилля на розбудові стратегічного партнерства. Важливо наголосити, що Німеччина відіграє ключову роль у наданні підтримки Україні в різних сферах, починаючи від військової допомоги та навчання українських військових [1], включаючи програми підготовки інструкторів та спільні навчальні заходи з партнерами з ЄС та НАТО, і закінчуючи підтримкою реформ у секторі безпеки та оборони. Німецька підтримка також охоплює розвиток оборонно-промислової бази України та сприяння у створенні стійких механізмів оборони, що є надзвичайно важливим для забезпечення безпеки країни.

Протидія хімічним, біологічним, радіологічним та ядерним загрозам, а також кібер- та гібридним атакам, є одним із пріоритетів для обох країн. ФРН та Україна активно співпрацюють у зміцненні кібербезпеки та захисту інформаційної інфраструктури, а також у підвищенні готовності до реагування на надзвичайні ситуації. Крім того, Німеччина активно підтримує

процес відновлення та відбудови України, фокусуєтесь на гуманітарній допомозі, розмінуванні, енергоефективності та розвитку приватного сектору [4].

Варто зазначити, що саме Німеччина надає найбільшу допомогу українським мігрантам серед європейських країн. Відповідно до даних ООН в 2023 р. у ФРН перебували 1,125 млн українських біженців, із яких більше 1 млн отримали статус тимчасового захисту [6].

Одним з ключових аспектів є також технічна та фінансова підтримка, де Німеччина активно сприяє наданню фінансової допомоги Україні через міжнародні та європейські структури. За два роки повномасштабної збройної агресії Росії проти України ФРН виділила близько 5,7 мільярда євро на військову допомогу Україні. На додаток до цього, країни також посилюють співробітництво в митній сфері та нагляді за фінансовим ринком [2]. Відповідно, усі зазначені заходи спрямовані на підтримку України в процесі відновлення та зміцнення її стійкості, а також на підтримку виконання реформ для наближення до стандартів Європейського Союзу [7].

Отже, важливо підкреслити, що партнерство між двома країнами спрямоване на німецьку підтримку України на її шляху до стійкості, відновлення та розвитку. Зусилля Німеччини в сферах навчання, реформування, гуманітарної допомоги та фінансової підтримки відображають глибоке партнерство між цими країнами і підтверджують відданість ЄС зміцненню стабільності та безпеки в регіоні [3].

Проаналізувавши Угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина, що була підписана 16 лютого 2024 р. [5], ми можемо стверджувати, що у 2024 році Україна може розраховувати на подальшу підтримку та співпрацю з Німеччиною в реалізації своїх стратегічних цілей у сфері безпеки, що відображається в спільному прагненні до миру, стабільності та процвітання в регіоні.

Загалом, співпраця між ФРН та Україною у сфері безпеки відзначатиметься перспективами розвитку на різних напрямках. Перш за все, вона буде спрямовуватись на підвищення ефективності та прозорості оборонних структур України, включаючи модернізацію та підготовку персоналу. Крім того, очікується подальше розширення німецької підтримки у проведенні навчань та тренувань для українських військових, зокрема у сфері кібербезпеки та використання сучасного озброєння. Також, очікується збільшення обсягів гуманітарної допомоги та фінансової підтримки для забезпечення стійкості та відновлення на зруйнованих територіях. Як зазначається в угоді від 16 лютого 2024 р., в поточному році Німеччина виділить фінансові кошти на військову допомогу на загальну суму 7,1 мільярда євро [5]. Подальша співпраця передбачає також розвиток механізмів з підтримки реформ у секторі безпеки, зокрема шляхом обміну досвідом та експертною підтримкою. На фоні складної безпекової ситуації в регіоні, очікується подальше поглиблення стратегічного партнерства між Німеччиною та Україною в напрямку зміцнення стабільності та безпеки.

Список використаних джерел

1. Мюнхенська безпекова конференція 2024: підтримка України – сигнал рішучості з Мюнхена // Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/aktuelles/-/2644900> (дата звернення: 18.02.2023).
2. Німеччина й Україна вже зараз спільними зусиллями форсують відновлення // Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/aktuelles/-/2644884> (дата звернення: 19.02.2023).
3. Німеччина підтримуватиме Україну і в 2024 р. // Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/aktuelles/-/2642668> (дата звернення: 20.02.2023).
4. Так Німеччина підтримує Україну // Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/aktuelles/-/2638666> (дата звернення: 19.02.2023).

5. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина // Президент України: офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985> (дата звернення: 20.02.2024).

6. Як Німеччина прийняла більше українців за Польщу і чи повернуться вони в Україну // BBC Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4ny342jg21o> (дата звернення: 18.02.2024).

7. Germany and Ukraine: Bilateral relations // Federal Foreign Office. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ukraine-node/ukraine/228182> (дата звернення: 22.02.2023).

Ластенко Ольга Юрївна

2 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЗМІ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Активна технологізація суспільного життя людства протягом останніх десятиліть призвела до піднесення ролі інформаційної війни, ставши буденністю для світової спільноти. Одержання переваги в інформаційному просторі сприяє домінації певної політичної сили на міжнародній арені. В рамках даного дослідження пропонується розгляд одного з найвизначніших конфліктів ХХІ століття – російсько-української війни, де використання інформаційних технологій та засобів масової інформації відіграє значущу роль у визначенні потенційного переможця.

Мета цієї розвідки полягає в аналізі способів впливу на світову спільноту ворогуючих держав за допомогою застосування інформаційно-комунікаційних технологій, де об'єктом дослідження виступають інформаційні технології та ЗМІ, а предметом – специфіка їхнього впливу на інформаційний простір та динаміку російсько-української війни.

Розвиток комп'ютерних технологій протягом останніх 100 років став поштовхом до становлення нового суспільного ладу – інформаційного суспільства. Основоположник даної концепції – японський вчений Е. Масуда, визначає цю дефініцію як наступний етап розвитку людства, де з'явиться новий «четвертий» сектор економіки – інформаційний, який відіграватиме провідну роль у функціонуванні тогочасного суспільства [1, с. 60].

Таким чином, в процесі трансформування, роль інформаційних воєн ставатиме дедалі важливішою.

Термін «інформаційна війна» означає техніку ведення протистояння між різноманітними акторами, що передбачає виведення з ладу інформаційно-комунікаційних технологій супротивника, маніпулювання громадською думкою, а також захист власного інформаційного простору [7].

Основним завданням інформаційної війни є здійснення психологічного тиску на громадськість певної держави, дестабілізація суспільних відносин всередині країни задля послаблення держави [6; 10, с. 4; 13, с. 152].

Розглядаючи даний феномен через призму російсько-українського конфлікту, можна простежити багаторівневість кремлівської інформаційної кампанії проти України. Вона включає декілька елементів, зокрема: поширення пропаганди та дезінформації, дискредитування ворога,

гіперболізацію власних здобутків та створення позитивного іміджу влади, здійснення кібератак на технологічні та інформаційні системи опонента тощо [3; с. 19].

Фундаментом для просування власних наративів є засоби масової інформації, що дозволяють швидко та безперешкодно транслювати власні погляди на широкі верстви населення [9, с. 66].

Використовуючи різноманітні інформаційно-комунікаційні платформи, Москва роками поширює фейки про Україну та український уряд. Гарною ілюстрацією є нещодавнє інтерв'ю кремлівського диктатора – Володимира Путіна, американському журналісту Такеру Карлсону (прихильнику кандидата в Президенти Сполучених Штатів Америки Дональда Трампа, який виступає проти підтримки України), де російський президент виправдовує повномасштабне вторгнення викривленими історичними фактами. Провідною тезою є штучність української державності, яка базується на бажанні австрійського уряду послабити Російську імперію перед початком Першої світової війни. Будь-які приклади проявів автентичності українського народу приховуються, натомість висуваються ідеї єдності української та російської націй. Крім того, впродовж усієї розмови лунають опорні для кремлівського медіа-простору вислови про українських нацистів, «американські біолабораторії на території України», загрозу державної безпеки з боку країн Організації Північноатлантичного договору через розширення кордонів альянсу, провина за підриг Північного потоку перекладається на Сполучені Штати Америки. Таким чином агресор виставляє себе в якості жертви, що знаходить відгуки серед необізнаних громадян Заходу, які починають вбачати істину в очевидному потоці пропаганди [2;3].

В якості другого прикладу діяльності російської інформаційної кампанії варто згадати травневі новини про смерті экс-головнокомандувача українського війська Валерія Залужного та начальника військової розвідки Кирила Буданова, які, незважаючи на миттєве спростування, активно ширилися мережею. Основною ціллю даних фейків був вплив на морально-психологічний стан Збройних сил України. Однак, ця диверсія виявилася провальною через низький рівень довіри українців до російських ЗМІ [12].

Ще одним фактором ведення інформаційної війни з боку Кремля є серії кібератак на українські інформаційні та технологічні системи з метою руйнування або тимчасового припинення їхнього функціонування, а також деморалізації українського населення. За даними заступниці міністра фінансів США Грем Стіл, за період з січня 2022-го року по вересень 2023-го російська сторона здійснила майже 4000 хакерських атак проти України та країн-союзників. Проте наймасштабніший кіберінцидент стався у грудні минулого року, коли російське хакерське угруповання «Солнцепёк» здійснило DDoS-атаки на найбільшого оператора зв'язку в Україні – «Київстар». Наслідки нападу зачепили не лише користувачів компанії, але призвели до серйозних інфраструктурних проблем по всій Україні, серед яких збій в роботі банкоматів та терміналів Ощадбанку, Приватбанку та Райффайзен банку [8; 11].

Задля захисту інформаційного простору українська влада проводить систематичну політику, яка включає заборону транслювання ворожих ЗМІ, поширення обізнаності про стан війни серед населення та світової спільноти, створення центрів протидії дезінформації і т.д. [5, с.155-159].

Отже, російсько-українська війна є яскравим доказом того, що інформаційна війна – важлива компонента ведення конфліктів в сучасному світі, де інформаційні технології та ЗМІ відіграють значущу роль у визначенні потенційного переможця.

Список використаних джерел

1. Білоусов О. С. Розвиток концепцій інформаційного суспільства: від формування теорії постіндустріалізму до сучасності. Актуальні проблеми політики. 2013. № 49. С. 60–67. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/014a2b05-98ed-43cd-be2b-350906f94593/content> (дата звернення: 15.01.2013)

2. Богданьок О., Ковальчук О. "Повторив стару брехню" — як у світі й Україні реагують на інтерв'ю Путіна Карлсону. URL: <https://suspilne.media/680990-povtoriv-staru-brehnu-recnica-evrokomisii-pro-intervu-putina-karlsonu/> (дата звернення: 09.02.2024)
3. Дудко В. Інформаційна війна проти України та методи її ведення. URL: <https://www.polukr.net/uk/blog/2021/04/informacijna-vijna-proti-ukraini/> (дата звернення: 07.04.2021)
4. Довгань К. Старий і Карлсон: покроковий розбір усієї історичної маячні Путіна в провальному інтерв'ю. 24 Канал. URL: https://24tv.ua/intervyu-putina-karlsonu-pro-ukrayinu-istorichniy-analiz-zayav_n2493787 (дата звернення: 18.02.2024).
5. Кочубей Л. Інформаційна безпека держави: напрями та інструменти захисту українського інформаційного поля. Наукові записки. № 5-6. С. 155–159. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kochubei_informatsiina-1.pdf
6. Малик Я. Інформаційна війна та Україна. Демократичне врядування. Науковий вісник. 2015. № 15. С. 1–8. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/dg/vsi-vypusky/vypusk-15-2015/informacijna-vijna-i-ukrayina>.
7. Мирний В.В., Мороз А.С. Інформаційна війна. ВУЕ. URL: https://vue.gov.ua/Інформаційна_війна (дата звернення: 07.09.2023).
8. Москаленко Ю. Атака на «Київстар» та «Монобанк»: що відомо? Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ataka-na-kijivstar-ta-monobank-shcho-vidomo.html> (дата звернення: 12.12.2023)
9. Прогноза І. І. Засоби масової інформації і комунікації в інформаційній війні як сучасна політична практика. Науковий журнал "Політикус". 2020. № 3. С. 65–69. URL: http://politicus.od.ua/3_2020/12.pdf
10. Сасин Г.В. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливості протидії (на прикладі російської експансії в український простір). Грані. 2015. Т. 3, № 119. С. 18–22. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268616704.pdf>
11. Свиридюк Ю. В Україні зафіксували майже 4 000 кібератак з боку РФ. Суспільне новини. URL: <https://suspilne.media/619941-v-ukraini-zafiksuvali-majze-4-000-kiberatak-z-boku-rf/> (дата звернення: 18.11.2023)
12. Черниш О. Навіщо Росія запустила фейки про смерть Залужного і Буданова - BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c2v827xjqj0o> (дата звернення: 26.06.2023).
13. Шугаєв А.В. Феномен інформаційної війни. Германські мови. 2019. Т. 30. №4. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/part_2/31.pdf

Максименко Юрій Олександрович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ НАТО НА СХІД

Після падіння Берлінської стіни закінчилася холодна війна і розпалася Організація Варшавського договору, багато хто думав, що НАТО також зникне. Навпаки, розпад Радянського Союзу створив зовсім іншу геополітичну реальність, і незабаром стало зрозуміло, що між західними державами і Росією існують розбіжності щодо характеру європейської безпеки і, зокрема, ролі Північноатлантичного альянсу.

На початку 1990-х років ідея створення регіональної системи безпеки на базі НАТО також була на порядку денному, але вона швидко втратила популярність, частково через відсутність односторонності всередині ще не розширеного. Наприкінці 1990-х років підтримка розширення НАТО на схід різко змінилася. Цей процес супроводжувався систематичними зусиллями з формування консенсусу на користь цієї ідеї серед політичних еліт і громадської думки не лише в країнах-членах НАТО, але й у країнах, що прагнули стати членами цього Альянсу. Це був непростий процес, який вимагав великої рішучості з боку країн Центральної та Східної Європи, які подолали багато перешкод і просунулися на шляху до НАТО. Україна також повинна пам'ятати про цей прогрес на шляху до членства в НАТО.

У 1993 році Лех Валенса – тодішній президент Польщі сказав, що політика Москви може бути агресивною на рахунок Польщі та України і відповідно США повинні були реагувати на це. У січні 1994 року президент США Білл Клінтон надихнув прихильників розширення НАТО своєю знаменитою промовою в Празі "Не якщо, а коли" і спробував запропонувати новий план європейської безпеки, який дозволив би цим країнам рухатися до членства, не розлютивши Москву. Це було Партнерство заради миру.

Від самого початку Північноатлантичний альянс виступав за універсальний підхід до розширення, включаючи повну безпеку та безпекові гарантії. Відповідно до цієї стратегії, НАТО прийняв Декларацію в грудні 1994 року в якій було сказано – “Ми очікуємо і вітаємо розширення НАТО яке охопить східні демократичні країни”.

Якби Вашингтон не зміг виконати вимоги щодо розширення НАТО після закінчення холодної війни, могли б виникнути фундаментальні питання щодо довіри до США та їхньої стійкості в Європі. Це було б особливо руйнівним ударом для Центральної та Східної Європи. Сьогодні очевидно, що поступки Заходу щодо розширення НАТО підбадьорили російську агресію і це значить, що її шантаж дав бажані результати. Сьогодні НАТО змушене посилювати оборону території Альянсу від російської агресії ціною в мільярди доларів. Як наслідок, для всіх нових і потенційних членів Альянсу ціна прийняття східноєвропейських країн до НАТО стрімко зростає і перед нами постає питання: Які ж майбутні перспективи розширення НАТО на схід?

Давайте розглянемо це питання у розрізі сучасної російської агресії, першопричин та наслідків. Багато хто звинувачує НАТО у невинуватому втручанні в "сферу впливу" Росії, тоді як інша група аналітиків вважає військовий антизахідний настрій Путіна результатом необхідності консолідації внутрішньої влади. Обидві опозиційні групи можна вважати правильними. Оскільки Путін став більш авторитарним, він почав розглядати НАТО як військову загрозу. Однак я вважаю, що зміцнення партнерства України з НАТО стало фальшивою конструкцією для виправдання тотального наступу Росії на Україну. Якщо НАТО і винна частково в ситуації, в якій опинилася Україна сьогодні, то лише в тому, що після Бухарестського саміту 2008 року не зробила більш рішучих кроків для швидкої інтеграції України і Грузії.

Спочатку деякі західні аналітики стали на бік Росії, стверджуючи, що НАТО має закрити двері перед Україною і змінити курс, публічно відмовившись від подальшого розширення заради власної безпеки, щоб не бути втягнутим у конфлікти між країнами, які не є членами Альянсу.

Виходячи з останньої інформації, більшість дослідників вважають, що очевидно риторика Москви про те, що розширення НАТО загрожує її власній безпеці, була лише приводом для виправдання тотального наступу Росії на Україну з метою повернути її під російський вплив. Розширення НАТО було не загрозою для Росії, а покращенням європейської безпеки. Повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну трагічно довело мудрість розширення НАТО. Альянс скоріше припустився стратегічної помилки, не зробивши більш швидких кроків, щоб зробити Україну, Молдову і Грузію членами НАТО.

Масштабна війна Росії проти України, яка триває вже більше двох років, спочатку мала на меті стримати прозахідний курс України, але мала прямо протилежний ефект. Примітно, що

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) не тільки не вивела свої війська зі східного регіону, але й отримала нові заявки на членство від Швеції та Фінляндії, що майже подвоїло довжину кордону між Росією та НАТО. Тим часом проєвропейська ідентичність України ще більше зміцнюється, а сама Україна бореться за право називатися європейською державою, яка має гідність і потенціал, щоб її знали в усьому світі. Нові безпекові реалії є фактором посилення згуртованості колективного Заходу і ведуть до пробудження Європи у безпековому та оборонному вимірі, зміцнення та розширення НАТО, зростання присутності США в регіоні та "кінця історії" з поверненням Росії до Ліги наддержав. Українська перемога є критичним моментом в історії регіону, адже лише з нею прийде мир і нове дихання для розвитку демократії у XXI столітті. З огляду на те, як розгортаються події навколо України, заяви міжнародних лідерів, а особливо їхні жести і дії, НАТО однозначно буде розширюватися і зміцнюватися. Це пов'язано з тим, що європейські лідери і сьогодні мають різні думки щодо членства України та Молдови в НАТО.

Список використаних джерел

1. Розширення НАТО як фальшивий привід для виправдання війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/rozshyrennya-nato-yak-falshyvyy-pryvid-dlya-vypravdannya-viyny-rosiyi-protu-ukrayiny> (дата звернення 19.02.24)
2. Перша хвиля розширення НАТО після Холодної війни. URL: https://lb.ua/world/2022/10/05/531560_persha_hvilya_rozshirennya_nato_pislya.html (дата звернення 19.02.24)
3. Розширення НАТО. URL: https://www.eurointegration.com.ua/tags/nato/view_pubs/ (дата звернення 20.02.24)
4. Як рік війни Росії проти України змінив НАТО. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-rik-vijni-rosii-proti-ukraini-zminiv-nato-02032023/video-64860774> (дата звернення 20.02.24)

Мініцький Валерій Вікторович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

У міжнародному середовищі Україна позначає себе як правова, незалежна та суверенна країна, що прагне дружніх взаємин з іншими країнами. Вона гарантує громадянські цінності через дотримання прав та свобод кожного громадянина. Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України призвело до ігнорування людських цінностей та прав людини, принципів міжнародної безпеки та принесло негативні наслідки у промислову, фінансову, економічну інфраструктуру й спричинило екологічну катастрофу.

За даними Моніторингової місії ООН було зафіксовано значні збитки у промисловому та інфраструктурному становищі, що становить приблизно 150,5 млрд. дол., загальні збитки докільню становлять більше ніж 2 трлн. дол. [3;5].

Перед Україною крім питання захисту своїх територій, виникає ще ряд нагальних проблем, пов'язаних із масовим знищенням інфраструктури, великою кількістю біженців та переселенців, зростання попиту медичної та соціальної допомоги та збільшення рівня безробіття в країні. Тому питання повоєнного відновлення активно обговорюється вже зараз.

Багаторічний міжнародний досвід вказує, що реалізація стратегій або проєктів у повоєнній відбудові, які мають бути успішними, потребують перш за все наявності системи прийняття рішень, оскільки контроль та узгодження розробки правильних рішень є невід'ємною частиною, яка ефективно реалізується через зацікавленість громадських організацій до повоєнного відновлення держави.

Окупація Російською Федерацією частини українських територій у 2014 р. зумовила потужний громадянський рух у багатьох сферах: військовій, політичній, економічній, соціальній, освітньо-культурній і медичній. Після усвідомлення українською владою того фактору, що громадянське суспільство та громадські рухи відіграють важливу роль у формуванні держави, уряд зосередив увагу на залученні громадських організацій до повоєнного відновлення не тільки на місцевому чи регіональному рівнях, а також на національному та міжнародному [4].

На національному рівні розпочався процес, який має на меті сформувати декілька етапів щодо залучення громадянського суспільства у повоєнну відбудову України, серед яких визначені:

1. Швидка відбудова деокупованих територій (відновлення критичної інфраструктури; транспортно-технічне сполучення; відбудова житлових будівель).
2. Всеохоплююча, масштабна повоєнна відбудова.
3. Потужне осучаснення та модернізування країни, а також реалізація усіх реформ, які забезпечать вступ України до ЄС.

Неурядові організації у повоєнному відновленні можуть бути представлені у таких аспектах як:

1. Гуманітарна допомога – неурядові організації можуть організовувати різні місії допомоги, координуючи свої зусилля із урядом країни або міжнародними і місцевими організаціями у медичній, освітній та соціальній сферах.
2. Розвиток громадянського руху та громадянського суспільства – формування розвитку певних груп, а також ініціатив, наміром яких є забезпечення подальшого збереження та зміцнення соціальних структур у формуванні громадянського суспільства.
3. Розбудова та повоєнне відновлення інфраструктури – створення умов для повернення внутрішньо-переміщених осіб та біженців за умов відновлення основної інфраструктури, таких як лікарні, школи, транспортна система. [1;2].

Національні та локальні громадські організації свою діяльність локалізують у таких сферах як: медична, соціальна, освітня, психологічна, що спрямовано не лише на відновлення, а й модернізацію цих галузей країни. Потужною є співпраця з Міжнародним Червоним Хрестом, місія якого полягає у наданні медичної, гуманітарної допомоги та підтримки біженців і внутрішньо-переміщених осіб. Діяльність організації «Медицина без кордонів» спрямована на надання підтримки та медичної допомоги місцевому населенню, зокрема у зоні конфлікту бойових дій.

Зацікавленість у залученні громадянського суспільства та неурядових організацій у співпраці з державним урядом є однією із переваг щодо вирішення важливих питань стосовно національних та міжнародних питань країни, серед яких можна виокремити: створення єдиного прозорого списку проєктів повоєнного відновлення на міському, регіональному, національному рівнях; розробка спільних бізнес-проєктів щодо розвитку усіх регіонів; доступ до контролю стосовно використання бюджетних коштів та фінансування державних і міжнародних інвесторів (донорів); залучення у формуванні і узгодженні законодавчих документів із європейським законодавством; формування спільних проєктів щодо по-дальшої адаптації військових та ветеранів; розробка та вдосконалення іміджу держави на міжнародному та національному рівнях за допомогою публічної дипломатії.

Серед можливих загроз залучення громадянського суспільства та неурядових організацій до повоєнного відновлення можуть бути такі негативні чинники як: ризик у неподоланні корупції;

ризик неефективні співпраці та непорозуміння з урядом держави через певні утиски з боку уряду; неузгодженість у кадровому підборі та фінансового контролю.

Базуючись на даному аналізі, можна спроектувати певну модель залучення громадського суспільства та неурядових організацій стосовно повоєнної відбудови України, що може реалізуватися за двома векторами: горизонтальний (селищні та міські громади, загально-регіональні та національні проекти і міжнародна діяльність) та вертикальний (проведення загальних громадських опитувань, участь у створенні та реалізації загально-визнаних державних проектів, контроль за розподілом фінансування і обговорення подальших ініціатив) вектори.

Висновки. Для створення успішної та ефективної реалізації проектів у повоєнній відбудові, громадянське суспільство має усі необхідні інструменти щодо співпраці із урядом держави та неурядовими організаціями.

Створення єдиної платформи між урядом, неурядовими організаціями та громадським суспільством для реалізації національних проектів з відновленням України з прозорим фінансуванням сприятиме виробленню єдиних партнерських відносин як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. Діяльність МКЧХ в Україні // Міжнародний комітет Червоного Хреста. Веб-сайт: URL: <https://blogs.icrc.org/ua/> (дата звернення 05.02.2024).
2. Діяльність МБК в Україні // Міжнародна незалежна організація Медицина без кордонів. Веб-сайт: URL: <https://www.msf.org/search?keyword=Ukraine> (дата звернення 05.02.2024).
3. Обриси майбутнього: перемога, відновлення, модернізація України. Форум громадянського суспільства // Інститут аналітики та адвокації. Веб-сайт: URL: <https://iaa.org.ua/articles/iaa-na-forumi-gromadyanskogo-suspilstva/> (дата звернення 01.02.2024).
4. Роль громадянського суспільства у відновленні країни: чи можлива співпраця з урядом? Веб-сайт: URL: <https://cost.ua/rol-gromadyanskogo-suspilstva-u-vidnovlenni-krayiny-chy-mozhlyva-spivpratsya-z-uryadom-2/> (дата звернення 04.02.2024).
5. Україна: жертви серед цивільного населення – 24 лютого 2022 року по 30 червня 2023 року // звіт Моніторингової місії ООН з прав людини. Веб-сайт: URL: <https://www.ohchr.org/en/news/2023/07/ukraine-civilian-casualties-24-february-2022-30-june-2023> (дата звернення 01.02.2024).

Петренко Дар'я Сергіївна

4 курс, здобувачка ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ

Інформаційний тероризм – це цілеспрямоване поширення дезінформації, пропагандита мови ворожнечі з метою дестабілізації суспільства, підриву довіри до влади та інституцій, а також маніпулювання поведінкою людей. Він має значний вплив на формування міжнародних взаємовідносин, роблячи їх більш напруженими та конфліктними [1].

Завдяки стрімкому розвитку інформаційних технологій, широкому використанню глобальних телекомунікаційних мереж та побудові інформаційного суспільства з'явилися нові загрози в інформаційній сфері. Однією з найактуальніших на даний момент є використання терористами нових можливостей для здійснення терористичної діяльності, що шкодить життєво

важливим інтересам особистості, суспільства та держави. В таких умовах рівень загрози інформаційного тероризму в інформаційному просторі стрімко зростає. Не можна заперечувати, що сьогодні інтернет ускладнив захист інформаційних ресурсів.

Завдяки інтернету та світовим мережам зв'язку, інформаційні атаки можуть бути здійснені з будь-якої точки світу та спрямовані на будь-яку країну чи організацію. Атаки можуть бути здійснені анонімно або під прикриттям вигляду авторитетного джерела, що робить важкою ідентифікацію справжніх винуватців та перевірку достовірності інформації. Також сучасні соціальні мережі дозволяють швидко поширювати інформацію серед широкої аудиторії, що робить їх ідеальними засобами для проведення інформаційних атак. Інформаційний тероризм може включати в себе різноманітні методи: дезінформація, фейкові новини, хакерські атаки, кібершантаж, дистрибуція шкідливих програм тощо, руйнування громадського довіри до влади, збільшення соціальних конфліктів, а також збитки для економіки та політичної стабільності.

Причини тероризму виникають з поглиблення кризового стану суспільства, неспроможності його регулювати складні соціально-політичні процеси, швидкої зміни політичних ідеалів і моральних цінностей, а також залучення до активного політичного життя широких верств населення, які не мають відповідного політичного досвіду [2]. Це призводить до посилення бажання використати слабкі сторони суспільно-політичної системи та досягнути мети "найкоротшим" шляхом через застосування насильства і терору.

Сьогодні рф є головним постачальником інформаційного тероризму у світі. Інформаційні атаки стали невід'ємним інструментом гібридної війни, що веде країна-терорист. Російська влада використовує широкий спектр інструментів: ЗМІ, соціальні мережі та кібератаки для поширення дезінформації, пропаганди та мови ворожнечі, що у свою чергу призводить до розпалювання конфліктів між людьми по всьому світу, а також підриву демократії у багатьох країнах [4]. Важливою є саме співпраця на міжнародному рівні, щоб протидіяти інформаційному тероризму росії.

Другим яскравим прикладом використання інформаційного тероризму в сучасній геополітиці є збройний конфлікт між Ізраїлем та Палестиною. Обидві сторони конфлікту активно використовують дезінформацію та пропаганду для впливу на громадську думку в міжнародній спільноті. Це включає зображення ворога у вигляді агресора або неправильне відтворення фактів подій на місці конфлікту. Країни активно використовують соціальні мережі та медіа для розповсюдження своїх поглядів та версій подій, зокрема шляхом створення спеціальних інформаційних кампаній, які спрямовані на міжнародну аудиторію. Учасники конфлікту нерідко використовують психологічний тиск та інтимидацію для досягнення своїх політичних цілей, включаючи використання загроз, провокацій та дискредитації опонентів.

В обох випадках використання інформаційного тероризму відбувається з метою впливу на громадську думку, нівелювання образу ворога та досягнення політичних цілей в міжнародній арені.

Протистояння інформаційному тероризму вимагає комплексного підходу та різноманітних заходів з боку урядів, міжнародних організацій, громадськості та інших зацікавлених сторін.

У першу чергу важливо підвищувати рівень медійної грамотності серед населення шляхом освітніх кампаній, тренінгів та інших заходів. Громадяни повинні бути здатні критично оцінювати інформацію, яку вони отримують, та розрізняти між фактами та фейками.

ЗМІ, які працюють незалежно від влади та політичних впливів, також є важливим джерелом об'єктивної інформації. Уряди можуть приймати закони, що захищають незалежність ЗМІ та забороняють цензуру або будь-який інший формат втручання у редакційну політику. Крім того, законодавчі ініціативи можуть забезпечувати правовий захист для журналістів та редакторів від переслідування за висловлення своїх поглядів. Має бути гарантована безпека журналістів, які

працюють у небезпечних умовах, зокрема в зонах конфліктів чи режимах, де свобода слова порушується [5].

Протистояння інформаційному тероризму потребує міжнародного співробітництва та координації зусиль. Країни мають спільно працювати над обміном інформацією, розробкою стандартів безпеки та спільними стратегіями боротьби з дезінформацією та кіберзагрозами.

Вплив інформаційного тероризму на міжнародні відносини – це серйозна проблема, яка потребує комплексного та системного підходу. Лише спільними зусиллями можна протидіяти цій загрозі та забезпечити мирне та безпечне майбутнє.

Список використаних джерел

1. Леонов Б. Д., Лихова С. Я Інформаційний тероризм як загроза національній безпеці України *Юридичний вісник* 2 (59) 2021 С. 170-176 URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53546/1/22858.pdf>.
2. Жайворонок О. Причини і джерела ескалації інформаційного тероризму в Україні та світі 10/2019 С. 218-223 URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/10/39.pdf>
3. Cyber Threats : веб-сайт. URL: <https://www.enisa.europa.eu/topics/cyber-threats>
4. Navigating the harmful consequences of Disinformation in War URL: <https://euvsdisinfo.eu/navigating-the-harmful-consequences-of-disinformation-in-war/> (дата звернення: 10.02.2024)
5. Operationalising the Framework for Evaluating Capability Against Information Influence Operations URL: <https://stratcomcoe.org/publications/operationalising-the-framework-for-evaluating-cap-ability-against-information-influence-operations-a-case-study-of-the-psychological-defence-agencys-courses/295> (дата звернення: 10.02.2024)

Пехотін Володимир Сергійович

здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні економічні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Прокоп'єва Аліна Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та бізнесу

Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ПОСЛУГ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасні тенденції глобалізації господарського життя, збільшення спеціалізації та концентрації виробництва призводять до швидкого зростання зовнішньоекономічних зв'язків, яке перевершує темпи зростання ВВП країн, що активно взаємодіють на міжнародному рівні. Позиція країни на світовому ринку визначається обсягом і структурою експорту, що реагує на зміни у світовій кон'юктурі і може стимулювати економічний розвиток. Зовнішня торгівля створює можливості для економічного зростання, формування бюджету та підтримки добробуту громадян. Масштаби та динаміка імпорту в Україні визначаються географічним розташуванням країни та конкурентоспроможністю зарубіжної продукції. Диспропорції в структурі експорту та імпорту впливають на рівень відкритості економіки та її залежність від глобальних процесів. Прискорене зростання імпорту поряд з власним виробництвом виникає внаслідок низької конкурентоспроможності та технологічної відсталості українських товарів [1].

Питанням обговорення є оптимальне значення експортної квоти для визначення економіки як відкритої. У 90-х роках минулого століття вважалося прийнятним, що експортна квота на рівні 10% свідчить про відкритість економіки. Однак останнім часом деякі вчені вважають, що це значення може бути застарілим у зв'язку з особливостями сучасного світового господарства, та пропонують встановити її на рівні 45%. Дослідження показали, що у 2023 році жодна країна світу, яка не мала форс-мажорних обставин розвитку, не мала експортної квоти нижче 10%. Країни, чия економіка тісно пов'язана з транзитом товарів або фінансовими послугами, мають набагато вищі експортні квоти, наприклад, Гонконг - 221%, Сінгапур - 199%, Люксембург - 159%. Більшість інших країн мають експортні квоти від 20% до 45% (табл.1).

Таблиця 1

Розподіл країн світу за розміром експортної квоти у 2023 р.

Розмір експортної квоти, %	Кількість країн, од.	Частка від загальної кількості країн, %	Приклад країн
11 – 35	57	41,0	Бразилія (12,5), США (13,4), Японія (16,9), Австралія (20,3), Індонезія (23,6), Туреччина (25,4), Китай (26,0)
35 – 55	47	33,8	Норвегія (38,0), Фінляндія (40,5), Румунія (43,0), Грузія (43,9), Україна (46,2), Польща (47,9), Саудівська Аравія (53,7)
55 – 80	18	12,9	Австрія (56,3), Болгарія (70,2), Чехія (79,3), Таїланд (69,6), Словенія (78,0), Білорусь (61,5)
80 – 105	12	8,6	Малайзія (82,4), Бельгія (86,2), Угорщина (96,1), ОАЕ (100,9), Мальта (95,0)
більше 105	5	3,6	Люксембург (159), Сінгапур (199), Гонконг (221)

Примітка. Побудовано автором за даними Міжнародного валютного фонду.

Економіка України є відкритою, з великим обсягом зовнішньої торгівлі, що призводить до значної залежності від міжнародних ринків та вразливості до змін зовнішніх факторів. Аналіз показує, що кризові явища мають негативний вплив на зовнішньоторговельну динаміку України. Зростання відкритості економіки з 2019 по 2023 рік відбулося не через збільшення відкритості, а через загальне погіршення економічної ситуації в країні [2].

У сучасних умовах розвитку світової економіки, традиційні показники зовнішньоторговельної відкритості, такі як частка експорту та імпорту у ВВП, середньозважений обсяг зовнішньої торгівлі у ВВП, та інші, не є достатніми для адекватної оцінки рівня інтеграції країни у міжнародні торговельні відносини. Аналіз макроекономічних показників України з 2019 по 2023 роки показує, що реалізація експортно-орієнтованої моделі економічного зростання гальмує диверсифікацію структури зовнішньої торгівлі країни. Залежність значної частки бюджетних надходжень від експортно-орієнтованих галузей створює загрозу макроекономічній стабільності, оскільки мультиплікативний ефект від підтримки цих галузей може бути сумнівним, а ризики невиправданими.

У деяких офіційних документах українського уряду передбачено надання державних гарантій для того, щоб підприємства могли залучати кошти для виконання експортних контрактів. Проте на сьогоднішній день в Україні відсутні програми, які б сприяли експорту через розвиток торговельного фінансування [3].

Поточні недоліки в міжнародній фінансовій системі та глобальній торговельній системі завдають шкоди балансу та стабільності, необхідним для досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року та виконання цілей Паризької угоди. Асиметрія сил у міжнародній торгівлі призводить до подальшого збільшення різниці у розподілі трудових доходів на глобальному рівні. Підвищені ціни на сировинні товари створюють проблеми для найбільш вразливих верств населення та можуть призвести до продовольчої небезпеки для мільйонів людей по всьому світу.

Глобальні фінансові умови погіршуються, що приводить до збільшення ризику боргової кризи у третини країн з перехідною ринковою економікою. Це є наслідком зростаючої фінансової інтеграції цих країн у міжнародні ринки капіталу протягом останніх десятиліть [4].

Для того, щоб створити майбутнє, яке було б світлим і стійким, потрібна нова парадигма, яка виходить за межі традиційних підходів глобалізації та лібералізації торгівлі. Цей новий світовий порядок вимагатиме комплексного підходу та координації для перетворення амбіцій в стійку та різнопланову систему, яка може відповісти на складні виклики у світі, що взаємодіє. Імператив очевидний: активізувати пошук ефективних управлінських заходів для виправлення дисбалансів і вразливостей, які притаманні поточній глобальній економічній та фінансовій архітектурі [5].

У цьому контексті ми пропонуємо наступне:

- Створення нового загального погляду на міжнародну торгівлю, який краще враховуватиме політичні пріоритети, такі як побудова стійких ланцюгів поставок, досягнення справедливого енергетичного переходу, створення гідних робочих місць, боротьба з корупцією та униканням оподаткування, а також розвиток безпечної цифрової інфраструктури.

- Перегляд існуючих міжнародних торговельних угод для створення політичного простору, щоб країни могли перебудувати свої виробничі, споживчі та торговельні профілі, щоб протистояти сучасним глобальним викликам.

- Зміцнення торговельного співробітництва між країнами Півдня, наприклад, шляхом активізації Глобальної системи торговельних преференцій (ГСТП).

- Розробка ефективних механізмів реструктуризації та полегшення боргового тягаря для всіх країн, що розвиваються, з використанням узгоджених процедур, стимулів та стримуючих факторів.

У 2024 році Україна має виконати наступні завдання:

- Прийняти заходи для зняття існуючих обмежень щодо надання послуг згідно з Угодою про асоціацію.

- Завершити процес наближення до аквізу ЄС у галузі поштових послуг, включаючи Регламент про послуги з міжнародної доставки посилок.

- Продовжити зусилля щодо узгодження з аквізом ЄС з питань взаємного визнання професійних кваліфікацій.

Угода про асоціацію між ЄС та Україною передбачає правила, які дозволяють фізичним і юридичним особам ЄС засновувати свої представництва в Україні. Процес зняття бар'єрів для цього права, описаний в Угоді про асоціацію, поки що не розпочато.

Щодо свободи надання міжнародних послуг, Угода про асоціацію передбачає можливість міжнародного надання послуг, за винятком деяких секторів. Процес зняття залишкових обмежень для надання міжнародних послуг фізичним та юридичним особам ЄС поки що не розпочато.

Список використаних джерел

1. Пічкурова З. В. Інтелектуалізація міжнародної торгівлі в умовах пандемії COVID-19 / З. В. Пічкурова // Економіка та суспільство. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/981> DOI: 10.32782/2524-0072/2021-34-13.
2. Пічкурова З. В. Ризики та загрози війни в Україні для світової економіки / З. В. Пічкурова // Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (27-29 червня 2022 року, м. Луцьк). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 311-314.
3. Румянцев А. П. Напрями розвитку світового ринку послуг в умовах глобалізації / А.П. Румянцев, Д.М. Носанов // Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку: електронний збірник наукових праць. 2018. № 2. Вип. 7. С.238-249.
4. Румянцев А.П. Пріоритети розвитку економічної співпраці України з ЄС / А.П. Румянцев, Д.О. Антоненко // Стратегія розвитку України. 2018. № 2. С.130-133.
5. Румянцев А. П. Глобальний прояв розвитку міжнародної торгівлі / А. П. Румянцев // Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі»: збірник тез, м.Київ, 13 квітня 2017 р. К: Національний авіаційний університет, 2017. С.12-14.

Поведа Олександр Петрович

кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

ГЕОПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ ФІНЛЯНДІЇ ДО НАТО

Фінляндія традиційно десятиліттями підтримувала партнерські стосунки з НАТО, незважаючи на те, що не була членом даного військового альянсу. Співпраця Фінляндії з Північноатлантичним Альянсом була тривалий час зосереджена на політиці військового неприєднання. Однак, після початку російського повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року підтримка фінським суспільством вступу Фінляндії до НАТО стала стрімко зростати. Так опитування, проведене соціологічною службою Yle на початку березня 2022 року засвідчило, що 62% фінів, які взяли участь в опитуванні, виступали за членство в Північноатлантичному Альянсі. До початку ж повномасштабного вторгнення РФ в Україну опитування громадської думки демонстрували явну опозицію щодо вступу до НАТО. Наприклад, у 2017 році членство в НАТО підтримував лише 21% громадян [8].

12 травня 2022 року президент Фінляндії С. Ніністе та прем'єр-міністр С. Марін на спільній прес-конференції оголосили, що вони виступають «негайне» приєднання своєї держави до НАТО. 15 травня 2022 року Ніністе та Марін оголосили, що президент і міністерський комітет із зовнішньої політики та політики безпеки прийняли звіт, який схвалює вступ Фінляндії до НАТО, розпочавши формальний конституційний процес подання заявки. Фінська заявка була передбачуваною після російського вторгнення в Україну, що погіршило середовище безпеки в Європі, і значних змін у громадській думці фінів щодо важливості членства [2].

Пропозиція уряду про приєднання була схвалена парламентом 188 голосами депутатів 17 травня. Наступного дня Фінляндія разом із Швецією подала офіційну заявку щодо вступу до

НАТО в Брюсселі; організація розглянула заявки, після чого розпочалися переговори. Очікувалося, що переговори триватимуть тиждень, після чого Фінляндія братиме участь у діяльності Альянсу на всіх рівнях на тимчасовій основі протягом ратифікаційного періоду. Після завершення переговорів і підтвердження намірів заявника приєднатися, протокол про приєднання потребував ратифікації всіма державами-членами НАТО. Після завершення процесу ратифікації парламент Фінляндії повинен був прийняти закон, щоб офіційно приєднання до Альянсу набуло чинності [7].

Майже всі країни-члени НАТО схвально висловилися стосовно перспектив вступу двох скандинавських держав до Альянсу. Однак, в Туреччині і Угорщині були свої зауваження. Так, президент Туреччини Р. Ердоган висловив своє застереження щодо приєднання Фінляндії та Швеції до НАТО, заявивши, що для його держави було б «неможливо» підтримати їхню заявку, оскільки обидві країни дозволяють угрупованням, які Туреччина класифікує як терористичні організації, включно з курдськими бойовими угрупованнями Робітничої Партії Курдистану, а також прихильникам Ф. Гюлена, мусульманського проповідника, який проживає в США і якого Туреччина звинувачує в організації замаху проти уряду в 2016 році, діяти на своїй території. 29 січня 2023 року Ердоган оголосив, що звернувся до Швеції і Фінляндії з проханням про екстрадицію 130 осіб, підозрюваних в тероризмі. Наприкінці січня Фінляндія зняла ембарго на експорт зброї до Туреччини. У відповідь на це 1 лютого 2023 року Р. Ердоган оголосив, що Туреччина готова підтримати приєднання Фінляндії до НАТО, але не підтримує вступ Швеції до НАТО, оскільки шведський уряд дозволив провести мітинг ультраправим політикам, під час якого було спалено Коран [1].

Тривалий період прем'єр-міністр Угорщини В. Орбан з обережністю ставився до перспектив приєднання Фінляндії і Швеції до НАТО, наголошуючи, що уряди обох держав нібито невинувато критикують Угорщину за порушення прав людини і звинувачення в корупції. Однак, після того як в березні 2023 року стало зрозуміло, що Туреччина і Фінляндія дійшли компромісу щодо приєднання останньої до Альянсу, Орбан перестав блокувати завершення ратифікаційного процесу про вступ Фінляндії до НАТО [3].

Зважаючи на досягнення офіційної підтримки Угорщиною і Туреччиною, Фінляндія приєдналася до НАТО 4 квітня 2023 року, в день річниці підписання Північноатлантичного договору про заснування Альянсу. Одночасно було піднято прапор Фінляндії у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі, у Монсі та в штаб-квартирі JFC-NF у Норфолку (штат Вірджинія), і в цей самий час пролунав фінський національний гімн. Реагуючи на приєднання Фінляндії, Росія заявила, що збільшить свою військову присутність вздовж фінсько-російського кордону, якщо НАТО відправить війська до Фінляндії [4]. Генеральний ж секретар Альянсу Є. Столтенберг заявив, що війська НАТО не будуть розміщені у Фінляндії без згоди фінського уряду [5].

Одразу після офіційної церемонії вступу Фінляндії до НАТО міністр закордонних справ Фінляндії П. Хаавісто Фінляндії передав ратифікований Фінляндією документ щодо вступу Швеції до організації.

Незважаючи на незначну чисельність населення у 5,5 мільйона осіб, Фінляндія має вражаючий військовий потенціал. Її армія складається із 280 000 військовослужбовців, а призов є загальнообов'язковим. Країна також славиться своїми потужними артилерійськими можливостями, достатньою кількістю і якістю сучасних винищувачів, хорошими спроможностями щодо проведення мінувань на морі тощо. Крім того, Фінляндія також розташована в потенційно вразливій зоні, яка охоплює як Крайню Північ, так і зону Балтійського узбережжя, тобто регіони, які мають велике стратегічного значення [8].

З точки зору безпеки, вступ Фінляндії до НАТО має дві очевидні переваги. По-перше, її приєднання до Альянсу посилює військову присутність блоку в Північній Європі. Це забезпечує зацікавленість НАТО в арктичному та балтійському регіонах, усуваючи прогалини в їхній обороні вздовж російського кордону. По-друге, Фінляндія корисна для Альянсу зважаючи на вже

згадуваний військовий потенціал, а також досвідченість її військовослужбовців. У Західній Європі Фінляндія володіє найбільшим артилерійським потенціалом. Основним ж елементом військової сили Фінляндії є велика резервна армія. Наразі резерв Сил оборони Фінляндії налічує близько 900 000 громадян. Крім того, Фінляндія має значний досвід ведення війни в екстремально холодних погодних умовах, що сприяло її успіхам в Зимовій війні 1939 року проти радянської армії. Загальна ж військова підготовка фінської армії роками здійснювалася з урахуванням потенціалу ймовірного російського вторгнення. Такий досвід буде дуже корисним для НАТО, якщо уряд РФ вирішить розпочати військову кампанію в районі Арктики або Балтії [8].

Отже, приєднання Фінляндії до Північноатлантичного Альянсу матиме неодмінно важливі позитивні геополітичні наслідки в довгостроковій перспективі для обох сторін, а також повинно стати стримуючим фактором для ймовірного розширення військової агресії РФ на європейському континенті.

Список використаних джерел

1. Erdogan says Turkey positive on Finland's NATO bid, not Sweden's. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/turkey-looks-positively-finlands-nato-bid-not-swedens-erdogan-2023-02-01/>
2. Finnish leaders confirm support for NATO application. URL: <https://yle.fi/a/3-12442140>
3. Hungary's Fidesz Party to Back Finnish, Swedish NATO Accession. URL: <https://www.rferl.org/a/hungary-nato-debate-sweden-finland-orban/32294510.html>
4. John T. Finland joins NATO, doubling military alliance's border with Russia in a blow for Putin. URL: <https://edition.cnn.com/2023/04/04/europe/finland-joins-nato-intl/index.html>
5. Kirby P., Beale J. Nato's border with Russia doubles as Finland joins. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-65173043>
6. Kremlin threatens retaliation after Finland's leaders say it must join NATO. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/may/12/finland-apply-join-nato-without-delay-president-pm>
7. Turkey blocks accession talks as Finland, Sweden formally submit application letters to NATO. URL: <https://yle.fi/a/3-12450593>
8. Unland V. What are the consequences of Finland joining NATO. URL: <https://jasoninstitute.com/what-are-the-consequences-of-finland-joining-nato/>

Поляруш Дар'я Георгіївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Лоссовський Ігор Євгенович

кандидат фізико-математичних наук, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

ПРОБЛЕМНІ ЕЛЕМЕНТИ У ВІДНОСИНАХ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ ВІД ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: ЗЕРНОВА КРИЗА

24 лютого 2022 року росія сколихнула світ жахливою агресією проти України. Цей акт жорстокості кинув виклик не лише українському народу, але й усьому демократичному світу. У цій складній ситуації Україна отримала значну підтримку з боку багатьох країн світу, однією з яких стала Польща. Її допомога вийшла далеко за рамки формальної дипломатії, перетворившись на щире й безкорисливе підтримку доброго сусіда, братнього народу.

Політика Польщі щодо України була в тандемі зі стратегіями країн Заходу. Від початку війни у 2014 року Польща допомагала Україні в її протистоянні російській агресії та активізувала

надання військової допомоги, особливо у сфері важкого озброєння, після повномасштабного російського вторгнення. У військово-політичному вимірі Польща розглядається надійним партнером та союзником України як член ЄС, що діє в рамках НАТО.

У червні 2023 року загальний стан українсько-польських відносин ще був досить безхмарним. Тодішній міністр закордонних справ Польщі Збігнев Рау, наголошуючи на важливості майбутнього членства України в Європейському Союзі, заявив, що досягнення успіху у відбудові країни є в інтересах усієї міжнародної спільноти. Тоді ж президент Польщі Анджей Дуда закликав підтримати членство України в НАТО. Він заявив, що Польща могла б відправити війська в Україну, якби наша країна була частиною Альянсу. Безумовно, заяви цього періоду стосувалися не лише Польщі. Тодішній прем'єр-міністр Латвії Кріш'яніс Каріньш також підтримав прагнення України на вступ до ЄС [4]. Слід зазначити, що не лише очільники цих країн не бачили жодних перепон європейській інтеграції України. Заради справедливості варто зазначити, що й сьогодні підтримка цієї інтеграції переважної більшості країн Євросоюзу залишається незмінною. Разом з тим, в окремих прагматичних сферах на перевірку виявляються деякі невизначеності.

У вересні відносини між двома країнами раптово загострилися після того, як тодішній прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький несподівано заявив, що Польща більше не надаватиме озброєння Україні. Головною причиною такої позиції заявлялось те, що Польща планує оснастити свою армію більш сучасною зброєю для гарантування власної безпеки, але до завершення свого переозброєння вона не готова продовжувати ділитися зброєю з Україною. Цим Польща зміцнює свою військову готовність і шукає безпеки від можливого російського нападу. Ця ситуація також демонструє певні зміни підходу Польщі до власної безпеки. Відомі події, пов'язані з російською ПВК Вагнера, також мають вплив на ситуацію, що склалася. Приватні військові формування Вагнера, розгорнуті в Білорусі після невдалої спроби заколоту в Росії 24 червня, стали ще одним тривожним моментом для Польщі.

В останні місяці також спостерігається загострення відносин між двома країнами через польську блокаду українських вантажівок на спільному кордоні. Польські далекобійники блокували з листопада минулого року до цього часу, протестуючи проти безвізового доступу українських далекобійників до ЄС. Євросоюз відмовився від системи дозволів після вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, але польські далекобійники вимагають її знову запровадити, апелюючи до суттєвих, на їх думку, втрат прибутків. Два тижні тому далекобійники домовилися призупинити протести до 1 березня ц.р.[3], але станом на початок третьої декади лютого ситуація ще більш загострилась.

Однак, яка справжня причина напруженості між Польщею та Україною? Основний винуватець – це зерно. Проблема торгівлі зерном є найактуальнішою для двох країн. Після припинення зернової угоди в Чорному морі, яку Росія вирішила не продовжувати, Україна швидко переорієнтувалася на альтернативні території та торгові шляхи через Європу. Але чому Польща так розчарована цим? Головною причиною уявляється безмитна торгівля. Країни ЄС, що межують з Україною, стверджують, що безмитний імпорт з України порушує їхні ринки. Обмеження в травні з боку ЄС дозволили деяким країнам заборонити внутрішній продаж українського зерна, але не заборонили його транзит для експорту. Обмеження імпорту було введено для захисту місцевих фермерів, які обвинувачували український імпорт до Польщі у нечесній конкуренції за низькими цінами.

У цьому контексті головною проблемою є інстинкт країн захиститися від українського зерна. Цю економічну ситуацію слід розглядати у взаємодії з політикою безпеки, оскільки вивіз українського зерна до Центральної Європи призводить до зниження цін та завдає збитків фермерам на ринку, особливо в країнах, таких як Польща. Тому такі сільськогосподарські країни як Польща, Словаччина та Угорщина встановили заборони після того, як потоки зерна з України

викликали протести місцевих фермерів. Навіть попри скарги України до Світової організації торгівлі (СОТ) на рішення Польщі, Угорщини та Словаччини, у Варшаві підтверджено, що заборона буде продовжуватися.

Ця проблема з зерном призвела до кризи, наслідки якої певною мірою загрожують підірвати солідарність у протистоянні спільному ворогові - росії. При цьому економіка України стикається з серйозними проблемами, оскільки втрачаються доходи від експорту зерна. Це негативно впливає на фінансовий стан країни. Зменшення експорту українського зерна може також призвести до загострення глобальної продовольчої кризи, ставлячи під загрозу продовольчу безпеку в світі[2]. Насамперед, це стосується країн «глобального Півдня».

Наведена ситуація демонструє очевидні майбутні практичні проблемні моменти України на її шляху до членства в ЄС. Процес розвивається по-різному для окремих країн регіону із розвинутим сільським господарством, зокрема тих, що мають спільний кордон з Україною. Це ставить питання про підходи економічної політики ЄС та країн-членів, зокрема Польщі, щодо України в центр уваги. Очевидно, що Польща наразі вагається закрити двері для свого стратегічного партнера - України з огляду на зростання проблеми з безпекою країни перед можливою російською агресією. Минулі парламенські вибори в Польщі в жовтні минулого року принципово не змінили позицію країни. Україна для Польщі залишається дуже важливим стратегічним партнером. Однак, уявляється, конкретні принципові економічні рішення будуть визначені у політиці Польщі щодо України після наступних президентських виборів, що мають відбутися наступного року. Польща – лише один із прикладів потенційних проблем у відносинах країн ЄС з Україною, тож ці розбіжності імовірно будуть продовжуватися у найближчій перспективі. Ключовим питанням є, як ЄС знаходитиме спільні економічні рішення проблем, що виникають у відносинах його країн-членів з Україною.

Список використаних джерел

1. «Зернове яблуко розбрату» між Україною і Польщею: аргументи сторін. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zernovyuy-konflikt-ukrayina-pol%CA%B9shcha-sot-yevrokomisiya/32600939.html> (дата звернення: 10.02.2024).
2. Чому виникла зернова криза між Польщею та Україною. URL: <https://forbes.ua/svit/dopomoga-ukraini-u-viyini-proti-rf-ne-skasovue-vnutrishni-interesi-polshchi-chi-mozhe-zernova-superechka-zruynuvati-polsko-ukrainskiy-alyans-rozpovidae-gennadiy-radchenko-26092023-16258> (дата звернення: 10.02.2024).
3. Poland, Ukraine Affirm Their Common Front Against Russia. URL: <https://www.voanews.com/a/ukraine-downs-russian-drones-as-russia-blames-ukraine-for-attacks-on-civilians-/7449756.html> (дата звернення: 10.02.2024).
4. Ukraine-Poland relations: A closed-door policy? URL: <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/ukraine-poland-relations-a-closed-door-policy> (дата звернення: 10.02.2024)

Проценко Дмитро Русланович
4 курс, здобувач ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ГЛОБАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ТЕРОРИЗМУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНУ СТАБІЛЬНІСТЬ: НЕОБХІДНІСТЬ АКТИВНОЇ РОЛІ США

Тероризм – це прихована та дуже небезпечна загроза міжнародній безпеці та стабільності. Ця глобальна проблема не знає кордонів, національності чи релігії, і являє собою виклик, який міжнародна спільнота повинна долати разом [4].

На відміну від тероризму у початковому його вигляді, який мав чітко визначені географічні кордони та обмежену кількість учасників в групі, нові терористичні групи не мають єдиного орієнтиру та регіону діяльності. Прикладом цього є Аль-Каїда, де місце проведення терористичних атак не збігається з місцем походження її учасників або керівництва.

Дешеві міжнародні подорожі та сучасні методи зв'язку сприяли цій трансформації найбільше. Терористичні групи змогли скористатися бідними або малорозвинутими державами з для розміщення своїх організацій та навчальних таборів. Окрім цього, зростання глобальної міграції сприяє формуванню транснаціональних ідентичностей, що робить деяких людей більш сприйнятливими до ідей та ідеологій, що не мають національної прив'язки. Інтернет також створив нове соціальне середовище, у якому сформувалося поняття «глобальної» спільноти.

Ці зміни суттєво вплинули на цілі та ідеології терористів. Якщо раніше релігія рідко була мотивацією, то зараз близько третини терористичних груп мають релігійну мотивацію. Націоналізм також залишається сильною мотивацією для терористичних угруповань [3].

У боротьбі з тероризмом США грають дуже важливу роль. Сполучені Штати мають колосальну військову могутність, здатну подолати більшість потенційних противників, навіть без їх союзників.

Оскільки моральні основи демократії такі як: індивідуальні права, свобода думки та висловлення є потужними бар'єрами проти тих, хто намагається нав'язати ідеології або релігійні переконання іншим силою, Сполучені Штати та інші демократії є головними мішенями терористичних актів.

Тероризм є таємним і психопатичним, демократії, що покладаються на відкритість, розум і переконливу логіку, часто зіштовхуються з перешкодами у його боротьбі. Ще більшою перешкодою стала моральна плутанина щодо значення цілей терористів порівняно з їхніми засобами досягнення.

У сучасній міжнародній політиці Сполучені Штати, як взірець демократії, мають особливу відповідальність відповідати загрози тероризму всіма доступними способами [5].

США володіють величезною військовою міццю та розвинутими розвідувальними здібностями, що дозволяє їм виявляти, придушувати та запобігати актам тероризму як на своїй території, так і за її межами. Багатолітній досвід боротьби з тероризмом дозволяє США впроваджувати ефективні стратегії та тактики, спрямовані на ліквідацію загрози.

Сполучені Штати відіграють ключову роль у міжнародних альянсах та організаціях, спрямованих на боротьбу з тероризмом, таких як НАТО, ООН та інші. Активна участь у міжнародних форумах дозволяє США координувати зусилля з іншими країнами для ефективного протидії терористичним загрозам.

Економічна потужність США дозволяє їм надавати фінансову підтримку країнам, що страждають від терористичних нападів, а також інвестувати в проекти з розвитку, спрямовані на запобігання радикалізації та екстремізму.

Після терористичних атак 11 вересня 2001 року США розробили нову стратегію національної безпеки для боротьби з глобальним тероризмом. Військова могутність стала ключовим інструментом у цій боротьбі, також застосовувалися превентивні заходи.

Однак часто недооцінюють інші методи, що застосовує США в боротьбі з тероризмом – публічну дипломатію. Вона поєднує дипломатію та інформацію для впливу на закордонну громадську думку щодо зовнішньополітичних цілей США. Ці методи, відомі як «м'яка сила», можна розглядати як частину інформаційної війни, що ведеться одночасно з «жорсткою силою», яка включає військові та економічні засоби [1].

У 2022 році кількість загиблих від тероризму скоротилася на 9% до 6701, після порівняння показників за попередні чотири роки. Це зниження є суттєвим (на 38%) порівняно з піком – 2015 року, коли зафіксовано 10 881 загиблих. Кількість терактів у 2022 році також зменшилася вперше з 2019 року – на 28%, з 5463 у 2021 році до 3955 [2].

Важливо зазначити, що наведені дані не враховують кількість загиблих внаслідок терористичних атак російської армії у загарбницькій війні проти України. Російська агресія, що розпочалася 24 лютого 2022 року, супроводжується численними воєнними злочинами, актами терору та жорстокого поводження з мирним населенням.

Офіційна статистика загиблих від рук окупантів постійно оновлюється, але вже зараз можна стверджувати, що йдеться про десятки тисяч людей, а за даними Місії моніторингу ООН з прав людини в Україні, станом на 23 лютого 2024 року внаслідок повномасштабного вторгнення росії, яке розпочалося в лютому минулого року, загинуло щонайменше 10 000 мирних жителів, серед яких понад 560 дітей, а понад 18 500 осіб зазнали поранень. Тож, реальна кількість жертв тероризму у 2022 році значно вища, ніж 6701, зафіксованих у звітах [6].

Тероризм ХХІ століття еволюціонував у складну та багатогранну проблему, що несе значні ризики для міжнародної стабільності. Його децентралізований характер, транснаціональні зв'язки та використання нових технологій роблять протистояння цій загрозі складним завданням, що потребує скоординованих та комплексних зусиль на міжнародному рівні.

Терористичні атаки спричиняють загибель та поранення мирних людей, руйнують сім'ї та громади, а також створюють атмосферу страху та небезпеки. Тероризм негативно впливає на економіку, гальмуючи інвестиції, туризм та торгівлю. Терористичні акти можуть призвести до дестабілізації політичних систем, посилення радикалізму та розпалювання конфліктів. Тероризм може спричинити гуманітарні кризи, викликаючи масові переміщення людей та потребу в гуманітарній допомозі, як у випадку з варварським вторгненням росії в Україну.

Боротьба з тероризмом не може бути успішною без активної співпраці та координації зусиль на міжнародному рівні. США, як лідер світового співтовариства, мають відігравати ключову роль у цій співпраці, об'єднуючи зусилля країн, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Глобальний характер тероризму потребує глобальної відповіді. США, як лідер світового співтовариства, мають прийняти активну роль у цій відповіді, мобілізуючи та координуючи міжнародні зусилля, надаючи допомогу країнам, що борються з тероризмом, та розробляючи нові стратегії боротьби з цією загрозою.

Список використаних джерел

1. Haris Pesto. The Role of Diplomacy in the Fight Against Terrorism. The Quarterly Journal, Vol. 10, No. 1, 2010, pp. 64-81. URL: <https://www.jstor.org/stable/26326234?seq=1>
2. Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2023: Measuring the Impact of Terrorism, Sydney, March 2023. 95 p. URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/03/GTI-2023-web-170423.pdf>
3. Neumann, Peter R. Terrorism in the 21st century. Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin, 2008, 20 p. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/iez/06063.pdf>

4. North Atlantic Treaty Organization. Countering terrorism, 2023. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm
5. Shultz, G P. Terrorism and the Modern World. Journal Terrorism Volume 7, Issue 4, 1985, pp. 431-447. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/terrorism-and-modern-world>
6. UN News, Global perspective Human stories. Ukraine: Civilian casualties mount as war enters second winter. 2023. URL: <https://news.un.org/en/story/2023/11/1143852>

Расва Діана Михайлівна

1 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри
міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Для того, аби проаналізувати проблему, варто розпочати з історії взаємовідносин України та ЄС. До завершення 1990-х років, Україна успішно вирішила питання, пов'язані з кордонами та територіальною цілісністю, а також з питаннями безпеки. Переконавшись про те, що Україна є невід'ємною частиною європейської спільноти народів та культур, міцно закріпилося в свідомості української інтелігенції вже давно, простежуючись від Михайла Драгоманова до Миколи Хвильового. 1976 р. європейська ідея потрапила до першої офіційної заяви, виданої Українською Гельсінською групою, в якій, зокрема зазначалося: "Ми, українці, живемо в Європі" [1].

Після здобуття незалежності України в 1991 р., основним вектором її зовнішньої політики стала саме європейська інтеграція. Подібно до Словаччини, Чехії, Румунії та Польщі, Україна прагнула нового рівня життя та назавжди відокремитися від росії та її геополітичного впливу. Це стало справжнім випробуванням для політичних здібностей українських еліт в 1990-х роках.

Далі починається зближення України та ЄС. Вже 2 березня 1992 р. Рада ЄС запропонувала укласти угоди про партнерство і співробітництво з усіма республіками пострадянського простору, за винятком країн Балтії. Справжня політична співпраця України із Заходом почалася у січні 1994 р. з підписання угоди, згідно з якою Україна відмовилася від ядерної зброї ("Будапештський меморандум"). Це була, у тому числі, й умова для подальшої співпраці з ЄС [8]. У червні 1994 р. український уряд підписав Угоду про співпрацю з Європейський Союзом, яким передбачалося, що Співтовариство та Україна бажають зміцнювати свої зв'язки, що були започатковані в минулому[4]. Того ж року Україна стала першою країною серед партнерів і асоційованих членів Співдружності Незалежних Держав, яка приєдналася до угоди про Партнерство заради миру з НАТО. У 1997 році Україна поглибила свою співпрацю з альянсом, підписавши Хартію про особливе партнерство й відкривши інформаційний центр НАТО в Києві [4]. Незважаючи на всі досягнення України протягом 1990-х рр. на шляху до європейської інтеграції, росія не покидала думок, що колись Україна все одно приєднається до росії і стане знову залежною державою, як було протягом радянських часів. Існує багато причин чому так відбувається. Найголовнішим є те, що без України, росія не зможе відновити свій імперський статус і не буде спроможною загрожувати іншим сусіднім народам. Крім того, рф претендує оволодіти історією України. Тим більше, що без Києва не можна легітимізувати росію як імперію. Тому що, якщо Київ перебуває у складі імперії, то рф може претендувати на тисячолітню історію державності Київської Русі, і

може стверджувати, що хрещення Русі є її історичною подією. І тоді імперська модель відновиться. Враховуючи всі ці обставини стає очевидним, чому російське керівництво постійно перешкоджало Україні набути повноправного членства в Європейському Союзі.

У 2004 р. в Україні відбулась Помаранчева Революція. Громадяни хотіли змінити владу та наблизитися до ЄС. Українські дипломати робили все можливе, аби скористатися з позитивного іміджу України, створеного на Заході Помаранчевою революцією, і долучитися до розширення ЄС. Тоді Європейський Союз прийняв до свого складу 10 нових членів, 7 з яких були колишніми радянськими сателітами й республіками. Але, коли Європейський парламент в січні 2005 р. проголосував за встановлення більш тісних відносин з Україною з перспективою майбутнього членства, то Європейська комісія діяла значно обережніше. Замість того, аби розпочати переговори про приєднання до союзу, вона запропонувала Україні план інтенсивної кооперації [1].

2008-2009 рр. - Україна заявляє про своє прагнення вступити до Європейського Союзу, і подає заявку на приєднання до Плану дій щодо членства в НАТО, стає учасником програми Східного партнерства Європейського Союзу.

У 2013 р. Україна мала змогу підписати угоду про асоціацію з ЄС, але президент Янукович відмовився. Путін хотів, щоб Янукович, якого він підтримував на президентських виборах 2004 та 2010 років, приєднався до очолюваного росією Митного союзу, що був основою для майбутнього, більш всеосяжного економічного та політичного об'єднання пострадянських держав. Влітку 2013 р. росія почала торговельну війну з Україною і закрила свої ринки для деяких українських товарів. Для того, аби зупинити шлях України на захід, росія пообіцяла надати кредит у розмірі 15 млрд доларів США для порятунку українського уряду від невідворотного дефолту. Перший транш цих грошей надійшов саме після того, коли Янукович відмовився підписати угоду про асоціацію з ЄС, у Вільнюсі. Це й спровокувало масштабні протести на Майдані Незалежності, що перетворилося на Революцію Гідності [1].

На початку лютого 2014 р. в адміністрацію президента росії була подана пропозиція скористатися внутрішньою українською кризою, щоб анексувати Крим, а потім дестабілізувати та зрештою приєднати до росії південні та східні регіони України. Путін особисто ухвалив це рішення. Отже, спланована заздалегідь збройна агресія росії проти України розпочалася 20 лютого 2014 р. з військової операції збройних сил російської федерації із анексії частини території України – Кримського півострова. Здійснивши анексію Криму, росія порушила суверенітет України та договори з гарантування безпеки (Будапештський меморандум, Договір про дружбу, стратегічне партнерство і співробітництво, документи з гарантування європейської безпеки).

Попри російську агресію Україна продовжувала послідовну політику на інтегрування до євроатлантичного простору. Вже 21 березня 2014 р. тодішній прем'єр-міністр Арсеній Яценюк підписав Політичну частину Угоди про асоціацію з ЄС. Економічну частину Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 27 червня 2014 року підписав п'ятий президент Петро Порошенко. 1 січня 2016 р. Україна приєдналася до ПВЗВТ із ЄС. Відповідно українським громадянам із 11 червня 2017 р. було надано безвізовий режим для в'їзду до країн Шенгенської зони на термін до 90 днів протягом будь-якого 180-денного періоду. Угода про асоціацію офіційно набула чинності 1 вересня 2017 р. [3].

24 лютого 2022 р. почалося повномасштабне російське вторгнення в Україну. Але попри переконання й очікування керівництва РФ агресія лише підштовхнула Україну до європейської сім'ї народів. Вже 28 лютого Україна подає заявку на вступ до ЄС, підтримка ж вступу до ЄС в Україні зросла до рекордних 91 % [3]. 23 червня 2022 р. Україна стає кандидатом на членство в ЄС, а 14 грудня 2023 р. Рада Європейського Союзу розпочинає переговори щодо вступу України до Європейського Союзу. Тож після повномасштабного вторгнення в Україну, її євроінтеграційна політика лишає набирає обертів, розширюються напрямки і сфери співробітництва, зростають контакти між сторонами на рівнях багатосторонньої і двосторонньої дипломатії.

Таким чином, починаючи з 1991 р. головним вектором зовнішньої політики України стає європейська інтеграція. Євроінтеграційні зусилля нашої держави не завжди відрізнялися послідовністю і високою динамікою, водночас європейська стратегія завжди була цивілізаційним вибором українців в умовах наростаючого геополітичного тиску росії.

Список використаних джерел

1. Плохій С.М. , Брама Європи ; пер. з англ. Романа Ключка. 2-ге вид. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 496 с.
2. Російська агресія як чинник європейської інтеграції України.[Електронний ресурс] URL: http://politicus.od.ua/spec_2022/3.pdf
3. Відносини Україна – Європейський Союз.[Електронний ресурс] URL: https://uk/Відносини_Україна_—_Європейський_Союз
4. Хронологія відносин України з ЄС. [Електронний ресурс] URL: https://uk/Хронологія_відносин_України_з_ЄС
5. Як повномасштабна війна змінила формат співпраці України та ЄС.[Електронний ресурс] URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/11/8/7150040/>
6. Великий договір між Україною і РФ 1997 року:передумови війни закладалися тоді? [Електронний ресурс] URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/velykyi-dohovir-rosiya-ukrayina-viyuna/31887879.html>
7. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами.[Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text
- 8.“Будапештський меморандум” 5.XII.1994- історія роззброєння України. [Електронний ресурс] URL: <https://porokhivnytsya.com.ua/2023/12/05/deceit-dread-and-disbelief-story-how-ukraine-lost-its-nuclear-arsenal/>
9. 10 днів, які змінили Україну: 29 листопада 2013. [Електронний ресурс] URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/11/141125_10_days_in_november_2013_29_az
10. 2022 -початок повномасштабного вторгнення РФ в Україну. [Електронний ресурс] URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lyuty/24/2022-pochatok-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-v-ukrayinu>

Ратушняк Дарія Олександрівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ОБМІН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ

Українсько-польські політико-дипломатичні відносини в епоху повномасштабної російської агресії стали важливим елементом формування нового стратегічного союзу в умовах геополітичних турбулентностей. Аналіз різних аспектів цих відносин в контексті сучасного конфлікту вказує на глибокий рівень співпраці та взаємопідтримки між Україною та Польщею, а також виокремлює виклики, які виникають перед цим союзом.

Початкова реакція обох країн на російську агресію свідчила про взаємне розуміння та солідарність, що важливо для ефективного подолання загрози. Дипломатичні ініціативи, спрямовані на зміцнення міжнародної підтримки та формування спільної стратегії, видалися важливими кроками для українсько-польського партнерства.

Гуманітарна допомога та соціокультурний обмін є важливими аспектами міжнародного співробітництва, спрямованими на зміцнення взаєморозуміння, розвитку громад та покращення життя людей.

Якщо розглянути поняття гуманітарної допомоги, сюди відносяться:

1. Екстрені ситуації: Гуманітарна допомога включає надання допомоги природних катастроф, конфліктів, епідемій та інших надзвичайних ситуацій. Країни можуть обмінюватися гуманітарною допомогою або надавати підтримку через міжнародні організації.

2. Медична допомога: Надання ліків, медичного обладнання та експертної допомоги для покращення систем охорони здоров'я. Обмін медичним досвідом та персоналом.

3. Освіта та навчання: Гуманітарна допомога може також включати програми освіти та навчання для підтримки розвитку громад та підвищення кваліфікації людей[3].

До соціокультурного обміну входять:

1. Студентський обмін та освіта: Програми обміну студентами та викладачами для розвитку міжнародного співробітництва в освіті. Спільні проекти та програми між університетами обох країн.

2. Мовний обмін: Заохочення вивчення мов інших країн для поліпшення комунікації та розуміння культурних аспектів. Мовні курси, інтерактивні практики та лінгвістичні обміни.

3. Культурна обмін: Організація культурних заходів, виставок, фестивалів, що дозволяють представляти культурні особливості кожної країни. Обмін мистецтва, музики, танцю, що сприяє розумінню та поваги до різноманіття.

4. Спільні проекти: Обмін досвідом у галузі науки, технологій, мистецтва та інших сфер. Партнерства між громадськими організаціями та інституціями для спільної роботи над соціальними та культурними проектами.

Перелічені аспекти співпраці допомагають створювати позитивний вплив на обидві сторони, сприяючи взаєморозумінню та розвитку громад.

Гуманітарна допомога та соціокультурний обмін відіграють ключову роль у співпраці між Україною та Польщею, сприяючи взаєморозумінню, розвитку суспільства та підтримці гуманітарних потреб.

Польща активно надає гуманітарну допомогу Україні в умовах російської агресії, забезпечуючи медичне обладнання, ліки, продукти харчування та інші необхідні ресурси для внутрішньо переміщених осіб та постраждалих внаслідок конфлікту.

Польща сприяє реалізації програм соціальної допомоги та розвитку в Україні. Це може включати проекти з розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інші ініціативи, які сприяють покращенню якості життя українців.

Україна та Польща активно проводять спільні культурні заходи та фестивалі, сприяючи взаємному пізнанню та обміну традиціями. Це сприяє зміцненню культурних зв'язків між обома країнами та підтримці духовної спільноти.

Обмін студентами та освітні ініціативи між університетами України та Польщі розширюють можливості для навчання та досліджень. Це сприяє створенню кадрового резерву та сприяє культурній різноманітності на академічному рівні.

Акцент на сприянні мовній взаємодії сприяє вивченню мов обох країн. Розширення мовних навичок сприяє культурній інтеграції та зближенню громадян.

Умови російської агресії призвели до значної кількості внутрішньо переміщених осіб в Україні. Польща активно підтримує гуманітарні ініціативи для забезпечення проживання, медичної допомоги та соціальної підтримки цій вразливій групі.

Співпраця між Україною та Польщею в галузі культури, освіти та гуманітарної взаємодії регулюється системою договірних-правових документів, які створюють можливості для ефективної співпраці в цих сферах.

Елементами українсько-польського співробітництва в галузі культури є:

- презентація української культури в Польщі, реалізація спільних українсько-польських проєктів;
- системна підтримка Польщею української культури в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну;
- використання польського досвіду у реформуванні менеджменту культурної галузі України;
- підтримка Польщею інтеграції українського культурно-мистецького середовища у загальноєвропейський культурний простір тощо.

З цією метою організуються фестивалі українського мистецтва в Польщі, виставки, обміни художніми колективами, покази фільмів, гастролі театрів, музичних виконавців та гуртів, а також різноманітні майстер-класи, конференції та дискусії експертних кіл.

Щорічно в тісній взаємодії з українськими громадськими організаціями в Польщі, польськими неурядовими організаціями та державними інституціями проводиться ряд заходів, спрямованих на популяризацію української культури, мистецтва, звичаїв і традицій:

- Фестиваль сучасного українського кіно "Ukraina! Festiwal Filmowy";
- Дні української музики у Варшаві;
- Фестиваль "Українська весна";
- Фестиваль "Схід культури";
- Міжнародний фестиваль українського театру "Схід — Захід";
- Фестиваль "Лемківська ватра" у Ждині;
- Фестиваль "Битівська ватра" у Битові;
- Фестивалі української культури "На Івана, на Купала" та "Підляська осінь";
- Загальнопольські Дні українського театру;
- Театральний фестиваль "Напрямок Схід";
- Міжнародний фестиваль телерадіопрограм "Калинові мости";
- Фестиваль української культури "Е-Коломия" в Гурові Ілавецькому;
- Міжнародний фестиваль "Лодзь чотирьох культур";
- Фестиваль "Україна в центрі Любліна";
- "Дні України", що проводяться як на регіональному рівні, так і серед студентської та учнівської молоді в різних населених пунктах та навчальних закладах Польщі [1].

Під час цих заходів громадяни Польщі можуть ознайомитися з українськими традиціями, виступами українських творчих колективів та відвідати презентації української гастрономії [2].

Гуманітарна допомога та соціокультурний обмін між Україною та Польщею є ключовим елементом співпраці, спрямованої на підтримку громадян та розвиток обох країн в умовах викликів та труднощів. Ці ініціативи не лише сприяють соціальному розвитку, але й утверджують принципи людяності та співпраці в регіоні.

Гуманітарна допомога, надана Польщею, не лише сприяла полегшенню гуманітарних наслідків конфлікту, але й додала внутрішній солідарності між народами обох країн. Внутрішньополітичні аспекти співпраці свідчать про готовність обидвох сторін до конструктивного вирішення спільних завдань.

Міжнародні форуми та співпраця обрані як ефективні механізми для участі в формуванні світової реакції на російську агресію. Участь України та Польщі в міжнародних інституціях демонструє їхню рішучість виступати як ключові гравці у вирішенні глобальних проблем.

Список використаних джерел

1. МоніторІнфо. Польсько-український двотижневик. URL: <https://monitor-press.info/uk/news/20521-rozpocavsya-festival-ukrayina-v-centri-lyublina> (Дата звернення 03.02.2024)

2. Стоєцький С.В. Україна в зовнішній політиці Республіки Польща : євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір. Київ : Б.в., 2007. 10 с.

3. ЮрфемЮА. Асоціація жінок-юристок України: Гуманітарна допомога. URL: <https://jurfem.com.ua/humanitarna-dopomoha-ponyattya-vvesennya/> (Дата звернення 01.02.2024)

Рязанцев Ілля
аспірант кафедри соціології та політології
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

РЕФОРМУВАННЯ ООН В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Повномасштабна агресія росії проти України надзвичайно актуалізувала, як у наукових колах, так і в середовищі політиків дискусії щодо необхідності реформування глобального механізму безпеки, яким є Організація Об'єднаних Націй.

Передісторія та наслідки Другої світової війни підтвердили побоювання щодо неефективності системи колективної безпеки: норми міжнародного права, що діяли на той момент, були неспроможні не тільки попередити і виключити нові конфлікти, а й притягнути держави до відповідальності за скоєні злочини. Потрібні кардинальні кроки в перегляді архітектури нового міжнародного порядку: у потенційного порушника повинні були сформуватися чітке уявлення про загальне покарання і впевненість у його невідворотності. Таким цілям система Ліги Націй, що діяла, на той момент не відповідала. При створенні нової структури – Організації Об'єднаних Націй – були переглянуті ідеї абсолютного суверенітету та принципи відповідальності держав за їхні дії, встановлювався механізм «у відповідь» на будь-які дії агресора.

Нестабільність міжнародних відносин, у період постбіполярності, сприяла виникненню частих закликів до реформування Ради Безпеки ООН як ключового органу, відповідального за підтримку глобального миру та безпеки.

У 1993 р. було створено робочу групу з реформування Ради Безпеки, яка виділила п'ять основних позицій щодо реформ. Опрацьовувалися і питання регіонального розподілу місць серед членів органу. Жодне з питань країни – учасниці ООН так і не змогли погодити. Зокрема, при розгляді пропозиції про збільшення числа країн – учасників Ради Безпеки (як постійних, так і непостійних) розкол виник при визначенні можливості використання права вето [4, с.7], яке наразі є не лише фактором, який стримував розвиток міжнародного діалогу, а й дозволяє рф відстоювати свої наративи на дипломатичній арені.

Перша значна хвиля ідей реформаторства в системі ООН мала місце після розпаду СРСР, що зумовлювалося руйнацією біполярного світу та подальшою відсутністю системи стримування, розрахованої на встановлення балансу між соціалізмом і капіталізмом. У 2004 р. ідею збільшення числа постійних членів Ради Безпеки висунув чинний на той час Генеральний секретар ООН Кофі Аннан, що спровокувало конкуренцію між членами ООН за статус кандидатів у постійні члени даного органу.

Перебуваючи на посту Генерального Секретаря ООН Кофі Аннан, запропонував 2 плани розширення Ради Безпеки до 24 членів: «план А» передбачав створення 6 нових постійних місць та 3 непостійних, «план Б» – 8 місць нового типу, які змінюватимуться кожні 4 роки, та 1 непостійного. Попри посилені бажання Генсека зробити так, щоб один із планів було прийнято, дискусії затягнулися [1, с.101]. Природно, що шуканий баланс інтересів не було знайдено.

Одним із найбільш затятих противників реформування ООН виступає росія. Постійний представник РФ при ООН в 1998–2003 рр. В. Чуркін стверджував, що росія бажає зберегти статус п'яти постійних членів (включаючи їхнє право вето) [3]. При цьому росія виступала і продовжує виступати проти форсування реформ у рамках Ради Безпеки ООН, встановлення ліміту на переговорні процеси, що стосуються цього питання.

Відкрите ж вторгнення росії до України чітко засвідчило, що наразі механізм безпеки ООН є недієздатним щодо покарання агресора, який до того ж є постійним членом Ради Безпеки ООН і користується правом вето як страховим полісом з метою уникнення покарання.

На сьогодні ключові союзники України чітко заявили про своє прагнення реформування ООН. Міністерка закордонних справ Німеччини А. Бербок заявила, що Німеччина прагне «зробити систему ООН більш справедливою, більш інклюзивною та дієздатною». Вона підкреслила необхідність реформи Ради Безпеки ООН, за яку Німеччина виступає вже багато років разом з Бразилією, Індією та Японією в т. зв. «Великій четвірці»[5].

Також відомо, що адміністрація президента США Дж. Байдена розробляє плани фундаментальної реформи Ради Безпеки ООН, прагнучи відновити авторитет цього міжнародного інституту. А саме, представник США в ООН Л. Томас-Грінфілд проводить консультації з дипломатами інших країн, прагнучи отримати їх оцінку ідеї про розширення Радбезу. Тобто, Вашингтон має намір ввести до складу Ради безпеки ООН п'ять нових постійних членів без права вето: Німеччину, Японію, Індію, Бразилію, Південно-Африканську Республіку.

Також, делегація США при ООН пропонує розробити нову схему накладання вето, за якою постійні члени Радбезу муситимуть додатково роз'яснювати рішення про вето резолюцій Генеральній Асамблеї ООН [5].

Лінію щодо підтримки реформування ООН чітко задекларувала також і Франція.

Президентом України В. Зеленським був запропонований поетапний план реформування ООН: Перший крок – реформа щодо застосування права вето. «За умови набрання двох третин голосів, які відобразатимуть волю націй і з Азії, і з Африки, і з Європи, і з обох Америк, і з регіону Тихого океану, – глобальної кваліфікованої більшості, – вето має реально долатися, і така резолюція Генеральної асамблеї повинна бути обов'язковою для виконання всіма державами-членами», – підкреслив президент України [2].

Другим кроком у реформуванні Радбезу ООН, має стати розширення складу Ради і її повна підзвітність націям світу. «Коло постійних членів Ради безпеки має відобразити сучасність. Україна вважає несправедливим, коли мільярди людей не мають свого постійного представництва в Раді безпеки. Африканський Союз має бути тут постійно. Азія заслуговує на ширше постійне представництво – не можна назвати нормальним, коли такі нації, як Японія чи Індія або ісламський світ, досі – за бортом постійного представництва у Раді безпеки», – наголосив В. Зеленський [2].

Третій крок – система превенції агресій через раннє реагування на дії, спрямовані проти територіальної цілісності та суверенітету держав. «Націям світу варто погодити такий механізм реагування на агресії для захисту інших, який би кожен хотів для власної безпеки. російське вторгнення в Україну показало, що саме може бути таким механізмом. Серед іншого, потужні санкції проти агресора. І не лише на етапі, коли вже відбулась Буча, але й на етапі, коли збирається армія вторгнення. Кожен, хто хоче почати війну, має бачити ще до своєї фатальної помилки, що саме втратить, коли почне війну», – зазначив В. Зеленський.

Отже, потреба реформування безпекового механізму ООН визначається гострою потребою закладення підвали майбутньої системи, яка б дозволила не лише жорстко карати порушника правил міжнародного співжиття, а й сприяла б запобіганню конфліктів подібних до сучасної російсько-української війни.

Список використаних джерел

1. Гавриленко І. Підходи до реформування Ради Безпеки ООН. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 96(2). С.100–102.
2. Повний текст виступу Президента України Володимира Зеленського на засіданні Ради Безпеки ООН : від 20 верес. 2023 р. *Офіційний сайт Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ»*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3763923-vistup-volodimira-zelenskogo-na-radbezi-oon-povnij-tekst.html> (дата звернення: 20.02.2024)
3. Россия выступает против ограничения права вето в Совете Безопасности: от 7 нояб. 2013 г. *Официальный сайт Организации Объединенных Наций*. URL: <https://news.un.org/ru/story/2013/11/1232241> (дата обращения: 20.02. 2024)
4. Удовенко Г. Під знаком реформування ООН. *Політика і час*. 1998. №2. С.3–13.
5. Чабанюк К. Що не так з Організацією Об'єднаних Націй та чи можливо її реформувати ? : від 24 жовт. 2023 р. *Новинний сайт «Київщина 24/7»*. URL: <https://kyivschina24.com/news/shho-ne-tak-z-organizacziyeyu-obyednanyh-nacziy-ta-chy-mozhlyvo-yiyi-reformuvaty/> (дата звернення: 20.02.2024)

Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент,

професор кафедри міжнародних відносин, інформації

та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ТУРЕЧЧИНА У СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ У ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ

З точки зору геоелекономічних особливостей, варто зазначити, що Чорноморський регіон у ХХІ ст. на політичній мапі продовжує обіймати вкрай значуще місце, оскільки, крім зосереджених у ньому величезних природних багатств, тут пролягають стратегічні транспортні коридори, контроль над якими фактично визначатиме долю всієї Євразії і сьогодні, і в майбутньому.

Тож стратегічне значення Чорноморського регіону полягає, на нашу думку, насамперед, у його транзитній функції. Він розміщений на перехресті стратегічних транспортних комунікацій, що поєднують розвинені європейські центри з багатими на сировинні й людські ресурси країнами Близького Сходу і далі ведуть до невичерпних ринків Центральної й Південної Азії та Азійсько-Тихоокеанського регіону. Крім того, регіон Чорного моря єднає Східну і Центральну Європу з країнами Середземномор'я і формує зону спільних економічних та політичних інтересів як Європи, так і Азії.

У даному контексті відзначимо, що використання, наприклад, території України дає можливість удвічі зменшити довжину шляху транспортування нафти з Близького Сходу (через Туреччину і Чорне море) в Європу, а українсько-грузинський стратегічний транспортно-енергетичний коридор значно коротший від альтернативних шляхів через Туреччину й росію. Важлива геоелекономічна значущість Чорноморського регіону пов'язана і з промисловою розробкою нових родовищ нафти й газу Каспію та транспортуванням їх на світові ринки [2].

Щодо геостратегічних характеристик, то у Причорномор'ї сфокусовано геополітичні, військово-стратегічні та інші аспекти безпекових інтересів провідних глобальних і регіональних акторів та структур. Однак, після ерозії біполярності упродовж тривалого часу тут спостерігався

вакуум безпеки, що крив у собі загрозу дестабілізації архітектури регіонального співробітництва. Він не був наповнений новою посиленою присутністю НАТО у даному геополітичному ареалі. Отже, у безпековому плані Чорноморський регіон зрештою набув хаотичного і деструктуризованого стану [2]. Але по справжньому вибухонебезпечним регіон став після неспровокованої широкомасштабної російської збройної агресії проти України, анексії українського Криму і провокації росії зі своїм літаком у повітряному просторі Туреччини, що створило по суті ситуацію *casus belli* і висунуло, на думку військових експертів, безпекові інтереси Республіки у Чорноморському регіоні на передні позиції [1].

У світлі вказаного головними безпековими інтересами України в Чорноморському регіоні можна визначити: по-перше, протидію збройній агресії росії й формування міжнародної коаліції держав-партнерів задля деокупації Криму; по-друге, протидія викликам національній безпеці зі Сходу, особливо з конфліктних районів (нелегальна міграція, міжнародний криміналітет, наркобізнес та ін.) шляхом створення ефективних регіональних безпекових структур; по-третє, диверсифікацію джерел енергопостачання за рахунок ресурсів Каспію, вихід на великі ринки країн регіону через розбудову безпечних трансрегіональних транспортних комунікацій.

У свою чергу, українсько-турецькі безпекові відносини перебувають у площині сучасних зовнішньополітичних пріоритетів України у Чорноморському регіоні, що зумовлюється як геостратегічними параметрами даного геополітичного ареалу, так й системою взаємодії України і Туреччини. Розглянемо їх детальніше.

Структура національних інтересів України формує таку конструкцію взаємодії з Туреччиною у контексті розбудови системи безпеки у регіоні Чорного моря:

- урегулювання регіональних конфліктів, насамперед, створення міжнародної коаліції держав-партнерів з деокупації і демілітаризації Криму.
- підтримка тісного військового співробітництва з країнами НАТО і набуття повноправного членства України у Північноатлантичному альянсі як чинника протидії геополітичній та гео економічній експансії росії;
- економічна співпраця, передусім у сфері розвитку транспортно-комунікаційних коридорів [2].

У системі національних інтересів України у регіоні й у контексті розв'язання безпекових питань України у регіоні Чорного моря Турецька Республіка виглядає найперспективнішим партнером Києва, адже після відновлення незалежності України між Києвом й Анкарою не виникало принципових спірних питань, а у вирішенні проблем воєнної й економічної безпеки в Чорноморському регіоні, його демілітаризації зацікавлені обидві сторони. Інтереси України і Туреччини багато в чому співпадають у пошукові балансу сил у новій геополітичній ситуації, що склалася в регіоні після анексії Криму і початку рф широкомасштабної агресії проти України у 2022 р. Крім того, Туреччина є ключовою державою для України у розвиткові відносин із країнами Східного Середземномор'я та Близького Сходу. Зближення України з Туреччиною зумовлене і компліментарністю економік обох держав.

З іншого боку, розглянемо структуру національних інтересів Туреччини задля визначення параметрів і напрямків співробітництва Анкари з Києвом у контексті розбудови системи безпеки у регіоні Чорного моря.

Насамперед, зазначимо, що геополітичне розташування Чорноморського регіону визначає національні інтереси Туреччини й стратегію їх реалізації, базові принципи якої містяться у зовнішньополітичних актах Анкари, зокрема «Цілі 2023», «Політичному акті щодо національної безпеки», «Стратегії національної безпеки», доктрині А. Давутоглу «Нуль проблем», політичних програмних актах, зокрема «Партії справедливості і розвитку» тощо [2].

Із офіційних документів Туреччини можна дійти того, що безпекова політика Республіки у регіоні Чорного моря у XXI ст., характеризуватиметься такими чинниками:

- важливого значення набуватиме функціонування окремих анклавів та цілих ісламських регіонів, які тяжіють до Туреччини (до таких належить, наприклад, Крим). Туреччина відчуває себе опікуном усіх тюркських народів та досить активно використовує їх як важелі свого впливу в країнах-партнерах. Саме цим викликаний інтерес Туреччини до кримських татар, турків-месхетинців, гагаузів, що проживають в Україні. Кримських татар на всіх офіційних зустрічах називають «містком дружби» між країнами. Після початку повномасштабної агресії РФ проти України саме кримські татари стали провідниками інтересів Києва у Турецькій Республіці. Кримськотатарська діаспора, чисельність якої сягає понад 1 млн осіб, виступила адвокатом інтересів України у турецькому культурному і політичному середовищі. Дана група населення, що називає себе кримськими турками, добре представлена в турецьких політичних партіях, органах місцевого самоврядування, бізнес-еліті та займає активну політичну позицію. Така активність зумовлена «діаспорним націоналізмом» кримських татар, інтегрованих у турецьке культурне середовище, і які уважно спостерігають за процесами у Криму і відчувають культурну спорідненість зі своєю історичною батьківщиною. З іншого боку, у сучасному турецькому політичному середовищі важливе місце посідає і кримськотатарська спілка, яка має тісні гуманітарні зв'язки з РФ і націлена на розширення співпраці з нею в економічній та гуманітарній сферах. Наприклад, її голова неодноразово виступав із критикою політики Києва по відношенню до українського Криму, називаючи її агресивною і подібною до характеру дій «Ісламської держави» в Сирії. До того ж, у самому Криму діють штучно сформовані маріонеткові кримськотатарські структури, які послуговуються російським інтересам і виправдовують численні порушення прав кримськотатарського населення на півострові. Ці структури провели так звані національні збори кримських татар у Криму одночасно з Конгресом кримських татар в Туреччині, аби дискредитувати кримськотатарських лідерів, які підтримують Україну [1];

- підкреслюється зростання значущості Туреччини зокрема як посередника і плацдарму для економічного й політичного проникнення Заходу в регіони Причорномор'я і Центральної Азії, та водночас як могутньої перешкоди на шляху експансії ісламського фундаменталізму, радикального екстремізму і російського імперіалізму;

- перерозподіл і розширення функцій Туреччини у військовій організації НАТО, коли внаслідок різноманітних конфліктів, які охопили Балкани, Кавказ, Молдову, Близький Схід, Центральну Азію, і власне Україну й Туреччину Анкара опинилася в епіцентрі міжнародної напруженості й нестабільності, перетворившись із флангової країни Північноатлантичного альянсу у «прифронтову державу» [1];

- посилення в країнах регіону геополітичних впливів інших держав, чий інтерес суперечать турецьким. У зв'язку із цим варто підкреслити, що із неприхованою агресивною політикою Росії, РФ стала визначатися як супротивник Туреччини, метою ж Анкари у таких геополітичних реаліях стає реалізація довгострокової політики послаблення впливу Москви на Кавказі, в Центральній Азії, на Балканах й особливо у Причорномор'ї, сприянні деокупації і подальшої демілітаризації Криму.

У світлі вирішення поставлених завдань пріоритетними напрямками українсько-турецьких відносин з підтримки безпеки у Чорноморському регіоні можуть стати:

- по-перше, активізація спільної Чорноморської групи військово-морського співробітництва «BLACKSEAFOR», ініціативи «Чорноморська гармонія», що може розглядатися в перспективі як морський компонент багатонаціональних миротворчих сил у Чорному морі; по-друге, сприяння посиленню присутності НАТО у регіоні, підтримка зусиль ЄС з забезпечення регіональної стабільності у Чорному морі, і зрештою, всебічна підтримка української політики щодо входження в НАТО та інші європейські безпекові структури; по-третє, зміцнення позицій

Туреччини та України у регіональних безпекових структурах та ініціативах, підвищення ефективності їх діяльності, насамперед, у рамках роботи ОЧЕС.

Водночас при конструюванні взаємин між Україною і Туреччиною доцільно враховувати, що турецьке політичне керівництво зацікавлене у стабільності сусідніх держав та збереженні статус-кво більше, ніж, в їхніх демократичних перетвореннях і нестабільності, що може демократичний транзит супроводжувати. Саме тому всі українські демократичні перетворення в Туреччині сприймають із певною насторогою.

Зважаючи на це, навіть повномасштабна агресія росії проти України, з якою Туреччина не має сухопутного кордону, менше турбує турецький політикум і пересічних громадян, порівняно з власним «воєнним театром» на південному сході країни та власними безпековими викликами: терактами «Ісламської держави», Робочої партії Курдистану, напливом біженців із Сирії.

Список використаних джерел

1. Воротнюк М. Україна та Туреччина – (не)випадкове партнерство URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/04/13/7047681/>
2. Седляр Ю.О. Українсько-турецькі відносини у контексті підтримки безпеки у Чорноморському регіоні (1991-2016 рр.) Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. Сухомлинського. Історичні науки. 2017. Вип.2. С. 24-29.

Ткаленко Геннадій

здобувач 1 року навчання (PhD), спеціальність 052 «Політологія»
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Концепт воєнних злочинів безпосередньо пов'язаний зі сферою застосування норм міжнародного гуманітарного права, що регламентує так звані «правила війни». У ХХІ ст. досить складно характеризувати війни як суто класичне явище – війни стають гібридними, інформаційними тощо. Проте, російсько-українська війна є яскравим прикладом застосування міжнародного гуманітарного права у форматі регламентації воєнних злочинів та модернізації вже існуючих міжнародно-правових механізмів та інструментів. До речі, Україна повсякчас робить кроки до документування відповідних воєнних злочинів скоєних Росією.

Воєнний злочин є свідомим та грубим порушенням законів та звичаїв війни. Інструментами щодо кодифікації відповідних виступають сформована міжнародним співтовариством документальна база. Відзначимо, що основні правила ведення війни задекларовані у низці міжнародних документів – насамперед у Конвенції про мирне вирішення міжнародних конфліктів (Гаага, 18 жовтня 1907 р.), Конвенції про закони і звичаї сухопутної війни з Положенням про закони і звичаї сухопутної війни (Гаага, 18 жовтня 1907 р.), Конвенції про відкриття бойових дій (Гаага, 18 жовтня 1907 р.). У свою чергу, Женевські конвенції про захист жертв війни (1949 р.) засуджують насильство проти цивільного населення і кваліфікують відповідні дії як воєнні злочини. Основою міжнародно-правового визначення та класифікації воєнних злочинів є рішення відомого Нюрнберзького трибуналу, а саме, Статут та вирок Міжнародного трибуналу в Нюрнберзі 1945-1946 рр. Саме Нюрнберзький процес задекларував військову агресію як міжнародний злочин. Зокрема, було виокремлено злочини проти миру, злочини проти людяності, військові злочини. [4, с. 196-198].

Найширший перелік воєнних злочинів наведено в Статуті Міжнародного кримінального суду («Римський статут»). За джерелами порушуваних норм можна умовно виділити такі три групи порушень: А) серйозні порушення, направлені проти людей; Б) серйозні порушення, направлені проти майна; В) серйозні порушення, вчинені шляхом віроломного використання міжнародно-визнаних емблем (знаків) і сигналів [3].

Варто окремо наголосити на питаннях вчинення російською владою та російськими військами фактів геноциду українського народу, екоциду та нагальності і важливості створення міжнародного воєнного трибуналу як механізму покарання воєнних злочинців, насамперед, президента РФ – Володимира Путіна.

Україна наразі започатковує процеси модернізації відповідних механізмів регламентації воєнних злочинів у межах діяльності відповідних міжнародних організацій та залучаючи окремі держави.

Міністерство закордонних справ України разом із партнерами створило онлайн-архів російських воєнних злочинів. На цьому ресурсі зібрані докази, які розповідають світові правду про звірства російської армії в Україні та гарантують неунікність покарання для відповідальних осіб. Сайт задокументовує воєнні злочини, скоєні російською армією в Україні з моменту початку повномасштабного вторгнення з 24 лютого 2022 р. Злочини поділені на 7 категорій: 1) вбивство невинних; 2) напади на цивільне населення або цивільні об'єкти; 3) руйнування населених пунктів; 4) заручники та тортури; 5) незаконна депортація; 6) напад на релігію та культуру; 7) згвалтування [1].

«Ми обов'язково покараємо російських воєнних злочинців за звірства в Україні. Не лише виконавців, але і командирів, які віддавали накази, та всю вертикаль до військово-політичного керівництва РФ. Онлайн-архів гарантує, що росіяни не зможуть приховати від світу правду про свої страшні злочини в Україні», – підсумував Д. Кулеба [1].

Незалежна міжнародна слідча комісія за результатами розслідування подій у Київській, Чернігівській, Харківській та Сумській областях у 2022 р. дійшла висновку про вчинення військових злочинів в Україні. Комісія задокументувала такі порушення, як незаконне використання вибухової зброї, невибіркові напади, порушення особистої недоторканності, включаючи страти, катування та жорстоке поводження, а також сексуальне та гендерне насильство. Також було встановлено, що були порушені права дітей. «Ми були вражені великою кількістю страт у районах, які ми відвідали», – зазначив Е. Месе, голова Комісії. «Ми стурбовані стражданнями, які міжнародний збройний конфлікт в Україні завдав цивільному населенню» [7]. Станом на 24 вересня 2023 р. Управління Верховного комісара ООН з прав людини зафіксувало 27 449 жертв серед цивільного населення (убитих і поранених), але стверджує, що справжня загальна кількість, ймовірно, набагато більша.

Станом на 23 лютого 2024 р., Офіс Генерального прокурора України задокументував 16 477 злочинів проти національної безпеки. Також зареєстровано 125 944 воєнні злочини Росії [2].

До документування та регламентації воєнних злочинів Росії вчинених проти України долучається і міжнародна спільнота. У березні 2023 р. генеральний прокурор США М. Гарланд заявив: «Трохи більше дванадцяти місяців тому російські війська, що вторглися, почали вчиняти найбільші звірства в будь-якому збройному конфлікті з часів Другої світової війни» [5].

Міжнародний кримінальний суд (МКС) розпочав розслідування та документування ймовірних звірств в Україні, збереження доказів та підготовку до потенційного судового переслідування ймовірних винних у відповідних національних або міжнародних форумах. Організація з безпеки та співробітництва в Європі, яка діє в рамках так званого «Московського механізму», провела розслідування ймовірних звірств і порушень прав людини в Україні, встановивши, що російські війська вчиняли звірства.

Рада ООН з прав людини створила Незалежну міжнародну слідчу комісію щодо України, яка також повідомила про виявлення значних доказів звірств, скоєних російськими військами, які вторглися. Коли Рада Безпеки ООН не змогла засудити вторгнення Росії через право вето Росії в РБ ООН, Генеральна Асамблея ООН зібралася на рідкісну надзвичайну спеціальну сесію, щоб прийняти резолюції, що засуджують агресію Росії та вимагають припинити вторгнення. Україна подала справи до Міжнародного суду ООН, стверджуючи про порушення Росією Конвенції про запобігання геноциду та покарання за нього, а також до Європейського суду з прав людини, стверджуючи про порушення прав людини проти України та її громадян [5].

Оскільки конфлікт триває, Україна та міжнародне співтовариство вжили заходів для розслідування та судового переслідування повідомлених звірств в Україні. Офіс Генерального прокурора України (ОПГ) розслідує десятки тисяч підозрюваних військових злочинів, скоєних російськими військами в Україні. Щонайменше 20 інших країн розпочали розслідування у своїх відповідних національних системах правосуддя ймовірних злочинів, скоєних в Україні.

Не будучи учасником договору про заснування МКС, Україна погодилася дозволити МКС розслідувати ситуацію в країні та співпрацює з МКС, щоб розслідувати найсуворіші випадки злочинів, які підпадають під юрисдикцію суду.

17 березня 2023 р. II Палата попереднього провадження Міжнародного кримінального суду видала ордери на арешт президента В. Путіна та М. Львової-Белової, уповноваженого з прав дитини в Офісі президента Російської Федерації. Це ґрунтувалося на заявах прокурора МКС Каріма Хана К.С. від 22 лютого 2023 р. Палата попереднього провадження дійшла висновку, що є розумні підстави вважати, що кожен несе відповідальність за воєнний злочин у вигляді незаконної депортації населення (дітей) і про незаконне переміщення населення (дітей) з окупованих територій України до Російської Федерації на шкоду українським дітям [6].

Слід підкреслити, що хоча 123 держави ратифікували або приєдналися до Римського статуту, Росія, Сполучені Штати, Китай та кілька інших держав не є сторонами статуту. Хоча МКС може переслідувати злочин агресії, який карає за ведення незаконної війни, він не може переслідувати злочини в українському конфлікті, оскільки Росія не є стороною МКС.

Таким чином, Україна та багато інших країн закликали міжнародну спільноту створити спеціальний трибунал для розслідування злочину агресії проти України. Однак між країнами існують розбіжності щодо того, чи повинен такий трибунал бути окремим міжнародним судом чи базуватися на національній системі кримінального правосуддя України з «інтернаціоналізованими» елементами. Нині здійснюється кілька різних міжнародних заходів із документування та розслідування звірств і агресії Росії у війні проти України. Деякі з цих зусиль підтримуються безпосередньо урядом Сполучених Штатів і спрямовані на потенційне переслідування у майбутньому за воєнні та інші міжнародні злочини. Наприклад, Сполучені Штати співпрацюють з Європейським Союзом (ЄС) і Сполученим Королівством Великобританії та Північної Ірландії, щоб підтримати розслідування жорстоких злочинів в Україні, і підтримали створення Міжнародного центру з переслідування злочинів агресії, започаткованого Агентство ЄС з кримінальної юстиції (Євроюст) на початку 2023 р. [5].

На основі вище згаданих фактів можна стверджувати, що існуючі інструменти та механізми регламентації воєнних злочинів дійсно стають підґрунтям до юридичної та кримінальної відповідальності у цій сфері. Проте, у світлі російсько-української війни виникає аргументована нагальна потреба до їх певної модернізації. Зокрема, сформовані Україною механізми документування воєнних злочинів Росії, залучення до цього процесу інших держав та міжнародних організацій сприяє формуванню у майбутньому нової правової основи визначення та специфіки покарання за воєнні злочини, насамперед, за умови реалізації міжнародного трибуналу. Відзначимо і прорахунки у цьому процесі – певна недостатня ефективність

«Римського статуту» як інструменту (не усі держави ратифікували документ), так і певна обмеженість механізмів Міжнародного кримінального суду.

Список використаних джерел

1. Дмитро Кулеба: Онлайн-архів воєнних злочинів допоможе притягнути російських злочинців до відповідальності // Міністерство закордонних справ України. 2022. 9 квітня. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-onlajn-arhiv-voyennih-zlochiv-dopomozhe-prityagnuti-rosijskih-zlochinciv-do-vidpovidalnosti>
2. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua>
3. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>
4. Цюрупа М. В. Основи сучасних політичних і правових знань: Навчальний посібник. Київ: Вадекс, 2020. 274 с.
5. Bowen A. S., Weed M. C. War Crimes in Ukraine // Congressional Research Service. 2023. October 16. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47762>
6. Mehrotra A. Vladimir Putin, the War Criminal Explained // PURE Publication Repository. 2023. URL: <https://pure.jgu.edu.in/id/eprint/5796/1/intpolicydigest.org-Vladimir%20Putin%20the%20War%20Criminal%20Explained.pdf>
7. UN Commission concludes that war crimes have been committed in Ukraine, expresses concern about suffering of civilians // United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. 2022. September 23. URL: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/un-commission-concludes-war-crimes-have-been-committed-ukraine-expresses>

Урда Кіра Сергіївна

1 курс, здобувачка ОП«Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

ГУМАНІТАРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ООН В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 р., спричинило гуманітарну катастрофу та зумовило гостру потребу в наданні невідкладної допомоги цивільному населенню нашої країни. У цьому контексті вкрай важливою є діяльність міжнародних організацій, зокрема ООН, спрямована на пом'якшення гуманітарної кризи в Україні.

Метою даного дослідження є аналіз гуманітарної діяльності ООН в Україні під час війни та оцінка її ефективності.

Насамперед, варто вказати, що ООН оперативно відреагувала на повномасштабне вторгнення росії в Україну. Вже 27 лютого Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш закликав до негайного припинення бойових дій та захисту цивільних осіб [4]. Для координації гуманітарної допомоги було створено регіональний центр ООН з питань гуманітарного реагування у Джовдані [5], а також цілодобовий центр у Львові для підтримки операцій в Україні [6].

Крім того, ООН розгорнула програми термінової допомоги населенню України: надання притулку та непродовольчих товарів внутрішньо переміщеним особам, доставка медикаментів та

обладнання лікарням, забезпечення доступу до питної води, ремонт об'єктів критичної інфраструктури, розмінування територій [7]. За даними ООН, з початку війни гуманітарну допомогу Україні отримали 15,4 млн осіб [7].

Отже, Організація Об'єднаних Націй своєчасно розгорнула гуманітарну місію в Україні, налагодивши координацію та розгорнувши програми невідкладної допомоги постраждалому від війни населенню.

Щодо регіональної структури гуманітарних зусиль ООН, то варто вказати, що міжнародна інституція активно здійснює постачання гуманітарної допомоги вразливим верствам населення на сході та півдні України. Згідно зі звітом Генерального секретаря ООН від 3 листопада 2022 р. [1], пріоритетними напрямками гуманітарного реагування залишаються забезпечення доступу до базових послуг, надання грошової допомоги, доставка продуктів харчування, води, медикаментів та предметів гігієни.

Тільки у жовтні 2022 р. гуманітарні організації ООН та партнери надали базову допомогу та захист 2,6 млн особам. Зокрема, Всесвітня продовольча програма ООН доставила продовольчу допомогу 1,4 млн українців; Управління Верховного комісара ООН у справах біженців надало грошової допомоги 1,3 млн українців [7].

У 2023 р. гуманітарні інституції ООН значно розширили обсяг надання базових послуг населенню України. Проте реалізації цих зусиль ускладнювали тривалі активні бойові дії на Сході та регулярні обстріли, що часто унеможлилювали доставку гуманітарних вантажів в деякі регіони, як зазначено у звіті 2023 р [3].

Отже, ООН продовжує масштабну гуманітарну операцію в Україні, спрямовану на надання нагальної допомоги постраждалому від війни населенню, однак її ефективність обмежується через активні бойові дії на сході України.

У даному контексті варто вказати, що Організація Об'єднаних Націй неодноразово закликала до негайного гуманітарного перемир'я в Україні та створення "зелених коридорів" для евакуації цивільного населення і доставки гуманітарної допомоги постраждалим регіонам [1].

Зокрема, ще 27 лютого 2022 р. Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш закликав до негайного припинення вогню, захисту цивільних осіб та життєво важливої інфраструктури відповідно до міжнародного гуманітарного права [4]. Аналогічні заклики лунали в березні та квітні 2022 р. від уповноваженого Генерального секретаря з гуманітарних питань Мартіна Гріффітса [5].

Проте, незважаючи на резолюції Ради Безпеки ООН, російська федерація продовжує систематично порушувати режим припинення вогню, що унеможлилює безпечну евакуацію цивільних осіб та доставку гуманітарних вантажів в окремі регіони, як свідчить звіт від 15 лютого 2023 року [3]. Тому ефективність зусиль ООН щодо захисту цивільного населення значно обмежується через бойові дії та нехтування нормами міжнародного права російською федерацією.

Таким чином, ефективній реалізації гуманітарної діяльності ООН в Україні активно перешкоджають триваючі бойові дії на сході країни та неможливість безпечного доступу гуманітарних місій на тимчасово окуповані російською федерацією території. Згідно зі звітом Міжнародної організації з міграції 2022 р. [2], через регулярні обстріли та замінування доріг гуманітарні конвої не змогли доставити вантажі до низки населених пунктів на Донеччині та Луганщині. Так, станом на жовтень 2022 р. гуманітарна допомога надходила лише до 62% населення, яке проживає у районах вздовж лінії зіткнення [2].

Більше того, через відсутність гарантій безпеки з боку рф, гуманітарні місії ООН не мають доступу на окуповані території для оцінки потреб населення та надання невідкладної допомоги потерпілим внаслідок активних бойових дій, що додатково обмежує можливості Організації ефективно реагувати на гуманітарну катастрофу в Україні.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну значно зросло і фінансування гуманітарних програм ООН в нашій країні. Як зазначено у звіті Генерального секретаря ООН, станом на 3 листопада 2022 р., загальний обсяг коштів, зібраних на гуманітарні заходи ООН та партнерів в Україні, становив рекордні 3,4 млрд доларів США [1].

Це фінансування спрямовується на забезпечення найбільш нагальних гуманітарних потреб українців. Зокрема, станом на жовтень 2022 року 1,9 млрд доларів було витрачено на надання продовольчої допомоги, доступу до води, медичної допомоги, тимчасового житла та інших критично важливих послуг [1].

Втім, з огляду на масштаб руйнувань інфраструктури та кількість людей, що потребують допомоги, існує нагальна потреба у збільшенні фінансування. Так, за оцінками ООН, у 2023 році гуманітарним операціям в Україні знадобиться ще 5,6 млрд доларів США [1]. Отже, подальша мобілізація ресурсів міжнародної спільноти має вирішальне значення для ефективного реагування на кризу в Україні.

Важливим напрямом гуманітарної діяльності ООН в умовах війни стало й забезпечення основних прав і свобод людини. Експерти ООН, зокрема, задокументували систематичні та масові порушення прав людини, що вчиняються російськими військами на тимчасово окупованих територіях України. Згідно зі звітом Генерального секретаря ООН від 3 листопада 2022 р., це включає - катування та жорстоке поводження з цивільним населенням і військовополоненими, страти цивільних осіб поза судовим процесом, насильницьку депортацію українських громадян до росії, звалтування та сексуальне насильство [1].

Такі системні злочини проти людяності суперечать нормам міжнародного гуманітарного права та ставлять під загрозу життя і безпеку мільйонів українців на окупованих територіях, додатково загострюючи гуманітарну катастрофу в нашій країні.

Отже, гуманітарна діяльність ООН в Україні є вкрай нагальною і важливою для пом'якшення страждань цивільного населення та надання життєво необхідної допомоги постраждалим від війни. Проте ефективна реалізація цих зусиль значно ускладнюється через регулярні порушення режиму припинення вогню, ігнорування закликів ООН до створення гуманітарних коридорів та систематичні воєнні злочини російських окупантів на захоплених територіях України з повним нехтуванням норм міжнародного права.

Список використаних джерел

1. Ukraine: Briefing to the Security Council by the Secretary-General's Chef de Cabinet, 03.11.2022 URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2024-02-23/secretary-generals-remarks-the-security-council-ukraine>
2. IOM Ukraine Response Plan, 10.2022 URL: <https://www.iom.int/ukraine-iom-response-2022-2024>
3. Гуманітарні вантажі для України застрягли через бойові дії URL: <https://politarena.online/tusk-poobitsiav-shcho-viyskovi-i-humanitarni-vantazhi-shcho-zastriahly-na-kordoni-z-polshcheiu-rozblokuiut-za-kilka-hodyn-51078/>
4. Statement attributable to the Spokesperson for the Secretary-General on Ukraine. United Nations Secretary-General, 27.02.2022. URL: <https://ukraine.un.org/en/240105-statement-attributable-spokesperson-secretary-general-ukraine>
5. Ukraine: top UN officials meet refugees in neighbouring countries, call for safe corridors. UN News, 11.03.2022. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
6. UNBROKEN operations support hub opens in Lviv to backstop UN emergency response in Ukraine. UN Ukraine, 15.03.2022. URL: <https://unbroken.org.ua/>
7. 2023 Ukraine Humanitarian Response Plan. UNOCHA, 08.02.2023. URL: <https://donate.unhcr.org/int/en/ukraine->

emergency?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAxOauBhCaARIsAEbUSQS3IHqP783qqXbhh3CPPQERqTbXAfmRExW3o0PaLuOliD6Hntnw2gwaAhaFEALw_wcB&gclsrc=aw.ds

8. Ukraine Situation Report. UN Ukraine, 21.10.2022. URL: https://reliefweb.int/country/ukr?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAxOauBhCaARIsAEbUSQS3IHqP783qqXbhh3CPPQERqTbXAfmRExW3o0PaLuOliD6Hntnw2gwaAhaFEALw_wcB&gclsrc=aw.ds

Хіцов Тарас Олександрович

4 курс, здобувач ОП «Міжнародні економічні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Прокоп'єва Аліна Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та бізнесу

Національний авіаційний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВИХ ВІДНОСИН ТА ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

У 2022 році російська агресія проти України спричинила безліч нагальних перешкод у сфері глобальної торгівлі та логістики. Серйозність цієї ситуації стає очевидною під час розгляду поточних проблем: Нищівні втрати інфраструктури, транспорту, через нестримне руйнування критичної інфраструктури, такої як дороги, мости, залізниці та аеропорти, внутрішній і міжнародний торговельний рух України має великі проблеми. Порти, російська блокада українських чорноморських портів призвела до різкого припинення експорту основних товарів, таких як зерно, що загрожує глобальній продовольчій безпеці. Збої в торгівлі: агресія також призвела до зміни маршрутів торговельних каналів, створюючи подальші ускладнення та перебої в потоці товарів [1].

Торговельна ситуація зазнає значних змін через низку факторів, включаючи санкції, диверсифікацію торговельних шляхів та фінансово-економічні наслідки. Запровадження санкцій проти росії обмежило торгівлю з цією країною, спричинивши перебої в ланцюгах постачання та на світових ринках. У результаті Україна шукає альтернативні маршрути для експорту та імпорту, насамперед через сусідні країни Центральної та Східної Європи. Однак ця зміна коштує дорого, з більшими витратами та логістичними проблемами. Крім того, триваюча війна в Україні призвела до підвищення цін на основні товари, такі як енергія та продукти харчування, сприяючи глобальній інфляції та збільшуючи міжнародні торгові витрати. Це також суттєво вплинуло на обсяги торгівлі, які значно скоротилися через конфлікт. Наслідки відчуває як українська, так і світова економіка, через скорочення торгівлі та економічного зростання [2].

Інвестиційні ризики стають значною перешкодою для іноземних інвестицій і торгівлі в Україні, що підживлюється зростанням невизначеності та нестабільності. Це має серйозні наслідки не лише для економіки, а й для гуманітарної та соціальної сфери. Одним із основних наслідків є порушення в роботі ринку праці, оскільки мільйони були або переміщеними всередині країни, або змушені стати біженцями. Це не лише спричиняє зменшення робочої сили, а й впливає на галузі, які залежать від торгівлі. Крім того, порушення торгівлі та економічної діяльності ставить під загрозу засоби до існування багатьох, особливо в районах, охоплених конфліктами. Це посилює існуючі гуманітарні проблеми та створює додаткові перешкоди для тих, хто намагається відновити своє життя [3].

Окремою проблемою наразі стоїть блокування Українських кордонів, адже наземний транспорт наразі є основним торговим маршрутом для України, блокування цього може викликати як значні економічні втрати так і гуманітарні або ж навіть ускладнити життя військовим [4].

Також однією з великих торговельних проблем наразі є ускладнена оплата міжнародним контрагентам, адже з початком повномасштабного вторгнення для того щоб купити або продати товари закордон необхідно подати документи про кінцевого власника компанії-контрагента та лист від неї, що вони не ведуть бізнес з росією, білоруссю, та Іраном, в деяких випадках кінцевих власників дуже багато, да і на ці документи йде велика кількість часу, звісно, ця система є потрібною але її необхідно автоматизувати.

Перспективи та подальший розвиток: в випадку продовження військової агресії рф проти України для продовження торгівлі Україні необхідно :

1. Відновлення інфраструктури, а саме мостів, доріг, портів, адже це дозволить поживати як внутрішню так і зовнішню торгівлю.

2. Забезпечити безпеку суднам в Чорному морі та зняти блокаду, якщо це буде успішно то це дозволить безперебійно продавати та купляти без пошуку альтернативних наземних маршрутів.

3. Міжнародна допомога, а саме військова та економічна підтримка, для зняття блокади та відновлення інфраструктури Україні необхідні міжнародні партнери, які допоможуть з цими питаннями.

4. Спростити та автоматизувати норми законодавства, які сповільнюють швидкість торгівлі.

Список використаних джерел

1. Берестенко В. Як логістика адаптувалася до війни. Економічна правда. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/24/702529/>.

2. Кушнір Ю.Б., Блага М.М., Поп М.В., Поп Ю.В. Логістика та міжнародна торгівля України в умовах війни. Науковий вісник Ужгородського Університету. 2023. № 1 (61). С. 23–25. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/>

3. Логістика під час війни: нові правила та альтернативні коридори. Zammler. 2023. URL: <https://www.zammler.com.ua/news/logistyka-pid-chas-vijny-novi-pravyly-ta-alternatyvni-korydory/>

4. The World Bank In Ukraine. [Електронний ресурс] // The World Bank. 2023. Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview>.

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Багдасарян Седа Тигранівна

1 курс здобувачка вищої освіти ОС «Магістр», ОПП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сальнікова Наталія Валеріївна,

кандидат іст. наук, доцент,

професор кафедри соціології та політичних наук

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДИПЛОМАТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному світі, все стрімко розвивається, «класичні» дипломатичні відносини також зазнають впливу цифрових технологій, що революціонізують засоби комунікації та обміну інформацією. З одного боку, цифрові засоби сприяють швидкому обміну даними та зменшенню відстаней між країнами, а з іншого – вони вносять нові виклики та ризики.

Для забезпечення успішних дипломатичних відносин у цифрову епоху необхідно розуміти, як використовувати ці технології ефективно та головне – безпечно.

Цифрові технології не лише змінюють засіб взаємодії між країнами, але і перетворюють саму сутність дипломатичної комунікації. Засоби електронного спілкування, віртуальні конференції та соціальні мережі відкривають нові можливості для сприяння міжнародному співробітництву та вирішенню конфліктів. Цифрова дипломатія стала досить розвинутою течією саме під час пандемії COVID-19. Основною платформою цифрової дипломатії стала соціальна мережа Twitter, а місцем для зустрічей – платформа Zoom.

Зокрема, віртуальні зустрічі та онлайн переговори дозволяють економити час і ресурси, сприяючи оперативності у вирішенні актуальних питань. Крім того, вони створюють можливість для залучення більшого кола учасників, враховуючи різноманіття голосів та поглядів у міжнародних діалогах. Веб-сайти Міністерств закордонних справ та соціальні мережі виступають важливим інструментом для дипломатів у побудові публічного образу країни та реалізації дипломатичних ініціатив. Глобальне розповсюдження онлайн-каналів забезпечило відкритість та прозорість інформації. Класична публічна дипломатія відрізняється від цифрової саме ширшим доступом до інформації, більшою взаємодією між окремими індивідами та організаціями та більшою прозорістю. Однією з головних цілей є використання цифрової дипломатії як важливого інструменту «м'якої сили». Для будь-якої країни, перш за все, забезпечення внутрішньої стабільності, безпеки та просування зовнішньополітичного процесу країни.

Сьогодні більшість науковців називають соціальні мережі ефективними інструментами «м'якої сили». Цей термін ввів у політичну науку американський політолог Джозеф Наєм, який описав його як мистецтво непримусового переконання. Основними засобами м'якої сили є міжнародне співробітництво в освітній, науковій, інформаційній та інноваційній сферах.

З іншого боку, цифрові технології створюють нові виклики у забезпеченні кібербезпеки та вирішенні кіберконфліктів. Загрози кібератак та кібершпигунства можуть суттєво впливати на міжнародні відносини, вимагаючи від держав вдосконалення своїх кіберстратегій та спільної роботи над міжнародними стандартами кібербезпеки. У сучасному світі стало складніше розпізнавати невербальну комунікацію опонентів, інтерпретувати та розуміти справжні наміри,

відсутність можливості проведення неформального спілкування для реалізації різних маневрів дипломатів тощо. А також, слід згадати про роль перекладача у такому форматі переговорів. Можуть виникати проблемні ситуації зі звуком та це, у свою чергу, може стати тригером непорозумінь або неправильного сприйняття, яке може негативно вплинути на обговорювану проблему між дипломатами.

Отже, ефективність дипломатичної комунікації в епоху цифрових технологій залежить від здатності країн адаптуватися до нових реалій та вирішувати виникаючі виклики, зберігаючи високий рівень професіоналізму та безпеки. Збереження принципів дипломатії, використання інновацій та уважне врахування ризиків цифрового середовища допоможе забезпечити успішне функціонування міжнародних відносин у інноваційні часи сучасного інформатизованого суспільства. Дипломатична комунікація у цифрову епоху набула нові виміри, використовуючи такі засоби як віртуальні зустрічі, так і соціальні мережі. Це сприяє швидкому обміну інформацією та полегшує розв'язання міжнародних питань через широкий доступ до ресурсів. Необхідно поєднувати інноваційні засоби комунікації з традиційними методами, щоб забезпечити успіх у сучасному світі, де швидкість і ефективність відіграють вирішальну роль.

Завдяки соціальним мережам політичні та дипломатичні лідери здобули можливість безпосереднього спілкування з громадськістю та об'єднувати суспільство. Саме тому потрібно використовувати потенціал цифрової дипломатії, враховуючи перспективи інформаційного сектору для безпеки, державного управління та економіки. Однак у цифровій дипломатії існує загроза розкриття інформації, яка потребує особливих заходів для захисту. Тож, такий вид комунікації дає нові можливості для обміну інформацією в реальному часі, тим самим значно прискоривши зовнішньополітичну діяльність.

Підсумовуючи, можна зазначити, що незважаючи на постійні зміни у сучасному світі, головним завданням дипломатії залишається захист та просування інтересів своєї країни будь-якими доступними засобами. Вона базується перш за все на традиціях та усталених правилах. Звичайно, цифрові технології не можуть повністю замінити існуючі дипломатичні принципи, але їх адаптація до своїх цілей і функцій позитивно впливає на виконання основних завдань дипломатичної діяльності, підвищує ефективність і прозорість дипломатичних результатів.

Список використаних джерел

1. Цифрова дипломатія як сучасний комунікаційний інструмент міжнародних відносин. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Перегляд Цифрова дипломатія як сучасний комунікаційний інструмент міжнародних відносин \(grani.org.ua\)](#) (дата звернення: 02.02.2024).

2. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Okladna_Stetsenko15.pdf \(apir.org.ua\)](#) (дата звернення: 03.02.2024).

3. Особливості використання цифрової дипломатії в умовах пандемії: проблеми і перспективи розвитку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Перегляд Особливості використання цифрової дипломатії в умовах пандемії \(apir.org.ua\)](#) (дата звернення: 04.02.2024).

4. Цифрова дипломатія як інструмент стратегічних комунікацій України у публічному управлінні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Zakharevych_mag.pdf \(ucu.edu.ua\)](#) (дата звернення: 04.02.2024).

Боротканич Наталя Петрівна
кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

АСТРОПОЛІТИКА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ

Космічні перегони, як частина протистояння часів холодної війни, мали на меті демонстрацію сили та технологічної переваги двох політичних режимів. Оскільки жодна наддержава не могла бути впевнена в майбутніх можливостях свого суперника, здавалося розумним зробити все можливе, щоб не допустити домінування будь-якої держави у космосі. Одним із шляхів стало оголошення космосу спільним надбанням людства. Риторика космічної співпраці у виключно мирних цілях стала прикриттям для виграшу часу та створення проривних технологій, що дозволять у майбутньому домінувати в космічному просторі. Для держав, які не були на той момент космічними, але мали амбіції, було важливим тримати поле гри відкритим, доки вони не будуть готовими до захоплення власної вигідної позиції у космічному просторі.

Сьогодні все більше держав стають космічними, у позаземному просторі розвивається конкуренція і співпраця, яка в майбутньому призведе до появи сфер впливу і навіть територіальних претензій. Союзи та конфлікти на землі перенесуться у космос. За таких умов, можна стверджувати, що настала ера астрополітики.

У вузькому розуміння термін «астрополітика» є продовженням теорій глобальної геополітики XIX та XX ст із розширенням меж їхнього розповсюдження на космічний простір. До астрополітики можуть бути застосовані ті ж принципи, що і до геополітики, а в її основі лежить географія простору.

У 1961 році американський дослідник Дендрідж Коул провів опитування 423 лідерів астронавтичного співтовариства щодо «панамської гіпотези». Респондентів запитували чи в космосі є стратегічні райони, які колись можуть бути такими ж важливими для космічного подорожей, як Панамський канал для океану» [1, с. 147] За словами Коула, приблизно 80 відсотків відповіли ствердно.

Варто зазначити, що географія космосу починається на землі. Наприклад, з вибору місяця для здійснення космічних запусків. Найбільш економічно вигідними є локації в районі екватора, де максимально використовується швидкість обертання Землі, що дозволяє скоротити кількість ракетного палива на 30%. Так, США використовують стартовий комплекс у Флориді, який розташований настільки близько до екватора, наскільки дозволяють кордони країни. ЄС використовує космодром у Французькій Гвіані (Південна Америка). Ще однією важливою умовою для успішного функціонування космодрому є значна безлюдна територія, оскільки відпрацьовані ступені ракети розлітаються на десятки кілометрів. Через особливості географічного розташування Ізраїль є єдиною країною, яка здійснює пуски ракет у напрямку проти руху Землі (у бік Середземного моря). Через щільну заселеність територій космодром не можливо збудувати на території України. У 2003 році Україна уклала угоду про спільне будівництво космодрому із Бразилією у безпосередній близькості до екватору. Проте через низку політичних та економічних чинників проєкт не був завершений. У 2015 році Бразилія денонсувала договір.

Космічний простір не підлягає привласненню і на нього не поширюється суверенітет. Отже, космос є верхньою межею держав з усіма відповідними правовими наслідками. Проте, на сьогоднішній день у міжнародному законодавстві відсутнє визначення межі, де починається космос. Міжнародна авіаційна федерація (FAI) і більшість космічних агентств обрали для цього лінію Кармана, що простягається на висоті 100 км над рівнем моря. Вона отримала свою назву на

честь ученого Теодора фон Кармана. У США вважаються, що ця лінія знаходиться на висоті 80 км.

Нижньою межею космосу є так звана низька навколоземна орбіта, яка простягається до 2 тисяч км від землі. Станом на січень 2024 року у космосі майже 8,5 тисяч діючих супутників, 84% з яких - на низькій навколоземній орбіті. У безпосередній близькості до Землі знаходяться супутники спостереження та сузір'я низькоорбітального інтернету (наприклад, Starlink). Окрім активних супутників, навколо Землі обертається значна кількість сміття. За оцінками NASA, на орбіті Землі знаходиться більше 27 тисяч уламків, діаметер яких перевищує 10 см, і ще 50 тисяч розміром від одного до десяти сантиметрів [2]. Космічне сміття з часом сходиться з орбіти і найчастіше згорає у щільних шарах атмосфери. Але космічні апарати, вага яких кілька тон, не встигають повністю згоріти, і їхні уламки неконтрольовано повертаються на землю, що становить загрозу для країн, які розташовані на трасі прольоту космічного апарата.

Ще одним прикладом геополітичних інтересів у космосі є використання геостаціонарної орбіти. Геостаціонарна орбіта є розташована над екватором Землі (нахил орбіти до екватора дорівнює 0°), на постійній висоті 35 786 км над рівнем моря. Таке розташування забезпечує супутнику період обертання, рівний періоду обертання Землі (23 години 56 хвилин). Космічний апарат завжди знаходиться над однією точкою земної поверхні. На геостаціонарній орбіті розміщують супутники зв'язку.

Деякі екваторіальні країни в різний час пред'являли претензії на поширення їх суверенітету на розташовану над їхніми територіями частинами космічного простору, в якій проходять орбіти геостаціонарних супутників. Так, 3 грудня 1976 року Бразилія, Колумбія, Конго, Еквадор, Індонезія, Кенія, Уганда і Заїр підписали в Боготі Декларацію про встановлення суверенітету на ділянці геостаціонарної орбіти. Проте, ці претензії екваторіальних держав були відкинуті.

У більш широкому розумінні «астрополітика» - це бачення держав щодо розвитку та застосування правового і політичного режимів в освоєнні космічного простору.

Одне із ключових питань теоретиків астрополітики - домінування в космосі. Ще задовго до початку ери практичного освоєння космосу країни проявляли інтерес до домінування у цій сфері. Так, у 1946 році корпорація RAND провела перше дослідження проекту експериментального космічного корабля, що обертається навколо нашої планети. У звіті, який представила корпорація йшлося про значення супутників для накопичення знань людства та перевага таких знань для держави. Наступного року керівник ракетного відділу проекту RAND Джиммі Ліпп у своїй статті відзначив, що «нація, яка першою досягне успіхів у космічних подорожах, буде визнана світовим лідером як у військовій, так і в науковій техніці» [3].

Якщо космічна наддержава може домінувати над маршрутами виходу з атмосфери, вона може завадити іншим країнам досліджувати космос. Якщо буде домінувати на Місяці, то зможе стати єдиною країною, яка буде використовувати його ресурси. Теоретик астрополітики, професор стратегії в Командно-штабному коледжі ВВС США Еверет Долман вивів один із найвідоміших постулатів в астрополітиці: «Хто контролює низьку навколоземну орбіту, той контролює навколоземний простір. Хто контролює навколоземний простір, той домінує на Землі. Хто домінує на Землі, той визначає долю людства» [1, с. 28]

Для держав зростає спокуса домінувати у космосі. Супутники сьогодні є важливою частиною військових дій і необхідною частиною систем раннього попередження, що їх країни використовують для виявлення запусків ядерної зброї. Втрата такого супутника зробить країну вразливою. Як командир не відправляє солдата на поле бою без захисту, так і супутники сьогодні треба обороняти.

Наприкінці 2021 року Росія вчергове провела випробування протисупутникової зброї у космосі: використавши ракету, вона з землі атакувала власний космічний апарат. Супутник

розлетівня на тисячі уламків, утворивши хмару сміття, що загрожує, у тому числі астронавтам, які працюють на Міжнародній космічній станції. Крім Росії, зброєю здатною знищити космічні апарати на орбіті володіють ще три країни - США, Китай та Індія. Ці країни провели випробування на орбіті.

Якщо існують засоби атаки, то для них оперативно створюють і способи протидії. Країни серйозно готуються до «зоряних війн» та створюють космічні війська. Наприкінці 2020 року президент США підписав закон про створення Космічних військ США, до складу яких переведено 15 тисяч службовців з Військово-повітряних сил. За місяць до того, 20 листопада, НАТО визнав космос оперативною сферою військової діяльності, поряд з повітрям, сушею, морем та кіберпростором. Крім Сполучених Штатів, про створення Космічних військ у липні 2019 року оголосила Франція. За словами Емануеля Макрона, нове командування зможе захистити інтереси країни у навколосемному просторі. Космічні підрозділи у складі військових командувальств функціонують у Японії, Німеччині, Великобританії, Іспанії, Росії та інших країнах.

Щоб зупинити мілітаризацію космосу необхідні закони, де буде чітко прописано, що є дозволим, а що забороним у космічній діяльності. Існуючі космічні закони є застарілими. Так, у Договорі про Місяця існує формулювання «мирні цілі», але його визначення не наводиться. Мирні цілі можна трактувати як неагресивні, що допускає військову діяльність, якщо вона не агресивна. Аналізуючи космічне законодавство, можна дійти висновку, що сьогодні космічні технології випереджають право. Без законодавства геополітика, а тепер і астрополітика - це непрохідний ліс.

Отже, побіжний огляду тенденцій астрополітики дозволяє зробити висновок, що космічний простір набуває все більшого значення. Однак, через кризу міжнародно-правових інституцій, космічний простір знаходиться під загрозою мілітаризації. З одного боку, астрополітика - взаємозв'язок між земною географією та космічними технологіями, з іншого - розвиток військової та політичної стратегії в космосі. У будь-яку разі, здійснюючи космічну діяльність, держави повинні пам'ятати, що від їхньої політики залежить добробут нашої планети.

Список використаних джерел

1. Dolman Everett C. Astrostrategy: power, policy, and applications. London ; Portland, OR : Frank Cass, 2002. 208 p.
2. Marshall T. Future of Geography Hardcover. London : Elliott Thompson, 2023. 320 p.
3. Preliminary Design of an Experimental World-Circling Spaceship. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 1946. https://www.rand.org/pubs/special_memoranda/SM11827.html

Ємець Валентина Олександрівна
старший викладач
кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

«КУЛЬТУРА ПРИГОТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО БОРЩУ»: РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Зовнішня політика держави передбачає взаємодію з іншими країнами щодо реалізації своїх національних інтересів. Ця взаємодія здійснюється не лише традиційним дипломатичним шляхом, а ще й через застосування м'якої сили держави, тобто з використанням публічної дипломатії. Під публічною дипломатією України розуміють систему «заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки

населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей.» [1; с.9]. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 р.р. передбачає реалізацію зовнішньополітичних цілей за такими напрямками: культурний, науково-освітній, цифровий, економічний, спортивний, кулінарний тощо [1; с.11].

Анексія українських територій Росією у 2014 р. та повномасштабна війна 2022 р. на загальнодержавному рівні продемонструвала, що головною ціллю російського вторгнення на територію України є культура [2]. Відповідно двома головними завданнями публічної дипломатії України стали, по перше, протистояння російському пропагандистському впливу як в національному, так і в міжнародному інформаційному просторі, по друге, позиціонування України як потужного регіонального гравця, гаранта продовольчої безпеки та захисника європейських цінностей.

Культурна дипломатія передбачає популяризацію культурного розмаїття України на міжнародній арені. Відповідно після 2022 р. для представників культурної галузі важливим стало завдання протистояння поширенню російського нарративу на міжнародній арені щодо української історії та культури. Зокрема, Український інститут, що створений у 2017 р. для представлення української культури у світі та формування іміджу держави за кордоном, звернувся із закликом до міжнародних культурних інституцій з щодо припинення культурної співпраці з Росією та представлення російського мистецтва у світі. Така співпраця виявилася досить ефективною: припинена діяльність Росії у більше, ніж 25 міжнародних організаціях, зокрема призупинено її членство в Раді Європи, Раді ООН з прав людини, відсторонення від головування в Комітеті всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Культурна дипломатія реалізує комунікаційні проекти, що розповідають іноземній аудиторії про втрати культурної спадщини, знищення пам'яток архітектури в різних регіонах України, зокрема було організовано та проведено виставки у 20 країнах світу. Ще одним аспектом культурної дипломатії стало позиціонування багатокультурності та різноманіття України, зокрема в рамках міжнародної кампанії, спрямованої на представлення різних національних спільнот України у боротьбі з російською агресією. У грудні 2023 р. у м. Лондон (Великобританія) було проведено Міжнародний форум культурної дипломатії, щодо розбудови стратегії зміцнення міжнародних відносин з країнами нової пріоритетної географії для України, включаючи країни Африки, Азії та Латинської Америки. У лютому 2024 р. Національна спілка кіноматографістів України у співпраці з Європейським кіноринком презентувала можливості кіновиробництва в Україні та панельну дискусію про виклики української кіноіндустрії в умовах російського повномасштабного вторгнення [3].

Кулінарна дипломатія як складова культурної представляє Україну світові через їжу, національні традиції та кулінарний етикет. Вивчення гастрономічних традицій та культури споживання національних страв лягло в основу проекту «Гастроспадщина. Традиції гостинності та культура приготування страв», що реалізує Український центр культурних досліджень. Активна фаза війни внесла відповідні зміни: у березні 2022 р. в Україні працювали лише 19 % закладів громадського харчування. Українські кафе, бари, ресторани почали працювати в нових реаліях, перелаштувавши гастрономічні цехи на волонтерські потреби, а кулінарні дослідження трансформували у новий проект «Військова гастроспадщина», що передбачає вивчення рецептів польової кухні. Найважливішою подією на гастрономічному фронті стало включення до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО елементу нематеріальної культурної спадщини України «Культура приготування українського борщу» [4]. До військових з'єднань додалися це й так звані «кухонні війська», що забезпечують їжею військових, медиків, переселенців і всіх, хто потребує такої допомоги. Гастрономічні ініціативи України реалізуються у трьох напрямках: забезпечення базової потреби в їжі, в першу чергу, для військових;

дипломатичний спротив та культурна експансія. Так, у цьому напрямку діє, створена у 2014 р., «Львівська волонтерська кухня», що спеціалізується на приготуванні сухих борщів. У квітні 2022 р. у м. Полтава було запущено благодійну акцію «Food полк» на підтримку ЗСУ та Сил ТрО: місцеві кав'ярні, ресторани та кафе почали додавати до свого фірмового меню страви з тематичними назвами (наприклад, «бандерівські деруни» або «галушки зі смаком перемоги»). Реалізується програма «Сади перемоги», що «спрямована на ефективне використання доступних земельних ділянок та інших ресурсів для вирощування харчових продуктів задля недопущення продовольчої кризи в Україні» [5].

Спортивна дипломатія. До захисту цілісності України долучилися спортсмени: більше трьох тисяч взяли до рук зброю, більше 300 загинули. Через російську агресію 300 спортивних шкіл припинити своє існування, 120 спортивних об'єктів знищено. Але спортсмени захист національних інтересів здійснюють не лише на полі бою, а й в дипломатичній сфері. Одним із перших таких проявів стало небажання українських спортсменів тиснути руки російським та білоруським, і як результат, зокрема Міжнародна федерація з фехтування скасувала обов'язкове рукостискання після поєдинків. Головне своє завдання спортивна дипломатія України вбачає у демонструванні національної позиції, приверненні уваги міжнародної спільноти до російської агресії та її наслідків, проведенні заходів та акцій, щодо відсторонення представників Росії та Білорусі від міжнародних змагань. Акції української делегації Міжнародної ради військового спорту сприяли тому, що Міжнародний олімпійський комітет ухвалив рішення позбавити Олімпійського ордена, найвищої нагороди МОК, усіх осіб, які наразі обіймають важливі посади в уряді РФ, включаючи її президента; рекомендував міжнародним спортивним федераціям заборонити російським та білоруським спортсменам брати участь у змаганнях через масштабне військово-вотргнення Росії в Україну. Також діяльність українських спортсменів як амбасадорів брендингової програми «UNITED24» спрямована на донесення національного нарративу світовій спільноті через проведення благодійних та інформаційних заходів, збори коштів для потреб армії та громадян, які постраждали внаслідок бойових дій. Спортивна дипломатія як важлива сфера публічної дипломатії є своєрідною платформою для реалізації міжкультурного діалогу, формування іміджу держави та популяризації України як країни з широкими інвестиційними можливостями повоєнного відновлення держави зокрема у галузі спорту.

Науково-освітня дипломатія. Підписана у 2019 р. Декларація про безпеку шкіл, міжнародне зобов'язання, що передбачає захист закладів освіти від наслідків збройних конфліктів, не стала гарантом безпеки для української освіти - за офіційними даними на сьогоднішній день в Україні пошкоджено та зовсім знищено 3790 шкіл, пошкоджено 12 вищих навчальних закладів та переміщено 44. Саме тому реалізація науково-освітньої дипломатії спрямована на побудову міцних партнерських відносин, щодо вирішення глобальних, регіональних та національних викликів з використанням наукових здобутків. Так, за сприяння дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) та Міністерства освіти і науки України реалізується проєкт «Освіторія» - єдина платформа про навчання під час війни. Цей проєкт містить інформацію про навчання в Україні та за кордоном, а також реалізує програми соціальної та психологічної підтримки. У квітні 2022 р. Міністерство освіти і науки України запустило чат-бот EducationUaBot, за допомогою якого можна знайти школу, коледж та садок за кордоном, відновити документи про освіту тощо. На початку 2024 р. в Україні здійснено запуск ще одного міжнародного освітнього проєкту «Близькі» для родин і партнерів військових та ветеранів, що спрямований на набуття практичних навичок у отриманні нової професії, відкритті власного бізнесу тощо. Реалізується проєкт «ВзаємоДія», цифрова платформа, що об'єднує 30 ресурсів для отримання психологічної підтримки. Науковці та освітяни на міжнародній арені виступають із закликами накладати санкції на російську науку: заборонити російським та білоруським науковцям виступати на міжнародних конференціях; друкуватися у міжнародних наукових виданнях;

припинити доступ наукових установ країни агресора до міжнародної дослідницької інфраструктури; позбавити наукові організації РФ та пов'язаних із ними осіб доступу до будь-якого міжнародного фінансування наукових досліджень. В українській науці трансформувалася сфера досліджень, на перший план вийшли наукові розробки для військової та медичної галузей. У національному плані «Відновлення України» передбачено національні програми щодо відновлення освіти та науки України, що передбачають: відновлення та модернізацію до сучасних міжнародних стандартів наукової інфраструктури; реалізація програми «Безпечна освіта», зокрема будівництво укріплених у закладах освіти; підтримка повернення молоді в Україну; трансформація дошкільної, шкільної та вищої освіти відповідно до міжнародних стандартів якості.

Як бачимо, роль публічної дипломатії у протистоянні російській агресії є досить результативною і спрямована на ефективне планування довгострокових проєктів та кампаній. Публічна дипломатія не лише позиціонує європейський та євроатлантичний вибір держави, а також сприяє зміцненню взаємодії з ключовими державними та недержавними органами й установами, бере участь у вирішенні глобальних проблем і ділиться досвідом у сферах, що є актуальними для міжнародної спільноти, та формує позитивний імідж України на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 р.р.: затв. наказом М-ва ЗСУ від 24.03.2021. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/>
2. Матвійчук Я. Україні пропонують стратегію культурного стримування проти російської пропаганди. *Голос Америки*. 2022, 27 травня. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/ukraini-strategiya-kulturnogo-strymuvannya>
3. Український інститут. URL: <https://ui.org.ua/>
4. Чому український борщ має бути у списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО // Український центр культурних досліджень. URL: <https://uccs.org.ua/novyny/chomu-ukrainskyj-borshch-maie-buty-u-spysku-nematerialnoi-kulturnoi-spadshchyny-iunesko/>
5. Сади перемоги. URL: <https://sadyperemohy.org/>
6. Українські спортсмени протистоять російській агресії // *Gazeta.ua*. URL: <https://projects.gazeta.ua/protest-sportsmeniv-1155200>
7. Відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>

Заварикіна Олександра Олександрівна

2 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Ржевська Ніна Федорівна,

доктор політичних наук, професор, завідувача кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій

ІТ- ДИПЛОМАТІЯ ЯК РІЗНОВИД ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Актуальність даної проблеми обґрунтована тим, що в умовах глобалізації та діджиталізації ІТ-сектор стає все більш значимим в житті суспільства. ІТ-дипломатія стає ключовим інструментом для забезпечення конкурентоспроможності країни на світовому ІТ-ринку [6].

Галузева дипломатія в сфері інформаційних технологій (ІТ) – це цілеспрямована діяльність дипломатичних органів та посадових осіб, спрямована на просування інтересів державного ІТ-сектору на міжнародній арені [3]. Основна мета галузевої дипломатії в цій сфері –

розвиток співпраці між країнами з питань інформаційної безпеки, інновацій у сфері технологій, регулювання цифрового простору, захист прав інтелектуальної власності, а також забезпечення доступу до інформаційних ресурсів та технологічного розвитку [5].

Низка держав світу вже активно використовують галузеву ІТ-дипломатію для просування своїх інтересів. Прикладами таких країн є США, Велика Британія, Німеччина, Ізраїль, Сінгапур та інші. У США діє спеціальний офіс Державного департаменту з питань цифрової економіки та кібербезпеки, що координує діяльність у цій сфері. Велика Британія має мережу ІТ-аташе в посольствах по всьому світу. Німеччина активно співпрацює з іншими країнами в рамках G20 та інших міжнародних форумів з питань розвитку ІТ-сектору.

Галузева дипломатія в сфері інформаційних технологій може відбуватися на різних рівнях, включаючи двосторонні договори між країнами, міжнародні організації, такі як ООН, Європейський союз або Міжнародний телекомунікаційний союз (ITU), а також форуми та конференції, де представники різних країн та заінтересованих сторін обговорюють питання співробітництва.

Галузева дипломатія в сфері інформаційних технологій є важливим інструментом для забезпечення стабільності, безпеки та розвитку цифрового світу. Вона дозволяє країнам спільно вирішувати проблеми, що виникають у зв'язку зі швидким розвитком технологій та їх впливом на суспільство, економіку та політику.

В Україні галузева ІТ-дипломатія лише починає розвиватися. У 2019 році було створено Міністерство цифрової трансформації України, яке, окрім інших завдань, також займається питаннями ІТ-дипломатії [1].

Інформаційні технології суттєво впливають на дипломатію, особливо в контексті сучасного цифрового світу. Те, що конкретно визначають ІТ технології в галузевій дипломатії, можна поділити наступним чином:

- Зв'язок і спілкування. Інформаційні технології роблять дипломатичну комунікацію швидшою та ефективнішою, стираючи географічні бар'єри. Завдяки електронній пошті, відеоконференціям, соціальним мережам та іншим інструментам дипломати можуть: оперативно обмінюватися інформацією, обговорювати питання, проводити переговори на відстані. [7]

- Доступ до інформації. Інформаційні технології дають дипломатам необмежений доступ до джерел інформації про держави світу, їхню політику, економіку, культуру та інші аспекти життя. Ця інформація стає ключем до глибокого розуміння складних питань, що стосуються країн та їхніх взаємин, ефективного прийняття рішень. ІТ стають незамінним інструментом для дипломатів, надаючи їм доступ до знань та аналітичних можливостей, що роблять дипломатію більш ефективною та результативною.

- Кібербезпека. У часи стрімкого розвитку цифрових технологій зростає ризик кіберзагроз. Кібератаки на державні інфраструктури, включаючи дипломатичні установи, стають все більш поширеними, що робить кібербезпеку одним із пріоритетів галузевої дипломатії. Кібербезпека стає все більш важливою складовою дипломатії. Співпраця між країнами та вдосконалення міжнародних стандартів кібербезпеки є ключовими факторами у захисті інформаційних систем та даних від кібератак [8].

- Економічна взаємодія. Інформаційні технології стають потужним рушієм міжнародної економіки, стимулюючи: торгівлю, інвестиції, економічне зростання. Вони відіграють все більш важливу роль у розвитку міжнародних економічних відносин. Економічна взаємодія, стимульована ІТ, стає одним із пріоритетів галузевої дипломатії.

Висновок. Галузева дипломатія у сфері інформаційних технологій, відома як цифрова дипломатія, відіграє важливу роль на міжнародній арені. Саме вона відкриває нові можливості для взаємодії між державами та міжнародними організаціями, створює простір для комунікації, обміну інформацією та співпраці на цифровому рівні.

Список використаних джерел

1. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>
2. Офіс з питань цифрової економіки та кібербезпеки Державного департаменту США: URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/deputy-secretary-of-state/bureau-of-cyberspace-and-digital-policy/>
3. Вікіпедія: URL: <https://en.wikipedia.org/>
4. Окладна М.Г. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави URL: https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Okladna_Stetsenko15.pdf (дата звернення 14.02.2024)
5. Дипломатичної академія України імені Геннадія Удовенка при МЗС. URL: <https://da.mfa.gov.ua/>
6. Опанасюк О. І. Еволюція інститутів, форм і методів сучасної дипломатії URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/132/aref_Opanasiuk%20O.I..pdf (дата звернення 14.02.2024)
7. Інформаційний портал РЕПОТЕР. URL: <https://reporter.zp.ua/shho-ye-predmetom-informatsijnyh-tehnologij.html>
8. National Institute of Cybersecurity (Israel). URL: https://cybilportal.org/projects-by?page=theme&_sft_themes=policy-strategy

Климовська Милана Ігорівна

2 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТИЧНА МОБІЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ КРИЗИ

Дипломатія – один із найважливіших інструментів міжнародних відносин, що дозволяє державам спілкуватися, співпрацювати, вирішувати проблеми та впливати на хід світової політики. Однак дипломатія не завжди є ефективною та успішною, особливо під час кризових ситуацій. Криза – це ситуація, яка загрожує існуванню, безпеці, цінностям та інтересам міжнародних акторів і вимагає негайного реагування та прийняття рішень в умовах дефіциту часу та обмежених ресурсів.

Кризи є серйозним викликом для міжнародних акторів, які повинні виявляти, запобігати, вирішувати і долати кризові ситуації та мінімізувати їхні негативні наслідки. Військова агресія Росії проти України, що розпочалася з анексії Криму в лютому-березні 2014 року і продовжується гібридною війною на Донбасі, є найбільшим викликом європейській безпеці з часів Другої світової війни. є найбільшим викликом європейській безпеці з часів Другої світової війни. Росія порушує фундаментальні принципи міжнародного права, включаючи суверенітет, територіальну цілісність, невтручання у справи інших держав, повагу до прав людини та міжнародних договорів. [4, с. 6] Росія також використовувала військову силу, пропаганду, кібератаки, економічний тиск, політичне втручання та інші засоби для досягнення своїх імперських амбіцій та підризу євроатлантичної спільноти. У відповідь на цю агресію Україна вжила різних заходів для захисту своєї держави, території, народу та інтересів. Одним із них є дипломатична мобілізація.

Дипломатична мобілізація - це збір та активація низки дипломатичних ресурсів, включаючи людський капітал, інформацію, фінанси, технології, партнерські зв'язки та репутацію, для досягнення конкретних цілей та інтересів держави-актора. Ці цілі та інтереси можуть змінюватися залежно від характеру, масштабу, тривалості, наслідків і сценарію кризи, а також ролі, статусу, можливостей, відповідальності та сприйняття актора в міжнародних відносинах.

Дипломатична мобілізація передбачає використання спільних стратегій і методів, які дозволяють міжнародним акторам координувати власну поведінку, впливати на поведінку інших акторів, залучати партнерів і ресурси, використовувати різні канали і формати комунікації та адаптуватися до мінливих обставин. Це здійснюється в кризових ситуаціях, тобто ситуаціях, які загрожують існуванню, безпеці, цінностям та інтересам міжнародних акторів і вимагають негайного реагування та прийняття рішень в умовах дефіциту часу та обмежених ресурсів. Дипломатична мобілізація дозволяє дипломатам адаптуватися до нових викликів і можливостей, що виникають під час криз, та зберегти свою роль і вплив у міжнародних відносинах.

Україна проводить дипломатичну мобілізацію на трьох рівнях - двосторонньому, регіональному та глобальному - для протидії російській агресії, зміцнення своєї безпеки та суверенітету, інтеграції в євроатлантичний регіон, розвитку економіки та демократії, розширення партнерств та ринків збуту, а також зміцнення свого іміджу та впливу у світі [5, с. 56].

Дипломатична мобілізація України на двосторонньому рівні спрямована на поглиблення співпраці з такими ключовими партнерами, як США, ЄС, НАТО, Канада, Велика Британія, Польща, Франція та Японія. Україна прагне зміцнити свою безпеку, суверенітет і територіальну цілісність, заручитися підтримкою у протидії російській агресії, залучити інвестиції та технології, розширити торгівлю та ринки збуту, підвищити рівень життя та демократії. З цією метою Україна підписала та ратифікувала двосторонні угоди про вільну торгівлю, лібералізацію візового режиму, стратегічне партнерство, військову та енергетичну співпрацю та культурний обмін. Україна також активно використовує формати діалогу на президентському, прем'єрському, міністерському, парламентському, експертному та громадському рівнях. Україна регулярно консультується зі своїми партнерами щодо внутрішньої ситуації, реформ, інтеграції та спільних проєктів. [4, с. 8]

Дипломатична мобілізація України на регіональному рівні базується на активній участі в регіональних організаціях та ініціативах, таких як ОБСЄ, Рада Європи, ООН, ГУАМ, Організація Чорноморського економічного співробітництва та Північноатлантична парламентська асамблея. Україна прагне використовувати регіональні платформи для просування своїх інтересів, захисту прав, зміцнення іміджу, встановлення довіри та солідарності, вирішення конкретних проблем і конфліктів. Україна бере участь у різних регіональних місіях, механізмах і процесах, включаючи місію ОБСЄ з моніторингу ситуації в Україні, механізм Консультативної ради ГУАМ і процес врегулювання конфлікту з Росією в нормандському форматі. [1, с. 15] Україна також очолює та підтримує різні регіональні ініціативи, такі як деокупація Криму, зміцнення безпеки в Чорноморському регіоні, розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури, співпраця в галузі освіти, культури, науки та інновацій тощо. [4, с. 9]

Дипломатична мобілізація України на глобальному рівні спрямована на розширення присутності та впливу України у світовій політиці, участь у глобальному управлінні, вирішенні глобальних проблем, просування цінностей та інтересів України, пошук нових партнерів та ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності та привабливості України Цілі. [1, с. 11] Україна взаємодіє з різними глобальними гравцями, включаючи Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Світову організацію торгівлі, Всесвітню організацію охорони здоров'я, Всесвітню організацію інтелектуальної власності, Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, Глобальне партнерство в галузі освіти, Глобальну коаліцію з питань вакцин та ін. Вона активно взаємодіє та бере участь у різних глобальних організаціях та ініціативах. Україна також робить свій внесок у вирішення таких глобальних проблем, як зміна клімату, боротьба з тероризмом, розповсюдженням зброї масового знищення, міграцією, бідністю, голодом, інфекційними захворюваннями та правами людини.

Висновок. Дипломатична мобілізація України представляє собою комплексну стратегію, спрямовану на розбудову та зміцнення міжнародних відносин на різних рівнях. На

двосторонньому рівні Україна активно співпрацює з ключовими партнерами для підтримання безпеки, розвитку економіки та підвищення рівня життя своїх громадян. На регіональному рівні вона використовує різні платформи для врегулювання конфліктів, зміцнення свого іміджу та розвитку співпраці в різних сферах. У глобальному контексті Україна активно взаємодіє з різними світовими гравцями та приділяє увагу глобальним питанням і викликам, таким як зміна клімату, боротьба з тероризмом та охорона здоров'я. Ця стратегія демонструє рішучість України встановлювати та підтримувати міжнародні партнерські відносини, сприяти власному розвитку та добробуту.

Список використаних джерел

1. Банчук-Петросова О. В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів // *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Вип. 5. С. 9–21.
2. Горбулін В. Як перемогти Росію у війні майбутнього. Київ, 2020. 256 с.
3. Чайковський Ю. В., Харитонов Р. Ф. Міжнародні відносини та світова політика : навчально-методичний посібник. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2022. 312 с. [Електронний ресурс] URL: <https://doi.org/10.32837/11300.18155>
4. Горбулін В. П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу // *Стратегічні пріоритети*. 2014. Т. 1, № 4. С. 6–10. [Електронний ресурс] URL: https://www.academia.edu/download/37121411/SP_4_2014.pdf#page=5
5. Зозуля І. В. Глобальний, регіональний та національний виміри російсько-української війни // *Форум Права*. 2023. № 1. С. 52–67. [Електронний ресурс] URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7016665>

Коверга Дарина Дмитрівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

РОЛЬ ОСВІТНЬОЇ ДИПЛОМАТІЇ У КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Впродовж довгого часу феномену публічної дипломатії в Україні приділялося недостатньо уваги. Це був маловивчений напрям, в якому вбачали «запасний варіант», що спонукало до вибору більш класичних способів дипломатичної діяльності.

Що ж являє собою публічна дипломатія? Публічна дипломатія — це цілий комплекс заходів та засобів, які направлені на формування міжнародного іміджу країни за допомогою різноманітних каналів комунікації [2]. Це, фактично, напрям зовнішньополітичної діяльності країни, який включає в себе здійснення дій та комунікаційних зусиль для впливу на громадську думку, створення позитивного образу країни або організації, сприяння міжнародній співпраці та розвитку взаєморозуміння між національностями та культурами.

Використання інструменту освітньої дипломатії є конкурентною перевагою, проявом «м'якої сили». Освіта виступає однією з форм, які застосовуються для підтримки мирного соціального та економічного розвитку, попередження військових дій чи політичних конфліктів. Саме тому, у 1988 році, в Парижі, на Всесвітній конференції з вищої освіти під егідою ЮНЕСКО було визначено, що «освіта є фундаментальним стовпом прав людини, демократії, сталого розвитку та миру, а тому має стати доступною для всіх» [1]. Зважаючи на це, варто розглядати популяризацію освіти як першочерговий превентивний захід. Для цього країна має чітко сформулювати своє найбільш влучне бачення ролі та місця освітньої дипломатії у складі

публічної дипломатії. В такому випадку впливає найбільша вірогідність того, що представники інших країн допомагатимуть іншій державі у реалізації її інтересів [3].

Вперше термін «публічна дипломатія» був запропонований викладачем Університету Тафтса Е. Джуїліоном, а першими застосовувати публічну дипломатію як тактику формування привабливого іміджу держави почали США [6].

Успішна інтеграція держави у світове співтовариство потребує послідовності взаємодії з іншими державами у певних сферах. Саме тому, 24 березня 2021 року, МЗС вперше в історії України затвердило Стратегію публічної дипломатії. В даному документі на офіційному рівні затверджено план того, як Україна має представляти себе на світовій арені – зазначено ключові меседжі, цілі, формати та канали комунікацій на 2021-2025 роки та визначено 7 ключових напрямів публічної дипломатії. Глава МЗС Дмитро Кулеба підкреслив – «стратегія передбачає, що через систему посольств та консульств України за кордоном, а також мережу контактів у світі, Україна просуватиме вигідні їй наративи та виступатиме єдиним голосом» [4].

Сучасний процес формування іміджу країни за рахунок публічної дипломатії враховує велику кількість факторів і передбачає виконання певних етапів. Одним з найбільш дієвих та актуальних етапів є освітня дипломатія. Освітня дипломатія виступає однією із складових публічної дипломатії, яка спрямована на підвищення рівня співпраці та взаєморозуміння між країнами, різними культурами через освітні ініціативи та обміни. Важливим є визнання того, що освіта може відігравати ключову роль у встановленні та зміцненні дипломатичних відносин.

Інтенсифікація організації освітніх обмінів сприятиме популяризації України у світі. Даний напрям забезпечує розвиток відносин з іншими державами у галузі освіти і науки, тим самим поширюючи інформацію про українські наукові досягнення та просуваючи освітній потенціал України, який з кожним роком лише вдосконалюється [3]. Для досягнення найкращих результатів, та розвитку даного вектору, необхідно відкривати ефективні механізми та простори для побудови діалогу між політиками, науковцями та дослідниками, аби визначати проекти і процеси, які можуть сприяти інтересам обох громад. Зовнішньополітичні установи та аналітичні центри можуть виступати лідерами у цьому питанні, направляючи інтелектуальні ресурси та можливості в науку, визначаючи це важливим компонентом сучасної дипломатії.

Якщо проаналізувати залученість акторів до впровадження освітньої дипломатії, то можна зробити висновок, що вона притаманна переважно державам, які займають міцні позиції на світовому ринку освітніх послуг, а її використання, як одного з інструментів публічної дипломатії, свідчить про високий рівень розвитку країни.

Найбільш перспективною вважається робота в рамках програм обміну спеціалістами, науковцями, студентами. Перебування учасників програми в країні обміну суттєво впливає на їх життя. За цей час вони максимально стають частиною місцевих культурних, соціальних, політичних та ідеологічних цінностей. Повертаючись додому, вони намагаються поділитись своїми спогадами та зацікавити своє оточення. Держави, що активно приймають іноземних студентів на навчання, можуть залучати потенціал університетів для реалізації національних інтересів, адже університети стають своєрідним хабом, та обов'язково проводять активну роботу з підтримки зворотного зв'язку зі своїми випускниками.

Варто також звернути увагу на те, що сфера освітніх обмінів залишається пріоритетною з огляду на рівень її фінансування як державою, так і приватними фондами. Зазвичай, програми обмінів та освітні програми здійснюються активно в тих регіонах та країнах, з якими є зацікавленість у зовнішньополітичних зв'язках [7].

Освітня дипломатія виступає інструментом налагодження довготривалих та міцних дипломатичних відносин, а також інструментом вирішення глобальних проблем. Даний напрям публічної дипломатії прагне зміцнити симбіоз між інтересами і мотивацією освітньої та зовнішньополітичної спільнот. Освітнє товариство у контексті міжнародного співробітництва

часто керується бажанням отримати доступ до найкращих спеціалістів, дослідницьких установи чи нових джерел фінансування. Для політики, освіта пропонує потенційно корисні мережі й канали зв'язку, які можна використовувати для підтримки та реалізації більш перспективних цілей та інтересів. Але важливо, аби освітні та дипломатичні цілі залишалися чітко визначеними, щоб уникнути необґрунтованої політизації.

Список використаних джерел

1. Ільницький Д. Соціально-економічний вимір освітньої дипломатії: теорія, практика та методики аналізу. 2014. — 72–79 с.
2. Кулінич М. Освітня підготовка дипломатів: сучасний контекст // Україна дипломатична. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ukrdip_2013_14_30.pdf (дата звернення: 16.02.2024)
3. Качинська Н. О. Публічна дипломатія як тактика формування привабливого іміджу держави на міжнародній арені // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. Випуск 2. 2011. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2011_2_14 (дата звернення: 15.02.2024)
4. Погребна А. Що таке публічна дипломатія і чому МЗС створило стратегію її розвитку. 2021. URL: <https://suspilne.media/117614-so-take-publicna-diplomatia-i-comu-mzs-stvorilo-strategiu-ii-rozvitku-poasnue-ekspertka/> (дата звернення: 16.02.2024)
5. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 р.р.: затв. наказом М-ва ЗСУ від 24.03.2021. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 15.02.2024)
6. Тищенко-Тишковець О.М. Публічна дипломатія у системі зовнішньої політики // Автореф. на здоб.наук. ступ. канд. політ. наук. Київ. КНУ ім.Т.Шевченка. 2011. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0045238> (дата звернення: 15.02.2024)
7. The Royal Society//New frontiers in science diplomacy. Navigating the changing balance of power. 2010. URL: https://www.aaas.org/sites/default/files/New_Frontiers.pdf (дата звернення: 14.02.2024)

Котляревська Світлана Сергіївна

старший викладач, здобувачка ОС PhD ОНП «Зовнішня політика»
кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

СПІВПРАЦЯ МУЗЕЮ ВІКТОРІЇ Й АЛЬБЕРТА (VICTORIA AND ALBERT MUSEUM) ТА КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ ЯК ПРОЯВ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Сучасний світ стоїть перед безліччю викликів, подолання яких можливе лише завдяки спільним зусиллям та компромісам. Тероризм, наркобізнес, екологічна безпека, збройні конфлікти, анексії територій - це все проблеми глобального рівня. Їх вирішення потребує залучення значної кількості держав, розширення і поглиблення міжнародного співробітництва та взаємодії в самій державі, застосування системного підходу до вирішення питань.

Глобалізація охоплює всі сфери життя суспільства, і культуру - зокрема, виступаючи зовнішнім фактором, що позначається на напрямках розвитку культурних процесів та їх характері в окремому суспільстві. Нині більшпопулярними є ідеї щодо стандартизації матеріальних потреб людини, її духовних цінностей та співіснування людей в цілому, що потребує створення «масової культури» [1, с. 11].

Культура є основним фактором, що визначає те, яким чином люди сприймають одне одного і, як вони погоджують свої розбіжності в інтересах. Нині стає більше можливостей для глобальних контактів та обміну, ніж будь-коли раніше, що впливає на зміну самої культура [5, с.19]. У цьому контексті роль мистецтва й культури стає вирішальною у створенні середовища взаєморозуміння, довіри й співпраці між народами. Мистецтво та культура є не лише вираженням творчості та ідентичності, а й інструментами відновлення суспільства після конфлікту чи катастрофи. Культурна спадщина стає символом і ресурсом для побудови майбутнього.

Для України культурна дипломатія є важливим елементом її стратегічної діяльності, «м'якою силою», що полегшує входження в країни та здобуття підтримки на громадському рівні [1, с. 20]. Це засіб реалізації національних інтересів, але лише за умови його системного та ефективного використання і продукування якісного контенту на експорт.

На нині існує нагальна потреба у пошуку надійних союзників та партнерів за кордоном, зміцненні відносин та поглибленні співпраці з ними [3, с. 25]. Якщо ми говоримо про демократичний світ, то якісні, довгострокові партнерські відносини не можуть бути досягнуті без прихильності громадян до своєї держави. Феномен "культурної дипломатії" привертає увагу теоретиків і практиків одночасно.

Завдання в реалізації культурної дипломатії за своїм масштабом є наднаціональними, оскільки стосуються відносин між державами. В Україні питання дипломатії стосуються не лише працівників Міністерства закордонних справ та дипломатичних представництв за кордоном, а й усіх громадян та іноземців, що живуть на її території.

Одним із прикладів міжкультурної взаємодії є співпраця між музеєм декоративно-ужиткового мистецтва – Вікторії й Альберта в Лондоні (Victoria and Albert Museum) та Києво-Печерською лаврою.

Києво-Печерська лавра – символ української духовності та історії, один з найстаріших і найрейтинговіших православних монастирів. Святиня не лише зберігає, але й розвиває національну культурну спадщину, співпрацюючи з деякими провідними музеями світу. Одним з таких партнерів є музей Вікторії й Альберта (Victoria and Albert Museum) – один із найвідоміших музеїв світу, що опікується скарбами різних епох та народів. Постійна колекція музею налічує понад 2,27 млн. предметів, що охоплюють 5 000 років історії мистецтва різних культур Європи, Північної Америки, Азії та Північної Африки. Однією з найцінніших пам'яток музею є Царські Ворота, що належали іконостасу Києво-Софійського собору.

Отже, дві унікальні культурні установи об'єднали зусилля для розвитку міжкультурного діалогу та підтримки культурного розмаїття. Під час візиту до Лондона представники Києво-Печерської лаври спільно з музеєм Вікторії й Альберта запланували низку заходів, що допоможуть налагодити міцні зв'язки між народами, засновані на спільних цінностях та інтересах.

Першим кроком є створення робочої групи фахівців, яка проведе комплексне дослідження української культурної спадщини в колекції музею Вікторії й Альберта. Це допоможе поглибити знання української історії, мистецтва та традицій, а також виявити нові аспекти та зв'язки між різними культурами. Планується написання наукових англійських видань, що роз'яснюватимуть місце та роль Києво-Печерської лаври в становленні української культурної спадщини та національної духовності. До роботи долучатимуться історики, дослідники та музейні експерти заповідника.

У результаті цієї ініціативи будуть видані книги, призначені для широкого кола читачів, які цікавляться українською культурою. Ці видання будуть передані у музей Вікторії й Альберта в Лондоні (Victoria and Albert Museum), що сприятиме популяризації та поширенню унікальної культурної спадщини лаврського монастиря за кордоном. Окрім того, в рамках співпраці буде створено спільний навчальний центр "Culture in Crisis" і проєкт, спрямований на організацію

спільних тренінгів для українських працівників музеїв. З метою широкого охоплення аудиторії, основною мовою викладання буде англійська. Для підтримки ефективної комунікації між учасниками проєкту буде створено спільний блог, де можна буде обмінюватися інформацією, досвідом та ідеями.

Ці ініціативи демонструють високий рівень співпраці між музеєм Вікторії й Альберта та Києво-Печерською лаврою не тільки стосовно дослідження експонатів, а й щодо обміну знаннями та навичками. Це приклад того, як музеї можуть стати суб'єктами міжкультурного діалогу та сприяти розвитку глобального громадянства. Адже, місія культурної дипломатії як частини комунікації між народами, полягає не в донесенні політичних меседжів, а у створенні простору взаєморозуміння та довіри. Важливо знаходити нові способи просування культури на міжнародній арені та підкреслювати актуальність такої політики.

Висновок. Культурна дипломатія необхідна для захисту національних інтересів і безпеки та реагування на зовнішні виклики і загрози. Нині, коли Україна намагається захистити себе не лише від російської зброї, але й від знищення своєї мистецької та культурної спадщини, важливо говорити про це і активно діяти. Водночас, культурна дипломатія як дипломатичний інструмент не повинна обмежуватися роботою лише у сфері дипломатичних відносин. Саме тому важливо підтримувати культурну дипломатію на національному рівні, щоб українська культура продовжувала розвиватися в Україні та за її межами.

Список використаних джерел

1. Міністерство закордонних справ України. (2021). Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки. Київ: ДП «УкрНДНЦ». [Електронний ресурс] URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>
2. Дахній З. (2018). Культурний фактор впливу на політичну репутацію держави. Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Львів.
3. Розумна О.П., Черненко Т.В. (2016). Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України. Збірник науково-експертних матеріалів. Київ. [Електронний ресурс] URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-10/kult_dyp-cd7f1.pdf
4. Релігійно-інформаційна служба України. (Дата звернення: 15.02.2024). Український скарб в британській колекції - РІСУ. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.ua/ukrajinskiy-skarb-v-britanskiy-kolekciji_n65130
5. Bound K., Briggs R., Holden J., Jones S. (2007). Cultural Diplomacy. London. [Електронний ресурс] URL: http://www.demos.co.uk/files/Cultural_diplomacy_-_web.pdf

Кузьменко Вікторія Володимирівна

1 курс, здобувачка вищої освіти ОС «Магістр» ОПП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ЦИФРОВА, ТЕХНІЧНА ТА КІБЕРДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Протягом останнього десятиліття розвиток технологій суттєво вплинув на геополітичні та стратегічні аспекти взаємовідносин. Держави активно захищають свій цифровий суверенітет, впроваджують інноваційні підходи та беруть участь у глобальному управлінні цифровими та технологічними питаннями, включаючи їх в дипломатичну стратегію. Окрім того, події, пов'язані

з російським вторгненням в Україну, демонструють важливість застосування технологій як у сфері оборони, так і в контексті можливостей наступальних дій. Використання систем штучного інтелекту, безпілотних апаратів, супутникового зв'язку, резервного копіювання даних та цифрових сервісів, таких як державний додаток «Дія», який надає можливість обміну інформацією про розташування противника, є лише кількома прикладами, які допомагають Україні зберігати стійкість у цифровій сфері під час найбільшої війни в Європі з часів Другої світової війни.

З повномасштабним вторгненням Росії, після 9 років війни, технології, сучасна інфраструктура та кіберстійкість лише довели переваги та важливість цифрової трансформації – основи стійкості України.

Цифрова дипломатія в Україні вперше була згадана в рамках стратегії публічної дипломатії, прийнятої у 2021 році Міністерством закордонних справ України (МЗС). Вона визначається як вимір публічної дипломатії, яка передбачає використання цифрових технологій і платформ, а також взаємодію з ними для захисту національних інтересів країни [10]. Водночас Міністерство цифрової трансформації є відправною точкою для розвитку міжнародної співпраці у сфері управління технологіями під час формування внутрішньої цифрової політики.

З початком повномасштабного вторгнення Україна почала активно займатися питаннями глобального управління технологіями, водночас розвиваючи та зміцнюючи відносини зі своїм головним партнером у цифровій політиці – ЄС. У вересні 2022 року Єврокомісія підписала угоду про приєднання України до Програми «Цифрова Європа» [4]. Українські підприємства, організації та органи державного управління зможуть брати участь у Центрах цифрових інновацій – універсальних центрах, які допомагають компаніям динамічно реагувати на цифрові виклики та ставати більш конкурентоспроможними.

У квітні 2023 року Єврокомісія також визнала, що «Дія.Підпис» відповідає регламенту ЄС eIDAS і може використовуватися для підпису документів або контрактів, дійсних як в Україні, так і в ЄС [2]. Ще одним прикладом міжнародної співпраці є участь України у зустрічі міністрів з питань цифровізації країн «Групи семи» (G7) в Японії 2023 року. Українську делегацію представляла заступниця Міністра цифрової трансформації з питань європейської інтеграції Валерія Іонан. Вона поділилась українським досвідом та поляризувала кращі практики України на етапах створення «держави в смартфоні» через унікальний продукт «Дія» [3].

У контексті України технічна дипломатія може бути визначена через активну співпрацю з іноземними приватними компаніями, включаючи представників галузі високих технологій. Це особливо актуально в умовах війни, де існує велика потреба у таких партнерствах.

До повномасштабного вторгнення в Україні активно реалізовувалась програма впровадження інфраструктури 5G. Укладений меморандум між Міністерством цифрової трансформації та компанією «Ericsson» визначав стратегічне партнерство, спрямоване на розвиток та модернізацію систем фіксованого та мобільного зв'язку нового покоління [7]. Однак виявлення певних аспектів співпраці з китайською компанією «Huawei» викликало незгодженість та критику з боку дипломатичних кіл, що вказує на геополітичні впливи на цифрову політику країни.

Також Україна використовувала технології розпізнавання облич «Clearview AI» для виявлення росіян, які скоюють злочини в Україні [11]. Проте, в квітні 2023 року було повідомлено про припинення співпраці з американською компанією, враховуючи суперечності та порушення прав людини, пов'язані з нею. Це спричинило обурення та обговорення щодо використання таких технологій в контексті прав людини та кібербезпеки.

Слід додати, що великі технологічні компанії, такі як корпорації «Microsoft», «Google» та «IBM» активно надають допомогу Україні в забезпеченні цифрової інфраструктури, кібербезпеки та освіти. Також важливо відзначити «цифрову блокаду» Росії, яка виникла внаслідок санкцій та

дій великих технологічних компаній, таких як «Apple», «Nokia», «Ericsson», «AMD», «Intel», «Qualcomm» та інших, що призвело до обмеження доступу Росії до передових технологій, включаючи напівпровідники.

Поняття кібердипломатії МЗС не згадується в стратегії публічної дипломатії. Але Стратегія кібербезпеки України до 2025 року передбачила необхідність елементу участі України в міжнародному кіберпросторі та поширення власних інтересів на міжнародні та європейські майданчики, включно з налагодженням тісніших контактів з міжнародними стейкхолдерами [9].

Станом на кінець 2023 року Україна виявилася стійкою до понад 4000 російських кібератак з початку повномасштабного вторгнення [6]. У березні 2022 року Україна приєдналася до Об'єднаного центру передових технологій з кібероборони НАТО (CCDCOE), яка займається дослідженнями в галузі кіберзахисту [5]. У виданому у квітні 2023 року Розпорядженні Кабінету Міністрів України про затвердження Плану заходів щодо реалізації Стратегії зовнішньої політики України серед усіх цілей зазначено приєднання до проектів постійного структурного співробітництва ЄС, проведення нового Кібердіалогу з ЄС та поглиблення співпраці з Європейським агентством з мережевої та інформаційної безпеки (ENISA) у кіберпросторі [8]. Крім того, кібербезпека та діалоги згадуються в цілях співпраці зі США, Великою Британією та державами Люблінського трикутника. Україна в такій співпраці має скористатися своїм досвідом і вибудувати окремий вимір – кібердипломатію.

Висновки:

Незважаючи на те, що російське вторгнення в Україну перетворило цифрову дипломатію на надзвичайний інструмент, Україні необхідно розробити послідовний підхід до цього, в основі якого лежить принцип зв'язку між демократією та технологіями ЄС. Таким чином, Міністерству необхідно розпочати роботу над оновленою стратегією цифрової дипломатії, визнаючи її важливість у роботі дипломатів та дипломатичних представництв загалом для досягнення цілей зовнішньої політики.

Техдипломатія має бути включена в оновлену стратегію цифрової дипломатії України як один із інструментів – налагодження сталого державно-приватного партнерства з іноземними технологічними компаніями. Для України важливо продовжувати реалізацію кампанії «цифрової блокади» Росії та вести діалог з ЄС щодо стану імплементації експортних обмежень держав-членів щодо технологій подвійного використання до Росії.

МЗС, Мінцифри, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України та Національний кіберкоординаційний центр мають розробити спільний підхід до стратегії кібердипломатії, який може бути частиною загальної оновленої стратегії цифрової дипломатії або бути окремою з огляду на потреби України. Кіберстійкість України є найкращою практикою, яку Україна має просувати на міжнародних конференціях і багатосторонніх платформах для дискусій. Крім того, експертна мережа братиме активну участь у реалізації кібердипломатії – подібно до роботи ініціативи «EU Cyber Direct». Україні також необхідно брати активну участь у розробці Конвенції ООН про кіберзлочинність, яка закликає до судового переслідування російських кіберзлочинців у війні проти України.

Список використаних джерел

1. Activation of first capability developed under PESCO points to strength of cooperation in cyber defence//European Defence Agency. URL: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2022/02/24/-of-first-capability-developed-under-pesco-points-to-strength-of-cooperation-in-cyber-defence> .

2. Important step towards digital visa-free regime: Ukrainian e-signatures and seals on digital documents can be verified in EU member states// Government portal.URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/vazhlyvyi-krok-do-tsyfrovoho-bezvizu-ukrainski-elektronni-pidpisy-ta-pechatky-na-tsyfrovykh-dokumentakh-mozhut-pereviraty-v-derzhavakh-chlenakh-ies> .

3. Ministry of Digital Transformation took part in G7 Digital Ministers' Meeting//Government portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/mintsyfry-vziala-uchast-u-zasidanni-ministriv-tsyfrovizatsii-g7> .
4. Solidarity with Ukraine: Digital Europe Programme open to Ukraine to access calls for funding// European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/solidarity-ukraine-digital-europe-programme-open-ukraine-access-calls-funding>.
5. Ukraine to be accepted as a Contributing Participant to NATO CCDCOE// CCDCOE. URL: <https://ccdcoe.org/news/2022/ukraine-to-be-accepted-as-a-contributing-participant-to-nato-ccdcoe/>.
6. В Україні зафіксували майже 4 000 кібератак з боку РФ//Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/619941-v-ukraini-zafiksuvali-majze-4-000-kiberatak-z-boku-rf/> .
7. Мінцифра і Data Group підписали меморандум про співпрацю// Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-i-data-group-pidpisali-memorandum-pro-spivpratsyu>.
8. Про затвердження плану дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.04.2023. №327 – р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2023-%25D1%2580%23Text#Text>.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 26.08.2021. №447/2021. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text> .
10. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>.
11. Штучний інтелект та цифрові навички: як технологічні рішення працюють на перемогу України// Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3633053-stucnij-intelekt-ta-cifrovi-navicki-ak-tehnologichni-risenna-pracuut-na-peremogu-ukraini.html> .

Кузьміна Катерина Дмитрівна

1 курс, здобувачка вищої освіти, ОС «Магістр» ОП «Зовнішня політика і дипломатія»
Національний Авіаційний Університет

МІЛІТАРИЗАЦІЯ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Військове використання космосу не є новим, але сьогодні воно розвинулося та стало більш прогресивним. Великі держави, такі як США та Китай, тепер мають власні військові підрозділи, що спеціалізуються на космічних операціях, що свідчить про те, що космос став новою сферою ведення війни. Оскільки війна чи навіть незначний конфлікт у космосі призведе до того, що наявна орбіта стане непридатною для використання, вкрай важливо, щоб міжнародне співтовариство співпрацювало в питаннях деескалації, таких як правила розміщення зброї, спільні космічні підприємства, обмін інформацією.

Ще в 1958 році ООН за наполяганням США і СРСР розглянула питання використання космічного простору в мирних цілях. Комітет ООН з використання космічного простору в мирних цілях, створений у 1957 році, допоміг розробити проект чинного міжнародного космічного права.

Найважливішим договором у цьому відношенні є Договір про космос 1967 року. Договір забороняє ядерну зброю та зброю масового знищення на навколоземній орбіті або на небесних тілах. Крім того, державам заборонено створювати військові станції або проводити військові маневри на Місяці чи інших планетарних об'єктах. Однак Договір не охоплює транзит ядерної зброї через космос, розміщення звичайної зброї в космосі та запуск ядерної зброї з Землі в космос. Проблема в цьому питанні полягає в тому, що жоден із космічних договорів ООН не визначив і не роз'яснив «мирне використання космічного простору». Питання про те, де провести межу між мілітаризацією та мирним використанням, залишається невирішеним.

Супутники вже є частиною військових операцій. Хоча вони не виконують фактичних бойових операцій самостійно, вони використовуються, наприклад, для керівництва наземними силами або надання детальної розвідувальної інформації щодо потенційних цілей. У 2001 році армія США покладалася на супутники для високоточної зброї в Афганістані.

Супутникова система зв'язку Starlink, що належить SpaceX Ілона Маска, надала українцям доступ до Інтернету, який був життєво необхідним для зв'язку військових і цивільних. SpaceX доставила в Україну тисячі супутникових станцій і успішно підтримувала їх онлайн попри атаки російських хакерів. Супутниковий зв'язок стає все більш важливим під час війни, і комерційний космічний сектор може стати вирішальною частиною цього розвитку. Останніми роками приватний сектор все більше розвиває супутниковий зв'язок, космічні запуски та можливості дистанційного зондування, і очікується, що ця тенденція поширюватиметься в майбутньому. Якщо дивитися на США, Міністерство оборони стало більш залежним від комерційних космічних систем, оскільки вони надають важливі дані для військових [2].

США є найвпливовішим актором у космосі з передовими технологіями, значною військовою присутністю та найбільшими у світі бюджетними витратами на космічні програми. Як заявив президент Трамп у 2019 році, «Космос — це найновіша у світі сфера ведення війни», і космос стає все більшим джерелом загрози національній безпеці США. Двома ключовими показниками є створення Космічних сил США (USSF) у 2019 році. USSF став шостим відділом військових служб у США і відповідає за організацію, навчання та оснащення персоналу, тоді як Космічне командування проводить операції та потенційні бойові дії. Космос є важливим аспектом глобального впливу та іміджу США, що відображається в їх останніх інституційних розробках [4].

Зростаюча кількість супутників, запущених противниками, такими як Росія та Китай, і їхній вдосконалений військовий космічний потенціал розглядаються як величезна загроза національній і глобальній безпеці. Таким чином, США мають арсенал протикосмічних можливостей, включаючи кінетичну та некінетичну зброю, таку як ракети ASAT і наземні засоби перешкод. Востаннє США запускали ракету ASAT із Землі в 2008 році, а в 2022 році Вашингтон оголосив про заборону будь-яких подібних випробувань, закликавши інші країни наслідувати їх приклад. Навіть якщо США беруть участь у мілітаризації космосу, існують спроби встановити норми відповідальної поведінки в космосі, оскільки Міністерство оборони прийняло нову космічну політику в 2022 році. У програмному документі викладено п'ять «принципів відповідальної поведінки», які отримали позитивні відгуки як хороший початок для поширення норм поведінки в космосі. Дивлячись на події за останні пару років, США продовжують зміцнювати свою роль глобального лідера в космосі та військової наддержави.

Як наймасштабніший військовий альянс у світі, НАТО також важливо згадати в дискусії про мілітаризацію космосу. У грудні 2019 року космос було оголошено п'ятою сферою діяльності Альянсу поряд із землею, морем, повітрям і кіберпростором. Крім того, у 2020 році було створено Космічний центр при Командуванні повітряних сил НАТО в Німеччині. Альянс включає космос як частину своїх основних завдань із забезпечення колективної оборони, врегулювання криз і спільної безпеки. Космос має важливе значення для стримування й оборони Альянсу, а також має

вирішальне значення для спостереження, навігації, позиціонування та відстеження сил, забезпечення ефективного командування й контролю та раннього попередження. У жовтні 2022 року НАТО назвала Росію та Китай потенційними загрозами чи викликами для Альянсу, оскільки ці країни розробили протикосмічні технології, які можуть перешкоджати доступу до космосу та загрожувати свободі діяти в космосі [1].

Очевидно, що існуюча законодавча база щодо забезпечення мирного використання космосу потребує перегляду. Маючи на увазі мілітаризацію космосу, у Договорі про космос є кілька слабких місць. Договір про космос забороняє зброю масового знищення, але немає достатнього визначення такої зброї, крім згадки про ядерну зброю. Крім того, жодна додаткова космічна зброя не заборонена, включаючи протиракетні ракети, що виявляє значні прогалини в існуючій правовій базі, оскільки фактичної заборони на розміщення або використання зброї в космосі немає. Технології різко розвинулися після підписання Договору про космос, який створює нові та більш складні питання щодо зброї в космосі. Проблемою, що зростає, є подвійне використання супутників і космічних технологій. Наприклад, технологія орбітальних маневрових супутників, яка використовується для «очищення» орбіти від сміття, може бути використана в зловмисних цілях.

Договір про космічний простір розглядає космічний простір як одне ціле, тоді як космос сьогодні більш розділений. Наприклад, навколо Землі є кілька різних орбіт, які можуть мати різні реалізації. Крім того, можна поставити під сумнів, що вважати «на орбіті», оскільки договір забороняє розміщення зброї масового знищення «на орбіті навколо Землі». Договір має лазівки, які необхідно виявити та вирішити в майбутніх рамках.

Також, існуюча правова база не передбачає «охоронної поліції», яка б забезпечувала дотримання законів. Оскільки існуючі рамки допускають індивідуальне тлумачення, поведінка держави може відрізнятись, і не досягається консенсусу щодо того, що є легітимним і законним [3].

Висновки. Космос як сфера національних інтересів не нова, але використання космосу різко змінилося протягом останніх десятиліть. Космос можна використовувати стратегічно, забезпечуючи зв'язок і розвідку для виявлення загроз і підвищення обізнаності про навколишнє середовище. Військове використання космосу дуже складне. Це дозволяє проводити операції, навчання та матеріально-технічне забезпечення в усьому світі, але космос також сприймається як область ведення війни. Подальший технологічний розвиток також може створити ще більш просунуті та витончені космічні можливості. Мілітаризація космосу сповнена невизначеності, а законодавча база дуже недосконала. Міжнародна співпраця, діюча законодавча база та космічна дипломатія мають важливе значення для запобігання цим ризикам і забезпечення мирного доступу до космосу та його використання.

Список використаних джерел

1. Baines P. J., Cote A. Promising Confidence and Security Building Measures for Space Security. 2009.
2. Challenges to Security in Space,. Committed to Excellence in Defense of the Nation, 2022.
3. Gleason M. P., Hays P. L. A roadmap for assessing space weapons. Center for space policy and strategy. 2020. Space Agenda 2021.
4. Hitchens T., Johnson-Freese J. Toward a New National Security Space Strategy Time for a Strategic Rebalancing. Washington : Atlantic Council, 2016.

Литинська Христина Євгенівна
4 курс, здобувачка ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

РОЛЬ «РОЗУМНОЇ СИЛИ» В ДИПЛОМАТІЇ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ

Республіка Корея, також znana як Південна Корея, історично опинилася у становищі держави середнього розміру в напруженому сусідстві з геополітичними «гігантами»: Китаєм, Японією, РФ та Сполученими Штатами. Останнім часом уряд Сеула відчуває на собі особливий тиск від Китаю через прагнення поглибленої співпраці з США, зокрема у військовій сфері. Проте це є необхідним кроком для Південної Кореї (далі Кореї), зважаючи на постійну загрозу з боку КНДР, з огляду на розвиток її ядерної програми.

Таким чином для Південної Кореї важливо створити багатосторонній дипломатичний простір, який буде сприяти посиленню міжнародного авторитету Сеула і співпраці з партнерами.

Велику роль у створенні потрібного дипломатичного простору і посиленні дипломатичних зв'язків відіграє економічне зростання та покращення національного іміджу Південної Кореї. Економічний ріст Кореї часто називають економічним дивом або «Чудом на річці Хан», а сучасну світову популярність південнокорейської культури «Корейською хвилею».

Раніше національний імідж корейців не містив нічого позитивного. Він був тісно пов'язаний з Корейською війною, поділом країни, бідністю, дешевою продукцією. У середині 20-го століття Південна Корея була зруйнованою війною, бідною, відсталою, переважно аграрною країною, яка належала до групи країн «третього світу» і залежала від зовнішньої допомоги. Але у наступні десятиліття відбулась швидка трансформація. Економічний і соціальний розвиток перетворив країну в одну з найбагатших країн світу. Навіть незважаючи на брак природних ресурсів, Корея розвивалася швидкими темпами, і базувала свій розвиток на міжнародній торгівлі, інтегруючись у світову економіку через експортоорієнтовану індустріалізацію. За кілька десятиліть Південна Корея стала лідером у виробництві та технологічних інноваціях із такими всесвітньо відомими брендами, як Samsung, LG, Hyundai, KIA. Успіх південнокорейської продукції, електроніки, автомобілебудування призвів до значного покращення національного іміджу. І зараз корейське суспільство описується як технологічне, модне та заможне.

Останнім часом стає все більш помітною культурна присутність Південної Кореї, іншими словами її «м'якої сили». Дж. С. Най молодший, американський політолог і автор концепцій «м'якої» та «розумної» сили, описує «м'яку силу» як здатність впливати на інших через привабливість, а не через примус. Він також розглядає Корею як одну зі світових історій успіху «м'якої сили» і вважає, що було приділено недостатньо уваги можливостям і успіху південнокорейської «м'якої сили» [1].

Безперечно «м'яка сила» Південної Кореї зростає. Відповідно до звіту Brand Finance «Global Soft Power Index» за 2023 рік, Південна Корея посіла 15 місце зі 121 країн [4]. Південнокорейська поп-культура охоплює широкий спектр продуктів: серіали (k-drama), кіно, поп-музика (k-pop), відеоігри, книги і навіть спорт. Зимові Олімпійські ігри 2018 року в Пхьончхані відкрили двері для більшого впливу Південної Кореї у спорті. Деякі дослідники «м'якої сили» назвали «надихаючим» піднесення національної збірної Кореї та підтримку від корейських корпорацій на Чемпіонаті світу з футболу 2022 року.

Окрім культури та спорту, важливим аспектом корейської «м'якої сили» є її привабливість для іноземних студентів та туристів, що має великий вплив на те, як інші країни сприймають Південну Корею. Наприклад, порівнюючи кількість туристів які відвідали Корею у 1996 році і через два десятиліття, у 2019 році, то вона збільшилась у 5 разів з 3,68 мільйонів до 17,5 мільйона [5]. Протягом цього ж періоду зросла і кількість іноземних студентів, які навчаються в корейських

коледжах і університетах: з 2 143 до 160 165 тисяч осіб [5]. Ще одним підтвердженням впливу «корейської хвилі» є підвищений інтерес до вивчення корейської мови. Зараз багато молоді зацікавлено у вивченні цієї мови, що призвело до високого попиту на курси корейської мови, наприклад в американських коледжах і університетах. За даними Los Angeles Times, з 2009 по 2013 рік кількість курсів корейської мови, які пропонуються в коледжах і університетах США, зросла на 45%, тоді як кількість курсів інших іноземних мов за той же період скоротилося на 6,7% [5].

Деякі експерти оцінюють швидке зростання південнокорейської індустрії культури та її експорту з кінця 1990-х років — як результат організаційної підтримки південнокорейського уряду. Ще у своїй промові 1994 року тодішній президент Республіки Кореї Кім Йон Сам передбачив економічну цінність культурної продукції в майбутню епоху глобалізації. Кім Йон Сам вважав, що культурний сектор стане найбільшим товаром у світі завдяки прогресу інформаційних технологій. Президент наполягав на вдосконаленні виробництва культурних продуктів, щоб відповідати глобальному рівню і для цього закликав чеболі (південнокорейська форма конгломератів) інвестувати в культурну індустрію [5]. Незважаючи на фінансову кризу, наступний президент Кім Де Чжун, надавав державну підтримку індустрії культури. У 1998 році адміністрація Кім Де Чжуна оголосила План підтримки розвитку індустрії «Халлю» і у ході реалізації плану збільшила бюджет на індустрію з 14 до 84 мільйонів доларів США у 2001 році [6].

Надалі уряд підтримував ініціативи, приймав закони, створював відповідні агентства для підтримки внутрішнього культурного ринку. За президентства Лі Мьон Бака (2008-2013 рр.) напрям культурної політики з економічно орієнтованої стратегії змінився на стратегію національного брендингу та підвищення конкурентоспроможності країни, що має назву «Глобальна Корея». Ця стратегія охоплює економічні, політичні, ідеологічні та культурні ініціативи, спрямовані на розбудову національної ідентичності Південної Кореї [6].

Яскравими прикладами публічної дипломатії, що тісно пов'язані з культурною сферою, стали: виступи корейського гурту «BTS» з промовою в ООН у 2018 і 2020 роках, Корейсько-французький концерт дружби у Парижі у 2018 році, зустріч гурту «EXO» з Дональдом Трампом у 2019 році, коли той прибув до Блакитного дому, виступ бойз-бенду «Stray Kids» на виставці «EXPO 2020» в Дубаї на Національному дні Республіки Корея, запрошення гурту «BTS» до Білого дому Джо Байденом у 2022 році [2].

Особливою є ініціатива уряду Південної Кореї у 2018 році з організації концерту у Пхеньяні на честь першого саміту за понад десять років між Південною і Північною Кореєю. Як повідомило північнокорейське державне інформаційне агентство KCNA, лідер Північної Кореї «був глибоко зворушений, побачивши, як народ щиро схвалює виступ, поглиблюючи розуміння популярного мистецтва південної сторони». Захоплення Кім Чен Ина концертом здивувало оглядачів у Сеулі, адже споживання популярної культури Південної Кореї, включаючи музику, фільми, серіали, є кримінальним злочином для північнокорейців [7].

Проте, незважаючи на те, що «м'яка сила» може бути ефективним інструментом, уряд Республіки Кореї усвідомлює її обмеження та визнає, що підтримання своєї репутації лідера в «м'якій силі» вимагає постійних зусиль та інновацій. Південна Корея завжди прагнула стати «розумною» державою, максимізуючи свою «м'яку силу» «жорсткою» економічною та військовою. Концепція «розумної влади» була розроблена Джозефом Наєм, яку він визначає як здатність поєднувати ресурси «жорсткої» та «м'якої сили» в політичних стратегіях. Американський політолог вважає, що найефективніші стратегії зовнішньої політики сьогодні вимагають поєднання ресурсів жорсткої та м'якої сили. Застосування лише «жорсткої» або лише «м'якої сили» зазвичай виявляється недостатнім.

Згідно з даними Global Firepower у 2024 році Південна Корея посідає 5-те місце у світі за військовою силою серед 145 країн [8]. До того ж зараз Сеул перетворився на великого торговця

зброєю, підтримуючи потужну оборонну промислову базу з надійними виробничими лініями, сумісними з американським висококласним обладнанням, дослідженнями та розробками. У 2022 році, на тлі нестабільної ситуації з глобальною безпекою, що загострилися через російське вторгнення в Україну, корейське озброєння вийшло як на старі, так і нові ринки. У рамках свого плану стати провідною державою, Південна Корея прагне мати ядерну зброю для стримування КНДР зокрема [9].

Отже, успіх Південної Кореї у сфері «м'якої сили» вартий захоплення. Проте він не може повністю подолати вплив геополітики на стабільність держави. Тому для уряду є необхідним використовувати всі можливості своєї «розумної сили» — гібридної сили, що буде поєднувати усі переваги «м'якої» і «жорсткої» сил у сучасних умовах передових технологій, адаптивних ринків, соціальної об'єднаності і проактивної політики.

Список використаних джерел

1. Beyond Security: South Korea's Soft Power and the Future of the U.S.-ROK Alliance in a Post-Pandemic World. CSIS | Center for Strategic and International Studies. URL: <https://www.csis.org/analysis/beyond-security-south-koreas-soft-power-and-future-us-rok-alliance-post-pandemic-world> (date of access: 19.02.2024).
2. Carminati D. Is South Korea the New Quintessential Representation of Soft Power?.
3. E-International Relations. URL: <https://www.e-ir.info/2022/09/18/is-south-korea-the-new-quintessential-soft-power/> (date of access: 19.02.2024).
4. Global Soft Power Index. Brandirectory. URL: <https://brandirectory.com/softpower/map?region=1&metric=1&statement=0> (date of access: 19.02.2024).
5. Hahm S. D., Heo U., Song S. Comparative Analysis of Soft Power Between South Korea and the United States: A Theoretical Mechanism Approach. Journal of Asian and African Studies. URL: <https://doi.org/10.1177/00219096231168065> (date of access: 19.02.2024).
6. Kim D. M. The Growth of South Korean Soft Power and Its Geopolitical Implications. Air University (AU). URL: <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/3212634/the-growth-of-south-korean-soft-power-and-its-geopolitical-implications/> (date of access: 19.02.2024).
7. Seo Y., Levenson E., McKirdy E. Kim Jong Un 'deeply moved' by K-pop concert in Pyongyang | CNN. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2018/04/01/world/kim-jong-un-concert-kpop/index.html> (date of access: 19.02.2024).
8. S. Korea ranks 5th in military power worldwide; N. Korea is 36th: index. TheKoreaTimes. URL: https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2024/01/113_367228.html (date of access: 19.02.2024).
9. Thant Aung N. N. Where South Korea Stands Today: From Soft Power Success Story to Nuclear Ambition – The Security Distillery. The Security Distillery. URL: <https://thesecuritydistillery.org/all-articles/where-south-korea-stands-today-from-soft-power-success-story-to-nuclear-ambition> (date of access: 19.02.2024).

Лесь Ірина Олександрівна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національний авіаційний університет

ЯДЕРНИЙ ФАКТОР У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ: ВІД НАУКОВОЇ ІДЕЇ ДО ЯДЕРНОГО ОЗБРОЄННЯ

В історичній ретроспективі, великі відкриття у фізиці кінця 1930-х років зробили можливим практичне застосування атомної енергії, що за часовими межами збігалось з довоєнною кризою. Водночас перетин світової політики та фундаментальної науки (продуктом якої є ядерна зброя) виявився зумовленим історичними обставинами.

У 1940 році Британія зіткнулася з Німеччиною та опинилася у відчайдушній стратегічній ситуації, що змусило Англію розпочати реалізацію свого плану атомної енергії: над Британськими островами точилася повітряна битва, а люди готувалися до партизанської війни. Така ситуація, у свою чергу, була прямим наслідком політики, яку проводив Лондон у 1938–1939 роках. Пізніше саме «атомний порив» Британії призведе до реалізації «Манхеттенського проекту» в США (як відомо, ініціатива Ейнштейна, про яку він написав президенту Рузвельту в серпні 1939 року, не мала очікуваного результату). Цікаво, що 11 жовтня 1941 року президент США, які ще не вступили у війну, запропонував британському прем'єр-міністру спільно створити атомну бомбу, але Черчилль зволікав з цим рішенням. Вважається, що згодом він зрозумів важливість ядерної зброї як політичного чинника в домовленості про післявоєнний світ.

Результатом наполегливої праці стала поява нових видів зброї, що сформувало ядерний фактор, який проник у всі аспекти післявоєнної світової політики і складався з чотирьох елементів: розповсюдження ядерної зброї, ядерного стримування, протидії розповсюдженню та протидії ядерній зброї.

Оцінюючи процес розповсюдження ядерної зброї за останні вісімдесят років, можна побачити, що він має три виміри: по-перше, «горизонтальний» (розширення кількості держав, що володіють ядерною зброєю), і по-друге, «вертикальний» (кількісний і якісний розвиток потенціалу ядерного розповсюдження).

Горизонтальне поширення починалося не з однієї точки. У 1920-1930-х роках процес розвивався як творча взаємодія колективів учених, розосереджених по різних країнах, тобто фактично як міжнародний проект без єдиного центру управління. Того часу фізики-ядерники проводили дослідження в лабораторіях далеко від кабінетів політиків. Після досягнення певного порогу державне втручання стало необхідним, а міжнародна ситуація надала відповідний засіб – військове застосування, що надовго відклало ідею мирного використання атомної енергії.

Слід зазначити, що це втручання було ініційоване самими фізиками (Меморандум Пеллса-Фріша, лист Ейнштейна до Рузвельта), а спосіб донесення інформації до вищого керівництва визначив першу державну ефективність Програми з атомної енергії. Ці проекти реалізовувалися через посередників, яких знаходили самі вчені, для безпосереднього спілкуватися з главами держав (Великобританія, США). Без цієї можливості робота ніколи не покидала лабораторію. Це стосується не лише Німеччини та Японії, а й СРСР, якому після закінчення війни фактично довелося починати спочатку (за оцінками істориків, фінансування радянського атомного проекту наприкінці війни становило приблизно вартості 100 танків Т-34).

Наразі історія горизонтального розповсюдження складається з 10 епізодів, які мали різні наслідки для еволюції ядерних елементів і світової політики в цілому. У хронологічному порядку ланцюжок виглядає так: США (1945), Радянський Союз (1949), Велика Британія (1952), Франція

(1960), Китай (1964), Ізраїль, Індія (1974), Південна Африка, Пакистан (1998), Північна Корея (2006).

Ізраїлю та Південній Африці бракує конкретних дат, оскільки процес реалізації їхніх ядерних програм не повністю зрозумілий. Що стосується Ізраїлю, то найбільш авторитетною є точка зору А. Коена, який стверджував, що підкритичне випробування було проведено в листопаді 1966 року. Якби це було підтверджено на офіційному рівні, тобто Ізраїль відмовився від своєї «непрозорої» політики, були б судові дії, оскільки Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), як відомо, «відсік» всі ці процеси 1 січня 1967 року. Південна Африка офіційно оголосила про скасування своєї ядерної програми з демонстраційним знищенням вироблених боєприпасів, не розкриваючи інформації про те, коли вони «перетнули межу» (вважається, що перший «гарматний» урановий ядерний заряд був виготовлений Південною Африкою у 1979 році). Стосовно Північної Кореї варто зазначити, що дебати з приводу ядерної природи випробувань у жовтні 2006 року стали спірними навесні 2009 року. У будь-якому випадку, місце країни в рядах ядерних розповсюджувачів забезпечено.

За оцінками американських експертів, пік розповсюдження ядерної зброї припав на 1986 рік, а загальна кількість ядерних арсеналів п'яти членів «ядерного клубу» досягла 70 481 одиниць. Дослідники Ради захисту природних ресурсів підраховали, що з 1945 по 2002 рік у всьому світі було вироблено понад 128 000 ядерних бомб, 98% з яких вироблено двома країнами: США (близько 70 000, або 55%), СРСР (пізніше РФ) - 55 тис. або 43%.

Спалах виробництва в США припав на 1959 і 1960 роки, коли ядерну зброю виробляли в середньому у кількості 27 одиниць на день. У 1970-х роках багато завдань, які вони вирішували, перейшли на звичайну зброю, але з кінця 1970-х років почався новий сплеск виробництва ядерної зброї. Це пов'язано зі швидким розвитком Стратегічних ядерних сил (СЯС), розпочатим адміністрацією Картера та розробленим за Рейгана. Нова програма передбачала виробництво приблизно 17 тисяч боєголовок. Більшість нинішніх ядерних зарядів Сполучених Штатів були вироблені у 1980-х роках.

Великобританія, за оцінками, випустила близько 1200 боєголовок, Франція - понад 1260 боєголовок, а Китай - близько 750 боєголовок.

З середини 1980-х років загальна кількість ядерних арсеналів у різних країнах світу продовжує зменшуватися. У 2006 році було приблизно 26 854 одиниці, що означає, що через 20 років їх кількість зменшилася майже втричі.

Дві держави знаходяться далеко від інших членів «ядерного клубу», і цей поділ зберігається й сьогодні, незважаючи на постійне скорочення кількості ядерних боєприпасів у ядерних арсеналах РФ та Сполучених Штатів. З цього приводу радянський дослідник Г.А. Трофименко зазначав, що біполярність світової політики періоду «холодної війни» значною мірою була зумовлена тим, що лише дві країни мали доступ до сучасних засобів ураження. Але треба сказати, що вони швидко втратили свою ядерну дуополію після приєднання до ядерного клубу Британії, Франції та Китаю.

Однак, крім наступальної ядерної зброї, лише США та РФ дві країни здатні виробляти трикомпонентну ядерну зброю, включаючи наземну (балістичні та крилаті ракети), морську (ракети на атомних підводних човнах) і повітряну (бомбардувальники). Крім того, лише ці дві країни мають доступ до атрибутів, тісно пов'язаних з ядерною зброєю, таких як дворівневі (наземні та космічні) системи попередження про ракетний напад, засоби контролю космічного простору, озброєння систем стратегічної супутникової розвідки, призначене головним чином для виявлення цілей, що становлять ядерний інтерес, виявлення ядерних вибухів тощо. Саме володіння такою системою в поєднанні з існуванням величезних складів ядерних боєприпасів фактично забезпечило Сполученим Штатам і Радянському Союзу статус наддержав та біполярний характер світової політики протягом більшої частини холодної війни.

Слід зазначити, що англійський термін «deterrence», вжитий у контексті ядерного елементу, правильніше перекладати українською мовою не «deterrence», а «terror» (той самий корінь, що й «terror» в оригінальному тексті, латинське значення – «страх»). Так це поняття перекладалося в радянській літературі 1950-1960-х років. Але до 1970-х років це стало незручним. Ядерна зброя перебувала на одному рівні з США не тільки за фізичними параметрами, але і за можливостями застосування. Радянський Союз фактично звернувся до власної стратегії «гнучкого реагування» і на цій основі мав певне єдине бачення ролі ядерної зброї та завдань ядерних сил. Крім того, під час переговорів між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і ПРО було створено неофіційний «Кодекс поведінки в ядерну епоху», який забезпечив уніфікацію концепцій, що використовуються обома сторонами. Водночас посилилася риторика «розрядки» та «боротьби за мир».

Основою негласного «кодексу поведінки» є взаємне визнання «гарантованого знищення», але це публічно не оголошується. У цьому контексті поняття «залякування» набуло негативного відтінку у вітчизняній політичній лексиці. Натомість слово «стримування» стало використовуватися в позитивному сенсі, причому «стримування» в традиційному сенсі означає «збереження в просторових межах» («стримування»), частиною якого є запобігання діям противника (поза межами обмежень).

«Стимування» є інновацією ядерної ери, тому що функція залякування так само притаманна будь-якій зброї, як і функція знищення. Оponent повинен турбуватися про власні втрати і шкоду, яку він може зазнати в результаті реакції на його дії. Якщо шкода від таких дій (бездіяльності) перевищує їх наслідки, то від них необхідно відмовитися. Отже, стримування – це опосередкований вплив на поведінку іншої сторони шляхом погрози заподіяння неприйнятної шкоди іншій стороні, фактично це один із способів контролювати поведінку іншої сторони шляхом унеможливлення будь-яких дій та нав'язування бездіяльності, Змушувати його діяти всупереч його інтересам.

Ідея впливу на сприйняття ворога, щоб запобігти йому у вчиненні небажаних дій, дуже стара. Ще 2500 років тому Сунь Цзи вказував, що «найкраще з найкращого - підкорити чужу армію, не борючись. Найкраща війна - розбити задуми противника». Ця проста формула працювала далеко не завжди, оскільки підібрати відповідні аргументи для впливу на сприйняття противника не так просто.

З появою ядерної зброї масштаб потенційної шкоди кардинально змінився. Ядерна зброя не була першою зброєю масового знищення (ЗМУ), але її руйнівний характер надав їй особливого статусу. Тільки ядерна зброя може справити достатньо сильний психологічний ефект, оскільки відплата завдасть неприйнятної шкоди, під загрозою якої ворог змушений відмовитися від своїх намірів.

Теорія ядерного стримування стверджує, що ядерна зброя є не засобом війни, а політичним інструментом, який гарантує, що ядерна зброя не буде фактично використана. Сьогодні, через роки після першого застосування ядерної зброї, ця ситуація сприймається як належне. Однак цей погляд сформувався не відразу, і немає гарантії, що в майбутньому (через глибокі скорочення) не відбудеться повернення до початкового погляду на роль ядерної зброї.

Коли Сполучені Штати створили ядерну зброю в рамках Манхеттенського проекту, її розглядали просто як нову, більш руйнівну зброю, яку можна використовувати у війні. Було б перебільшенням сказати, що всі відразу подумали про наслідки і можливий вплив ядерної зброї на методи і форми збройної боротьби, а отже, і на світову політику.

Перша хвиля політичних дискусій про природу ядерного стримування почалася в 1945 році після атомних бомбардувань Хіросіми і Нагасакі. До того часу цікавитися політичними аспектами застосування ядерної зброї могли лише ті, хто розумів її руйнівну силу - фізики Н. Бор, Р. Опенгеймер, А. Ейнштейн, Е. Фермі. Ще в 1944 році ці вчені говорили про небезпеку

використання атомної зброї у військових цілях і появу нової проблеми - «безпеки всього людства». Виразом цих настроїв стала пам'ятна записка пана Бора, написана президенту Сполучених Штатів і прем'єр-міністру Великої Британії 3 липня 1944 року, в якій він наполягав на необхідності угоди про контроль за використанням нових джерел енергії. Рузвельт і Черчилль відхилили цю пропозицію, але більша частина попередньої роботи фізиків була схвалена ще в 1946 році, коли була створена Комісія ООН з атомної енергії.

Список використаних джерел

1. Long A. Deterrence - From Cold War to Long War: Lessons from Six Decades of RAND Research. Santa Monica: RAND Corporation, 2008// RAND Corporation. URL:http://www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG636.pdf (дата звернення 24.02.2024).
2. Missile Defense, the Space Relationship and the Twenty-First Century. Independent Working Group 2009 Report // Institute for Foreign Policy Analysis [Official website]. URL:<http://www.ifpa.org/pdf/IWG2009.pdf> (дата звернення 24.02.2024).
3. The United States, China and the Bomb. National Security Archive Electronic Briefing Book No 1 // The National Security Archive (The George Washington University) [Official website]. URL: <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB1/nsaebb1.htm> (дата звернення 24.02.2024).
4. Zaloga S. The Kremlin's Nuclear Sword: the Rise and Fall of Russia's Strategic Nuclear Forces, 1945-2000. Washington: Smithsonian Institution Press, 2002.
5. Norris R., Kristensen H. Nuclear Pursuits // Bulletin of the Atomic Scientists. 2003. Vol. 59. No 5. P. 71-72 (дата звернення 24.02.2024).
6. Missile Defense, the Space Relationship and the Twenty-First Century. Independent Working Group 2009 Report // Institute for Foreign Policy Analysis [Official website]. URL: <http://www.ifpa.org/pdf/IWG2009.pdf> (дата звернення 24.02.2024).

Майстренко Аліна Вікторівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сальнікова Наталія Валеріївна,

кандидат історичних наук, доцент,

професор кафедри соціології та політичних наук

Національний авіаційний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Епоха глобалізації внесла колосальні зміни в економічне, суспільно-політичне та культурне життя держав світу. Зокрема, це вплинуло і на культурну дипломатію, що являє собою своєрідний спосіб тиску або представлення своїх національних інтересів на міжнародній арені, шляхом поширення надбань культурної спадщини своєї країни.

Такий метод також широко відомий як інструмент «м'якої сили». Термін почав широко використовуватись після книги Джозефа Ная «Bound to Lead: The Changing Nature of American Power» 1990-го року. Тоді глобалізаційні процеси тільки почали набирати своїх обертів, проте представлена концепція вже широко використовувалась рядом країн світу [1].

Важливу роль у поширенні «м'якої сили» став розвиток цифрових технологій, підвищення доступності культурних обмінів для сприяння глобальної взаємодії. Винайдення та розповсюдження мережі Інтернет на усіх пристроях дало змогу кожній людині знайти

інформацію про ту чи іншу країну, дізнатися про її культурні заходи, історію, звичаї та життя держави загалом.

Створення інноваційних платформ для культурного обміну, таких як віртуальні виставки, онлайн-концерти та вебінари, дало змогу представляти власну культуру, транслюючи через них інтереси своєї держави.

Сьогодні набирає обертів використання віртуальної реальності та інтерактивних технологій для створення симуляції того чи іншого культурного середовища, доступного для широкої аудиторії незалежно від географічного положення. Наприклад, розробка відеоігор та інтерактивних серіалів для відображення культурних аспектів різних країн [2].

Культурні центри, музеї та заходи від дипломатичних представництв є осередками міжнародного культурного обміну та співпраці. Досить поширеним явищем є проведення фестивалів, виставок або тематичних вечорів задля репрезентації надбань своєї нації – її мови, мистецтва та звичаїв. Вони також виступають певними каталізаторами міжкультурного діалогу та підтримки культурного розвитку. В рамках такого роду подій поширеною є співпраця між країнами у створенні культурних проєктів задля обміну досвідом [3].

В епоху глобалізації задля ефективної дії культурної дипломатії необхідним є залучення медіа та соціальних мереж як інструментів для поширення культурного контенту. За допомогою використання медійного бекграунду вплив на маси проходить найефективніше за допомогою відчуття захищеності та комфорту – людина знаходиться один на один зі своїм пристроєм, відчуваючи при цьому контроль над своїми діями та ситуацією, ділиться своєю думкою зі знайомими, автоматично поширюючи статті та пости, що транслюють риторіку та культурні меседжі іншої країни. При цьому люди зазвичай не замислюються про те, як соцмережі впливають на їх точку зору, сприйняття реальності, стиль життя та відношення до певних держав.

Політичні трансформаційні процеси кінця XX століття-початку XXI століття (розпад Радянського, падіння Залізної зависи, кінець Холодної війни і гонки озброєнь між США та СРСР) спричинили хвилю інноваційних підходів у рамках «м'якої сили». Наприклад, «американська мрія» і представлення про неї транслювалось через пісні, фільми, книжки, стиль, культурні заходи та навіть їжу – все це формувало представлення про життя країни та людей, які в ній проживають.

Із настанням нового тисячоліття новими інструментами популяризації своєї культури активно почали користуватись країни Азії. У «нульових» надзвичайно актуальною стала тематика Японії: спочатку вона транслювалась через мультсеріали (аніме), комікси, а соцмережами ширились фотографії з естетикою національного одягу, архітектури та природи, що сформувало представлення про країну і прихильність до неї, внаслідок чого в країну відбувся притік туристів, які цікавились життям держави. Цей фактор впливав і на політичне життя Японії – вона ставала все вагомішим актором на міжнародній арені за рахунок швидко зростаючої економіки, своєму впливу та ефективному урядовому менеджменту [4].

Враховуючи досвід Японії, аналогічно почали так робити і сусідні країни, найуспішнішими, з яких з політичної точки зору, є Південна Корея та Китай. «Корейська хвиля» швидко і якісно охопила населення різного віку за допомогою своєї кіноіндустрії та музики, що позитивно вплинуло на імідж країни загалом, за рахунок чого вся корейська продукція – від їжі та косметики до автомобілів вважаються високоякісними та надійними. «Корейський бум», як його часто називають, змусив мільйони людей слідкувати за життям країни, відвідувати її або навіть мігрувати туди. Уряд Республіки Корея впродовж 20 років витрачав колосальні суми на розвиток різних галузей для вироблення якісних вітчизняних інформаційних і не тільки продуктів. Таким чином, країна, яка ще в 70-х і 80-х роках XX століття була охоплена бідністю, стала однією з найрозвиненіших та найбагатших в регіоні навіть не дивлячись на постійні погрози та тиск з боку Північної Кореї [5].

Використання будь-яких продуктів, в які закладена певна символіка, мова, звичаї або інша інформація про ту чи іншу країну легко може бути використана у покращенні державного авторитету або іміджу через населення інших держав, адже це привертає увагу мас та представлення про країну загалом. Воно може бути позитивним або негативним, може транслюватись через індустрію розваг (Південна Корея), мистецтво і культурні надбання (країн Європи), кіноіндустрію (США та Туреччина) тощо. Всі ці продукти можуть бути поширені соцмережами, мас-медіа, інтернет-порталами та виданнями. Користуючись такими технологіями, доступними нам на даний момент, держави вдало використовують підходи культурної дипломатії в епоху глобалізації, аби зі сформованим авторитетом представляти свої інтереси на міжнародній арені.

Підсумовуючи, можна зазначити, що новий час завжди означає зміни в суспільстві. В епоху глобалізації ці зміни набувають обертів у міжнародних масштабах. Саме тому для держав, які хочуть покращити своє становище або закріпити позиції на міжнародній арені шляхом культурної дипломатії, потрібно дотримуватись інноваційних підходів до неї, вкладаючи туди ресурси та залучаючи до неї якомога більше людей. Використання «м'якої сили» завжди є доцільним, раціональним та ефективним, адже інформація, сформована в яскравому гарно оформленому позитивному ключі вкорінюється в свідомості людей і надовго формує їх представлення про ту чи іншу країну. Як наслідок, держава може не лише посилювати свій авторитет, але й розвиватись економічно та культурно, адже на їх продукцію завжди буде попит.

Список використаних джерел

1. The Ukrainians, Культурна дипломатія в часи невизначеності: як відбувся Міжнародний форум культурної дипломатії. Чому культура — значно більше, ніж просто інструмент національної безпеки, URL: <https://theukrainians.org/kulturna-dyplomatiia/> (дата звернення: 20.02.2024)
2. Валентина Клименко, Культурна дипломатія: елегантний тандем мистецтва і політики, URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/cultural-diplomacy> (дата звернення: 20.02.2024)
3. Оксана Семенік, «Емоція лишається надовго»: три культурні менеджерки про soft power культурної дипломатії, URL: <https://creativeeurope.in.ua/posts/soft-power-cultural-diplomacy> (дата звернення: 21.02.2024)
4. Андрій Шараєвський, «Як Японія поширює свою культуру? Аніме, манга та суши. Експансія японської культури», URL: https://www.youtube.com/watch?v=aky1PA6TfFM&ab_channel=%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%A8%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%94%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9 (дата звернення: 21.02.2024)
5. Віктор Посунко, «Корейська хвиля. Чому корейська культура стала популярною?», URL: <https://universe.zp.ua/korejska-hvilja-chomu-korejska-kultura-stala-populjarnoju/> (дата звернення: 21.02.2024)

Марчук Віталій Сергійович

1 курс здобувач вищої освіти ОС «Магістр» ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сальнікова Наталія Валеріївна,

кандидат історичних наук, доцент,

професор кафедри соціології та політичних наук

Національний авіаційний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ: АНАЛІЗ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Коли країна стикається з проблемами, які вимагають спільних зусиль для їх вирішення, таких як глобальні пандемії, боротьба з тероризмом або зміни клімату, галузева дипломатія виявляється ефективним інструментом зовнішньої політики, вона може сприяти вирішенню комплексних міжнародних проблем та досягненню стратегічних цілей країни через спеціалізовані міжнародні організації та інституції для забезпечення координації зусиль між різними галузями та країнами світу.

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки галузева дипломатія виявляється через активне використання економічних інструментів, таких як економічна допомога, торговельні угоди та інвестиції, для підтримки зовнішньої політики та досягнення геополітичних цілей. Крім того, США активно використовують міжнародні організації та альянси, такі як НАТО, Ядерна група і інші, для координації своїх зусиль та забезпечення підтримки своїх інтересів на міжнародній арені.

Японія використовує концепцію «культурної дипломатії» (cultural diplomacy), активно просуваючи японську культуру, мову, традиції та інші аспекти своєї культурної спадщини на міжнародній арені. Це робиться за допомогою міжнародних культурних обмінів, фестивалів, виставок мистецтва, а також заохочення навчання японської мови та підтримки японських культурних центрів у різних країнах світу. Така стратегія допомагає підвищити привабливість Японії для іноземних громадян, сприяє зміцненню міжкультурного розуміння та співпраці між країнами.

Обидва ці приклади показують, що успішна галузева дипломатія передбачає використання різних ресурсів та інструментів, таких як культурні, економічні, політичні та військові, для досягнення стратегічних цілей та підтримки національних інтересів країни.

Важливо враховувати взаємозв'язок галузевої дипломатії із загальними цілями зовнішньої політики країни, а також з її національними інтересами та цінностями для досягнення максимальної ефективності.

Наприклад, для країн з великою економікою та широким спектром промислових секторів, таких як Німеччина або Китай, галузева дипломатія може бути спрямована на просування їхніх технологічних розробок, експорту виробництва та підтримки своїх компаній на зовнішніх ринках.

Таким чином, галузева дипломатія має бути вирішувальною складовою загальної зовнішньої політики країни, і її успішність залежить від відповідності цілям, інтересам та цінностям країни, а також від узгодженості з іншими аспектами зовнішньої діяльності.

Успіх галузевої дипломатії полягає в узгодженості з загальною стратегією країни в міжнародних відносинах та врахуванні її інтересів, цінностей та потреб у конкретних галузях співпраці та взаємодії з іншими країнами. Успішні приклади зі світового досвіду демонструють, що галузева дипломатія може бути спрямована на різні аспекти міжнародних відносин, включаючи економіку, політику, культуру, науку та інші сфери.

Галузева дипломатія є важливим елементом міжнародних відносин, який враховує специфіку та потреби певної галузі економіки, науки чи технологій у процесі ведення зовнішньої політики країни.

Вона може сприяти економічному зростанню країни, а також допомагати створювати умови для зростання економіки через створення сприятливого середовища для підприємництва, приваблення інвестицій та розвитку торгівлі. В технологічному обміні, галузева дипломатія посилює співпрацю у галузі науки та технологій, що у подальшому може призвести до обміну інноваціями та знаннями, що сприяє технологічному прогресу та розвитку країн. Дипломатичні зусилля також можуть бути спрямовані на захист інтересів певних галузей, таких як сільське господарство або промисловість, у випадках торгових конфліктів або інших загроз, вона може сприяти спільним зусиллям у вирішенні глобальних проблем, таких як зміна клімату або боротьба з пандеміями, через співпрацю у галузі наукових досліджень та розробки. Галузева дипломатія може включати обмін культурними цінностями, мистецтвом та освітою, що сприяє поглибленню взаєморозуміння та сприяє дипломатичним відносинам.

Загалом, галузева дипломатія є важливим інструментом для досягнення різноманітних цілей у міжнародних відносинах та сприяє розвитку співпраці між країнами у різних сферах.

Отже, можна зробити висновок, що галузева дипломатія виявляється ключовим елементом зовнішньої політики країн у сучасному світі, допомагаючи їм вирішувати складні міжнародні проблеми та сприяючи зміцненню їхнього статусу на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Оранасіук, О. І. «Особливості галузевої дипломатії Японії: досвід та напрями подальшого розвитку.» Східно-Європейський вісник передових технологій, № 5/10 (92), 2018. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://scc.knu.ua/upload/iblock/132/aref_Oranasiuk%20O.I..pdf (дата звернення: 10.02.2024).
2. Pipchenko, N. «Галузева дипломатія: підручник.» Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2023. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/Pipchenko_N_pidruchnyk_WEB.pdf (дата звернення: 12.02.2024).
3. Каразінський національний університет. «Міжгалузева дипломатія.» [PDF] [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/3968d15f3ca3511b1f9351f84e0da77c.pdf> (дата звернення: 12.02.2024).
4. Білоус, В. В., Чайченко, М. В., & Карпенко, С. С. «Галузева дипломатія як ефективний інструмент формування міжнародних економічних відносин.» Дипломатичний енциклопедичний журнал, no. 2 (2020): 190-197. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/40.pdf (дата звернення: 15.02.2024).

Мислік Андрій Андрійович

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет

ЕКОЛОГІЧНА ДИПЛОМАТІЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ВИМІР

Глобалізація створює як зовнішні, так і внутрішні конкурентні переваги для країн через їх природні ресурси, геополітичне розташування, клімат і рекреаційні ресурси. Однак, разом з цим, глобалізація призводить до деградації довкілля, техногенного навантаження та вичерпання ресурсів, що спричиняє конфлікти та війни.

Дослідники звертають увагу на те, що навколишнє середовище може стати жертвою напруженості, а не лише його причиною. Це завжди загрожує життю, здоров'ю та безпеці людей. Глобальна глобалізація спричиняє загострення конфліктів між державами через природні ресурси та їх розподіл.

Недосконалість міжнародних рішень у галузі охорони довкілля існує через розбіжності між принципами і практикою, що виникають наслідком екологічних проблем і пізнього усвідомлення їх наслідків. Дослідник Ш. Динар звертає увагу на те, що дефіцит ресурсів і деградація довкілля можуть стати джерелом конфліктів між країнами, але також можуть спонукати до співпраці, координації та переговорів [1].

Зусилля екологічної дипломатії у встановленні контактів, укладанні договорів і конвенцій розширюють міжнародні економічні відносини.

Розуміння та тлумачення терміну "екологічна дипломатія" має різні варіанти на англійській мові, такі як "environmental diplomacy", "eco-diplomacy", "greening diplomacy initiative", "green diplomacy", "diplomacy for the environment", "global science diplomacy for the environment" тощо. Ці різноманітності варіантів відображає значення впливу політики, науки та культури на збереження природних ресурсів, і відрізняється в залежності від національних та культурних контекстів [2].

Різнманітні наративи про екологічну дипломатію можуть бути порівняні з «науковим океаном», що представляє собою невідому стихію природи людського буття. Деякі дослідники, такі як К. Дорсі, в своїх роботах, таких як "Whales and Nations: Environmental Diplomacy on the High Seas", показують історію та складності міжнародного співробітництва в охороні довкілля.

Більшість досліджень з міжнародної екологічної проблематики використовують комплексний аналіз. Наприклад, у наукових тезах "Diplomacy for the Environment", Р. Бенедік виділяє такі фактори розвитку екологічної дипломатії: взаємопов'язаність екології та економіки, важлива роль науки, складність переговорів, проблеми з розподілом ресурсів та інноваційні функції.

Зростаючий інтерес до екологічної дипломатії спричиняє розширення аналізу форм її втілення, що дозволяє критично оцінити її досягнення. Співробітництво в рамках міжнародних природоохоронних договорів, виконання конвенцій щодо використання природних ресурсів та регулювання забруднення, а також утворення нових напрямів у сфері екології виступають як ключові аспекти цього процесу [3].

Порушуються такі питання, як оцінка успіхів і невдач у укладенні екологічних договорів, роль громадянського суспільства та науки у цьому процесі, а також фактори, що визначають силу договорів та можливість застосування теорій міжнародних відносин для покращення цього процесу.

Зростання екологічної дипломатії відзначається зміною класичного образу дипломатії на гібридну форму з великою кількістю акторів та різноманітністю проблем і практик. Ця тенденція може мати значний вплив на реорганізацію глобальної політичної економіки через зіткнення з проблемами зміни клімату та іншими екологічними викликами.

Екологічна дипломатія передбачає широкий спектр функцій у контексті економічної глобалізації. Реакція на глобальні загрози часто виражається у реалістичних, прагматичних, дипломатичних та прогностичних діях суб'єктів міжнародних економічних відносин, незалежно від їх позиції.

Українські дослідники розширюють поняття «екологічної дипломатії» своїм власним змістом, оскільки захист довкілля став важливим завданням міжнародного співробітництва та підтримки експортерів. У наукових дослідженнях відбувається поступова узгодженість вітчизняних та зарубіжних підходів у цій галузі. Наші вчені підкреслюють, що екологічна дипломатія спрямована на забезпечення екологічної безпеки країни, залучення іноземних

інвестицій у сферу екології, виконання міжнародних договорів та врахування геополітичних та гео економічних процесів [4].

Крім того, екологічна дипломатія охоплює роботу в міжнародних, міждержавних та міжурядових організаціях, проведення міжнародних конференцій з екологічних питань та розвиток міжнародних угод. Цей напрям дипломатії стала важливою складовою міжнародного співробітництва, а його інституціоналізація відповідає сучасним проблемам на міжнародному рівні. У свою чергу, полеміка у вітчизняній аналітиці стосується питань, таких як дипломатія Європейського Союзу у сфері охорони довкілля, зовнішньополітичні екологічні пріоритети України та реалізація екологічної дипломатії на практиці. Експерти радять посилювати ефективність зеленої дипломатії України, розробляти концепцію екологічної дипломатії та використовувати інструменти дипломатії зеленого курсу ЄС для розвитку партнерства з іншими країнами. Враховуючи різноманітність підходів до терміну «екологічна дипломатія», важливо уточнити його смислове наповнення, оскільки екологічна дипломатія відіграє значну роль у досягненні цілей сталого розвитку та розв'язанні глобальних екологічних проблем [5].

Характерною особливістю концепції екологічної дипломатії є її міждисциплінарний характер та розширення експертного співтовариства. У пріоритетах екологічної дипломатії включені: створення нових механізмів захисту еколого-економічних інтересів країн; розвиток торговельно-економічних відносин у сфері екологічної продукції на світовому ринку; виявлення екологічних аспектів у стратегіях економічного розвитку країн; підтримка міжнародних екологічних програм; вирішення екологічних конфліктів та досягнення міжнародних компромісів для поліпшення еколого-економічної ситуації [6].

Майбутні дослідження в цій галузі будуть спрямовані на зміцнення екологічної безпеки країн і регіонів, що вимагатиме посилення інформаційних, інноваційних, інтерактивних та медійних аспектів екологічної дипломатії. Також буде акцентовано на участі екологічної дипломатії у запобіганні торговельним та ресурсним конфліктам та формуванні нових культурних моделей взаємовідносин у міжнародній економіці з екологічними аспектами.

Список використаних джерел

1. Присяжнюк Ю., Трофимчук А. Інструменти екологічної дипломатії на прикладі Китаю. Вісник Львів. ун-ту. Сер. «Міжнародні відносини». 2019. Вип. 46. С. 314-319.
2. Yatsenko O.M., Sahaidak M.P. Potential of ecological diplomacy within the context of reaching sustainable. *International relations, Part "Economic sciences"*. 2019. № 18. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3704 (дата звернення 25.01.2022).
3. Ціватий В.Г. Екологічна дипломатія в питанні Чорнобильської катастрофи: інституціональний і міжнародно-політичний контекст. *Наук. вісн. Дипломат. акад. України*. 2016. Вип. 23(2). С. 128–134.
4. Черкасов С. Форсайтінгова стратегія «сталого розвитку» як інструмент сучасної європейської екологічної дипломатії. *Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації*. 2019. Вип. II. Луцьк, Терен. С. 390-398.
5. Glibova S. Environmental Diplomacy as a form of Cooperation between International Actors. URL: <http://conference.nau.edu.ua/index.php/Congress/Congress2020/paper/viewFile/7852/6480> (дата звернення 25.01.2022).
6. Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Зовнішньополітичний вимір екологічної та кліматичної політики ЄС та України: огляд та рекомендації

Подрез Юлія
кандидат історичних наук, доцент
директор
ННІ історії, права та міжнародних відносин
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК НОВИЙ ВИД ДИПЛОМАТІЇ ХХІ СТ.

Останнім часом ми дедалі частіше спостерігаємо активне використання поняття «культура» у міжнародному дискурсі. З'являються численні дослідження: із зовнішньої культурної політики як окремих країн та міжнародних організацій, так і в теоретичному її осмисленні; з міжкультурних відносин між державами та регіонами (як зовнішньополітичне співробітництво між державами); з культурної дипломатії (як свого роду демонстрація культурних досягнень на міжнародному рівні). Іноді згадані вище концепти використовують як синоніми, іноді вчені їх розмежовують, що цілком справедливо з точки зору неясності і розмитості інтерпретацій розуміння культури. Але загальним трендом, незважаючи на переплетення термінів, пов'язаних з культурою та зовнішньополітичною діяльністю, залишається активне залучення культури до зовнішньополітичного дискурсу майже всіх європейських держав та міжнародних організацій.

Саме явище культурної дипломатії не нове, і активно використовується ще з часів Римської імперії. Однак геополітична ситуація, що склалася у світовій спільноті, а саме: поява нових політичних суб'єктів (крім класичних національних держав), формування громадської думки світової спільноти, створення кіберпростору, виникнення «асиметричних» конфліктів [3, с. 92], які ставлять під загрозу зникнення не тільки людські життя, а й символічний капітал та цілі культури - все це призводить до перегляду ролі та цілей культурної дипломатії в цілому.

Крім забезпечення національного інтересу, культурна дипломатія займається розвитком міжкультурного діалогу, спрямованого на підвищення толерантного та шанобливого ставлення до чужої культури та релігії. Культурна дипломатія може також використовуватися як частина інтелектуальної стратегії стримування, яка блокує вплив «проблемних» держав. Культурна дипломатія на практиці включає всі моделі, які практикувалися протягом всієї історії окремими особами, громадами, державами або інституційними акторами для того, щоб полегшити і покращити відносини і співробітництво між несхожими культурами. Ці моделі включають різні програми культурного обміну, що реалізуються міжнародними делегаціями або спортивними змаганнями, а також масштабними заходами, такими як міжнародні виставки. Такі моделі здатні впливати на міжкультурний чи міжконфесійний діалог та сприяти примиренню та стабільності.

Зростання інтересу до культурної дипломатії обумовлено тим, що найчастіше класична дипломатія не здатна впоратися з кризовими ситуаціями. Особливо це притаманно «асиметричних» конфліктів, коли нові політичні суб'єкти залучаються до вирішення міжнародних процесів. Культурна дипломатія особливо дієва там, де спостерігається криза ідентичності (культурної, релігійної, етнічної). Дипломатія спрямована саме на підтримку та розвиток взаємної поваги та діалогу між різними культурами. Утвердження прав людини виступає протиположністю у боротьбі з диктатурою та тоталітарними режимами. Класичне поле культурної дипломатії є більш актуальним, ніж будь-коли. Воно поєднує, насправді, цінність культурної спадщини, мов, просування художніх творів та мистецтва, творчих галузей з їхньою здатністю просувати ідентичність, благополуччя, а також сприяти розвитку міжнародного туризму. Також спостерігається зростання необхідності захисту культурної спадщини, яка перебуває під загрозою зникнення через існуючі етнічні та релігійні конфлікти.

Цілком очевидним є той факт, що в окремих державах та міжнародних та регіональних організаціях існують різні форми організаційної та інституційної структури культурної дипломатії, які різняться як за формально-правовою природою, так і за кількістю вирішальних (ті, до компетенції яких входять питання культури) суб'єктів. У деяких державах, наприклад у Франції та Словаччині, більшість функцій, пов'язаних з реалізацією культурної дипломатії, належить дипломатичним представництвам та установам культури, які мають дипломатичний статус. В інших країнах, наприклад ФРН та Італії, виконання основної частини завдань у галузі культурної дипломатії покладається на суб'єкти недипломатичного характеру [3, с. 55]. Однак навіть у таких державах дипломатичні органи мають певний непрямий або неформальний вплив на недипломатичні організації, які займаються культурною дипломатією.

Інструменти реалізації культурної дипломатії використовуються, перш за все, для формування позитивного зовнішньополітичного образу країни, а також, опосередковано, для розвитку міжкультурного діалогу, сталого розвитку та запобігання конфліктам, і пов'язані з різними галузями людської діяльності: кіно, релігією, наукою, культурними обмінами, літературою, театром та багатьма іншими.

Підсумовуючи, слід сказати, що культурна дипломатія, як одна з форм здійснення зовнішньополітичної діяльності, є одним із пріоритетів посилення власного впливу зовні, тим більше на тлі загальної кризи геополітичного каркасу та моделі традиційних міжнародних відносин. Стає очевидним, що не існує єдиної універсальної моделі культурної дипломатії: всі описані різними дослідниками моделі мають національний характер, тобто ми можемо говорити про українську, французьку, американську, корейську і так далі моделі.

Отже, можна дійти невтішного висновку, що культурна дипломатія є новим - добре забутим старим видом дипломатії. Новим, оскільки у сучасній інтерпретації культурна дипломатія «відбілилася» від прямого зв'язку з пропагандою; сьогодні більше не потрібно суворого поділу внутрішньої культурної політики міністерств культури та міністерств закордонних справ. Такий своєрідний міжвідомчий підхід, що об'єднує, зокрема, міністерства закордонних справ, культури, національної освіти, промисловості та вищої освіти, сприяє міжнародній підтримці національних культурних індустрій, функціонуючи в таких різних галузях, як мистецтво, музика, література, дизайн або архітектура.

Список використаних джерел

1. Мусієнко І. В. Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи: матер. міжнар. наук. конф. Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2015. С. 118-121.
2. Сербіна Н. Ф., Кучмій О. П. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Випуск 100. Част. I. С. 122-131.
3. Стасевська О. А. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. Право та інновації, 2021. № 1 (33). С. 89-95.
4. Ціватий В. Г., Кулініч М.Ю. Інституціональний розвиток культурної дипломатії ХХІ століття: архівна спадщина України і світ. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2017. Вип. 24(2). С. 52-58.

Потапчук Єлизавета Ігорівна
4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

РОЗВИТОК ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У СФЕРІ ЯДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ КНДР

Галузева дипломатія, яка передбачає співпрацю між країнами в різних сферах, стає все більш актуальною у сучасному світі. У контексті складних міжнародних відносин та глобальних викликів, таких як зміни клімату, тероризм та пандемії, спільні зусилля країн у різних галузях набувають особливого значення. На основі цього фреймворку важливо досліджувати роль та перспективи розвитку галузевої дипломатії, зокрема в контексті ядерної політики. Ця робота присвячена аналізу розвитку галузевої дипломатії у сфері ядерної політики на прикладі Корейської Народно-Демократичної Республіки (КНДР). Розгляд цієї теми дозволить зрозуміти стратегії та тактики, які використовуються країною для досягнення своїх цілей, а також вплив її ядерної програми на міжнародні відносини.

Галузева дипломатія – це форма міжнародних відносин, що передбачає взаємодію та співпрацю між країнами в певних сферах чи галузях, таких як наука, культура, економіка, освіта, з метою досягнення спільних цілей та вирішення важливих проблем. Галузева дипломатія сприяє підтримці взаєморозуміння, встановленню контактів між різними секторами суспільства та розвитку міжнародного співробітництва [1,с.137].

Такий вид дипломатії передбачає використання інструментів, таких як культурний обмін, наукові програми, економічні угоди та інші форми співпраці, щоб сприяти підвищенню впливу країн на міжнародній арені. Галузева дипломатія дозволяє країнам підтримувати свої національні інтереси, водночас сприяючи розвитку взаємовигідних відносин та спільних проектів з іншими державами. Цей підхід забезпечує різноманітність у міжнародних відносинах та допомагає країнам забезпечувати свої стратегічні інтереси в різних галузях.

Галузева дипломатія може також сприяти зменшенню конфліктів та підвищенню стабільності на міжнародній арені шляхом спільного розв'язання проблем, сприяння взаєморозумінню та побудови довіри між країнами. Цей підхід відображає розуміння того, що сучасні глобальні виклики, такі як кліматичні зміни, тероризм, пандемії та інші, потребують спільних зусиль та координації дій між державами для їх вирішення. Галузева дипломатія відкриває можливості для побудови міжнародного співробітництва та зміцнення міжнародного порядку на основі принципів взаємовигідності, взаєморозуміння та рівності.

Історичний контекст розвитку ядерної програми КНДР включає кілька ключових передумов, що визначалися політичними, стратегічними та геополітичними факторами. Перш за все, після закінчення «холодної війни» у 1991 році КНДР опинилася у складному геополітичному середовищі, де зник соціалістичний блок а регіональні конфлікти та напруга в міжнародних відносинах почали швидко змінювати геостратегічну картину світу.

Крім того, КНДР стикалася зі зростаючою загрозою з боку Сполучених Штатів та їхніх союзників, яка виявлялася в санкціях та військовому тиску на режим. Це змусило керівництво КНДР шукати засоби для забезпечення національної безпеки та захисту від зовнішніх загроз [3,с.112].

Крім того, приклад інших країн, які стали ядерними державами, таких як Індія та Пакистан, став ще однією передумовою для розвитку ядерної програми КНДР. Перспектива мати ядерну зброю, як символ сили та самостійності, виявилася важливою для режиму КНДР, особливо в умовах зростаючого міжнародного тиску.

Наслідком цих передумов стало те, що уряд КНДР прийняв стратегічне рішення

розробляти та розвивати ядерну програму як засіб забезпечення своєї національної безпеки та збереження режиму. Розпочатий у 1990-х роках процес розвитку ядерної програми став однією найбільш спірних та напружених тем у міжнародних відносинах, спонукуючи до міжнародних переговорів та санкцій.

Ця стратегія розвитку ядерної програми КНДР викликала глибоку занепокоєність у міжнародній спільноті і спричинила широкий спектр реакцій та заходів для зміцнення контролю над ядерною діяльністю КНДР. У цьому контексті стали активно використовуватися різноманітні дипломатичні, економічні та політичні засоби для спроб зменшення або припинення ядерної програми КНДР.

У цьому контексті світове співтовариство вживало різноманітні заходи для зменшення або припинення ядерної програми КНДР. Зокрема, були введені міжнародні санкції, спрямовані на обмеження економічного потенціалу КНДР та впливу на його режим. Проводилися дипломатичні переговори, спрямовані на досягнення компромісу та укладення угод з КНДР з метою припинення розвитку її ядерної програми. Також здійснювалися спроби політичного тиску та дипломатичних маневрів для переконання КНДР відмовитися від ядерної зброї та співпрацювати з міжнародним співтовариством у цьому питанні.

Розвиток ядерної програми КНДР можна розділити на кілька етапів. По-перше, відзначається початкове дослідження та вивчення ядерної технології, що почалося у 1950-60-х роках. Пізніше, у 1970-80-х роках, КНДР отримала технології та обладнання для свого ядерного програми з допомогою СРСР. Наступним етапом було активне розширення ядерних об'єктів та проведення випробувань боєздатних ядерних збройних систем. В результаті, у 2006 році КНДР оголосила про успішне проведення свого першого ядерного випробування. На сьогоднішній день, КНДР продовжує розвивати свою ядерну програму, роблячи зусилля для підвищення кількості та якості своїх ядерних збройних систем [2, с.79].

У наступних етапах розвитку ядерної програми КНДР, режим країни продовжив активні дії з розширення та модернізації своїх ядерних об'єктів. Це включає розробку більш потужних та досконалих ядерних боєголовок, збільшення кількості ядерних вибухових пристроїв, а також підвищення їхньої точності та надійності.

Паралельно з цим, КНДР здійснювала активну політику дипломатичних та зовнішньоекономічних зусиль для забезпечення свого ядерного потенціалу. Це включало співпрацю з іншими країнами та організаціями, які могли надати технологічну підтримку та ресурси для розвитку ядерної програми. Крім того, КНДР активно використовувала економічні зв'язки та торговельні відносини з іншими країнами для забезпечення необхідних фінансових ресурсів для своєї ядерної діяльності. Режим шукав співробітництво з іншими країнами, які мали технологічні можливості, а також намагався обійти або послабити санкції, що накладені на нього через його ядерну програму.

На сьогоднішній день, ядерна програма КНДР залишається однією з найбільш напружених проблем у міжнародних відносинах. Розвиток її ядерного потенціалу продовжує ставити під загрозу стабільність та безпеку в Південно-Східній Азії та світі в цілому.

Позиція світового співтовариства щодо ядерної програми КНДР в основному виражається в обуренні та занепокоєнні. Більшість країн та міжнародних організацій вважають ядерну програму КНДР серйозною загрозою для міжнародної безпеки та стабільності.

Світове співтовариство вимагає від КНДР виконання своїх міжнародних зобов'язань, включаючи припинення розвитку ядерної програми та відмову від ядерної зброї. Крім того, були введені різноманітні міжнародні санкції, спрямовані на обмеження економічного потенціалу КНДР та впливу на його режим.

Зусилля для врегулювання конфлікту та забезпечення демілітаризації Кореєського півострова продовжуються через міжнародні дипломатичні механізми, такі як переговори

"шістьох сторін" та участь різних міжнародних акторів у процесі мирного вирішення конфлікту. Однак поки що не було досягнуто значного прогресу у вирішенні цієї проблеми, і напруженість у міжнародних відносинах зберігається.

У реакції на ядерну програму КНДР, світове співтовариство також підтримує проведення міжнародних переговорів та дипломатичних зусиль з метою зменшення напруженості та вирішення конфлікту шляхом діалогу та компромісу. Проте деякі країни, зокрема США та їхні союзники, надають перевагу тиску та санкціям як засобу впливу на КНДР. Галузева дипломатія відіграє важливу роль у врегулюванні ядерної проблеми КНДР, пропонуючи широкий спектр інструментів для співпраці та вирішення конфлікту. Ось деякі з них:

Дипломатичні переговори: Галузева дипломатія залучає різні сфери, такі як політика, економіка, культура та наука, до переговорів з КНДР. Це може включати "шість сторін" або двосторонні переговори з участю ключових акторів у міжнародній спільноті.

Гуманітарна дипломатія: Зусилля для полегшення гуманітарних умов у КНДР можуть сприяти покращенню відносин із країною, а також відкрити двері для подальшої співпраці та діалогу.

Економічна дипломатія: Співпраця в економічних сферах може стати стимулом для КНДР для зниження напруги та залучення країни до міжнародного співтовариства [4,с.249].

Культурна дипломатія: Обмін культурними програмами та спільними проектами може сприяти побудові довіри та зближення між народами, що може вплинути на політичну ситуацію в КНДР.

Наукова дипломатія: Співпраця у наукових дослідженнях та обмін науковими знаннями може сприяти розвитку довіри та співпраці між країнами, що може мати позитивний вплив на ядерну проблему КНДР.

Міжнародні договори та угоди: Галузева дипломатія сприяє укладанню міжнародних договорів та угод, які містять зобов'язання щодо обмеження або припинення ядерної програми КНДР. Такі документи можуть включати гарантії безпеки, допомогу у розвитку альтернативних джерел енергії, а також механізми моніторингу та верифікації виконання угод.

Міжнародні організації: Галузева дипломатія активно залучає міжнародні організації, такі як ООН, Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), а також регіональні структури, до співпраці у вирішенні ядерної проблеми КНДР. Ці організації можуть здійснювати посередницьку роль у переговорах та надавати експертну допомогу у розробці та реалізації стратегій з розв'язання конфлікту.

Добровільні програми та ініціативи: Галузева дипломатія може спонукати до запуску добровільних програм та ініціатив, спрямованих на розвиток міжнародного співробітництва та спільних проектів з КНДР. Ці програми можуть охоплювати обмін студентами та науковцями, розвиток інфраструктури, а також спільні наукові дослідження з метою зменшення напруженості та вирішення конфлікту.

Міжнародний тиск та санкції: Галузева дипломатія може мобілізувати міжнародний тиск та вплив для зміцнення санкційного режиму проти КНДР. Це може включати залучення різних країн та регіональних блоків до спільної позиції щодо введення чи посилення санкцій, спрямованих на обмеження доступу КНДР до фінансових, технологічних та інших ресурсів, необхідних для розвитку ядерної програми.

Інформаційна кампанія: Галузева дипломатія може використовувати інформаційні кампанії та медіа-вплив для формування світової громадської думки та мобілізації міжнародної підтримки для вирішення ядерної проблеми КНДР. Це може включати публікації звітів, інтерв'ю з експертами, аналітичні статті та інші засоби для поширення інформації про ситуацію та необхідність спільних дій.

Ці інструменти галузевої дипломатії використовуються для створення комплексного

підходу до вирішення ядерної проблеми КНДР та досягнення мирного та стійкого розв'язання конфлікту.

Галузева дипломатія виявляється важливим інструментом у вирішенні складної ядерної проблеми КНДР, надаючи широкий спектр можливостей для співпраці та діалогу. Однак успішне врегулювання цього конфлікту вимагає посилення зусиль та більш глибокого залучення всіх сторін до спільних дій та переговорів.

Список використаних джерел

1. Седляр Ю.О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика: [монографія]. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 412 с.
2. Acharya A., Buzan B. The Making of Global International Relations. Origins and Evolution of IR at its Centenary, (Cambridge: Cambridge University Press), 2019. 384 p.
3. Kyrydon A., Troyan S. International relations as a system and a discipline: From the westphalian to the post-westphalian world order // Studia i Analizy Nauk o Polityce, No 1, 2021, p. 107–122.
4. Zhang T. “DPRK nuclear Issue and Chinese Policy”, in Shao Binhong (Ed), China under Xi Jinping: its economic Challenges and Foreign Policy, BRILL, 2015. p. 241–254.

Сальнікова Наталія Валеріївна
кандидат історичних наук, доцент,
професор кафедри соціології та політичних наук
Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТІЯ ЯК ВИД МИСТЕЦТВА

Дипломатія, як мистецтво домовленостей, є важливою складовою сучасного міжнародного спілкування. Це високорозвинений і надзвичайно важливий аспект взаємодії між країнами. Саме завдяки дипломатії досягаються мирні вирішення конфліктів, розвивається економічне співробітництво та формується спільне розуміння між різними національностями та культурами.

Основним завданням дипломатії як мистецтва домовленостей є встановлення ефективного зв'язку між різними державами або групами країн для досягнення спільних цілей та вирішення конфліктів. Вона базується на вмінні виявляти та враховувати інтереси всіх сторін, використовуючи для цього стратегії переговорів, компромісів та домовленостей.

Однією з ключових характеристик дипломатії є дотримання етичних норм та принципів, а також вміння пристосовуватися до різноманітних культур, традицій та поглядів.

Представники дипломатичних служб повинні мати великий рівень комунікативних навичок, бути обізнаними в міжнародному праві та бути в змозі адаптувати свої комунікативні стратегії в залежності від конкретної ситуації.

Мистецтво домовленостей у дипломатії також включає в себе вміння аналізувати та прогнозувати події, оцінювати ризики та шукати оптимальні шляхи досягнення мети. Гнучкість та творчість у вирішенні проблем є ключовими аспектами успішної дипломатії.

Найбільш вдалимими домовленостями в дипломатії вважаються ті, які призводять до взаємовигідних рішень та враховують інтереси всіх сторін. Справжній дипломат не тільки вирішує конкретну проблему, але й створює підґрунтя для подальшого співробітництва та партнерства.

У світі глобалізації та взаємозалежності, дипломатія стає ще більш важливою сферою міжнародних відносин. Успішні дипломатичні домовленості допомагають уникнути конфліктів,

сприяють розвитку та співпраці між державами та розвивають мистецтво ведення міжнародних відносин.

Дипломатія, як наука і практика здійснення зовнішньої політики та вирішення міжнародних питань, стикається з рядом нових викликів у сучасному світі, наведемо декілька аспектів:

- Зростання світової економічної, соціальної та культурної взаємодії створює нові можливості, але також в водночас може призводити до складних міжнародних проблем, дипломатія повинна враховувати ці зміни та працювати над забезпеченням взаємовигідних відносин.

- Загрози тероризму та кібербезпеки стали набагато складнішими і глобальними. Дипломатам доводиться співпрацювати у сферах безпеки, а також розробляти стратегії для запобігання конфліктам та забезпечення стабільності.

- Проблеми, пов'язані зі змінами клімату, стають все більш серйозними і вимагають спільних зусиль для зменшення впливу на середовище та пристосування до нових умов.

- Під час глобальних пандемій сьогодення, наприклад як COVID-19, виникає потреба в співпраці між країнами та міжнародними організаціями для боротьби зі спільними викликами в області охорони здоров'я та економіки.

- Глобальні торговельні відносини та економічні виклики вимагають дипломатичних зусиль для розв'язання тарифних та нетарифних бар'єрів, а також для забезпечення справедливих умов конкуренції.

- Зростання кількості кібератак та інформаційної війни ставить перед дипломатією завдання захисту національної безпеки та вибудовування довіри між країнами.

- Дипломатія повинна реагувати на ситуації з порушенням прав людини та гуманітарні кризи, розробляючи ефективні міжнародні механізми для їх вирішення.

- Зменшення ролі окремих країн та зростання важливості міжнародних організацій ставить питання про мультилатеральність та співпрацю між країнами.

Дипломатія повинна постійно адаптуватися до цих викликів, розвивати нові комунікативні стратегії та шукати спільні рішення для забезпечення міжнародної стабільності та розвитку.

У сучасному світі, окрім традиційних політичних та економічних аспектів дипломатії, роль м'якої сили та культурної дипломатії сьогодні стає все більш важливою. Обмін культурою, освітою та науковою інформацією сприяє зміцненню довгострокових відносин між державами.

Сучасні виклики, такі як кібербезпека, кліматичні зміни, глобальні пандемії, війни вимагають нового підходу до дипломатії. Держави повинні співпрацювати та розробляти спільні стратегії для вирішення цих глобальних проблем.

З впровадженням новітніх інформаційних технологій важливо забезпечити кібербезпеку та ефективний обмін інформацією, а також уникнути використання цих технологій для дестабілізації міжнародних відносин.

Підсумовуючи, треба зазначити, що дипломатія залишається важливою складовою міжнародних відносин та ефективне використання дипломатичних інструментів сприяє миру, стабільності та розвитку співпраці між державами.

Список використаних джерел

1. Петров В. Культурна дипломатія як інструмент протидії гібридним загрозам. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 1. С. 186 – 190.

СЕКЦІЯ 3. ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ СОЮЗНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Адаменко Тетяна Сергіївна
4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Нині Україна перебуває у стані війни, яку розпочала РФ у 2014 р., а з 24 лютого 2022 р. здійснила повномасштабне вторгнення на її територію. Загалом війни у світі трапляються впродовж усієї історії людства, проте, Україна стикнулася із даною проблемою уперше з періоду, коли закінчилася Друга світова війна. Труднощі, пов'язані з російсько-українською війною 2014-2024 років, Україна не може подолати самотужки, адже від війни потерпають не лише люди, а й складові життєдіяльності країни: економічна сфера, соціальна, політична, освіта та медицина та ін. Неабияку допомогу у цьому напрямку надають Україні різні країни світу, як великі та економічно самостійні та спроможні, так і маленькі. В сучасний період спостерігається зміна політики різних країн щодо України, оскільки подекуди невідома та непомітна, сьогодні заявила про себе на увесь світ, зуміла схилити на свій бік та організувати на спільну боротьбу проти агресора.

Важливу роль у допомозі Україні у період 2014-2024 років відіграє ЄС, політика якого зазнала кардинальних змін, починаючи з надання безвізового режиму перетину кордону з 11 червня 2017 року та надання притулку усім громадянам України, які утікали від війни 24 лютого 2022 року, надавши їм безкоштовне житло, харчування та грошову соціальну допомогу та інші пільгові умови перебування у кожній країні ЄС. Європейський Союз є унікальним міжнародним актором, який через об'єднання зусиль держав-членів реалізує спільну зовнішню політику. Проте, відносини України та ЄС не почалися в умовах війни, цьому передувала співпраця практично з моменту отримання Україною незалежності.

Офіційно початком відносин України з ЄС вважається надісланий лист Міністра закордонних справ Нідерландів, який у грудні 1991 р. висловив від імені Євросоюзу позицію щодо визнання незалежності України. Україною проголошений намір розбудови відносин з ЄС був закріплений Постановою Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. У документі було визначено перспективну мету української зовнішньої політики, яка базується на членстві України в ЄС за умови ненашкодження її національним інтересам [1].

Географічно Україна розміщена у центрі Європи, а ментально населення країни вважає себе європейцями. Позиціонуючи себе невід'ємною частиною загальноєвропейського простору, Україна не може лишатися осторонь процесів, які відбуваються у межах Європейського Союзу та прагне брати в них активну участь. Українською стороною впродовж довгого періоду відзначалося постійне зростання зусиль у аспекті налагодження партнерства з ЄС, що підтверджує визначення курсу на євроінтеграцію як ключового напрямку зовнішньої політики України.

Нагадаємо, що прагнення України вступити до ЄС зовсім не підтримувала РФ, а навпаки, намагалася усіляко нашкодити та завадити нашій дружній співпраці. Обурення суспільства, а саме молодого покоління, викликало непідписання у Вільнюсі тодішнім Президентом України В. Януковичем Угоди про асоціацію з ЄС, що викликало розчарування і іншої сторони – офіційних представників ЄС [2]. Чекаючи «нормальних умов» для підписання угоди, українська влада спровокувала масові протести в Україні, які переросли у Революцію гідності, а РФ,

скориставшись ситуацією, розв'язала «гібридну війну» та анексувала Крим. Такі події лише закріпили у свідомості українців правильність обраного шляху – бути членом ЄС.

Аналізуючи думки різних фахівців у 2014 р. щодо доцільності, необхідності та можливості вступу України до ЄС, зазначимо, що у європейських лідерів озвучувалися скептичні припущення з приводу найближчих термінів вступу України до ЄС. Підтримуючи давні дружні стосунки з Москвою, вони вважали, що Україні потрібно бути нейтральною країною та займати посередницьке місце між двома просторами - РФ та Європою. Окремими західними політиками було висловлено думку про те, що Україні не місце в ЄС і НАТО, адже вона демократична держава та повинна пройти процес реорганізації (В. Жискар д'Естен, 2014); Україна має відмовитися від вступу до ЄС і НАТО та бути мостом між РФ та Європою (Н. Саркозі, 2015); Україна не стане членом ЄС у найближчі 25 років (Ж.-К. Юнкер, 2016); вступ Києва до НАТО «не станеться в найближчі 30 років» (О. Шольц). Проте, на думку інших – Україна як незалежна держава має обов'язково стати частиною Європи, а не Євразії [3, с. 13].

Незважаючи на різноманітне та суперечливе ставлення країн-членів ЄС щодо євроінтеграції України, наша держава продовжила шлях у дотриманні незмінного стратегічного пріоритету – набути членства у ЄС. Так у 2014 р. Президентом України П. Порошенком та керівниками держав-членів ЄС у Брюсселі було здійснено двоетапне підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: 21 березня 2014 р. – політичної частини, а 27 червня 2014 р. – економічної [4]. Верховною Радою України та Європейським парламентом синхронно, дотримуючись режиму телемосту, було ратифіковано Угоду про асоціацію 16 вересня 2014 р.; президентом П. Порошенко одразу в Раді було підписано закон про ратифікацію. Чинність Угоди настала 11 вересня 2017 р., після ухвалення Радою ЄС остаточного рішення про укладення Угоди про асоціацію з Україною від імені Європейського Союзу.

Угода про асоціацію з Європейським Союзом є договором між ЄС та Україною як державою, яка не є членом ЄС, внаслідок чого відбулося створення рамок для співпраці між ними. Сферами співпраці становлять розвиток політичних, торговельних, соціальних, культурних зв'язків та зміцнення безпеки. Підписання Угоди є важливим кроком у розвитку міжнародних відносин України та ЄС, адже саме так відбулося наближення до моменту, коли буде укладено договір про вступ до ЄС. Угода розглядається як найбільший міжнародно-правовий документ у історії України з огляду на обсяг та тематичне охоплення, а також як найбільший міжнародний договір, укладений ЄС з третьою країною [5, с. 5].

Розглядаючи сутність процесу євроінтеграції, зазначимо, що він полягає у проведенні внутрішнього реформування усіх галузей життєдіяльності держави, внаслідок чого значно покращиться життя українців. Першочерговими реформами, передбаченими Угодою про асоціацію, стали такі:

- Конституційна реформа (вбачалося застосування інклюзивного та представницького процесу шляхом проведення активної консультативної діяльності із залученням громадянського суспільства, у відповідності до рекомендацій Венеціанської комісії, охоплюючи зміну чинного законодавства щодо децентралізації влади та судової системи).

- Виборча реформа (передбачається вжиття заходів щодо гармонізації законодавства, яке регулює виборчий процес, роблячи його уніфікованим та реформуючи систему фінансування політичних партій, включаючи державне фінансування. Такі заходи вживаються згідно з рекомендаціями ОБСЄ/БДПІ, ГРЕКО та Венеціанської комісії; першочерговими були завдання із перегляду законодавства, норми якого регулюють місцеві вибори).

- Запобігання та боротьба з корупцією (передбачалося демонстрація значного прогресу у боротьбі з корупцією, розробивши та реалізувавши комплексний пакет антикорупційного законодавства; створення та забезпечення функціонування органів НАБУ та НАЗК).

- Судова реформа (у результаті тісної співпраці з Радою Європи/Венеціанською комісією передбачалося розроблення та прийняття Стратегії судової реформи, а також деталізованого та всеохоплюючого плану імплементації).

- Реформа в сфері державного управління (передбачала проведення комплексного реформування системи державного управління, в основі чого покладено європейські принципи державного управління).

Аналізуючи проведену роботу внаслідок вказаних реформ, зазначимо, що на сьогодні завдяки децентралізації влади громадяни отримали можливість вирішувати питання місцевого рівня на місцях; місцеві бюджети формуються з податків місцевого рівня; можливість використовувати місцевий бюджет на місцеві потреби. Судова реформа дещо пригальмована через тривалу відсутність функціонування Конституційного Суду. Органи НАБУ та НАЗК хоча і запрацювали, проте, суспільство виказує незадоволеність їхньою діяльністю, адже корупція в Україні не зменшилася, а навпаки, з початку війни, лише набрала обертів, що дискредитує українську владу зокрема та суспільство загалом.

Позитивними аспектами укладеної Угоди про асоціацію слід назвати такі як:

- Запровадження безвізового режиму з ЄС;
- Створення сучасних Центрів надання адміністративних послуг;
- Створення державних сервісів, які надають можливість отримання адміністративних послуг без черг через додаток Дія;
- Будівництво доріг у відповідності до міжнародних стандартів та стандартів ЄС.

Перелічені аспекти є практичними вигодами для кожного члена нашого суспільства, це означає життя з використанням нових, високих стандартів. Завдяки Євроінтеграції студенти отримали можливість навчатися у європейських навчальних закладах; підприємці – створювати нові форми бізнесу, використовуючи новітні технології та можливість співпраці із зарубіжними партнерами, а також реалізовувати товари на ринку країн-членів ЄС. Дотримуючись європейських стандартів у виробництві товарів, продукція стала безпечною для споживачів [6].

Переваги для українських виробників завдяки Євроінтеграції вбачаються в отриманні спрощеного доступу до ринку ЄС, адже він є одним із найбільших ринків світу. До початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 р. українські виробники аграрного сектору стали одними з лідерів експорту до ЄС. Проте, за час війни відбулося багато перетворень у житті українців. Деякі напрямки співпраці із ЄС зазнали кардинальних змін. Але безцінною допомогою стала протягнута рука допомоги ЄС для біженців, яким вже два роки поспіль надають житло, роботу, соціальну допомогу та інші блага. Вагому фінансову гуманітарну допомогу ЄС надає для України для підтримки людей, які постраждали від війни. У клініках ЄС перебувають на лікуванні військові, яким надається медична та психологічна допомога, здійснюється протезування. Але найголовнішою допомогою зараз є допомога у вигляді зброї, що так необхідно українському війську для захисту територіальної цілісності та захисту мирних жителів України.

Сьогодні риторика лідерів європейських держав кардинально змінилася у порівнянні з довоєнною. Більшість країн ЄС підтримують Україну у її боротьбі проти ворога та бажають бачити у своєму складі. Натомість Україна довела усьому світу, що бути членом ЄС та НАТО – залишається її стратегічною ціллю. Сподіваємося, що терміни вступу до ЄС скоротяться та Україну приймуть у члени ЄС якнайближчим часом.

Список використаних джерел

1. Європейська інтеграція. Відносини Україна-ЄС. Історія відносин Україна-ЄС. URL: https://i-lug.gov.ua/external_relations/euro-integration-element/vidnosini-ukraina-%E2%80%93-es (дата звернення: 15.02.2024).

2. Україна не підписала Угоду про асоціацію з ЄС. BBC News Україна: веб-сайт. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2013/11/131129_ukraine_eu_assignment_ek (дата звернення: 16.02.2024).

3. Віднянський С. Україна — Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвід. зб. наук. пр. 2022. Вип. 31. С. 10-37.

4. Білик Д. Україна підписала угоду про асоціацію з Євросоюзом. У фокусі: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8E-%D0%B7-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%BE%D0%BC/a-17741043> (дата звернення: 17.02.2024).

5. Кузьо М., Хорольський Р., Черніков Д. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. Київ: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив». 2015. 38 с.

6. Про євроінтеграцію простими словами. Державна регуляторна служба України: офіційний сайт. URL: <https://www.drs.gov.ua/yevrointegratsiya/pro-yevrointegratsiyu-prostymy-slovamy/> (дата звернення: 19.02.2024).

Бученко Владислав

3 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні економічні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Татаренко Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук, професор,

професор кафедри міжнародних економічних

відносин і бізнесу

Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТІЯ ТИСКУ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ

Для сучасного етапу глобалізації все ще характерна наявність конфліктів і війн, які потребують застосування інноваційних способів дипломатичного вирішення. Проте, серед низки інструментів дипломатичного кейсу все ще залишаються старі, перевірені часом, до яких належать і політичні та економічні санкції. Вони передбачають застосування мирних, невоєнних примусових заходів: використовуються як засоби тиску однієї держави або групи держав на іншу державу з метою змусити уряд цієї держави піти на поступки, або скорегувати зовнішню політику, яка несе в собі загрозу конфлікту.

Приклади застосування такого невоєнного тиску відомі ще зі стародавніх часів [1, с. 11] і протягом тисячоліть залишалось частиною дипломатії багатьох держав для запобігання та вирішення конфліктів, які виникають з тих чи інших причин, найчастіше економічних. Їхньою неодмінною і провідною складовою з точки зору міжнародних відносин є економічні санкції, які є способом економічного тиску на політики держав. Інколи він набагато ефективніший військового [3], оскільки часто самі війни переслідують економічні цілі – переділ територій і світових ресурсів.

Вивчення досвіду ефективності, чи причин неефективності застосування економічних санкцій – це проблема, що перебуває в центрі уваги сучасних експертів і дипломатів і особливо загострилась в контексті війни, розв'язаної РФ проти України. Зокрема, це досвід Європейського

Союзу, який вводив санкції щодо Кореїської Народно-Демократичної Республіки, Афганістану, Куби, і тепер РФ [6]. Вперше він ввів санкційні заходи проти КНДР в 2006 році у зв'язку з розгортанням країною ядерних та ракетних програм, що стало серйозною загрозою глобальному миру та безпеці [5]. Наразі економічна санкційна політика застосовується проти РФ з метою припинення російської агресії проти України. Серед країн ЄС засудили російську агресію першими були Польща, Велика Британія [3], що почали застосовувати економічні санкції ще у 2014 році після російської анексії Криму. Надалі це стало спільною політикою багатьох європейських держав. Початок дипломатичного тиску на РФ стало у 2014 році позачергове засідання Ради закордонних справ ЄС щодо ситуації в Україні, яка засудила “порушення суверенітету та територіальної цілісності України актами агресії російських збройних сил, а також дозвіл, наданий Радою Федерації Росії 1 березня на використання російських збройних сил на території України”. Починаючи з 2022 року відбувалося постійне розширення санкцій. Європейський Союз вже застосував проти РФ 12 пакетів санкцій (рис. 1), створюючи тим самим загрози розвитку економіці агресора, всебічно послаблюючи її, обірвавши традиційні економічні зв'язки і мобільність її політичних та економічних лідерів з метою зупинити агресію.

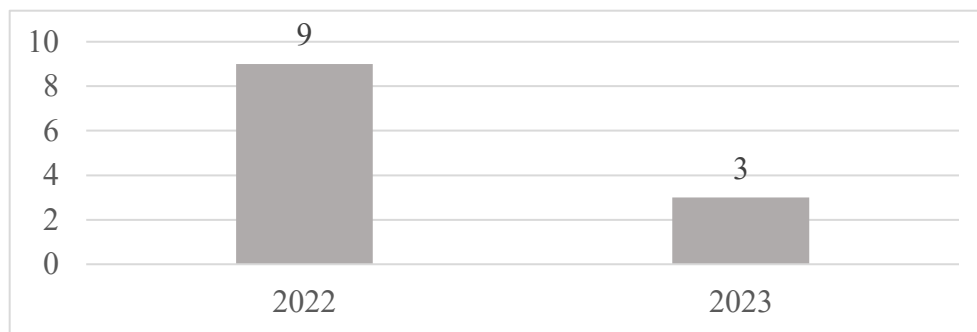

Рис. 1. Кількість санкційних пакетів, прийнятих ЄС проти РФ у 2022-2023 рр.

Примітка. Побудовано автором за даними Європейської Ради

Останній пакет економічних та індивідуальних обмежень був застосований також і щодо Білорусі – військового і економічного сателіта РФ, а також проти Ірану, який виробляє і постачає зброю (зокрема, безпілотники) агресору [5]. Це відбувається на тлі того, що після початку повномасштабного вторгнення підтримка з боку держав-партнерів України розширилася, обсяги наданої допомоги у військовому, гуманітарному, економічному та інших проявах зростають.

Економічні санкції досягають своєї цілі. До прикладу, можна порівняти дані щодо доходів РФ від експорту нафти до початку повномасштабного вторгнення та після введення економічних санкцій [5].

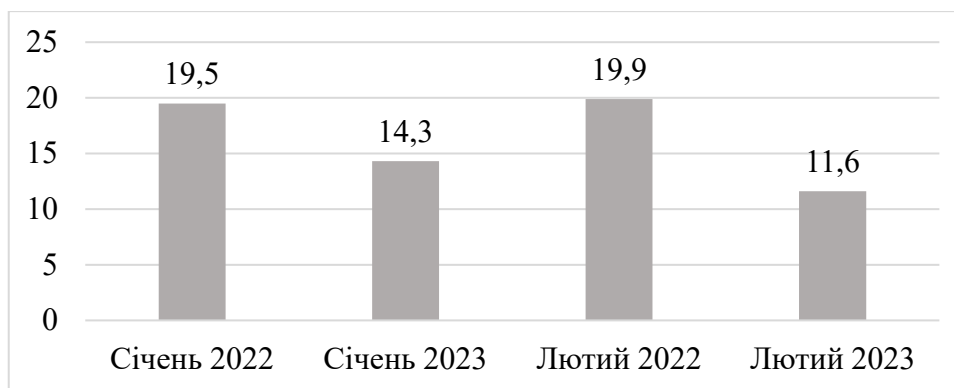

Рис. 2. Доходи економіки рф від експорту нафти (млрд. дол. США)

Примітка. Побудовано автором за даними Міністерства фінансів США

Порівнюючи зазначені дані, можна сказати, що у січні 2023 року дохід Російської Федерації від експорту нафти, порівняно з січнем 2022 року знизився приблизно на 27%, а у лютому 2023 показник впав приблизно на 42%, порівняно з тим самим місяцем 2022 року.

Проте, на жаль, не всі держави підтримують застосування санкційної політики проти агресора. Деякі з них з політичних міркувань не підтримують санкції, а інші користуються наслідками руйнування традиційних зв'язків і використовують ситуацію для досягнення власних економічних та інших цілей. Завдяки такій політиці частини країн світу значно знижується ефективність застосування санкцій, впроваджуваних західними країнами проти РФ. При цьому, слід усвідомлювати, що країни, які вдаються до санкційної дипломатії несуть серйозні економічні втрати, переслідуючи кінцеву мету – мирного врегулювання воєнного конфлікту.

Водночас, РФ знаходить обхідні шляхи, щоб уникнути негативних наслідків застосування економічних санкцій. Зокрема, використовуючи методи паралельного імпорту-експорту та залучаючи до кола економічних партнерів країни, економічні зв'язки з якими раніше були незначними. Завдяки цьому їй вдається підтримувати свою економіку в задовільному стані, а інколи навіть нарощувати її доходи.

Так, не зважаючи на обмеження, що були накладені на РФ, вона продовжує вести свою торговельну діяльність з цілою низкою країн. З 2016 року частка продажів озброєння та військової техніки з росії складала приблизно 20%. Найбільшими торговельними партнерами у цій сфері були: Алжир, Китай, Єгипет та інші. Німецький холдинг Letter One інвестував у систему хімічних підприємства BASF та Wintershall. Після завершення проектів, у Німеччині 22 лютого 2022 році заявили про стурбованість щодо порушення експорту хімікатів до рф [2, с.80-85]. Після введення обмеження цін та транспортування нафти, санкцій, застосованих проти торгівлі російським газом, РФ продовжує вести торгівлю та розвивати економічні відносини з Індією, Китаєм, ОАЕ, Туреччиною [4, с. 204-205].

Висновки.

Економічні санкції – комерційні та фінансові обмеження, які застосовуються проти держави, групи чи особи з метою запобігання, або припинення конфліктів, що виникають між державами, як важливий інструментом дипломатії тиску, ефективні лише у разі, коли їх дотримуються всі держави і всі економічні суб'єкти. В разі, коли частина держав не приєднується до санкцій, санкції починають відігравати роль перерозподільвача потоків капіталів, товарів, ресурсів.

На підставі аналітичних даних, можна стверджувати, що санкції спричиняють тиск на політику держав, проти яких вони застосовуються, але лише у разі, коли вони економічно ефективні.

Використовуючи методи паралельного імпорту та експорту, залучаючи до кола економічних партнерів країни, економічні зв'язки з якими раніше були незначними, підсанкційним країнам часто вдається підтримувати свою економіку в задовільному стані, а інколи навіть нарощувати її доходи.

Слід також усвідомлювати, що країни, які вдаються до санкційної дипломатії, переслідуючи кінцеву мету – мирного врегулювання воєнного конфлікту, несуть серйозні економічні втрати.

Список використаних джерел

1. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика : [монографія] Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – 412 с
2. Бегма В., Шемаєв В., Радов Д., Онофрійчук А., Онофрійчук В., Толоч П. Вплив міжнародних санкцій на виробничі та експортні можливості військово-промислового комплексу Російської Федерації. *Journal of Scientific Paper Social Development and Security*. Vol. 12, № 6, 2020
3. Anna Menshenina. Economic sanctions as a foreign policy tool in the light of Russia's war against Ukraine. URL: <https://sj.edu.edu.ua/index.php/pnsdp/article/view/1291/1059>
4. Benjamin Hilgenstock, Elina Ribakova and Guntram B. Wolff. Toughening Financial Sanctions on Russia. *Intereconomics: Review of European Economic Policy*. Vol. 58, №4, 2023.
5. The website of the European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/>
6. The website of the U.S. Department of the Treasury. URL: <https://home.treasury.gov/>

Ганусовська Ірина Дмитрівна

4 курс, здобувачка ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ВІДНОСИНИ У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Процес встановлення дипломатичних відносин між Україною та Японією виявився довгим та складним, але сьогодні Японію визнають не тільки як союзника, але й одного з найближчих друзів України в Азії. Країна активно підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, особливо у контексті російської агресії. Між основними політичними партіями Японії існує консенсус щодо України, а більшість громадян країни переконані, що росія має понести відповідальність за свої військові дії проти України.

Відправною точкою сучасних українсько-японських відносин можна вважати 28 грудня 1991 р., коли Японія визнала незалежність України. Січень 1992 р. вважається датою початку дипломатичних відносин, а вже через рік було відкрито Посольство Японії в Україні. Посольство України в Японії відкрилося у вересні 1994 р. [1]. Починаючи із січня 2011 р. Україна та Японія позиціонують двосторонні відносини на рівні глобального партнерства, яке охоплює взаємодію з широкого кола міжнародних питань.

Офіційний Токіо підтримує Україну в її прагненні зберегти незалежність, цілісність країни та різко засуджує політику агресії, яку здійснює російська федерація. Це є фундаментальним принципом, якого Японія принципово дотримується і який не підлягає перегляду [1].

Тож з 2014 р. почалася активізація українсько-японських відносин, про що свідчить надання в квітні урядом Японії Україні гранту в розмірі 500 тис. євро для Спеціальної моніторингової місії; окрім цього, зустріч в рамках «Саміту Японія-Україна», під час якого міністри закордонних справ обговорили питання залучення японських інвестицій до української економіки; також під час проведення зустрічі у форматі «G7» 17 липня 2014 р. представники країн висловили співчуття щодо збитого літака Малайзійських авіаліній на території України, висловили занепокоєння щодо політики російської федерації, яку вона проводила щодо України, та наклали санкції [3].

У 2015 р. було підписано Угоду про залучення японських інвестицій до української економіки [4]; 2016 рік відзначився візитом Президента України Петра Порошенка до Японії, під час якого представники країн обговорили поглиблення дружніх міждержавних взаємин [5]. 2018 рік не відзначився значною активністю у відносинах між країнами, проте, важливо виділити послідовну політику японського уряду із засудження російської агресії проти України. Так у листопаді 2018 р. під час зустрічі в форматі «G7» представники країн, в тому числі й Японія, висловили занепокоєння щодо дій росії в Керченській протоці та наголосили на звільненні українських полонених та дотриманні норм міжнародного права [6]. А ось 2019 р. все ж таки змінив хід подій у відносинах України з Японією. По-перше, липень 2019 р. – зустріч Президента України Володимира Зеленського з власником Viber. Хіросі Мікітані. Мікітані похвалив ініціативу Володимира Зеленського «Держава в смартфоні» та висловив готовність співпрацювати в цьому напрямку [17]; окрім цього у вересні було проведено зустріч міністра оборони України Андрія Загородюка з Генеральним директором з міжнародних питань Міністерства оборони Японії Хідео Сузукі. Під час зустрічі сторони наголосили на необхідності продовження та розширення співпраці між оборонними відомствами обох країн [1].

Події 2020 р., а саме падіння українського літака над Тегераном, неабияк сколихнуло міжнародну спільноту. Велика кількість країн, в тому числі й Японія, висловили свої співчуття сім'ям загиблих; окрім цього, 15 лютого в рамках Мюнхенської конференції з безпеки міністр оборони України Андрій Загороднюк зустрівся з міністром оборони Японії Таро Коно. Сторони обговорили перспективні напрямки співпраці, а саме: можливість співпраці в сфері кібербезпеки, обмін досвідом, участь у спільних навчаннях а також співпрацю в галузі високотехнологічних проектів та оцифрування [8]. У 2021 р. українсько-японські відносини не відрізнялися особливими подіями. Проте, з 2022 р. уряд Японії розпочав активно підтримувати Україну в боротьбі за незалежність, надаючи значну допомогу. Ця допомога включала фінансову підтримку, постачання військового обладнання, медичних матеріалів та обладнання. У березні 2022 р. у Токіо було відкрито консульський пункт для українських біженців під керівництвом губернатора Юріко Койке. Цей пункт надає консультації українською, російською, англійською та спрощеною японською мовами. Щодо сфери інвестицій, важливо зазначити, що в 2015 році відбулося підписання Угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій між Україною та Японією. Що стосується прямих інвестицій з Японії, то відповідно до даних Національного бюро статистики станом на кінець 2019 р. було задіяно 139 мільйонів доларів [8]. Крім того, динаміку економічних відносин можемо простежити також, проаналізувавши показники торгівлі Японії з Україною. Так, відповідно до звітів Міністерства фінансів та торгівлі у 2018 р. експорт становив 231.87 млн. доларів [8], а імпорт – 737.43 млн. доларів [8]. Основними напрямками розвитку економічної співпраці також є експорт Японією автомобілів, машин та обладнання, електричного та електронного обладнання, оптичного обладнання. Розвиткові взаємної торгівлі сприяє Координаційна рада з економічного співробітництва з Японією та Комітет з ділового співробітництва з Україною Японської федерації бізнесу «Кейданрен» [8].

У 2024 р. українсько-японські відносини отримали додатковий імпульс завдяки фінансовій допомозі від уряду Японії. Пряма бюджетна підтримка цього року склала 436 млн

доларів США, з них приблизно 140 млн доларів США виділено на гранти. В сфері культурного обміну активно діє агітаційна та рекламна діяльність посольств обох країн, а також відбуваються обміни в галузі освіти. Значний внесок у розвиток співпраці мають також міста-побратими: Кіото і Київ, Йокогама і Одеса [1].

Сучасна взаємодія між Україною та Японією базується на спільних цінностях та викликах, що стоять перед обома країнами. Поглиблення партнерства зумовлене не лише підтримкою суверенітету України з боку Японії, а й зростанням обоюсторонньої зацікавленості у взаємодії в культурній та економічній сферах. Для максимального використання цих можливостей Україні та Японії важливо активізувати політичний діалог на всіх рівнях, сприяти вільній торгівлі та інвестиціям, а також підтримувати обмін культурними цінностями та ідеями. Розвиток українсько-японських відносин відповідає інтересам обох країн і сприятиме спільному процвітанню.

Тож починаючи з 1991 р. українсько-японське політичне та економічне співробітництво розвивалось в кількох напрямках і форматах, найважливішими з яких стали: візити на рівні глав держав й урядів; міжпарламентська кооперація; візити на рівні керівників зовнішньополітичних відомств; співробітництво в міжнародних організаціях та регіональних інститутах, що зрештою призвело до інтенсифікації співпраці в усіх сферах взаємодії України й Японії.

Список використаних джерел

1. Посольство України в Японії. <https://japan.mfa.gov.ua/ukrayina-yaponiya/ukrayinsko-yaponski-vidnosini>
2. G-7 Leaders Statement on Ukraine. 2014. URL: https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_000378.html.
3. Japan cabinet approves defense white paper 2015. 2015. URL: http://www.chinadaily.com.cn/world/2015-07/21/content_21369498.htm.
4. Rinna Anthony V.. Two years after Crimea, are Japan-Ukraine ties weakening? 2016. URL: <https://www.eastasiaforum.org/2016/04/02/twoyears-after-crimea-are-japan-ukraine-ties-weakening/>.
5. G7 foreign ministers' statement on recent events near the Kerch Strait. 2018. URL: https://www.mofa.go.jp/pc/page3e_000967.html.
6. A meeting of the Ministers of Defense of Ukraine and Japan took place in the fields of the Munich Security Conference. 2020. URL: <http://www.mil.gov.ua/en/news/2020/02/15/a-meeting-of-the-ministers-of-defense-of-ukraine-and-japan-took-place-in-the-fields-of-the-munich-security-conference/>.
7. Krasnikov D. Japan excited about future of Ukraine's tech industry. 2019. URL: <https://www.kyivpost.com/business/japan-excited-about-future-of-ukraines-tech-industry.html?cn-reloaded=1>.

Демченко Руслан Михайлович

здобувач ОС PhD, ОНП «Зовнішня політика» кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ КІБЕРБЕЗПЕКИ ТА КІБЕРЗАХИСТУ

У ХХІ столітті питання кібербезпеки (cybersecurity) та кіберзахисту (cyberdefense) виступають невід'ємною складовою формування зовнішньополітичного курсу держави, розвитку

її взаємодій з іншими учасниками світової політики. З цього приводу як урядовці, так і приватні експерти з питань кібербезпеки дедалі активніше шукають інструменти та алгоритми її гарантування, які все частіше стають предметом дипломатичних взаємодій.

У свою чергу активізація дій з ведення кібершпигунства і кібератак, поширення «цифрового авторитаризму», ведення як прихованих, так і відкритих інформаційних війн у міжнародному політичному та інформаційному просторах, стають інтегруючим комплексом проблем і викликів для трансатлантичної спільноти держав, серед яких актуальною як ніколи раніше видається необхідність тісної взаємодії саме між Сполученими Штатами Америки та Україною.

В умовах нових інформаційних викликів глобального та регіонального рівнів перед обома сторонами постають складні завдання у досягненні спільного розуміння норм що регулюють кіберактивність у мирний та воєнний час; розробки і впровадження принципів, згідно з якими держави мають спільно захищати цивільну критичну інфраструктуру одна одної, вироблення спільних позицій щодо упередження та нейтралізації кібератак з боку зловмисників у кіберпросторі, застосування каральних заходів (у вигляді санкцій, публічного осуду чи судового переслідування) щодо відповідних порушників інформаційної безпеки.

У цьому відношенні у 2018 році в рамках Національної кіберстратегії США «Ініціатива міжнародного кіберстримування» була впроваджена концепція американської кібердипломатії як цілеспрямованої зовнішньополітичної діяльності, що передбачала стримування дій кіберзлочинців, формування з цією метою «коаліцій [держав] та розробки [спеціалізованих] стратегій з гарантування безпеки і свободи інформаційного простору [3].

Як зазначив у своїй промові (в травні 2020 року) тодішній помічник держсекретаря США Крістофер Форд, Стратегія передбачає спроби побудувати «міжнародну структуру відповідальної поведінки держави в кіберпросторі» та складається з трьох основних компонентів: 1) підтвердження того, що існує міжнародне право застосовується до поведінки держав у кіберпросторі так само, як і в інших потенційних конфліктних середовищах (тобто, що кіберпростір не є беззаконним доменом, де «все дозволено», навіть під час війни); 2) дотримання певних не обов'язкових норм відповідальної поведінки держави в кіберпросторі в мирний час; 3) розробка і впровадження практичних заходів із зміцнення довіри для зменшення ризику ескалацій та конфліктів в кіберпросторі. [2].

Достатньо дієвою американська кібердипломатія виявилася у своїй практичній площині реалізації, що підтвердилося в умовах як початку гібридної війни, так і відкритої повномасштабної агресії Російської Федерації проти України. Зокрема, допомога Україні у виявленні потенційних кіберзагроз і протидії здійсненим кібератакам були важливим аспектом підтримки інформаційних операцій США та обміну розвідданими як до, так і з початком повномасштабної фази російсько-української війни з 24 лютого 2022 року. У 2017 році Сполучені Штати виділили 40 мільйонів доларів на розвиток кіберпотенціалу України [6]. Згодом успішні спільні зусилля сторін з підвищення стійкості мережі (з точки зору апаратного та програмного забезпечення) та можливостей виявлення стали одним із ключових факторів, які обмежили кіберагресію Росії проти України у 2022 році, на відміну від її попередніх атакувальних кампаній. Етап напередодні безпосереднього вторгнення (з кінця січня до початку лютого 2022 року) був відзначений найінтенсивнішими російськими наступальними кіберзусиллями. Серед них DDoS-атаки, націлені на українські оборонні та фінансові установи, медіа та комунікаційний сектор, а також енергетичну інфраструктуру. 23 лютого 2022 року, російському хакерському підрозділу Sandworm вдалося уразити кілька сотень українських державних комп'ютерів шкідливим програмним забезпеченням (утім, вони були відновлені за кілька годин) і порушити українським військовим систему супутникового зв'язку. Разом з тим, саме завдяки спільним українсько-американським підготовчим зусиллям, що були проведені на початку 2022 року, Україна

отримала резервну систему, на яку можна було перейти у разі нанесення руйнівних ударів. Крім того, на попередніх та ранніх етапах повномасштабної війни (грудень 2021 року – березень 2022 року) передові операції Кіберкомандування США сприймалися як значний поштовх у виявленні російського проникнення в українські мережі, а також сприяння активним спробам протидіяти російським кібернаступам. 40 американських офіцерів, направлених в Україну, склали одну з найбільших місій США за кордоном, яка, за словами генерала Накасоне, поєднувала як оборонну, так і наступальну діяльність [1].

У липні 2022 року між Агентством США з кібербезпеки та безпеки інфраструктури (CISA) та Українською державною службою спеціального зв'язку і захисту інформації України (УДССЗІ) було підписано Меморандум про співпрацю для зміцнення та просування спільних пріоритетів у галузі кібербезпеки. Документ заклав підвалини для розширення вже існуючих відносини CISA з Урядом України зокрема у таких напрямках, як: 1) обмін інформацією та передовим досвідом щодо кіберінцидентів; 2) технічні обміни з питань безпеки критичної інфраструктури; 3) спільні навчання у галузі кібербезпеки [5].

Підготовка України до протидії російським кібернаступам виявила помітний вектор перетину між інформаційними операціями та кіберкампаніями. Встановлено, що відстеження російського дискурсу та наративів у публічних ЗМІ допомогло українцям ідентифікувати об'єкти, які, швидше за все, будуть цілями кібернаступів – згодом вони були перевірені на слабкі місця та посилені, завдяки чому частина енергетичної інфраструктури була убезпечена від кіберзагроз та уражень.

Протягом більшої частини 2022 року різні урядові установи США продовжували ділитися розвідданими про загрози зі своїми українськими колегами. Наприкінці лютого 2022 року Агентство з кібербезпеки та безпеки інфраструктури (CISA) оприлюднило вказівки щодо нейтралізації шкідливого програмного забезпечення, націленого на українські організації. Подібним чином у липні 2022 року Кібернаціональна місія оприлюднила новий набір індикаторів загроз. ФБР постійно проводило брифінги з українськими колегами, зокрема, ділилося передовим досвідом у виявленні загроз. Крім інших зусиль із підвищення стійкості та потенціалу, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) також допомогло споряджати Україну необхідним обладнанням.

Ще одним ключовим фактором кіберстійкості України стала безпрецедентна та успішна співпраця з приватним сектором. ІТ-сектор США (наприклад, Amazon, Google, Microsoft та інші) відіграв провідну роль у впровадженні та масштабуванні багатьох превентивних заходів, надаючи свої послуги безкоштовно. Одним із важливих кроків у забезпеченні безперервності багато експертів назвали міграцію державних даних на хмарні сервери за межі України на початку лютого 2022 року. У ході російського повномасштабного вторгнення аналіз перехопленого шкідливого програмного забезпечення, безперервне оновлення інформації про загрози, автоматизований захист мережі та додатковий захист користувачів і цілей із високим ризиком ураження були одними з ключових внесків приватного сектора в кібербезпеку, які сприяли стійкості України в цілому.

Крім того, з травня 2022 року з'явилося кілька пов'язаних громадських ініціатив, як-от North Atlantic Fellas Organization (NAFO) і Saint-Javelin. Дедалі більше користувачів Twitter на чолі з ветеранами США почали самоорганізовуватися, щоб протистояти інформаційним кампаніям Росії, використовуючи при цьому криптовалюту-мем Shiba Inu для збору коштів для бійців в Україні [4]. Ці кампанії були широко оцінені як успішні інформаційні кампанії, відомі кількома гучними онлайн-дискредитаціями російських чиновників і збором значних пожертвувань. Утім, така активність переважно на західних онлайн-платформах все ж була обмежена в охопленні широкої аудиторії і особливо аудиторії, що чутлива до проросійських нарративів.

Сьогодні в концептуальному і практичному плані політика і дипломатія США у галузі кібербезпеки ґрунтуються на реалізації трьох ключових завдань, а саме:

1) формування коаліції союзників і друзів навколо концепції Інтернет-мережі як «захищеної комунікативної платформи». Відповідний альянс має представляти учасників, які сприяють надійному потоку даних і прозорим міжнародним інформаційним стандартам. У цьому напрямі Сполучені Штати розвивають співпрацю з союзниками та партнерами, щоб розробити міжнародні правила та угоди, які регулюють збір, використання, захист, зберігання та обмін даними між державним і приватним секторами. Завданням відповідної коаліції довірених держав виступає формування та запуск роботи Міжнародного центру боротьби з кіберзлочинністю, підтримка розвитку економік, досягнення технологічних інновацій у секторах, що є критичними для наступальних і оборонних кібероперацій.

2) нарощування послідовного, цілеспрямованого і системного дипломатичного й економічного тиску на кіберзлочинців шляхом розробки і впровадження загальнокоаліційних механізмів і практик з розкриття вразливостей інформаційних систем і простору держав-союзниць, а також їх оперативної нейтралізації. США докладають зусиль з досягнення угод про цифрову торгівлю з європейськими державами-партнерами, працюють над виробленням спільної політики цифрової конфіденційності, яка сумісна із Загальним регламентом захисту даних Європи (GDPR), ведеться робота над розв'язанням проблеми передачі інформаційних даних між США та ЄС.

3) забезпечення прозорості та справедливої цифрової конкуренції, яка має стати основним пріоритетом у стратегіях національної безпеки держав-союзниць. З цією метою дипломатичні зусилля США спрямовані на запровадження цілеспрямованих програм кібердопомоги та підтримки інформаційної інфраструктури, співпрацю із союзниками та партнерами над забезпеченням спільних технологічних переваг, упровадження міжнародно-правових норм проти деструктивних атак на виборчу та фінансову системи демократичних держав світу, притягнення кіберзлочинців у тому числі й держав до відповідальності за зловмисну діяльність, що походить з їхніх територій, розширення досвіду і потенціалу зовнішньої кіберполітики і дипломатії в цілому.

Таким чином, з огляду на вищевикреслені напрями взаємодій, перед Україною у найближчій та середньостроковій перспективі, на наш погляд, постає низка ключових завдань стратегічної ваги, а саме необхідність: 1) подальшої розбудови інституційного виміру, як і зміцнення нормативно-правової бази співробітництва із США; 2) заохочення та стимулювання науково-технічного співробітництва сторін; 3) поглиблення взаємодій на рівні безпекових та розвідувальних структур двох держав.

Список використаних джерел:

1. Corera G. Inside a US military cyber team's defence of Ukraine. *BBC*. October 30, 2022. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-63328398> (дата звернення: 20.02.2024).

2. Ford Ch. Cyberspace Security Diplomacy: Deterring Aggression in Turing's Monument. *Foreign Service Institute*. May 13, 2020. URL: <https://2017-2021.state.gov/cyberspace-security-diplomacy-deterring-aggression-in-turings-monument/> (дата звернення: 20.02.2024).

3. National Cyber Strategy of the United States of America. September 21, 2018. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2018/09/National-Cyber-Strategy.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).

4. Taylor, A. With NAFO, Ukraine turns the trolls on Russia. *Washington Post*. September 1, 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/09/01/nafo-ukraine-russia/> (дата звернення: 21.02.2024).

5. United States and Ukraine Expand Cooperation on Cybersecurity. *The U.S. Cybersecurity and Infrastructure Security Agency*. July 27, 2022. URL: <https://www.cisa.gov/news-events/news/united-states-and-ukraine-expand-cooperation-cybersecurity> (дата звернення: 21.02.2024).

6. U.S. Support for Connectivity and Cybersecurity in Ukraine Fact Sheet. Office of the Spokesperson. An official website of the United States Government. May 10, 2022. URL: <https://www.state.gov/u-s-support-for-connectivity-and-cybersecurity-in-ukraine/> (дата звернення: 22.02.2024).

Єршов Антон

аспірант кафедри міжнародних економічних
відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах сьогодення, завдання енергетичної дипломатії в публічному дискурсі майже зводиться до одного питання – безпеки енергопостачання: природного газу, ядерного палива, вугілля. Проте залучення іноземних інвестицій, просування бізнес-інтересів, нейтралізація загроз, розвиток нових платформ для міжнародної співпраці також є одними з ключових завдань нашої зовнішньої енергетичної політики [1].

Тривала боротьба українського народу за свою незалежність, суверенітет і саме існування наближається до семисотденної межі. Незважаючи на великі втрати, руйнування та постійні обстріли, Україна продовжує залишатися символом непокори, прикладом справжньої свободи та мужності, важливим актором на міжнародній арені, надійним партнером для своїх союзників та центром уваги серед геополітичних експертів та медійних кола.

Україна не тільки відстоює своє право на існування, але й робить вагомий внесок у міжнародний порядок денний, створюючи низку прецедентів для світу: у військовій спроможності, через свою довготривалу оборону та героїчні подвиги своїх збройних сил, які розвіяли міф про те, що росія має «другу найкращу армію» у світі; в економічній сфері через свою стійкість і високий рівень адаптивності та здатності до зростання; в енергетиці – шляхом протидії фізичним загрозам для ядерних реакторів, виживання з відключеннями електроенергії та руйнування російської монополії у виробництві спеціальних видів ядерного палива; а в геополітичному – у вигляді єдності демократичного світу в боротьбі проти спільного агресора, який намагається впливати на світовий порядок і внутрішню політику інших країн за допомогою терору, шантажу, підкупу та дезінформації [2].

Водночас, ця війна створила й негативні прецеденти, такі як перша в історії атака на мирні ядерні об'єкти, включно з окупацією атомної електростанції однієї з держав-учасниць Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) іншою державою-учасницею; провокування масштабної техногенної катастрофи в Європі з руйнуванням Каховської ГЕС; і використання росією українських енергетичних об'єктів та інфраструктури як інструментів для нанесення гуманітарної шкоди, як мішеней для ракет і безпілотників, як сховищ для зброї та вибухівки, а також як баз для військового персоналу та обладнання. З багатьох міжнародних прецедентів, створених війною, зловмисне використання росією енергетичної та ядерної безпеки викликає тривогу щодо того, наскільки потужною зброєю може бути енергія [3].

Війна росії проти України спричинила історичні зміни в енергетичному секторі, що призвело до нестабільності цін на енергоносії, потрясінь пропозиції, проблем безпеки та

економічної невизначеності. Імпорт російського викопного палива став політично токсичним для більшості його споживачів, що призвело до того, що демократичний світ раптово потребує пошуку нових ланцюжків постачання та інших способів задоволення своїх енергетичних потреб. Одним із перших заходів, яких країни вжили, щоб відмовитися від поставок енергоресурсів з Росії, було прискорення темпів переходу енергії до низьковуглецевих або безвуглецевих джерел і технологій, зробивши декарбонізацію центральною темою геополітичних дебатів.

Таким чином, боротьба України та її союзників розширилася від боротьби за територію та незалежність до протистояння диктатурі викопного палива в усьому світі. Тому основне завдання, над яким сьогодні працює Україна з міжнародними партнерами, – це спільне розроблення моделі глобальної енергетичної стійкості, яка унеможливить у майбутньому випадки порушення енергетичної та ядерної безпеки та використання енергетики як геополітичного інструменту впливу або військового знаряддя війни. Це завдання є ключовим елементом формули миру - плану припинення війни, яку президент України Володимир Зеленський представив спочатку на саміті «Великої двадцятки» у листопаді 2022 року, а потім на Генеральній асамблеї ООН у вересні політики [1].

Серед десяти пунктів формули відновлення миру два присвячені енергетиці, підкреслюючи її критичну важливість для процесу. Вони стосуються необхідності гарантувати енергетичну безпеку та радіаційну та ядерну безпеку, оскільки їх відсутність має багаторазовий дестабілізуючий ефект. Без цих гарантій ризик глобальної продовольчої та кліматичної безпеки стане ще більшим, здатність Росії чинити тиск на прийняття політичних і геополітичних рішень і маніпулювати громадською думкою за допомогою ядерного шантажу зростає.

Зараз Україна має можливість повністю перебудувати енергосистему та країну в цілому, вивести на новий рівень енергетичну та ядерну безпеку, започаткувати процес зміцнення міжнародних гарантій безпеки. Досвід України у відбудові за принципами формули миру стане цінним надбанням для європейської та світової енергетичної політики. Формула миру, запропонована Україною, необхідна не лише для припинення війни та гарантування миру в Україні, а й для універсального комплексу заходів для припинення інших війн і збройних конфліктів на планеті та подолання глобальних проблем. Тому формула базується на міжнародній співпраці та координації зусиль, зокрема, щодо розробки механізмів реагування на випадки енергетичного примусу та шантажу. Країни, які дотримуються принципів демократії, мають узгодити ці механізми та вимоги щодо виключення з міжнародних процесів держави-агресора, яка порушує міжнародне право та цінності сталого розвитку та кліматичної безпеки. Відповідальність за агресію проти енергетичної та кліматичної безпеки також має стати діючою частиною міжнародного права у формі відповідного відшкодування, наприклад, за викиди парникових газів, спричинені збройними діями [4].

Відбудова енергетичного сектору України відповідно до найкращих світових практик сталого розвитку та декарбонізації допоможе остаточно подолати паливо диктатури викопного палива та зміцнити нову енергетичну модель світу. Важливим кроком на шляху до цього буде, зокрема, приєднання України до енергетичних регіонів Європейського Союзу (ЄС) як свого роду швидка відповідь на енергетичні кризи та дефіцит в Європі, розвиток мережі інтерконекторів для ефективного транскордонного обміну електроенергією, а також доступ України до регіональних кластерів газової безпеки в Центральній та Південно-Східній Європі.

Напади на енергетичну інфраструктуру та окупація енергетичної інфраструктури, які все більше стають нормою сучасної війни, повинні слугувати стимулом для розробки нових міжнародних підходів і стандартів для забезпечення фізичної безпеки таких об'єктів, розвитку міжнародної логістичної інфраструктури та маршрутів для швидкого постачання необхідне

обладнання та запасні частини, розвивати мережі зберігання в безпечних регіонах, зміцнювати міжнародно-правову базу для запобігання ядерним загрозам [5].

Варто зазначити, що Міністром енергетики України Германом Галущенко була проведена зустріч зі спеціальним посланником міністра закордонних справ Італії з питань відбудови та зміцнення стійкості України Давіде Ла Чечилія, під час якої сторони обговорили спільну роботу для відновлення енергосектору у форматі співпраці на рівні G7 та G7+, а також реалізацію проєктів з розвитку відновлюваної енергетики, співпрацю у газовій галузі та децентралізацію генерації в Україні. Важливою темою зустрічі стало завершення підготовки до запуску проєкту «Аварійне відновлення гідроелектростанцій», який дозволить ПрАТ «Укргідроенерго» залучити кредитні кошти (зокрема італійського банку) для постачання і монтажу критично важливого обладнання для Дніпровської та Середньодніпровської ГЕС. Також на зустрічі наголошувалося на можливостях реалізації спільних інфраструктурних проєктів з транспортування природного газу [6].

Таким чином, на сьогодні Україна залишається найбільшою країною Європи з великим потенціалом для інноваційного та технологічного відновлення, а також стає основним постачальником відновлюваної енергії та критичних і рідкоземельних матеріалів. Наша мета – щоб Україна стала енергетичним хабом Європи, що вже підтверджується: наші іноземні партнери використовують українські ПСГ; Україна продовжує експортувати електроенергію до ЄС навіть у розпал війни; та на знак визнання України як одного з ключових партнерів у розвитку водневої галузі ЄС включив нашу країну до числа підписантів комюніке конференції Roadmaps to New Nuclear.

У довгостроковій перспективі Україна прагне стати нетто-експортером доступної та чистої енергії, а також зробити значний внесок у енергетичну безпеку у світі. Ми можемо бути впевнені в цьому, оскільки Україна має одну з найбільших доступних платформ для розвитку інноваційної інфраструктури та проєктів, включаючи індустриальні парки, зелені технології, відновлювану енергетику, водень і технології малих модульних реакторів.

Досвід України у забезпеченні функціонування енергетичної системи під час війни, а також створені нею прецеденти, включаючи першу в історії всеосяжну формулу миру, вже проклали шлях до нової моделі глобальної енергетичної сталості, заснованої на енергетиці та ядерній енергетиці. принципи безпеки, які сприятимуть спільному переходу до чистого, декарбонізованого та, що найважливіше, мирного майбутнього.

Список використаних джерел

1. Волошин Ю.О., Побоченко Л.М. Роль енергетичної дипломатії в енергетичній безпеці світу в умовах російської агресії проти України. The modern world and economic diplomacy: challenges, solutions and recovery of Ukraine: Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Дипломатична академія України, 4 квітня 2023. С.72-76.

2. Побоченко Л.М., Єршов А.В. Особливості енергетичної дипломатії в умовах повномасштабної агресії РФ проти України. Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. К. : НАУ, 2023. С.62-65.

3. Lesya M Pobochenko, Alla V Vashchenko. Prospects of using biofuels and renewable energy sources in the aviation industry. X Авіаційний конгрес "Авіація в ХХІ ст. - безпека в авіації та космічні технології". – Kyiv, Ukraine. – Вересень 28. 2022. – Kyiv. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conference.nau.edu.ua/index.php/Congress/Congress2022/paper/view/8681/7214>.

4. Побоченко Л.М., Єршов А.В. Енергетична проблема в умовах глобальної невизначеності. Матеріали круглого столу з нагоди Дня спротиву окупації Автономної

Республіки Крим та міста Севастополя, 23 лютого 2023 року: тези доп. – К.: НАУ, 2023. – С.113-114.

5. Побоченко Л.М., Татаренко Н.О., Набок І.І., Прокоп'єва А.А. "Energy sector as an object of economic warfare and economic sanctions". «Вчені записки». 2023. № 30 (1), С.171-184. URL: https://drive.google.com/file/d/1pVON1Bz2PCDQmrZLHvk_5BPupF-KIS7x/view.

6. Website of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Open call for ambassadors: <https://mfa.gov.ua/vacancies>.

Захарук Єлизавета Олександрівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри

міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

КІНОІНДУСТРІЯ ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ США

Публічна дипломатія – термін, який немає єдиного узгодженого визначення, проте в широкому розумінні використовується для позначення діяльності держав, спрямованої на встановлення діалогу з іноземною громадськістю. Уряд США роль публічної дипломатії окреслює наступним чином: «посилює національну безпеку шляхом розширення та зміцнення відносин між народом та урядом Сполучених Штатів та громадянами решти світу» [1]. Разом з цим, значну увагу приділяють саме культурній дипломатії, яка, попри відсутність в США спеціальних окремих органів для її здійснення (як, скажімо, British Council в Британії), визначається ними як «основа публічної дипломатії», адже «саме в культурній діяльності найкраще відображено власну національну ідею, а культурна дипломатія може зміцнити нашу національну безпеку непомітними, широкомасштабними та стійкими методами» [4].

Одним із способів обміну ідеями, інформацією та мистецтвом є кіноіндустрія. На початку фільми виявилися чудовим засобом для вивчення різних культур і розуміння різних способів мислення, та поступово їхнє значення зростало. Так, наприклад, під час Другої світової війни американське національне кіно стало інструментом, за допомогою якого кінематографісти відстоювали концепції боротьби за незалежність, демократію. Залучений був навіть Уолт Дісней, який створив кілька пропагандистських мультфільмів для військовослужбовців та громадськості, – за допомогою вже відомих персонажів він зіставляв життя американського солдата та гітлерівської молоді, пояснював важливість інвестування у військові облигації [5].

Врешті-решт, до 1960 р. відносини між урядом і кіноіндустрією стали взаємозалежними, в яких уряд покладався на кіноіндустрію для створення певного іміджу Америки за кордоном, тоді як кіноіндустрія покладалася на уряд для збільшення прибутку через доступ до зовнішніх ринків. Та все ж у післявоєнний період режисери поступово переставали намагатися узгодити свої фільми з інтересами держави, з'явилися нові молоді спеціалісти, які зосереджувалися на сучасних проблемах, таких як безробіття серед демобілізованих солдатів або расизм. Зі зміною потреб і політики зміст голлівудських фільмів і характер втручання уряду в них відповідно змінювалися, проте до кінця холодної війни кіно принаймні перестало розглядатися як частина військової пропаганди [2].

Сьогодні Голлівуд є найбільшим експортером фільмів у світі, поширює американські ідеї та наративи, формує позитивний імідж держави на світовій арені. У часи міжнародної напруги чи

конфлікту кіноіндустрія також може слугувати платформою для передачі конкретних повідомлень або контрнарративів, які підтримують дипломатичні цілі США, включаючи створення фільмів, які висвітлюють спільні цінності з союзниками, спростовують негативні стереотипи або пропонують альтернативні погляди на глобальні проблеми.

Важливим напрямком публічної дипломатії є й міжнародне співробітництво у галузі кіноіндустрії. Актори, режисери, сценаристи та інші фахівці даної сфери, працюючи над спільними міжнародними проєктами, сприяють культурному обміну та створюють унікальні творчі зв'язки. Створення фільмів за історичною тематикою таким чином сприяє глибшому розумінню; проведення зйомок на нових локаціях – їх популяризації; спільне фінансування фільмів дозволяє зменшити ризики та залучити більше ресурсів для створення продукту високої якості. Не останнє місце в даному питанні займають кінофестивалі та кінопремії – вони мають силу «прорекламувати» маловідомих митців з різних куточків світу, а разом з тим й поширити їхні меседжі. Й незважаючи на те, що більшість кінофестивалів позиціонують себе «поза політикою», у значній ступені вони беруть у ній участь, як сталося на престижному «Оскарі» у 2023 р., коли нагороду за найкращий документальний фільм отримали росіяни, а у 2024 р. шанс перемогти у цій самій категорії з'явився в українського фотокореспондента Мстислава Чернова та його стрічки «20 днів у Маріуполі».

Мабуть, також варто підкреслити, що в США немає того механізму державної підтримки кінематографу, який є в європейських країнах. В Америці немає ні квот на іноземні фільми, ні державних субсидій, а підтримка кіноіндустрії через державні та федеральні програми є мінімальною порівняно з державними субсидіями в інших країнах. Однією ж з важливих інституційних структур, що пов'язують уряд Сполучених Штатів та кіноіндустрію, є Американська асоціація кінокомпаній. Асоціація виступає посередником між студіями та урядом, лобіюючи інтереси американської кіноіндустрії в Конгресі та виконавчій владі.

Тож у найскладніші політичні часи мистецтво завжди мало величезну силу об'єднувати людей. У нашому дедалі більш глобалізованому та мінливому суспільстві потреба звертатися до широкої аудиторії різними способами є все більш і більш важливою. Таким чином, культура фактично стає найпотужнішим джерелом м'якої сили, а відповідно одним з найефективніших її інструментів є кіноіндустрія. Вона істотно допомогла американцям у прагненні просувати свою культуру та демократичні цінності й зберегти позитивний імідж могутньої держави.

І хоча на момент виникнення метою кіномистецтва й був простий намір розважити аудиторію, глобальні конфлікти суттєво змінили ситуацію, і тепер кіно стало потужним засобом передачі різноманітних соціальних повідомлень громадськості, а також впливу на політиків і уряди в усьому світі.

Список використаних джерел

1. An official website of the United States government. URL: <https://www.usa.gov/agencies/public-diplomacy-and-public-affairs> (Дата звернення: 23.02.2024)
2. Emma Kateman. Capturing a Lifestyle: The Relationship Between the American Government and the American Film Industry 1945-1954. March 28, 2021. URL: https://history.columbia.edu/wp-content/uploads/sites/20/2021/04/Emma-Kateman-Senior-Thesis-Capturing-a-Lifestyle-The-Relationship-Between-the-American-Government-and-the-American-Film-Industry-1945-1954_FINAL.pdf (Дата звернення: 23.02.2024)
3. Katarzyna Gluszak. Film – A Strong Tool in American Soft Power. August 21, 2013. URL: <https://artsasulturaldiplomacy.wordpress.com/what-is-cultural-diplomacy/visual-arts-cultural-diplomacy/film-and-cultural-diplomacy/> (Дата звернення: 23.02.2024)
4. Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy. U.S. Department of State. URL: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/54374.pdf> (Дата звернення: 23.02.2024)

5. Timothy P.A. Cooper. Walt at War – Animation, Transformation and Indoctrination: The Hypothetical Image of Disney’s Animal Soldiers. October 15, 2014. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1746847714546251> (Дата звернення: 23.02.2024)

Караманова Анжеліка Олексіївна

3 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТІЯ США ЯК ФАКТОР СТРИМУВАННЯ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Війна в Україні беззаперечно вплинула на світ, зокрема, спричинила переоцінку глобальних безпекових стратегій, підсилила міжнародну ізоляцію росії через економічні санкції, активізувала зусилля щодо зміцнення енергетичної незалежності Європи, посилила військову та дипломатичну підтримку України з боку Заходу тощо. Однак, за цим стоїть ряд причин і факторів, які, в свою чергу, стримують росію в її агресії проти України. Однією із таких причин є дипломатія Сполучених Штатів.

Метою даного дослідження є всебічний аналіз ролі та впливу дипломатичних зусиль Сполучених Штатів Америки на стримування агресивних дій росії щодо України. Це, насамперед, включає оцінку ефективності американської зовнішньополітичної стратегії, економічних санкцій, військової підтримки України, а також побудову прогнозу відносин між США та Україною у контексті стримування РФ і відновлення територіальної цілісності України. У світлі досягнення поставленої мети були сформульовані такі дослідницькі завдання: проаналізувати елементи стратегії американської дипломатії як чинника стримування РФ в російсько-українській війні; визначити рекомендації для подальшого зміцнення дипломатичних зусиль США в контексті нівелювання російської загрози і відновлення територіальної цілісності України. Ці завдання спрямовані на отримання глибокого розуміння динаміки міжнародних відносин у регіоні, ефективності дипломатії як інструменту міжнародної безпеки та ролі США у формуванні міжнародної реакції на глобальні виклики безпеці.

Дипломатія США відіграє значну роль у стримуванні російської збройної агресії проти України, використовуючи комбінацію військових, економічних та політичних засобів. Ініціативи США та НАТО зосереджені на посиленні військової присутності, навчань та підтримки України. Впроваджені стратегії включають розширення військової присутності та ресурсів у Східній Європі, підтримку України через надання військової допомоги, а також зусилля в області стратегічних комунікацій та інформаційної війни для протидії російській пропаганді та дезінформації.

Одним із ключових напрямів американської дипломатії є економічні санкції проти росії, які мають на меті ізолювати агресора політично та економічно. За даними з відкритих джерел, санкції, накладені США та їх партнерами на фінансову систему росії, склали приблизно 300 мільярдів євро [2]. Це показало ефективність економічних інструментів як засобу впливу, незважаючи на те, що санкції не змогли запобігти вторгненню. Водночас, довготривалий вплив санкцій починає виявлятися у послабленні технологічних, оборонних та фінансових можливостей росії, створюючи додаткові виклики для її економіки, яка, незважаючи на все, досить ефективно з цим бореться. Також санкції сприяли збільшенню політичної ізоляції росії на міжнародній арені, обмежуючи її спроможність вести ефективну зовнішню політику та впливати на глобальні

процеси. Важливо відзначити, що ці заходи також змушують міжнародну спільноту шукати нові шляхи для забезпечення безпеки та стабільності в регіоні, акцентуючи на необхідності розробки комплексних стратегій, які поєднують економічний тиск із дипломатичними зусиллями.

Американська стратегія також передбачає підтримку України у військовому плані, зокрема через надання озброєння, яке допомагає Україні утримувати оборону проти російської агресії. Підтримка України розглядається не лише як засіб стримування, але й як частина ширшої стратегії впливу на росію через демонстрацію міжнародної солідарності з Україною. Окрім військової допомоги, ця підтримка включає тренування, передачу критично важливих технологій та підвищення кіберзахисту, що дозволяє Україні не тільки захищати свою територію, але й розвивати власні оборонні можливості [6]. Це також відправляє сигнал рішучості іншим країнам, які можуть стати об'єктами агресії, зміцнюючи міжнародний порядок, заснований на правилах. Такий підхід сприяє збереженню глобальної стабільності, підтримуючи країни, які прагнуть захистити свій суверенітет і територіальну цілісність, і виступає як стримувальний фактор проти подальшої експансії агресивних держав.

В інформаційному полі США намагаються протистояти російській пропаганді та дезінформації, акцентуючи, таким чином, на важливості стратегічних комунікацій [1]. Успішність цієї тактики лежить у спроможності адаптуватися стратегічно та проявити гнучкість, як при реагуванні на кібератаки з боку росії, так і при застосуванні гібридних методів ведення війни. Це передбачає використання передових технологій для виявлення та нейтралізації дезінформаційних кампаній, а також розробку ефективного якісного контенту, націленого на об'єктивне висвітлення подій та підтримку основ міжнародного права. Окрім цього, використання дипломатами соціальних медіа та інших платформ для розповсюдження перевіреної інформації сприяє формуванню громадської думки, яка підтримує демократичні цінності та принципи міжнародного права. Важливим елементом є також залучення громадянського суспільства та незалежних медіа, які відіграють роль в розкритті російських фальсифікацій та маніпуляцій, намагаючись забезпечити доступ до надійної інформації для населення в Україні та за її межами. Таким чином, інформаційна стратегія виступає як доповнення до більш традиційних дипломатичних та військових зусиль, зміцнюючи міжнародну підтримку України та створюючи більш стійку систему міжнародної безпеки.

На основі доступної інформації можна зробити прогнози щодо майбутніх тенденцій у відносинах між США, Україною та міжнародним співтовариством, а також сформулювати рекомендації для зміцнення дипломатичної стратегії США у контексті стримування російської агресії.

Щодо майбутніх тенденцій, то очікується, що США продовжать підтримувати Україну у її зусиллях протистояти російській агресії, зокрема через військову допомогу, економічну підтримку та політичний захист на міжнародній арені, але також є висока ймовірність того, що ця допомога не буде у досить великих обсягах, адже політична ситуація в Штатах наразі не є позитивною, зокрема в аспекті допомоги Україні. Перш за все, мова йде про те, що опозиція в Конгресі, зокрема серед республіканців, може обмежити розмір та швидкість надання допомоги Україні. Республіканці вимагають додаткових умов, таких як зміцнення кордону США-Мексика, перед тим як підтримати законопроект про допомогу Україні [3]. Також колишній президент США Дональд Трамп та його прихильники у Республіканській партії критикували обсяги американської допомоги Україні, що може вплинути на рішення законодавців, особливо якщо Трамп знову стане кандидатом на посаду президента США у 2024 році [5]. Слід взяти до уваги і те, що глобальні безпекові виклики та інші зовнішньополітичні пріоритети, такі як підтримка Ізраїлю, Тайваню та інших союзників, також впливають на розподіл американських зовнішньополітичних ресурсів і можуть змінювати обсяги допомоги Україні [4]. Але не дивлячись на це, співпраця між США, європейськими країнами та іншими міжнародними

партнерами для стримування Росії може зміцнитися, з використанням дипломатичних, економічних та військових засобів. До того ж, глобальні та регіональні безпекові виклики, зокрема у сферах кібербезпеки та гібридної війни, вимагатимуть від США, України та міжнародної спільноти постійної адаптації та розвитку нових стратегій відповіді.

Щодо рекомендацій для дипломатичної стратегії, то Сполученим Штатам слід активізувати зусилля з залучення нових міжнародних партнерів, особливо з Азії та Близького Сходу, для формування більш широкої коаліції у відповідь на російську агресію. До того ж, розвиток і впровадження нових дипломатичних інструментів, таких як цифрова дипломатія та міжнародні антикорупційні ініціативи, здатні підсилити спроможність США впливати на міжнародну політику та стримувати російську агресію. Також важливо продовжувати розвиток ефективних стратегій комунікації, щоб протистояти російській пропаганді та дезінформації, і надавати міжнародну допомогу Україні. Таким чином, залучення до активної міжнародної співпраці, адаптація до змінюваних безпекових викликів й інновації у дипломатії є ключовими для зміцнення стратегії США у стримуванні агресії РФ та забезпеченні міжнародної стабільності.

У ході проведеного дослідження було встановлено, що дипломатія США, підкріплена військовою міццю та економічними санкціями, відіграє ключову роль у стримуванні агресії Росії та підтримці України в її боротьбі за суверенітет і територіальну цілісність. У контексті майбутніх тенденцій розвитку конфлікту США, ймовірно, продовжать підтримувати Україну у вигляді військової, економічної допомоги та політичного захисту, хоча обсяги допомоги можуть бути скорочені через внутрішньополітичні процеси в США, включаючи опозицію в Конгресі, критику з боку колишнього президента Дональда Трампа тощо. Головне для України у даних обставинах – нарощувати співпрацю з новими міжнародними партнерами та використовувати інструменти публічної дипломатії для зміцнення американських зусиль в стримуванні російської збройної агресії та забезпеченні глобальної стабільності.

Список використаних джерел

1. Frank G. Hoffman. America Needs a Comprehensive Compellence Strategy Against Russia. Foreign Policy Research Institute. URL: <https://www.fpri.org/article/2022/04/america-needs-a-comprehensive-compellence-strategy-against-russia/> (date of access: 17.02.2024).
2. Infographic - Impact of sanctions on the Russian economy. European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/impact-sanctions-russian-economy/> (date of access: 15.02.2024).
3. Morgan D. Ukraine aid bill inches forward in US Senate. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/us/ukraine-aid-bill-inches-forward-us-senate-2024-02-10/> (date of access: 19.02.2024).
4. Morgan D., Zengerle P. Biden, senators urge House Republicans to take up \$95 billion Ukraine bill. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/us/us-senate-heads-toward-final-passage-ukraine-aid-bill-2024-02-13/> (date of access: 19.02.2024).
5. US aid debate pushed to 2024 as Ukraine continues to battle Russian drones. Al Jazeera. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/20/us-wont-approve-ukraine-aid-before-2024-as-russian-air-attacks-continue> (date of access: 20.02.2024).
6. Zuo Xiying. The U.S. Deterrence Strategy and the Russia-Ukraine Conflict. CSIS. URL: <https://interpret.csis.org/translations/the-u-s-deterrence-strategy-and-the-russia-ukraine-conflict/> (date of access: 19.02.2024).

Ковальчук Юлія Денисівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри
міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Публічна дипломатія – це стратегічний інструмент зовнішньої політики, спрямований на формування та зміцнення позитивного іміджу країни серед міжнародної спільноти шляхом використання різноманітних комунікаційних каналів. На сьогоднішній день публічна дипломатія відіграє роль медіатора шляхом встановлення діалогу між різними країнами та націями, сприяючи підвищенню обізнаності про культуру, політику і цінності, та слугує фундаментом у побудові партнерських відносин на міжнародній арені. Важливість публічної дипломатії полягає в тому, що вона дозволяє державам співпрацювати та знаходити спільні рішення в умовах глобалізації та швидких змін завдяки відкритому діалогу та партнерству [8].

У сучасному світі, де геополітичні конфлікти та антагонізм між країнами є нещадними реаліями, стратегії публічної дипломатії набувають особливого значення. Україна, яка зазнає повномасштабного російського вторгнення, використовує широкий спектр стратегій, заснованих на принципах проєктного менеджменту, інноваційності та людиноцентричності задля захисту своїх національних інтересів, забезпечення міжнародної підтримки та позитивного позиціонування у світі через реалізацію різноманітних проєктів.

Першою та найважливішою стратегією МЗС України в умовах війни є експертна дипломатія, що забезпечує залучення відомих експертів та аналітиків для роз'яснення воєнної ситуації в Україні та усвідомлення ролі росії у конфлікті як важливого елементу у формуванні міжнародної підтримки та розв'язанні кризи. Одним з прикладів є активна дипломатична кампанія, що являє собою дипломатичні засідання та офіційні заяви для залучення міжнародної підтримки та введення санкцій проти росії [7].

Україна активно працює з міжнародними організаціями, такими як ООН, Європейський союз, НАТО, з метою прийняття заходів, спрямованих на зупинення вторгнення та відновлення миру, привертаючи увагу світової спільноти до ситуації в країні. У період російсько-українського конфлікту Україна звертається до широкого кола міжнародних держав-партнерів для проведення переговорів на вищому рівні, підтримки у веденні публічної дипломатії та формування коаліції проти країни-агресора. До найбільш активних партнерів можна віднести Сполучені Штати, Європейський Союз, Канаду, Польщу, а також інші країни та міжнародні організації, які висловлювали свою підтримку Україні та використовували свої дипломатичні зусилля для врегулювання конфлікту. Сполучені Штати відіграли ключову роль у підтримці України, надаючи військову, економічну та політичну підтримку, а також активно сприяли введенню санкцій проти росії і забезпечували координацію міжнародних зусиль у цьому напрямку [2,3,6]. Європейський Союз вживав різноманітні заходи, щоб підтримати Україну, включаючи економічну допомогу, політичну підтримку і співпрацю в рамках Мінських угод для врегулювання конфлікту на сході України [4,10].

Економічна дипломатія України передбачає залучення та розвиток торговельних зв'язків з іншими країнами не лише для зміцнення економіки країни, а й створення додаткового стимулу для міжнародного співробітництва та підтримки [9]. На сьогоднішній день Україна використовує стратегію економічної дипломатії шляхом активної співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями для мобілізації міжнародної фінансово-економічної підтримки, обмеження економічних зв'язків з росією, введення торговельних обмежень та заборон на імпорт російських товарів. Так, Японія виступала як активний учасник у міжнародних зусиллях щодо підтримки України, надаючи економічну та гуманітарну допомогу, а також виступаючи за збільшення міжнародного тиску на росію для врегулювання конфлікту. Німеччина також надає значну економічну допомогу Україні та військову підтримку у вигляді поставок сучасних озброєнь та проведення спільних навчань. Ще одним важливим партнером для України є Велика Британія, яка підтримує Україну на світових форумах, надає військову та гуманітарну допомогу, а також координує міжнародні зусилля з реалізації стратегії санкцій проти країни-агресора.

Стратегія культурної дипломатії України також стала ефективним інструментом, що здійснює просування культури та мистецтва нашої держави як символу суверенітету та національної ідентичності, привертаючи увагу світової спільноти до багатства та різноманітності української культури. Україна активно пропагує свою культуру за кордоном через організацію виставок, концертів, фестивалів та інших культурних подій. Україна також активно реалізує проекти спрямовані на популяризацію вивчення української мови та літератури за кордоном. Крім того, уряд України та громадські організації використовували культурні проекти, фільми, книги та інші матеріали для розповсюдження правдивої інформації про події в Україні через російську агресію [7].

Наостанок, стратегія цифрової дипломатії МЗС України, що ґрунтується на використанні соціальних мереж та інших цифрових платформ, дозволяє МЗС ефективно комунікувати з міжнародною аудиторією та впливати на громадську думку в інших країнах. Задля ефективності стратегії цифрової дипломатії створювалися спеціальні інформаційні кампанії, відео- та текстові матеріали, які розповсюджувалися через мережі, залучаючи до участі та підтримки світову громадськість. Один з таких проектів - це створення спеціального сайту "Ukraine.ua", який містить інформацію про Україну, її культуру, історію, туристичні маршрути та інше. Цей сайт був створений з метою просування України в світі та підвищення її привабливості для іноземних туристів та інвесторів [5]. Також МЗС України активно використовує соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, Instagram та інші, для комунікації з міжнародною аудиторією та просування інтересів України. На цих платформах розміщуються інформаційні матеріали, відео, фото, які допомагають підвищити увагу до України та її культури. Поряд з офіційними каналами комунікації, велике значення має співпраця з українською діаспорою. Українські співвітчизники за кордоном стають медіаторами у взаємодії між Україною та іншими країнами, сприяючи не лише формуванню позитивного сприйняття України, а й активно впливаючи на громадськість та політичні структури країн, де проживають. Крім того, українська молодь за кордоном виступає як активні учасники міжнародних співтовариств і професійних мереж, сприяючи розумінню та підтримці української справи в світі. Одним з проектів, реалізованих молоддю української діаспори за кордоном для підтримки медійності про війну в Україні є Bevar Ukraine, організація, що реалізує конкретні проекти по збору коштів для гуманітарної діяльності, включаючи медійну підтримку України. Або ж, платформа Ukraine World, яка об'єднує українську діаспору та її партнерів для поширення інформації про війну та необхідну підтримку України на міжнародній арені [1,11].

Кожна з цих стратегій має свої унікальні особливості та спрямована на досягнення конкретних цілей, а їхня комплексна реалізація допомагає створити позитивне враження про Україну та зміцнює її позиції на міжнародній арені, навіть у складних умовах війни. Під час

повномасштабного російського вторгнення українській публічній дипломатії також довелося зіткнутися з деякими викликами та проблемами у різних напрямках. Однією з проблем була недостатня координація міжнародних зусиль: Україні вдалося залучити підтримку багатьох країн, але відсутність рішучої міжнародної коаліції щоразу ускладнила спільну дію проти агресора. Ця проблема включала повільне та несвоєчасне реагування на катастрофи та виклики, невідповідність протоколів та стандартів взаємодії міжнародних організацій, необхідність покращення координації політик різних державних органів, а також важливість єдиних визначених термінів. Ще одним викликом стала обмежена ефективність у лобіюванні. Через обмежені ресурси та навички в цій сфері – Україні було важко успішно просувати свої інтереси у міжнародних організаціях та національних урядах. Наступною важливою проблемою української дипломатії під час повномасштабного російського вторгнення був недостатній доступ до важливих ресурсів, таких як зброя та фінансова підтримка, оскільки Україні важко було забезпечити себе військовою технікою та фінансовими ресурсами через обмежену доступність та складнощі в переговорах з деякими партнерами. Крім того, Україна виявилася у важкому становищі у протистоянні російській пропаганді та дезінформації через недостатню реакцію на інформаційну війну. Російська пропаганда виявилася вкрай агресивною та впливовою, використовуючи різноманітні канали комунікації, включаючи телебачення, радіо, інтернет, соціальні мережі та інші медіа, задля спотворення фактів та представлення подій на свою користь, дискредитуючи українську владу та армію, а також створюючи негативний імідж України у міжнародній спільноті.

Незважаючи на такі виклики, Україна змогла здобути значний ряд ключових досягнень в публічній дипломатії під час російської агресії. Завдяки ефективній комунікації, Україна змогла розширити міжнародні союзи та партнерства, переконати більшість країн світу підтримати її та надати військову, гуманітарну, фінансову допомогу. Також наша держава підвищила свою репутацію як борця за свободу та демократію на міжнародній арені, демонструючи силу духу, єдність народу та прихильність демократичним цінностям. Завдяки ефективному інформуванню світу про злочини росії, Україна досягла безпрецедентних санкцій проти агресора та його міжнародної ізоляції. Окрім цього, важливим досягненням для подальшого українського майбутнього стало отримання статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, що дозволить підвищити міжнародний престиж України та впливати на подальший розвиток європейської інтеграції та забезпечення своїх національних інтересів.

Тож українська публічна дипломатія в останні роки продемонструвала ефективність у протистоянні загрозам і викликам, що пов'язані із широкомасштабною російською агресією. Саме період війни з росією підкреслив важливість міжнародної співпраці та публічної дипломатії для захисту національних інтересів та забезпечення безпеки. За таких умов задля ефективного протистояння подальшим викликам, Україні необхідно й надалі розвиватися й адаптуватися до мінливого геополітичного середовища та внутрішніх проблем країни. Також важливо продовжувати змінювати процеси внутрішньої трансформації і реформування відповідно до європейських стандартів та підвищувати рівень військово-технічної підготовки шляхом співпраці з Європейським союзом та НАТО задля поглиблення інтеграції та забезпечення миру і стабільності. Україні важливо й надалі активно протистояти дезінформації та пропаганді через просування культурних та освітніх ініціатив та зміцнення співпраці з міжнародними ЗМІ. Окрім цього, розвиток економіки, забезпечення внутрішньої стабільності та підтримка суспільства є важливими факторами успіху української публічної дипломатії. Відповідна увага до цих аспектів дозволить зберегти та зміцнити позиції України на міжнародній арені та сприятиме реалізації національних стратегічних цілей.

Список використаних джерел

1. Бевар Україна. [Електронний ресурс] URL: <https://lastivka.dk/bevar-ukraina.html>
2. Боротьба за свободу: які держави та яким чином підтримують Україну з початку повномасштабної війни? [Електронний ресурс] URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1532/borotba-za-svobodu-yaki-derzavi-ta-yakim-cinom-pidtrimuyut-ukrainu-z-pocatku-povnomasstabnoi-viini>
3. Війна Росії проти України: відповідь НАТО. [Електронний ресурс] URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729380/EPRS_ATA\(2022\)729380_XL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729380/EPRS_ATA(2022)729380_XL.pdf)
4. Єврорада підтвердила непохитну підтримку України – висновки саміту ЄС. [Електронний ресурс] URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-polytics/3800347-evrorada-pidtvrdila-nepohitnu-pidtrimku-ukraini-pidsumki-samitu-es.html>
5. МЗС України запустило сайт UKRAINE.UA про сучасну Україну для іноземних аудиторій. [Електронний ресурс] URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-zapustiv-sajt-ukraineua-pro-suchasnu-ukrayinu-dlya-inozemnih-auditorij>
6. Санкції проти РФ. [Електронний ресурс] URL: <https://mfa.gov.ua/sankciyi-proti-rf>
7. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки. [Електронний ресурс] URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>
8. Що таке публічна дипломатія і чому МЗС створило стратегію її розвитку. [Електронний ресурс] URL: <https://suspilne.media/117614-so-take-publicna-diplomatia-i-comu-mzs-stvorilo-strategiu-ii-rozvitku-poasnue-ekspertka/>
9. Country Development Cooperation Strategy – Ukraine. [Електронний ресурс] URL: <https://www.usaid.gov/ukraine/country-development-cooperation-strategy-ukraine>
10. EU restrictive measures in view of the situation in Eastern Ukraine and the illegal annexation of Crimea [Електронний ресурс] URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/144159.pdf
11. Ukraine World. [Електронний ресурс] URL: <https://ukraineworld.org/en>

Кілімович Катерина Сергіївна

здобувач вищої освіти ОС «Магістр», ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сальнікова Наталія Валеріївна,

кандидат історичних наук, доцент,

професор кафедри соціології та політичних наук

Національний авіаційний університет

РОЗШИРЕННЯ ПРИСУТНОСТІ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ АФРИКАНСЬКИХ КРАЇН

Африканський континент останнім часом доволі часто з'являється в українському інформаційному просторі завдячуючи не лише новинам про те, як Росія поширює свій вплив на африканські країни, розширюючи у такий спосіб власну зону впливу, а й тому як Україна активізувала свої зусилля для встановлення та налагодження дипломатичних зв'язків та представлення власних інтересів у Африці.

Такі дії прямо відповідають Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, в якій наголошується на співробітництві з державами Африки щодо розвитку в економічному та політичному напрямках, інвестиційній, гуманітарній та освітній політиці, військово-технічній сфері. Також важливим моментом є залучення підтримки з боку африканських держав з питання протидії агресії Російської федерації та поглиблення співпраці через залучення потенціалу африканських організацій. Стратегія підкреслює важливість розширення присутності на африканському континенті з огляду на його багатий природний та людський потенціал через напрацювання нових підходів у розбудові українсько-африканських взаємовідносин [4].

Протягом двох останніх років було досягнуто важливих результатів щодо розширення нашої співпраці з країнами африканського континенту. Зокрема і по лінії Президента України, Міністерства закордонних справ України, а також на рівні міжпарламентської взаємодії. Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба вперше в історії України здійснив кілька дипломатичних турне державами Африки. Під час свого візиту до Ефіопії він відзначив, що Україна наразі демонструє значну активність у розширенні взаємодії з країнами Африки в міжнародних організаціях, зміцненні співпраці в галузі продовольчої безпеки та активному обміні досвідом української військово-дипломатичної діяльності, а також протидії інформаційним загрозам [3].

Протидія інформаційним загрозам відбувається зокрема через висвітлення в африканських ЗМІ новин про жахливі наслідки російської агресії. Однак, за словами Любові Абравітової, яка є послом України в ПАР, Мозамбіку і Ботсвані, «інструмент боротьби з пропагандою існує на сьогодні тільки в Південній Африці, Ботсвані і Мозамбіку. Оскільки саме там ми є акредитованими» [1]. Тому в цьому контексті встановлення дипломатичних відносин з іншими африканськими державами є дуже важливим та необхідним кроком, адже це відкриває перед Україною подальші можливості для захисту власних національних інтересів на африканському континенті.

Варто наголосити на тому, що не лише держава може бути тією рушійною силою, яка сприятиме розширенню співпраці з державами африканського континенту. Вагому роль може відігравати українська діаспора в Африці, і можна сказати, що вона вже це робить.

Наприклад, наша діаспора в Південно-Африканській республіці проводить активну діяльність із популяризації української культури та сприяє налагодженню двосторонніх зв'язків. Ще в 2017 році вона, прагнучи об'єднати українців та представляти цінності та інтереси української громади, заснувала Українську асоціацію в ПАР (УАПАР). Після повномасштабного вторгнення Російської федерації УАПАР розпочала інформаційну кампанію для уряду про розвиток подій в Україні. Через припинення роботи посольства ПАР в Україні вона змогла налагодити питання про видачу віз українцям. Ще одним напрямом, на якому зосередилася УАПАР, став пошук гуманітарної допомоги. Вона змогла домовитися із найбільшою африканською гуманітарною організацією про надсилання допомоги до України [2].

Як висновок, варто зазначити, що розширення присутності України в інформаційному просторі африканських країн є стратегічно важливим кроком, який відповідає завданням української зовнішньої політики та сприяє зміцненню національних інтересів. Активізація дипломатичних зусиль на різних рівнях влади, дозволяє Україні налагоджувати нові та розвивати вже наявні контакти з країнами Африки, розширювати співпрацю у різних сферах. Не менш важливою є роль української діаспори в Африці, яка активно сприяє налагодженню двосторонніх зв'язків та наданню підтримки українському народові, зокрема в зусиллях по протидії російській пропаганди та залученні гуманітарної допомоги. Їхня діяльність також сприяє поширенню присутності України та підвищує її авторитет на африканському континенті.

Отже, розширення взаємодії з країнами Африки є стратегічно важливим напрямом для України, що сприяє не лише розвитку взаємовигідних відносин, а й зміцненню її міжнародної позиції.

Список використаних джерел

1. Африканські країни усвідомили, наскільки Україна важлива для продовольчої безпеки регіону – посол у ПАР. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/916968.html> (дата звернення: 09.02.2024).
2. «Говорити одним голосом»: як українці Нової Зеландії та ПАР підтримують Україну. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/advokatsiya-ukrayiny-ukrayinska-diaspora-nova-zelandiya-par/32708310.html> (дата звернення: 09.02.2024).
3. Дмитро Кулеба: Україна започатковує системну співпрацю із Африканським Союзом. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ukrayina-zapochatkovuye-sistemnu-spiivpracyu-iz-afrikanskim-soyuzom> (дата звернення: 10.02.2024).
4. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/PD/strategy-for-pol.pdf> (дата звернення: 10.02.2024).

Кравчук Дмитро Вячеславович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні економічні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Соколова Зоя Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

Національний авіаційний університет

ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Минулий рік був бурхливим у сфері криптовалют. У зв'язку з шахрайством і падінням цін багато аналітиків сумніваються в здатності криптовалюти продовжити своє існування в умовах сучасного ринку. Проте ринкова капіталізація криптовалютного ринку все ще становить 1,77 трлн дол. США. Понад 320 млн людей по всьому світу є активними учасниками криптовалютних операцій. З розвитком сфери спостерігається поява тенденцій в криптопросторі, що будуть сприяти подальшому розвитку цифрових валют та їх інтеграції в нові сфери економіки.

Найбільш помітні тенденції насьогодні.

10 січня 2024 року відбулося схвалення Спотового біткоїну-ETF (Exchange Traded Fund). Спотовий біткоїн-ETF – це інвестиційний фонд, що розміщується на біржі, який тримає біткоїн як свій базовий актив. Тобто фінансова компанія купує криптовалюту, тримає її у своїх резервах, створює під них фонд, виводить його на біржу, випускає акції, що відповідають встановленій кількості біткоївнів, якими володіє. Ціна акцій ETF має відображати переважаючу ринкову ціну криптовалюти, а самі акції доступні для публічних торгів на традиційних фондових біржах [3].

Для більшості людей складно почати взаємодіяти з криптовалютою, через потребу у реєстрації на криптобіржах, створення та налаштування криптогаманців та дотримання усіх правил безпеки при операціях з цифровими валютами.

Натомість спотовий біткоїн-ETF простіший, особливо для того, хто має хоч якийсь розуміння роботи із цінними паперами. Придбання акцій інвестором – це отримання частки ВТС (біткоїну) у резервах компанії. Тобто інвесторам немає потреби виходити на криптобіржі, щоб стати власниками біткоїну, вони вкладаються через цінні папери. Протягом дня торгів можна купувати та продавати акції, а доступ до них отримати через брокерські служби, зокрема онлайн [3].

Якщо резюмувати переваги, то для того, щоб стати власником криптовалюти не треба буде самостійно її купувати та турбуватись про безпечне зберігання. ETF є більш регульованим продуктом за біткоїни. Звертатися треба буде до брокерських контор із багаторічним досвідом, а не до менш досвідчених криптобірж. Плюс більш передбачувані податкові наслідки. Схвалення Спотового біткоїну-ETF потенційно збільшить кількість бажаючих тримати криптовалюту. Особливо це важливо для великих фондів та фінансових установ, що раніше уникали включати криптовалюту у свої інвестиційні портфелі [3].

Наступною тенденцією 2024 року очікується відродження невзаємозамінних токенів NFT (non-fungible token). Пошуковий інтерес до «незамінних токенів» зріс більш ніж на 800% за останні 5 років. У березні 2021 року NFT було продано за 69 млн дол. США. Проте через «ведмежий ринок» (ринок, що увійшов у стадію занепаду) криптовалют, високу інфляцію, поширеність шахрайства та відсутність довіри до продуктів, пов'язаних із блокчейном, ринок обвалився на 97%. Однак згідно звіту Verified Market Research прогнозується, що до 2030 року ринок NFT досягне 231 млрд дол. США. Це пов'язано з виникненням нових можливостей використання NFT у різних сферах економіки [4].

Спортивні бренди та дома моди продовжують застосовувати NFT. Сектор уже приніс 245 млн дол. США. Прикладом є Prada, що продовжує випускати колекції NFT у сфері розкішної моди. У січні 2023 року бренд випустив 50 сорочок обмеженим тиражем, які були доступні лише тим, хто має певний NFT. NFT також надав клієнтам доступ до показу мод у Мілані [4].

NFT також активно впроваджується у сфері нерухомості. NFT потенційно можуть зробити процес покупки житла набагато простішим і швидшим. Вперше будинок у США було продано як NFT у жовтні 2022 року. Mattereum — це британська компанія, яка токенизує кілька типів фізичних активів, таких як будинки, музичні інструменти та марочне вино. Mattereum надає власникам надійний NFT, який має юридичну силу в 170 юрисдикціях по всьому світу. Вони також були технічним партнером у першому у Великобританії продажу будинків NFT [4].

Помітною тенденцією є спроба контролю цифрових валют законодавствами різних країн. Протягом останніх кількох років регуляторні органи США, такі як (Commodity Futures Trading Commission) і SEC (security exchange commission), вжили примусових заходів проти проектів DeFi (Decentralized finance) за ймовірні порушення законодавства про товари та цінні папери. Навесні 2023 року Міністерство фінансів США опублікувало звіт про ризики фінансових злочинів DeFi, а також запровадило санкції проти Tornado Cash, змішувача DeFi, за сприяння відмиванню грошей та ухилення від санкцій від імені Північної Кореї. Це рішення судів наразі підтримано, незважаючи на судові виклики з боку галузі. Такі організації, як Financial Action Task Force, попередили про зростання міжланцюгової злочинності, яка спирається на компоненти простору DeFi, такі як децентралізовані біржі (DEX) і мости [5].

На міжнародному рівні політики прагнуть узгодити та координувати свої зусилля для вирішення передбачуваних проблем, пов'язаних з DeFi. FATF закликала регулятори усунути ризики, пов'язані з DeFi, за допомогою заходів проти фінансової злочинності, тоді як Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO) виклала політичні рекомендації для країн щодо узгодження спільних підходів до вирішення проблеми DeFi [5].

Таким чином, 2024 рік стане критичним для DeFi, коли інноватори в галузі будуть змушені відповісти на важливе запитання: чи можна зробити простір DeFi сумісним із регулюванням таким чином, щоб він залишався децентралізованим і справді інноваційним [5]?

Україна також активно займається створенням чинної законодавчої бази для подальшого легалізування цифрових валют та їх регуляції. У листопаді 2023 року Верховна Рада зареєструвала законопроект №10225-1 про обіг віртуальних активів в Україні. Документ, зокрема, передбачає податкові умови для бізнесу, який працює у сфері віртуальних активів [1, 2].

Законопроект передбачає: 1) визначає правовий статус віртуальних активів; 2) класифікує цифрові активи та послуги у сфері, які адаптуються з європейськими стандартами регулювання криптоактивів (MiCA); 3) створить інноваційну зону, у якій упродовж трьох років можна працювати без попередньої авторизації; 4) адаптує рекомендації FATF щодо фінмоніторингу ринку криптоактивів [1, 2].

За словами міністра України, керівника цифрової трансформації Михайла Федорова, законопроект передбачає «прості та зрозумілі податкові умови для бізнесу», який працює у сфері віртуальних активів. Документ передбачає сплату 5% податку на доходи фізичних осіб впродовж перших трьох років, за ставкою 9% – впродовж наступних п'яти років, після восьми років застосовується загальна ставка податку у розмірі 18% [1].

Менш відомою, але потенційно актуальною тенденцією для криптоіндустрії є енергетичні та кліматичні наслідки сектора. Відповідно до прес-релізу Білого дому, для виробництва криптоактивів використовується від 120 до 240 млрд кВт-годин електроенергії на рік — це більше, ніж загальне річне споживання електроенергії в Аргентині чи Австралії. Проблема полягає в етапі процесу майнінгу криптовалюти, який називається підтвердженням роботи. Це процес, який вимагає від майнерів вирішення складних математичних задач за допомогою високих рівнів обчислювальної потужності, перш ніж вони зможуть надсилати нові блоки в мережу. Проте поява його наступника - Proof-of-Stake породило нове явище – «зелений» майнінг [6].

Станом на 2024 рік криптовалюту можна буде майнити за допомогою енергії сонця, води та вітру. В даний час майнінг на основі енергії вітру активно розвивається в Техасі, США, де погодні умови дозволяють здійснювати прибутковий і екологічно чистий майнінг криптовалюти [6].

Зелений майнінг також усуває надлишок тепла, що утворюється під час майнінгу криптовалюти. На передньому краї цієї технологічної революції стоїть D-Central Technologies, компанія, яка займається використанням відпрацьованого тепла для перетворення опалення будинку та майнінгу криптовалюти на симбіотичні відносини. Їхні інноваційні обігрівачі вловлюють відпрацьоване тепло, яке утворюється під час процесу видобутку біткойнів, і використовують його для обігріву вашого будинку, ефективно зменшуючи споживання енергії та вплив на навколишнє середовище, одночасно генеруючи цінні винагороди в криптовалюті [7].

Отже, попри тенденцію до централізації та контролю цифрових активів з боку урядів світу та України, криптовалюти усе тісніше входять у обіг міжнародної економіки, а їх капіталізація збільшується. Створюються більш екологічні способи її видобування, що викликає широку підтримку серед екоактивістів, впливових осіб та лідерів держав. Прийняття Спотового Біткойну ETF збільшує рівень довіри у населення, а також надає можливість інвестувати у цю сферу великим інвестиційним та пенсійним фондам. Тому вкрай важливо, щоб міжнародне співтовариство визнало потенційні можливості розвитку макроекономіки під впливом залучення цифрових валют і почало робити активні дії у створенні відповідної законодавчої бази для управління криптовалютами на екологічному, соціальному та економічному рівнях.

Список використаних джерел

1. Легалізація криптовалюти. В парламенті зареєстрували новий законопроект про віртуальні активи, його лобіює Федоров [Електронний ресурс] // Forbes – 2023. – 17 листопада. – Режим доступу: <https://forbes.ua/news/legalizatsiya-kriptovalyuti-u-verkhovnu-radu-podali-alternativniy-zakonoproekt-pro-virtualni-aktivi-yogo-lobiyue-fedorov-17112023-17340> (дата звернення: 23.02.2024)

2. Україна легалізує криптоактиви: що це дасть і як працюватиме? [Електронний ресурс] // Економічна Правда – 2024. – 30 січня. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/30/709306/> (дата звернення: 23.02.2024)

3. February 2024 Crypto Market Forecast [Електронний ресурс] // Forbes Advisor – 2024. – 2 лютого. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/crypto-market-outlook-forecast/> (дата звернення: 23.02.2024)

4. Top 5 Cryptocurrency Trends (2024 & 2025) [Електронний ресурс] // Exploding Topics. 2024. 12 січня. – Режим доступу: <https://explodingtopics.com/blog/cryptocurrency-trends> (дата звернення: 23.02.2024)

5. Top five crypto regulatory and policy trends for 2024 [Електронний ресурс] Elliptic. 2024. – 16 січня. – Режим доступу: <https://www.elliptic.co/blog/top-five-crypto-regulatory-and-policy-trends-for-2024#:~:text=Consequently%2C%20across%202024%2C%20both%20stablecoin,and%20manage%20the%20associated%20risks.> (дата звернення: 23.02.2024)

6. Crypto Mining And Prospects of a New "Greening" Era of 2024 [Електронний ресурс] // Publish0x – 2024. – 5 лютого. – Режим доступу: <https://www.publish0x.com/simpleswap-blog/crypto-mining-and-prospects-of-a-new-greening-era-of-2024-xdkqxyw> (дата звернення: 23.02.2024)

7. Pioneering the Bitcoin Mining Revolution with Expertise and Innovation [Електронний ресурс] // D-Central – Режим доступу: https://d-central.tech/?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block (дата звернення: 23.02.2024)

Ковальов Артем Олександрович

3 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ЧОРНОМОРСЬКЕ ПИТАННЯ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-ГРЕЦЬКИХ ВІДНОСИН

Хоча Греція не є прибережною країною, вона має досить міцні історичні зв'язки з Україною. Під час Холодної війни погляди Греції були націлені на Балканський півострів та “Кіпрське питання”, при цьому майже не зверталася увага на чорноморський регіон. З початку 2000-х років Греція могла дозволити собі шукати нову роль у цьому регіоні, спираючись на своє членство в ЄС та НАТО. Таке зміщення вектору зовнішньої політики Греції з Балкан на Чорне море було спробою посилити роль Греції, як моста між Європою та колишнім комуністичним блоком. Це підтверджують слова тогочасного міністра закордонних справ Георгіоса Папандреу, який охарактеризував Грецію, як економічного, торгівельного, енергетичного та комунікаційного центру у регіоні Чорного моря [4, с. 3].

Таким чином, відповідно до річного звіту Hellenic Aid за 2008 рік, Греція надала двосторонню допомогу у формі грантів Україні, а також Молдові, Грузії, Вірменії та Азербайджану. Протягом 2004-2008 років, грецький уряд надав 29 млн.дол. цим країнам [4, с. 12].

Після повномасштабного вторгнення РФ на територію України досить гостро постало питання Чорного моря. Одна із цілей Росії – утворити сухопутний коридор від Маріуполя до Одеси, тим самим позбавивши Україну виходу до морів. Частина завдання РФ виконала, перетворивши Азовське море на внутрішнє. Але з Чорним морем – не склалося.

Фактична відсутність військово-морського флоту в Україні, та повний контроль РФ над всією акваторією Чорного моря унеможливили транспортування товарів морським шляхом. До війни 75% зовнішнього українського товарообігу припадало на морські порти [2]. Українське керівництво почало шукати варіанти залучення партнерів, щоб гарантувати вільний прохід

торгівельних судів. Як наслідок – Україна у січні цього року експортувала товарів морським шляхом на 1,9 млрд. дол., це більше на 11%, ніж у грудні 2023 року [3].

Саме залучення союзників та розвиток міжнародного діалогу є ідея фіксом цієї війни. Погляди України щодо безпеки у чорноморському регіоні набувають наступний вектор: Туреччина, яка є ключовим гравцем у цьому регіоні та Греція, країна, куди одні з найперших потрапляють товари до ЄС.

Південна Україна займає особливе місце у сучасній грецькій історії, оскільки саме в Одесі була заснована «Філікі Етерія» (грец. Φιλική Εταιρεία — Спілка друзів), яка виступала за незалежність Греції від Османської імперії.

Греція та Україна встановлюють тісну співпрацю в різних галузях, включаючи експорт та імпорт товарів. Оскільки Греція – морська держава, важливо акцентувати увагу на розвитку морського товарообміну. Для досягнення цієї мети необхідно розробити стратегії та використовувати важелі впливу на Росію, забезпечивши вільний рух торговельних судів між обома країнами навіть у стані війни. Це сприятиме ефективному функціонуванню торговельного флоту не лише Греції та України, але й інших країн, що в результаті призведе до покращення продовольчої ситуації у світі. Особливий вплив буде відчутний в Європі та Африці, де існує залежність від українського зерна та інших продуктів.

Як відомо, Росія, у своєму заявленні від 17 липня, оголосила про припинення «зернової угоди» і погрозувала «ризиками» для тих, хто вирішить продовжити ініціативу без участі РФ. Крім того, Москва розпочала масовані обстріли портової інфраструктури Одеси та дунайських портів.

Володимир Зеленський проводив ряд зустрічей з політичним керівництвом Греції, зокрема з прем'єр міністром Кіріакосом Міцотакісом 21 серпня 2023 року в Афінах. Обговорювалась ситуація щодо виходу РФ із зернової угоди. На прес-конференції, Зеленський зазначав, що Україна потребує підтримки Греції за для отримання гарантій безпеки судноплавства з усіх чорноморських портів. «Україна створила альтернативний зерновий коридор у Чорному морі. Він може працювати, але для того, щоб його робота була стабільною, необхідно зміцнити повітряний щит» - говорив Президент. Акцентувалась увага на захисті акваторії Чорного моря за допомогою грецьких систем ППО [6].

Греція виступає із пропозицією використовувати свої порти в Егейському морі як альтернативний коридор для експорту українського зерна, особливо в умовах блокади Чорного моря. Уряд Греції вже обговорив цю ініціативу з партнерами у ЄС та третіми країнами, включаючи Британію. Згідно з цим планом, частину українського зерна можна було б перевантажити для морського експорту у грецьких портах Салоніки та Александропулу. Для доставки зерна до цих портів розглядається варіант транспортування залізницею через Румунію і Болгарію, а подальший етап перевезень передбачає використання грецьких комерційних суден. На жаль, проблемою залишається обмежена пропускна здатність залізничної мережі на півночі Греції. Однак можливість "зеленого світла" для українського експорту через Грецію може служити стимулом для розвитку та модернізації залізничних маршрутів у цьому регіоні, зокрема на лінії від Александропулу до Орменію, що на кордоні з Болгарією [1].

Необхідно пам'ятати, що стабільний морський коридор, по якому перевозяться товари – це прибуток не лише для України, а й для Греції, яка не так давно пододала економічну кризу.

У висновку треба зазначити, що Чорноморський регіон можна сприймати як один із факторів розвитку греко-українських відносин. Особливо в сучасній реальності, де Чорне море контролюється вороже налаштованою державою. В цьому контексті, пропозиції Греції щодо використання своїх портів в Егейському морі особливо набувають сенсу, проте вимагають уважного розгляду та політичних узгоджень.

До того ж, співпраця у розвитку морського товарообігу та надання гарантій тільки згуртують держави проти спільного ворога. У разі успішних реалізації ініціатив, обидві країни отримають вигоду від розширення торгівельних можливостей та як наслідок, поглиблення партнерства у інших сферах.

Список використаних джерел

1. Греція пропонує свої порти як додатковий шлях експорту українського зерна. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/4/705090/>
2. Заблоковані порти – не вирок. Куди Україна перенаправляє експортні потоки і що з цього виходить. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/11/686894/>
3. Україна у січні експортувала морем товарів на \$1,9 млрд, що на 11% перевищило показник грудня. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-u-sichni-eksportovala-morem-tovariv-na-19-mlrd-shcho-na-11-perevishchilo-pokaznik-grudnya-05022024-18998>
4. Emmanuel Karagiannis. Greek Foreign Policy toward the Black Sea Region: Combining Hard and Soft Power. 2013
5. Ukraine and the Ukrainian Crisis as Viewed from Greece. URL: <https://iwp.org.ua/en/publication/mify-diaspora-ta-tserkva-shho-vplyvaye-na-pozytsiyu-gretyi-shhodo-ukrayiny/>
6. Ukrainian and Greek leaders discuss Black Sea grain exports amid Russian blockade. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/08/21/7416511/>

Козійчук Софія Олександрівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТІЯ США У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ЗАВДАНЬ УКРАЇНИ І ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ

Фундаментальним інструментом у зовнішній політиці є дипломатія. США є потужним гравцем на міжнародній арені і тому відіграє велике значення для України, яка покладається на підтримку та захист власних інтересів під час російсько-українській війні. Дипломатія США є ключовою у стабілізації та вирішенні даного конфлікту. За словами Майкла Макфора, що допомога для України не є благодійністю, а служить критичним інтересом США[4].

Кожного року Сполучені Штати надсилають допомогу Україні. Після повномасштабного вторгнення росії до України 24 лютого 2022 р. США почали надавати суттєву допомогу Україні, яка вимірюється мільярдами доларів. Це вперше з часів Другої світової війни, щоб Америка надсилала таку велику кількість коштів та озброєння, гуманітарної допомоги до європейської країни.

Досить чітко можна прослідкувати вплив США на збройний конфлікт і певною мірою контроль через надання саме військової допомоги. Оскільки військова допомога вважається досить легко адаптованою до певного місця, а також більше економічною [5, с. 28].

У 2023 р. за згодою Сполучених Штатів відбулися тренування українських пілотів керувати американськими F-16 і потім вони були передані на фронт. Проте вже наприкінці 2023

р. через ситуацію з Ізраїлем фінансування з боку Заходу дещо зменшилося. І це спричинило з боку українського народу певне занепокоєння, що невдовзі США і зовсім припинять надавати військову допомогу, а Україна постійно потребує сучасних озброєнь, винищувачів, систем протиповітряної оборони, аби гідно надавати відсіч агресору [3].

Дипломатичні відносини США та України зазнали кардинальних змін після початку широкомасштабної війни. Саме ці шокуючі події досить зблизили ці країни. Через численні російські злочини, більше чим 50 країн об'єдналися заради допомоги безпекової для України.

Останній рік питання України для американського уряду стало більше політичним і це не є досить добрим знаком. Можна стверджувати, що певна кількість республіканців-популістів взагалі хоче зменшення надання допомоги. Це виступає досить таки незрозумілим, оскільки український народ і вся країна виступає за свободу, демократію, а також права люди, що є очевидним для підтримки України у війни проти росії. Проте зараз постало питання, саме не про підтримку і прихильність, а подальше фінансування, саме питання можливостей, ресурсів. З огляду на те, що більшість держав підтримує Україну, то фінансування продовжується і надалі. Однак США також розуміють, що досить великого прориву не могло відбутися в Україні, оскільки не надавалося достатньо озброєння. У зв'язку із цим російсько-український конфлікт набуває рис довготривалої регіональної війни.

Невід'ємним фактором впливу у війні є й інформаційне протиборство, яке потрібно продовжувати і надалі, адже ЗМК дозволяють доносити світовій громаді меседжі, котрі стосуються формули миру Володимира Зеленського, висвітлюють інформацію щодо зусиль, яких докладає Україна на шляху захисту демократичних завоювань і подолання наслідків російської агресії [1].

Тож Україна є ключовим гравцем у стримуванні росії, а також формуванні союзу під керівництвом США [2]. Ситуація на зараз стає хиткою, оскільки в Америці мають бути вибори і, якщо позиція Джо Байдена вже зрозуміла для України, то Дональда Трампа, який зараз випереджає конкурента – ні. Його обіцянки, щодо швидкого припинення війни є досить сумнівними, адже більшість його попередніх обіцянок так і не стали дійсністю.

Вашингтону за сучасних обставин потрібно чітко усвідомлювати, що завдяки перемозі України зменшиться загроза від росії для союзників Сполучених Штатів, в тому числі для європейських держав. Саме Україна захищає своїм щитом від наступної війни з поляками, естонцями. А тому міжнародним союзникам вкрай необхідно докласти максимальних зусиль задля якнайшвидшої перемоги України.

Таким чином, дипломатія США є надважливою для підтримки територіальної цілісності та суверенітету України в умовах широкомасштабної російської агресії. Стратегічними завданнями американської дипломатії в таких обставинах є: формування і підтримка міжнародної коаліції з реалізації політики антиросійських санкцій, надання Україні всебічної зовнішньополітичної, фінансової і військово-технічної допомоги. Саме ці фактори допомагають Києву триматися на полі бою в сучасній асиметричній війні.

Список використаних джерел

1. Голос Америки. Допомога Україні стала об'єктом торгу політиків у США, але все не так погано — експерти про стримування Росії та стратегію України: веб-сайт. URL: <https://www.holosameryky.com/a/ukraine-aid-2024/7383529.html>
2. Політичне життя. Україна у зовнішньополітичній стратегії США за адміністрації Дж. Байдена: концептуальний вимір: веб-сайт. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/13564>
3. Council on Foreign Relations. How Much Aid Has the U.S. Sent Ukraine? Here Are Six Charts. : website. URL: <https://www.cfr.org/article/how-much-aid-has-us-sent-ukraine-here-are-six-charts>

4. Foreign Policy Magazine .The Case for Supporting Ukraine Is Crystal Clear : website. URL: <https://foreignpolicy.com/2023/11/16/ukraine-russia-war-us-congress-aid-weapons/>

5. Nurwulan Rizkiya Anjani and Arie Kusuma Paksi. AEGIS. The Involvement of The United States in the Russia-Ukraine war in The Perspective of Realism. 2023, Vol. 7 No.1, P.28

Кутирєва Каріна Сергіївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

КУРДСЬКЕ ПИТАННЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сучасний Близький Схід завжди був ареною суперництва великих країн і, в результаті, став однією з найгарячіших точок світу. Особливо нестабільною є територія, населена курдами, де склався цілий комплекс гострих проблем – геополітичних, національних, економічних, соціальних. Без вирішення курдської проблеми важко уявити залагодження конфліктів на Близькому та Середньому Сході.

На сьогодні, курди є одним із найчисельніших етносів світу, який позбавлений права на самовизначення й державний суверенітет. Вони живуть на території чотирьох держав: Туреччини, Ірану, Іраку та Сирії. Всі райони їхнього проживання межують між собою і займають велику площу.

Курдське питання виникає ще з часів розпаду Османської імперії та подальшої роздробленості курдських земель між різними державами. Обіцянки про створення курдської держави після Першої світової війни не були втілені, що призвело до подальших конфліктів та невизначеності. Саме через це боротьба курдів за національне визволення і створення власної незалежної держави робить курдське питання однією з найбільш гострих проблем міжнародної політики [2].

Особливістю географічного положення Курдистану є відсутність чітких фізичних і юридично фіксованих політичних кордонів. Назва Курдистан відноситься не до держави, а виключно до етнічної території, в якій курди становлять абсолютну або відносну більшість населення і географічні координати якої не можуть бути точно визначені, оскільки вони носять суто оціночний характер. Обриси цієї території внаслідок історичних катаклізмів неодноразово змінювалися головним чином в бік розширення курдофонного ареалу.

Головним з природних багатств Курдистану є нафта. Особливу цінність мають нафтові поля Кіркука (Іракський Курдистан) не так за обсягом розвіданих запасів, скільки за винятковою продуктивністю свердловин і географічному положенню родовищ, що забезпечують дешевизну і зручність видобутку і транспортування сирової нафти до Туреччини і порти Середземного моря. Значні нафтові родовища експлуатуються в інших районах Іракського (на північ від Мосула, і в районі Ханекіна), Іранського (під Керманшахе), Сирійського та Турецького (в трикутнику Гарзан - Гермік - Раман) Курдистану [1].

Через політичне роз'єднання етносу державними кордонами, етносоціальний розвиток курдів завжди протікав у винятково несприятливих умовах, постійно загострюючись і призводячи до гострих, кровопролитних та тривалих конфліктів. У Туреччині курдське питання виступає у формі боротьби з владою за культурну та політичну автономію. У Іраку курди мають своєрідний регіональний уряд та військові сили, але існує невирішена проблема визнання їхнього статусу у контексті державної територіальної цілісності. У Ірані та Сирії курди також борються за визнання своїх прав та боротьбу з етнічною дискримінацією [1]. Можна дійти висновку, що курдська

проблема не є проблемою національної меншини, а є питанням розділеної країни та нації, яка має право на самовизначення.

Міжнародна спільнота має значний вплив на події, пов'язані з курдським питанням. Зокрема країни Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки часто виступають в якості активного учасника у справі підтримки курдського народу. Це може включати політичну підтримку для курдських партій, заклики до захисту прав людини курдського населення та надання гуманітарної допомоги у разі конфліктів. В деяких випадках міжнародна спільнота надає військову допомогу курдським силам у боротьбі з тероризмом та іншими загрозами безпеці. Найбільш відомим прикладом такої допомоги є підтримка курдських сил у боротьбі з ІДІЛ в Іраку та Сирії. Міжнародні актори також час від часу використовують дипломатичний тиск на держави, де проживають курди, для захисту їхніх прав та статусу. Це може включати заклики до вирішення конфліктів шляхом діалогу та мирних переговорів, а також використання міжнародних механізмів, таких як ООН та Європейська рада [3].

Курдська проблема – це не тільки проблема близькосхідного регіону, це вже проблема глобальна. Для її вирішення повинен бути задіяний потенціал світової спільноти. Курдська проблема належить до числа найскладніших міжнародних проблем, які мають національний, регіональний та міжнародний характер, рішення якого не може бути забезпечене в рамках однієї держави. На сучасному етапі суть курдського питання зводиться до протиріччя між високим рівнем самоусвідомлення курдського народу та небажанням правлячих кіл країн визнати за ними це право. Отже, мирне вирішення курдського питання вимагає компромісів, діалогу та взаєморозуміння між курдськими лідерами та урядами країн, де проживають курди. Це може включати укладання мирних угод, створення або реформування конституційних рамок для визнання прав курдського народу та гарантування їхньої культурної та політичної автономії.

Список використаних джерел

1. Ворона Н. Давня, культурно багата і безталанна нація – курди [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/82940/1/Vorona_wpr_13_2018.pdf;jsessionid=55DEE083DE128AF67743E9D09F3DCCD2
2. Карпец А. Таємнича історія та туманне майбутнє курдів [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://enovosty.com/uk/politika-ukr/full/602-tayemnichya-istoriya-ta-tumanne-majbutnye-kurdiv>
3. Курдська держава — бути чи не бути? Так в чому суть запитання? [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bintel.org.ua/nash_archiv/arxiv-regioni/arxiv-blizkij-sxid/kurdscoe-gosudarstvo-byt-ili-ne-byt/

Мироненко Віталій

3 курс, здобувач ОП «Міжнародні економічні відносини»
Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, сколихнувши світовий порядок та започаткувавши нову геополітичну реальність. Ця війна стала викликом не лише для України, але й для всієї міжнародної спільноти, змусивши країни переглянути свої дипломатичні стратегії та підходи.

Повномасштабна збройна агресія росії проти України змінила ставлення Італії до України. Через вектори політичної, економічної, фінансової, соціальної, оборонної та гуманітарної співпраці Україна отримала підтримку від обох італійських урядів. Однак внутрішньополітичні суперечки щодо продовження військової допомоги Україні та вплив великої кількості проросійських груп часто підривали глибшу співпрацю та взаєморозуміння на соціальному рівні. Крім притягнення росії до відповідальності за її злочини в Україні, Італія підтвердила, що верховенство права залишається для неї пріоритетом [1].

У той час як деякі західні столиці вагалися з підтримкою України в її боротьбі проти російської агресії, Рим виявився несподіваним союзником. Італія, яку багато хто вважав товаришем росії в Європі, неодноразово доводила, що вона на правильному боці історії.

15 лютого 2022 року, у день коли очікували російське вторгнення, саме міністр закордонних справ Луїджі Ді Майо прилетів до Києва незважаючи на те, що багато західних дипломатів вже залишили столицю. Пізніше посол Італії в Україні П'єр Франческо Дзадзо став одним з перших західних послів, який повернувся до Києва після короткого перебування у Львові.

28 лютого 2022 року, всього через чотири дні після початку війни, Італія оголосила, що надасть Україні допомогу зброєю [2].

Так, наразі Італія бере активну участь у військовій допомозі в рамках ЄС, а країни-члени ЄС координують надають Україні велику кількість військового обладнання. Крім того, Пан Таяні запевнив, що Рим надаватиме допомогу Україні доти, доки вона буде необхідною. "Італія продовжуватиме надавати всебічну допомогу Україні в політичній, економічній, військовій та гуманітарній сферах, як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях, доки це буде необхідно", - заявив міністр [3]. Також Таяні заявив, що його країна надала Україні військову допомогу на суму близько 1 млрд євро. Раніше цього місяця уряд Італії схвалив постачання Україні батарей для зенітно-ракетних комплексів SAMP/T. Незабаром після цього стало відомо, що уряди Італії та Франції спільно розмістять велике замовлення на 700 ракет Aster 30 вартістю 2 мільярди євро для цієї системи. Крім цього, 1 березня уряд Італії ухвалив рішення про надання країні зенітних ракет "Стінгер", мінометів та протитанкових комплексів "Мілан" [4].

Рим також швидко визначився зі своєю позицією щодо газового ембарго, невдовзі після того, як світ побачив кадри російських звірств у Бучі та Ірпені. Це при тому, що країна на 40% залежить від російського газу: на тлі перших років російської агресії у 2014 році, коли Італія погрожувала блокувати секторальні санкції проти росії, тим самим кожні півроку граючи на "нервах" України, нинішня політика італійського керівництва є несподіваним контрастом.

У той же час, Італія стурбована власною енергетичною безпекою, розпочала переговори і підписала контракти на постачання газу з низкою африканських країн, включаючи Алжир, Конго та Анголу [2].

У жовтні 2022 року Джорджа Мелоні, нещодавно призначена прем'єр-міністром Італії, пообіцяла Президенту України Володимирі Зеленському підтримати нашу країну в боротьбі з російським агресором. Вона також повідомила, що відвідає Україну з робочим візитом до кінця зими [4].

"Палата депутатів затвердила Декрет про трансформацію Декрету № 200 від 21 грудня 2023 року. Постанова містить надзвичайне положення, яке продовжує дозвіл на передачу військових товарів, матеріалів та обладнання українським державним установам. Постанова уряду Італії передбачає продовження дозволу на передачу військових активів Україні до 31 грудня 2024 року, що відповідає міжнародним зобов'язанням Італії щодо підтримки Києва [6].

На зустрічі в Києві 21 лютого 2023 року Голова Ради Міністрів Джорджа Мелоні та Президент України Володимир Зеленський домовилися, що Італія відіграватиме провідну роль у відновленні України. Італія готова зробити значний внесок у Міжвідомчу донорську координаційну платформу, яка об'єднує Україну, країни G7, міжнародні фінансові інституції та

інших важливих партнерів, залучивши досвід італійських компаній у провідних галузях. Італія також забезпечить прозорий, інклюзивний та орієнтований на реформи процес. Уряд України визнає важливість внеску Італії у реконструкцію та якнайшвидше відновлення України.

26 квітня 2023 року Італія та Україна спільно організували "Двосторонню конференцію з питань відновлення України" в Римі, щоб обговорити підтримку та співпрацю, необхідні для реконструкції та відновлення України, і зобов'язалися тісно співпрацювати над цими питаннями шляхом зміцнення двосторонніх відносин. Ця зустріч є яскравою демонстрацією співпраці між українськими та італійськими компаніями в нових економічних реаліях, ефективності санкцій та готовності працювати разом задля забезпечення економічної стабільності та процвітання в обох країнах. Італія продовжуватиме підтримувати Україну у вирішенні нагальних гуманітарних потреб, спричинених війною росії проти України, у швидкій реконструкції зруйнованої критичної та соціальної інфраструктури та відновленні засобів до існування, а також у створенні найкращих умов для відновлення соціально-економічної ситуації в Україні.

Конкретним результатом Конференції стало підписання між Італією та Україною низки важливих Меморандумів про наміри.

Крім того Італія та Україна погодилися організувати Конференцію з відродження України у 2025 році в Італії [7].

Варто зазначити, що відносини між Італією та Україною протягом останнього десятиліття еволюціонували, ставши більш близькими, динамічними та стратегічними. Це підтверджується численними контактами на найвищому та високому рівнях, які відбувалися протягом 2014-2024 років (рис. 1).

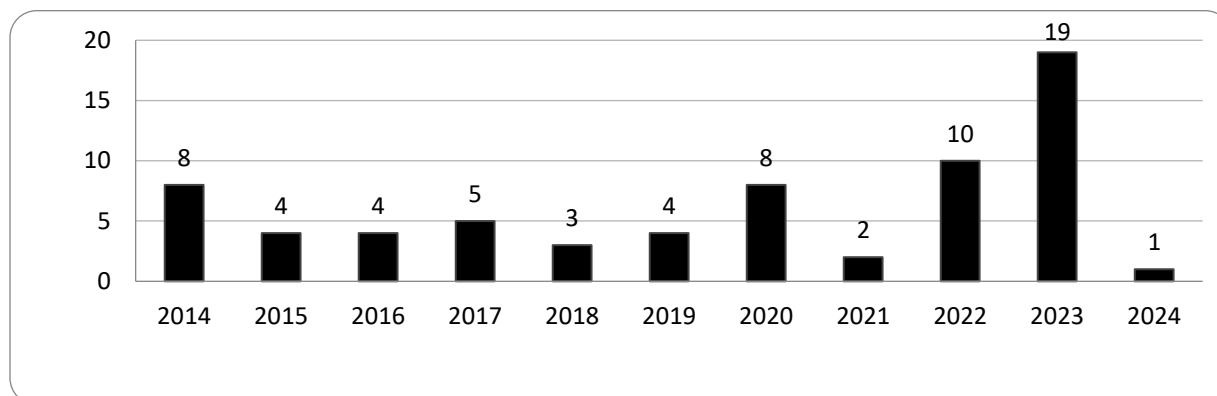

Рис.1. Динаміка контактів на найвищому та високому рівнях між Італією та Україною з 2014-2024 років.

Примітка. Побудовано за даними Посольства України в Італійській Республіці [8].

Графік дає короткий огляд контактів на найвищому та високому рівнях між Італією, зокрема, 2014-2015: початок конфлікту на Донбасі та анексія Криму росією які стимулювали посиленню політичного діалогу між двома країнами; 2016-2017: співпраця між державами зосередилася більше на питаннях реформ в Україні, боротьби з корупцією та підтримки суверенітету та територіальної цілісності України; 2018-2019: в цей період активізувалися економічні відносини між державами, про що свідчать візити бізнес-делегацій та спільні форуми; 2020-2021: пандемія COVID-19 мала великий вплив, але не зупинила співпрацю, яка частково перейшла в онлайн-формат; 2022-2024: повномасштабна війна росії проти України знову викликала сплеск контактів на найвищому рівні, який триває на сьогоднішній день.

Італія стала одним із лідерів у підтримці України, надаючи їй політичну, економічну та військову допомогу. Очікується, що після закінчення війни співпраця між двома країнами стане ще більш тісною та багатогранною [7;8].

Відтак Президент України Володимир Зеленський назвав Італію однією серед десяти країн-членів ЄС, які беззастережно підтримують надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС. [2].

Міністр закордонних справ Італії Антоніо Таяні заявив, що Рим надав Україні сім пакетів оборонної допомоги. "Наразі ми надали сім пакетів оборонної допомоги і маємо намір надавати подальші заходи підтримки у цій сфері", - сказав Таяні. За його словами, Рим працює зі своїми українськими партнерами та союзниками над переговорами щодо умов зобов'язань Італії в сфері безпеки та довгострокової підтримки України [6].

За даними Євростат, станом на 31 грудня 2023 року, статус тимчасового захисту в Італії отримали понад 161375 громадян, які покинули Україну в результаті російського вторгнення. Підтримка Італії є важливим фактором у боротьбі України за свою свободу та незалежність [5].

Як висновок, відносини між Італією та Україною протягом 2014-2024 років еволюціонували, ставши більш близькими, динамічними та стратегічними. За період військової агресії росії, між країнами було підписано низьку міжнародних договорів, угод, меморандумів про наміри та проведено чимало зустрічей на найвищому та високому рівнях. Варто зазначити, що саме дипломатія стала ключовим інструментом у зміцненні відносин між Італією та Україною, допомогла Україні отримати необхідну підтримку у боротьбі з російською агресією та прокласти шлях до мирного та процвітаючого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Дипломатія воєнного часу: оцінка "чотири з плюсом" [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://prismua.org/scorecards2022/>
2. Несподіваний союзник України у війні з росією [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/nespodivaniy-sojuznik-ukrajini-u-vijni-z-rosijeju.html>
3. МЗС Італії: Рим надав Україні сім пакетів військової допомоги [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3797608-mzs-italii-rim-nadav-ukraini-sim-paketiv-vijskovo-dopomogi.html>
4. Глава МЗС Італії виключив поставки Україні наступального озброєння [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.unian.ua/world/viyskova-dopomoga-italiji-ukrajini-vlada-vislovilasya-pro-postachannya-nastupalnogo-ozbrojennya-12126375.html>
5. Official website of Eurostat [Електронний ресурс] - Режим доступу:
6. Парламент Італії схвалив надання військової допомоги Україні у 2024 році [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2024/02/08/parlament-italiyi-pidtrymav-prodovzhennya-vijskovoji-pidtrymky-ukrayiny-u-2024-roczii/>
7. Офіційний сайт Посольства Італійської республіки в Україні. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://ambkiev.esteri.it/uk/news/dall_ambasciata/2023/04/comunicato-congiunto-italia-ucraina-2/
8. Офіційний сайт Посольства України в Італії. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/175-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-italijeju>

Миронюк Іван Вікторович
2 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Седляр Юлія Олександрівна
доктор політичних наук, доцент, професор кафедри
міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

ПРОПАГАНДА ТА КОНТРОПРОПАГАНДА: ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Френсіс Фукуяма стверджував про кінець історії і «фінальну точку ідеологічної еволюції людства», але ці прогнози не справдилися. Ера ідеологій не завершилася, і пропаганда залишається актуальною, особливо з використанням нових технологій. Після короткої перерви в десятиліття 1991-2001 років почалася нова хвиля глобального протистояння, схожа на період холодної війни.

Потреба в пропаганді завжди була актуальною, особливо в епоху релігійних війн XVI-XVII століть в Європі та утворення тоталітарних режимів у XX столітті. Винахід друкарства Гутенбергом та масовий книгодрук розширили можливості пропаганди для протестантів, католиків та православних, хоча неграмотність населення та високі витрати на друк обмежували її поширення. Під час Першої світової війни всі сторони конфлікту активно використовували пропаганду для надихання та демотивації. Після війни виникли теорії пропаганди, а потреба в ній залишилася незмінною, що спричинило інституціоналізацію пропаганди у тоталітарних режимах, таких як СРСР, фашистська Італія та нацистська Німеччина. Процес інституціоналізації включав формування соціальних ролей, установлення правил та законів, а також створення спеціалізованих організацій.

Між першою та другою світовими війнами технічні можливості пропаганди значно зросли. Голосове радіо стало важливим інструментом у цьому процесі, зокрема в Німеччині, де за ініціативою Й. Геббельса проводилася масова радіофікація населення. Проте стратегія Геббельса мала свої недоліки, оскільки електронні пристрої в німецьких оселях могли приймати британські радіостанції, які проводили військову пропаганду на німецькій мові [1].

У СРСР також використовувалося радіо, але з використанням дротового зв'язку. Тим не менш, радянська система масової радіокомунікації була менш уразливою до зовнішніх впливів порівняно з німецькою системою. Також важливою роллю в пропаганді виявилися не тільки контент, але й канали комунікації. Технічні засоби, такі як радіо, розвивалися, що відкривало нові можливості для пропаганди.

Наприклад, після Другої світової війни радіозв'язок вже не був обмежений державними кордонами, а короткохвильовий діапазон дозволяв транслювати сигнали на всю Земну кулю. У відповідь на це СРСР використовував «глушилки» для обмеження доступу до інформації ззовні.

Під час холодної війни пропаганда глобального масштабу стала справжньою дуеллю між двома світовими системами. Основною темою стали переваги та недоліки кожної системи, критика ворожого табору та просування власних досягнень та переваг. Змагання за способи життя відображалось не лише через офіційні пропагандистські інституції.

СРСР активно використовував космос, балет та хокей, тоді як на Заході акцентували увагу на молодіжній музиці, кінематографі, джинсах тощо. Однак через ізоляцію було складно проникнути "свою правду" до ворожого табору. Західне телебачення не мало достатньої потужності для проникнення в простори СРСР, а радіо сягало лише обмежених аудиторій у соціалістичних країнах Європи.

Пропаганда та контрпропаганда у радянському блоці розглядалися як інструменти національної безпеки. Проте з початком політики гласності в 1986-1987 роках, яка припинила глушіння західних радіостанцій у 1988 році, пропаганда стала непотрібною та нефункціональною. Це спричинило швидку деінституціоналізацію системи пропаганди в СРСР та інших країнах радянського блоку. На Заході пропагандистські проекти також зменшилися, оскільки в умовах свободи слова та вільних ЗМІ не існувало розвинутих інститутів пропаганди.

У 1990-х рр., після завершення холодної війни, на міжнародній арені відбувався період відносного спокою, коли країни утримувалися від застосування пропагандистських методів у відносинах одна з одною. Пропаганда не відкидалася як така, але використовувалася переважно для внутрішніх потреб політики, політичних партій та бізнесу у рекламних та маркетингових кампаніях.

Зникла потреба в класичній пропаганді, яка була характерна за часів холодної війни, оскільки існувала ілюзія загальної згоди щодо ключових питань світоустрою. Здавалося, що ліберальна ідеологія остаточно перемогла, і більше не буде повернення до темних періодів історії, тоталітаризму та ідеологічного розколу світу. Проте Самуель Гантінгтон попередив американський уряд і світову громадськість, що світу можуть чекати неспокійні часи через зіткнення цивілізацій.

На початку 2000-х років гіпотеза Гантінгтона отримала перші підтвердження через атаки ісламських екстремістів на США та історичний реверс у росії. Володимир Путін розпочав наступ на свободу слова та відродив систему пропаганди, проводячи агресивні дії на пострадянському просторі та за його межами. Метою Путіна було відродження впливу росії та відновлення позицій СРСР шляхом агресивного наступу на Захід. Для досягнення цієї мети використовувалася гібридна інвазія, яка включала інформаційну війну, військово-політичний шантаж, політичну корупцію, втручання у внутрішню політику, підтримку терористичних груп та проведення диверсійних акцій [2].

Сучасна російська пропаганда представляє собою відносно нове і загрозливе явище. У рф протягом 2000-х років було відроджено інститут пропаганди, який поєднав в собі методи радянської пропаганди і нові інструменти. Державна пропаганда, спрямована як всередину країни, так і на зовнішній світ, є частиною глибоких змін в російському суспільстві, політиці й військовій сфері.

Росія впевнено рухається шляхом конфронтації із Заходом і відмови від демократичних цінностей. Це призвело до того, що США знову стали основним ворогом росіян, що підтверджується соціологічними дослідженнями. Раніше радянська пропаганда змогла перетворити друзів на ворогів і навпаки за кілька тижнів або місяців, що підтверджується конфліктами з іншими країнами, такими як Югославія, Китай, Албанія тощо [1].

Володимир Путін, контролюючи основні російські медіа, має можливість вільно визначати ворогів або скасовувати свої попередні рішення. Це стало явною під час конфлікту з Туреччиною в 2015 році, коли російське телебачення за два тижні змогло перетворити її на ворога, а після замирення лідерів ситуацію повернули на попередні позиції.

Останні роки принесли технічні революції, що відкрили нові можливості для пропаганди та інформаційних війн. Нові медіа, базовані на інтернеті та мобільному зв'язку, радикально змінили пейзаж інформаційних і кіберпросторів, а цифрове суспільство зробило кожен особу потенційно вразливою перед пропагандистським впливом у режимі мультимедіа.

Спецслужби рф, які керують пропагандистськими проектами, визнали ці нові можливості та зосередилися на опануванні інтернет-технологій. Наприклад, в 2006 р. у структурі ФСБ був створений «18-й центр», а пізніше, під керівництвом Є. Пригожина, у Санкт-Петербурзі з'явилося «Агентство інтернет-исследований», відоме як «Ольгінські тролі». Ця агенція активно впливає на інтернет-комунікації та соціальні мережі, використовуючи нові прийоми впливу, такі як

неформальні анонімні пости на сайтах, «голоси народу», мережева активність анонімних пропагандистів та «ботоферми» [5].

Крім того, російська пропаганда використовує легальні мас-медійні канали для втручання за межами країни.

Починаючи з 2013 року (до початку активної фази гібридної війни проти України), росія встигла розгорнути мережу телеканалів, які мали доносити пересічним американцям, європейцям й мешканцям інших регіонів московські оцінки поточних подій. Life News – новинний сайт і 24-годинний телеканал. Russia Today (розпорядження Путіна від 9 грудня 2013 року) – багатомовна інформаційна агенція. 2014 року було започатковано інформаційну агенцію «Супутник» (30 мов), що контролюється Russia Today, які мали передавати російські оцінки подій пересічним американцям, європейцям та іншим мешканцям. Мережа транслювала свої канали та контент через супутникові технології та власні сайти в інтернеті. Темою пропаганди було ствердження про громадянську війну в Україні, що викликало дезінформацію на світовій сцені. Успіхи російської пропаганди за кордоном, зокрема серед лівої інтелігенції, можна побачити в рефлексії на її зміст [4].

Починаючи з 2014 р., Україна почала протистояти російській пропаганді на інформаційному фронті. Перші контрпропагандистські акції проводили волонтери, журналісти та громадяни в інтернеті. У червні 2014 р. з'явився волонтерський проєкт Stoop Fake, а в лютому 2015 р. Міністерство інформаційної політики запустило проєкт «Інформаційні війська України». В цьому проєкті взяли участь тисячі волонтерів, які моніторили російські ЗМІ, зокрема пропагандистські медіа. Також були запуснені контрпропагандистські проєкти на телеканалах, наприклад "Антизомбі" на ICTV та «Весті Кремля» на «24 каналі». Зараз в Україні створюються центри, подібні за структурою та функціями до західних інституцій, такі як Центр протидії дезінформації та Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки [4].

У Стратегії воєнної безпеки України, затвердженій Президентом України у 2021 р., відзначено, що пропаганда стала одним із засобів ведення війни російською федерацією проти України [5]. Після широкомасштабного вторгнення рф в 2022 р., Україна стикнулася з новими викликами в сфері протидії ворожій пропаганді. Перед вторгненням небезпеку ворожої пропаганди відчували через різноманітні медіа та соціальні мережі, але після нього стало очевидним, що в світовій політиці є сили, готові підтримувати російську агресію. Наприклад, в Угорщині частина виборців звинувачує саме Україну у війні, що призвело до підтримки рф з боку угорської влади. У Сербії також виявилось значна частина громадян, які вважають агресію рф проти України виправданою, і більшість не підтримує введення санкцій проти рф [6]. Такі настрої спостерігаються і серед громадян Греції, де частка проросійськи налаштованих громадян становить 40-45% [6].

Реінституціоналізація пропаганди та контрпропаганди відбувається в умовах гібридних воєн, які зараз ведуться більшістю провідних країн світу. Основна боротьба в цих конфліктах відбувається за ментальний простір людини. Це тихий процес, що не супроводжується відкритими бойовими діями, але систематичний і використовує всі можливості технічного прогресу. У зв'язку з цифровізацією суспільства пересічна людина стає все більш вразливою до інформаційних втручань, які організовують пропагандистські центри. Держави втрачають контроль над своїми кордонами, що раніше допомагало відокремити інформаційні та віртуальні простори. Глобалізація на фоні цифрової революції породжує ризик "оголеної свідомості", яким користуються злочинці для поширення своїх ідей. Для захисту свідомості важливо здійснювати щеплення інфоімунітету, популяризувати медіа грамотність та посилювати психологічну стійкість пересічних громадян [7].

Список використаних джерел

1. Близнюк А. С. Пропаганда та контрпропаганда в умовах сучасної гібридної війни. Наукові записки Інституту журналістики. 2015. Т. 60. С. 49–54.
2. Propaganda Techniques. Virtual English Notebook. URL: <https://sites.google.com/site/thevirtualenglishnotebook/propagandatechniques>.
3. Денисюк Ж. 3. Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2021. Том 32 (71). № 2. С. 46–51.
4. Belkin L. M., Iurynets J. L., Sopilko I. M., Belkin M. L. Denial of the «genocide» in the Donbas as a cause of the aggression of the Russian Federation against Ukraine. Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2022. P. 832–841.
5. An Independent Legal Analysis of the Russian Federation’s Breaches of the Genocide Convention in Ukraine and the Duty to Prevent. The New Lines Institute and Raoul Wallenberg Centre. May 2022. URL: <https://newlinesinstitute.org/an-independent-legal-analysis-of-the-russian-federations-breaches-of-the-genocide-convention-in-ukraine-and-the-duty-to-prevent/>.
6. Назар М.М., Мещеряков Д.С. Когнітивна карта російської пропаганди в Україні: ключові позиції. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/710506/1/Nazar%20MM%2C%20Mescheryakov%20DS.%20Kohnityvna%20karta%20rosiyskoyi%20propahandy%20v%20ukrayini%20klyuchovi%20pozytyi.pdf> (дата звернення: лютий 2021 р.).
7. Указ Президента України № 106/2021 від 19 березня 2021 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації» при Раді національної безпеки і оборони України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1062021-37421> (дата звернення: лютий 2024).

Панченко Олександра Сергіївна

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Дерев'янюк Ігор Петрович

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин,

інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

РОЛЬ США В ПІДТРИМЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОТИСТОЯННЯ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Україна завжди була у фокусі інтересів США, але значну увагу Білий дім почав приділяти нашій країні з осені 2021 року, коли Росія почала нарощувати свої війська на кордоні, а імовірність вторгнення її армії на територію України значно підвищилася.

В умовах протистояння України російській агресії, США здійснювали та здійснюють цілий комплекс взаємопов'язаних заходів щодо підтримки України, але умовно можна виділити кілька напрямків цієї підтримки.

Перший напрямок – це інформаційна підтримка. Сполучені Штати до самого початку повномасштабного вторгнення РФ прикладали зусилля для попередження ескалації конфлікту, вели інформаційну компанію щодо розкриття планів Путіна, застосовували дипломатичні заходи,

привертати увагу країн світу для протистояння потенційній російській агресії.

В інформаційному полі США постійно наполегливо нагнітали обстановку, розкриваючи агресивні плани РФ. Таким чином, США дискредитували Росію в очах світової спільноти та привертати увагу до загострення в Європі безпекової ситуації. В свою чергу, союзники США узгоджували та об'єднували свої дії проти задумів Кремля, зокрема завчасно погодили пакети жорстких санкцій, які були запровадженні одразу після вторгнення військ РФ. Крім того, своєчасне інформування світової громадськості про підготовку до агресії РФ зробило заяву Путіна про необхідність проведення СВО позбавленою будь-якого змісту. Ні одна західна країна не підтримала вторгнення РФ в Україну [3, 4].

Активна інформаційна підтримка України Сполученими Штатами продовжується з різними ступенями інтенсивності вже протягом двох років повномасштабної війни.

Другий напрямок підтримки – це постачання США озброєння для України та фінансова допомога, в тому числі на військові потреби.

Потрібно виділити етап підтримки до 24 лютого 2022 року та етап після цієї дати.

На етапі перед повномасштабним вторгненням РФ в Україну, були в основному незначні поставки в жовтні 2021 року бронезилетів та шоломів – для захисту військовослужбовців, переносних протитанкових ракетних комплексів FGM-148 Javelin – для знищення броньованої техніки противника. Був наданий пакет безпекової допомоги на 60 млн. доларів [4].

Згодом, наприкінці грудня 2021 року Джоозефом Байденом було підписано оборонний бюджет США, у якому було передбачено виділення 300 млн дол. на військову допомогу Україні.

Вже через кілька місяців американські та надані іншими союзниками протитанкові ракетні комплекси дозволили українській армії стримувати колони російської бронетехніки. Але потрібно констатувати, що цього озброєння було недостатньо для того, щоб зупинити і вигнати ворога з української землі.

На етапі після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, підтримка США України в питаннях постачання різних типів озброєння та фінансової допомоги була і є дуже суттєвою.

Наприклад, тільки орієнтовний перелік озброєння, що є у відкритих джерелах, включає в себе: 11 вертольотів Mi-17, 200 бронетранспортерів M113, 7000 одиниць піхотного озброєння, комплекси Javelin та Stinger у значній кількості, дев'яносто 155 мм гаубиць M777 та боєприпасів до них, мобільні реактивні системи залпового вогню M142 HIMARS/M720 MLRS, дрони-камікадзе Switchblade, 75 000 бронезилетів та шоломів, засоби супутникового зв'язку, багато іншого обладнання [5, 7].

Разом з тим, обсяг підтримки, який надається США, насамперед військової допомоги, не можна назвати достатнім для досягнення значного успіху на полі бою. Україні життєво необхідні високоточна далекобійна зброя, літаки, засоби протиракетної оборони, засоби радіоелектронної боротьби та багато інших видів озброєння. Без високотехнологічного озброєння неможливо перемогти агресора, який має майже невичерпні, в порівнянні з Україною, запаси людських ресурсів, танків, літаків, гармат та інших типів знарядь для вбивства.

Третій напрямок підтримки – політична підтримка та запровадження економічних санкцій проти Росії. Після вторгнення РФ в Україну Сполучені Штати стали одними з перших, хто фактично очолив антипутінську коаліцію. Україні була надана значна політична та військова підтримка, яка дозволила вистояти в перші місяці повномасштабної війни з державою, що володіє ядерною зброєю, має постійне членство в багатьох міжнародних безпекових організаціях та бойовий потенціал, який перевищує бойовий потенціал України в десятки раз.

Потрібно зауважити, що з боку ЄС та окремих країн Європи також була досить значна підтримка, але Україна продовжує ефективно протистояння агресії Росії саме завдяки підтримці США.

Сполученими Штатами вже в перший день вторгнення був запроваджений пакет

економічних санкцій проти Росії, який містив, зокрема, значні експортні обмеження, санкції проти російських фінансових установ та обмеження експорту технологій.

26 лютого 2022 року США виділили пакет допомоги Україні розміром 600 млн дол., з них – 350 млн. дол. для військових потреб.

Наступним кроком 8 березня 2022 року було запровадження США ембарго на імпорт російської нафти, енергоносіїв та газу [4].

Через тиждень було заявлено про надання США ще одного пакету фінансової допомоги на військові, гуманітарні та економічні потреби України у розмірі 13,6 млрд дол.

Крім того, було ухвалено рішення про прийняття у США до 100 000 біженців-громадян України [4].

США постійно демонстрували значну політичну підтримку Україні. З офіційними візитами до Києва завітали 25 квітня 2022 року державний секретар Ентоні Блінкен та міністр оборони Ллойд Остіна. Це мало дуже високу політичну вагу, оскільки приїзд американських посадовців такого рівня був першим від початку повномасштабного вторгнення. Ще один пакет військової допомоги розміром у 800 млн доларів було погоджено в результаті цієї зустрічі [1].

20 лютого 2023 року столицю України відвідав президент Сполучених Штатів Джо Байден. Візит Байдена – перший випадок, коли чинний президент США відвідав зону бойових дій, неконтрольовану американськими військовими [2]. Того ж дня Байден оголосив про додатковий пакет військової допомоги для України на суму 500 мільйонів доларів США, включаючи боєприпаси для HIMARS.

Протягом двох років повномасштабної війни до України з підтримкою неодноразово приїжджали американські високопосадовці та політики різних рангів.

У 2023 році США надали Україні допомоги приблизно на 24 млрд дол. [6].

Таким чином, допомога США Україні умовах її протистояння російській агресії стала важливою складовою посилення стійкості нашої країни в боротьбі проти ворога. Зрозуміло, що Україні самій потрібно робити необхідні та дуже швидкі ефективні кроки щодо посилення обороноздатності країни, розвитку свого воєнно-промислового комплексу, розробки нових стратегічних підходів до ведення війни, усунення корупції в силових відомствах та багато іншого. Адже ніякий союзник, навіть такий могутній як Сполучені Штати, не в змозі задовольнити всі наші потреби. Разом з тим, Україна повинна розуміти, що в довгостроковій перспективі допомога США Україні буде основою для успішного протистояння РФ.

Список використаних джерел

1. Виступи Держсекретаря Ентоні Блінкена і Міністра оборони Ллойда Остіна перед журналістами, які супроводжують їх у поїзді [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ua.usembassy.gov/uk/tag/%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D0%BB%D0%BB%D0%BE%D0%B9%D0%B4-%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%D0%BD/>

2. Візит Байдена в Київ: що привіз Президент США [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cpd.gov.ua/main/vizyt-bajdena-v-kyyiv-shho-pryviz-prezydent-ssha/>

3. Наталія Городня. Для чого Америці підтримувати Україну? [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_

4. Роль США в російсько-українській війні: як і чому Вашингтон підтримує Україну [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://adastra.org.ua/blog/rol-ssha-v-rosijsko-ukrayinskij-vijni-yak-i-chomu-vashington-pidtrimuye-ukrayinu>

5. Тетяна Кушнерик. Скільки і якої зброї надали США Україні: перелік [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://glavcom.ua/news/skilki-i-yakoji-zbroji-nadali-ssha-ukrajini-perelik-851431.html>

6. Урядовий портал. У 2023 році США надали Україні допомоги приблизно на 24 млрд

дол. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/mzs-pidsumky-2023>

7. Яку зброю ЗСУ отримали від країн Заходу: перелік [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tsn.ua/ato/yaku-zbroyu-zsu-otrimali-vid-krayin-zahodu-perelik-2074318.html>

Пашковська Анастасія Сергіївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ВПЛИВ БРЕКЗІТУ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКУ ГЕОПОЛІТИЧНУ СИТУАЦІЮ

Брекзїт свого часу був однією з центральних тем в європейській політиці. Основний вплив, що зумовив Брекзїт, полягає в проблемі переосмислення британської зовнішньої політики та встановлення нових відносин з Європейським Союзом, який приймає рішення щодо зовнішньої політики, безпеки та оборони. Питання виходу Сполученого Королівства зі складу ЄС знаходилось та знаходиться у полі зору доволі великої кількості науковців, проте у цій роботі спробуємо виокремити та тезово викласти особливості основних аспектів зовнішньої політики Британії та їхній взаємопов'язаність на сучасному етапі, тобто після Брекзїту.

Брекзїт створив особливий виклик для формування зовнішньої політики Великобританії, включаючи налагодження самостійності її політики. Це складний дипломатичний процес, що передбачав виведення значної частини британської політики та законодавства з-під контролю Європейського Союзу та його інституцій. Одним з ключових аспектів нового напрямку зовнішньої політики Великої Британії після Брекзїт є досягнення незалежності в цьому плані. Тепер, після виходу з ЄС, Великої Британії може визначати свою зовнішню політику автономно [1, с. 1].

Вихід Великої Британії з Європейського Союзу (1 лютого 2020 року) призвів до суттєвих зовнішньополітичних наслідків. Передусім, цей крок сформував нову геополітичну реальність в Європі. Велика Британія, яка є ключовим членом НАТО та європейського безпекового співтовариства, своїм виходом з ЄС могла би підірвати єдність та координацію серед європейських країн у справах безпеки та оборони [2, с. 6].

Вихід Великої Британії безсумнівно ознаменував вплив на політичну динаміку всього Європейського Союзу. Цей процес, свого роду, став каталізатором для переосмислення стратегій і політичних відносин між країнами-членами ЄС. Відходження одного з ключових учасників наштовхнув інші країни на перегляд свого ставлення до європейської інтеграції та взаємодії. Відтак, вихід Великої Британії з ЄС став важливим випробуванням для самого існування Європейського Союзу. Питання про те, чи зможе ЄС продовжити свій процес інтеграції та зберегти єдність після важливого відходу одного з найбільших членів, залишається на сьогодні актуальним.

Знаходячись тепер у можливості діяти незалежно від згоди Європейського Союзу, британські політичні лідери розпочали формувати нову концепцію держави в системі світових відносин та реагувати на можливі послаблення в деяких ключових зовнішньополітичних позиціях: «Незважаючи на втрату певних привілеїв членства в ЄС, ми отримаємо гнучкість у сфері зовнішньої політики, що дозволить стати одним із провідних світових гравців» [3, с. 57]. Ще у 2019 році бопубліковано концепцію під назвою «Глобальна Британія», яка визначає ключові напрямки зовнішньополітичної діяльності країни. Серед цих напрямків вказані Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР), Сполучені Штати, Африка, заморські території та, звісно, країни Співдружності. У контексті «Глобальної Британії» основний акцент ставиться на так звану на

«soft power», де розглядаються інструменти впливу, такі як культурна дипломатія та ідеологічна привабливість. У той же час, підкреслення у концепції так званої «hard power» вказує на прагнення Великої Британії розширити вплив за межі цінностей і займати важливу роль у міжнародних союзах, зокрема в НАТО. Активна участь у політиці безпеки, спрямована на стримування Китаю в АРТ, служить додатковим фактором, що зміцнює роль Британії як гравця в глобальному балансі сил. Відтак, через імперіальну спадщину британські політики мають намір формувати зовнішню політику, ґрунтовану на зазначеній концепції. Проте велика кількість експертів вказує на те, що застосування такої стратегії може призвести до ймовірного сценарію «ізоляції». Тим не менш, певні ознаки продовження співпраці з європейськими партнерами, особливо у сферах оборони та безпеки, що свідчить про те, що жорсткий Брекзінт не призвів до радикальної деєвропеїзації зовнішньої політики [4, с. 9].

При цьому, слід зауважити, що внаслідок Брекзінту Європейський Союз втратив можливість використовувати зобов'язання Великої Британії перед деякими організаціями та ресурсами на рівні ЄС, що обмежило їхні спільні можливості та вигоди. Це також впливає на участь Великої Британії в оборонних проєктах ЄС та реалізацію санкцій, зменшуючи її вплив на світові події. Сполучене Королівство зазвичай було рішучим прихильником застосування санкцій ЄС. На більш інституційному рівні Брекзінт означає, що Велика Британія не зможе впливати на свою роль в органах прийняття рішень. Вироблення зовнішньої політики в ЄС є складним процесом, який передбачає постійну взаємодію між різними політичними та офіційними органами, головною метою якої є досягнення консенсусу між державами-членами щодо широкого кола політичних тем.

З іншого боку, позиція Великої Британії як великого фінансового центру гарантує, що будь-які односторонні санкції, які вона вирішить накласти, будуть мати велике значення. З боку ЄС вигідно досягати згоди з Великою Британією щодо необхідності санкцій проти зовнішнього актора на міжнародній арені. Брекзінт призвів до визнання Європейським Союзом свого обмеженого впливу на «м'яку» силу (англ. soft power), а відтак розглядається як слабший міжнародний гравець у результаті виходу з нього Сполучено Королівства. Незважаючи на це, обидві сторони прагнуть співпрацювати в довгостроковій перспективі з питань зовнішньої політики, політики безпеки та оборони, враховуючи інтереси обох. Велика Британія підтверджує свою роль в НАТО та активну участь у забезпеченні безпеки Європи. А координація дій у сферах, які виходять за рамки обов'язків НАТО, вимагатиме досягнення певного рівня взаєморозуміння та взаємодії [1, с. 23-27].

Побудова міцних відносин з Німеччиною та Францією є важливою для Великої Британії. Німеччина є ключовим партнером, і її погляди на питання європейської безпеки відіграють значну роль у прийнятті рішень ЄС. Франція також є важливим союзником, і взаємодія між Великою Британією та Францією виходить за рамки структур ЄС, особливо у сфері оборони та співпраці у сфері безпеки. Британія й надалі підтверджує свою роль в НАТО та активну участь у забезпеченні безпеки Європи. Підтримка міцних відносин із країнами, які поділяють цю мету, є надзвичайно важливою для Великої Британії, яка прямо підкреслила, що успіх ЄС після Брекзінт становить значний національний інтерес. Сполучене Королівство виступає однією з найпотужніших, фінансово забезпечених та найбільш милітаризованих держав, а також рішуче висловлює підтримку курсу ЄС щодо співпраці з НАТО.

Щодо відносин з США в британському політикумі неодноразово відкрито висловлювалась думка, що Америка – першочерговий союзник Британії та найважливіший пріоритет у зовнішній політиці. Проте, в британських політичних колах все ще існують розбіжності стосовно ролі британсько-американських відносин у зовнішній політиці Сполученого Королівства. Тим не менш, Обидві сторони – Британія та США – намагаються утримувати тісні економічні, політичні та оборонні зв'язки, не зважаючи на вихід Великої

Британії з Європейського Союзу. Заходи, спрямовані на поглиблення співпраці у сферах економіки, оборони та політики, продовжуються, але при цьому зберігаються певні розбіжності та виклики, такі як торговельні переговори та питання щодо технологічної безпеки.

Такий крок, як вихід Великої Британії з Європейського Союзу, відкриває нові можливості для країн, які бажають розвивати власні відносини з Великою Британією. Це може включати такі аспекти, як торгівля та економічна співпраця. Крім цього, цей вихід Сполученого Королівства зі складу відкриває нові перспективи для двосторонньої взаємодії для України в тому ж числі. Нашій державі необхідно адаптуватися до нових умов, щоб розвивати співпрацю в критичних сферах на якісно новому рівні. Ефективна модель українсько-британської співпраці забезпечить національну безпеку України та захист національних інтересів. Українсько-британські відносини у 2022-2023 роках стали актуалізувались власне й у зв'язку з Брекзітом [5, с. 41].

Таким чином, ми розглянули, що вихід Великої Британії з Європейського Союзу давно перестав існувати в лише у рамках внутрішньодержавної парадигми, а перетворився на виклик для усієї міжнародної спільноти. Цей процес призвів до змін у міжнародних відносинах XXI століття, що покладає додаткову історичну відповідальність на політичних та державних лідерів, які беруть участь у його реалізації. Брекзіт має істотний вплив на зовнішню політику Сполученого Королівства, адже після нього ця держава прагне переглянути свою роль як міжнародного актора, встановлюючи нові відносини з країнами за межами ЄС та відстоюючи свій глобальний авторитет. Як колишній член ЄС, Велика Британія також переглядає свою участь у міжнародних організаціях і має на меті підтримувати міцні зв'язки зі своїми союзниками та впливати на прийняття надважливих, в глобальному розумінні, рішень.

Список використаних джерел

1. Muhammad Khizar Amin Minhas (2023). Impacts of BREXIT on UK's Foreign Policy. Coventry University. 46 p. URL: <https://www.researchgate.net/publication/375083208>
2. Zadoya A.O., Botsula A.P. Mizhnarodni intehratsiyeni ta dezintehratsiyeni protsesy: superechlyvi naslidky. Akademichnyy ohlyad, 2017. P. 5-13.
3. Шевченко А.В. Британська зовнішня політика після BREXIT. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, спеціалізація «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022. 108 с.
4. Emilio Risoli (2020). British Foreign Policy Post-Brexit: Global Actor or Isolated Former Power? A Review of the Academic Literature, MSc Theory and History of International Relations, LSE. 11 p. URL: <https://www.lse.ac.uk/international-relations/assets/documents.pdf>
5. Сіданич К. Р. Вихід Великобританії з Європейського Союзу: причини, сучасний стан та наслідки. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, освітньо-професійна програма «Міжнародна інформація». Національний авіаційний університет. Київ, 2023. 55 с. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/60306/1.pdf>

Пінчук Маргарита Олександрівна
3 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКОВИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Станом на сьогодні Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії є однією з тих країн, які стоять з Україною пліч-о-пліч в питанні боротьби з російською агресією.

Починаючи розглядати в цілому відносини двох держав, варто наголосити на тому, що із самого початку становлення дипломатичних взаємин і протягом 20 років після взаємодія була стриманою і не демонструвала високої динаміки. Британія не вбачала в Україні потужного актора міжнародних відносин, перспектив та простору для співпраці.

Криза демократії у РФ початку 90-тих, далі окупація Кримського півострову і початок збройного протистояння на Сході України, конституційне закріплення Україною намірів дотримуватись і прагнути євроатлантичної інтеграції - все це сприяло поліпшенню відносин і відкрило можливості для України реалізовувати свої політичні, економічні та безпекові інтереси за допомогою впливу союзників на політичній арені.

Україна також є і в сфері інтересів самої Британії. Після виходу з Європейського Союзу Британія опинилась в складній ситуації і певним чином усвідомила, що втратила свій вплив. Тому постала потреба пошуку нових союзників. Україна, як найбільша країна в Європі, (до того ж з виходом у море) стала чудовим кандидатом для нової британської дипломатії. Україні ж потрібно було виходити на міжнародну арену і набувати власного геополітичного позиціонування.

Враховуючи вже існуючий Люблінський трикутник і вісь Україна-Молдова-Грузія, Україна проявила себе активною і надійною основою для малих військових альянсів. Проте цього було недостатньо для захисту свого суверенітету від широкомасштабної збройної російської агресії.

Тому у 2022 р. за ініціативи Лондона було вирішено створити новий альянс, такий собі «тристоронній оборонний союз» між Україною, Сполученим Королівством та Польщею. Вже на той момент планувалось, що до альянсу приєднаються і країни Балтії, оскільки у Північноатлантичному альянсі немає єдності щодо термінів надання членства Україні, і цей альянс вже продемонстрував, наскільки його механізми виявились неефективними в умовах реальної загрози регіональній безпеці в Європі [1].

На жаль, станом на 2024 р. розмови про створення такого союзу більше не ведуться і це пов'язано з урядовою кризою в самій Британії та непослідовною політикою Польщі щодо цього питання. Проте незважаючи на усі проблеми, Британія залишається одним із найбільших союзників України і черговим доказом цього є Безпекова Угода 2024 р.

Двостороння Безпекова угода, яку підписали 12 січня 2024 р. під час візиту прем'єр-міністра Великої Британії Ріші Сунака до Києва, стала найважливішим кроком на шляху безпекових гарантій для України.

Дана Угода є першою з серії двосторонніх стратегічних угод, націлених на довготривалу співпрацю. Вона підписана на 10 років і передбачає співпрацю у військовій та економічній сфері. Угода між Британією та Україною заснована на Меморандумі порозуміння та Угоді про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство.

На цій же зустрічі Ріші Сунак анонсував виділення 2,5 млрд фунтів стерлінгів на військову допомогу Україні [3].

Безпекову угоду 2024 р між Україною та Британією порівнюють зі змістом Будапештського меморандуму. У цьому ключі найважливішим здобутком є те, що Двостороння угода має юридичну силу міжнародного договору, меморандум же був лише політичною заявою.

Будапештський меморандум також не був ратифікований парламентами країн-гарантів, натомість Безпековий договір з Британією був ратифікований парламентом Великої Британії. Ще одними вагомими перевагами Безпекового договору з Британією є чіткі прописані механізми реагування на порушення гарантій, чого на жаль не було у Будапештського меморандуму. Договір передбачає консультації та спільні дії у разі загрози безпеки України. Він також дає Британії право надавати військову допомогу, тому він є значно сильнішим гарантом безпеки України, ніж Будапештський меморандум, хоча він не є гарантією того, що Росія не нападе на Україну, однак він робить такий напад значно ризикованішим для Росії.

Хоча «Будапешт» стримував Росію певний час, проте на практиці виявився не ефективним і розмитим, а таких помилок міжнародні відносини не прощають. Нова ж Безпекова угода є більш міцною в юридичному плані, проте говорити про його довгострокову ефективність та використання зарано і все буде залежати від майбутніх подій.

До цього важливого кроку Британія зробила чи не найбільший внесок у безпеку України. Сполучене Королівство було першою країною Великої Сімки, яка почала виконувати зобов'язання щодо безпеки України і у цілому виступила ініціатором створення спільної декларації про забезпечення безпеки для України 2023 р., а також допомогла залучити до даної ініціативи 24 країни [2].

В підсумку варто пам'ятати слова Пальмерстона про те, що Британія не має постійних союзників, а має лише постійні інтереси, і Україна має робити достатньо кроків, аби її безпекові інтереси співвідносилися з інтересами Британії.

Наразі Україна має досвід і напрацьовані військові стратегії, проте потребує ресурсу для реалізації своїх планів щодо контрнаступальних та оборонних операцій. Потребує міцної підтримки на шляху до євроатлантичної інтеграції та на шляху перетворення із об'єкта у вагомий суб'єкт міжнародних відносин. Тож Велика Британія була і залишається надійним союзником, дипломатія якого є фундаментом для втілення безпекових національних інтересів України на світовій сцені.

Список використаних джерел

1. Дієва безпека: навіщо Україна, Польща та Велика Британія створюють військовий союз URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/02/01/kolonka/aleksandr-radchuk/bezpeka/diyeva-bezpeka-navishho-ukrayina-polshha-ta-velyka-brytaniya-stvoryuyut-vijskovyj-soyuz>
2. The role of the UK in a new European Security Architecture URL: <https://www.boell.de/en/2024/01/26/role-uk-new-european-security-architecture>
3. Ukraine and Britain sign security agreement in Kyiv URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-britain-sign-security-agreement-kyiv-2024-01-12/>

Поліщук Даріна Романівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

РОЛЬ ТУРЕЧЧИНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Роль Туреччини в контексті сучасних міжнародних відносин в умовах повномасштабної агресії Росії проти України є дуже актуальною та значущою. Туреччина, як країна-член НАТО та потужний гравець у регіоні, відіграє важливу роль у підтримці України, забезпеченні безпеки та стабільності у Чорноморському регіоні. Туреччина виступає за підтримку територіальної цілісності України та відверто висловлює свою підтримку українському народу у боротьбі проти російської агресії. Крім того, Туреччина активно взаємодіє з українською владою у плані військової співпраці та надання військової допомоги. Важливо також враховувати, що Туреччина має свої власні інтереси у регіоні та відносинах з Росією, які впливають на її підходи до конфлікту між Україною та Росією. Однак, загальна тенденція свідчить про те, що Туреччина підтримує Україну в її боротьбі за незалежність та суверенітет.

Дослідження політичної та військової співпраці між Україною та Туреччиною, які проводять українські та турецькі вчені, зокрема С. Корсунський, Є. Габер, Р. Демчишак,

О. Мавріна, О. Машевський, О. Чубрикова, А. Давутоглу, М. Ф. Джейлан, А. Кадім, мають велике значення з точки зору стратегічного планування відносин між двома державами. Результати цих досліджень допомагають розуміти історичні зв'язки і традиції, а також сучасні виклики й перспективи та можливості для співпраці. Науковці звертають увагу на різні аспекти взаємодії, такі як військово-технічне співробітництво, політичні зв'язки, участь у міжнародних організаціях та безпекові питання, зокрема в Чорноморському регіоні. Турецько-український вчений Аль-Азаві Хайдер Аділ Кадім у своїй дисертації особливу увагу приділив безпеці та політичній стабільності в Чорноморському регіоні. Він вважає, що розвиток партнерських відносин між Україною та Туреччиною може сприяти запобіганню подальшій сепаратизації та сприяти демократизації регіону. Ці дослідження слугують важливим джерелом для розробки стратегій з підтримки міжнародної безпеки та стабільності, а також для формування зовнішньополітичних позицій обох країн [3, с. 57].

Встановлення дипломатичних відносин та підписання Договору про дружбу і співробітництво між Україною і Туреччиною в 1992 році відзначається як важливий етап у взаємних відносинах обох країн. Ці кроки стали важливими для позиціонування України на світовій арені як незалежної держави та її інтеграції у міжнародну спільноту. Договір про дружбу і співробітництво заклав основи для розвитку та зміцнення міждержавних відносин в різних сферах, включаючи політичні, економічні, культурні та гуманітарні. Цей договір також визначав принципи поваги до територіальної цілісності, суверенітету та незалежності обох держав. Україна і Туреччина активно співпрацювали на різних рівнях, в тому числі міжпарламентському та міжурядовому, сприяючи розвитку взаємодії у сфері бізнесу, науки, техніки та культури. Важливим результатом цієї співпраці став інтенсивний розвиток військового партнерства між двома країнами. Отже, встановлення дипломатичних відносин та підписання Договору про дружбу і співробітництво між Україною і Туреччиною в 1992 році стало важливим кроком у розвитку міждержавних відносин, сприяючи їхньому взаємному розвитку та підтримці у різних сферах діяльності.

Виступ президента Туреччини на саміті «Кримської платформи» у 2022 році відображає важливість дотримання міжнародного права та визнання територіальної цілісності та суверенітету України. Його заява про необхідність деокупації Криму підкреслює підтримку міжнародних стандартів та визнання незаконності анексії Росією цієї частини території України. Крім того, відомо, що президент Туреччини виражав свою підтримку ув'язненим кримським татарам та висловлював надію на їхнє звільнення. Це свідчить про турецьку підтримку прав людини та дотримання норм міжнародного права в контексті ситуації на окупованому півострові. Підтримка Туреччиною Мінського процесу також була важливим сигналом, що вказує на готовність сприяти дипломатичному врегулюванню конфлікту в Україні та забезпечити мир і стабільність у регіоні.

Розширення та активізація військово-політичної співпраці між Україною та Туреччиною стали важливими кроками у зміцненні обороноздатності України в умовах зростання загрози російської агресії. Підписання та ратифікація Рамкової військової угоди в 2021-2022 роках стали важливими кроками у цьому напрямку. Згідно з угодою, Україна та Туреччина співпрацюватимуть у таких напрямках:

- Військова підготовка та освіта: обмін досвідом та знаннями у сфері військової підготовки та навчання, що сприятиме підвищенню кваліфікації військовослужбовців обох країн.
- Оборонна промисловість: співпраця у виробництві та розвитку оборонної техніки та зброї, що сприятиме зміцненню обороноздатності обох країн.
- Логістичне співробітництво: спільне використання та розвиток інфраструктури та логістичних можливостей для підтримки оборонної діяльності.

– Картографія та гідрографія: обмін картографічною та гідрографічною інформацією для підтримки навігації та оборони на морі.

– Комунікації, електроніка, інформаційні системи та кібернетичний захист: співпраця у розвитку та захисті інформаційних систем та комунікаційних засобів.

Ці напрямки співпраці дозволяють обома країнам зміцнити свої оборонні потенціали та підвищити ефективність військової діяльності. Також особливо важливим є мовно-культурний обмін, який сприятиме покращенню співробітництва та взаєморозуміння між військовослужбовцями обох країн. Завдяки цим заходам, Україна має можливість отримати підтримку та допомогу від Туреччини у зміцненні своєї обороноздатності та відстоюванні своєї територіальної цілісності в умовах агресії Росії.

Використання турецьких безпілотників «Байрактар» українськими Збройними Силами під час військових дій в Україні є показником високої ефективності цих систем та їхнього важливого внеску у забезпечення обороноздатності країни. Вони дозволяють українським військам вести успішні операції проти ворожих сил, нейтралізувати загрозу інших збройних формувань і знищувати ворожу техніку та обладнання. Використання «Байрактарів» дало можливість ефективно боротися з російськими військами та їх обладнанням, знищуючи танки, бронетехніку та інші цілі ворога. Їх висока точність та бойова здатність сприяли успішному проведенню операцій та досягненню стратегічних цілей [2].

До цього українські Збройні Сили раніше закупили безпілотники у Туреччини, що показує успішну співпрацю між двома країнами у галузі оборонно-промислового комплексу. Така співпраця не лише сприяє укріпленню обороноздатності України, а й підтверджує партнерство між обома країнами у сфері оборони та безпеки. Завдяки успішним використанням турецьких безпілотників «Байрактар» українськими військами, їх ефективність та важливість для забезпечення обороноздатності країни стали очевидними. Такі технології не лише сприяють знищенню ворожих цілей, а й демонструють переваги сучасних оборонних систем перед застарілими моделями, що використовуються російськими військами.

Створення антипутінської коаліції та закриття Туреччиною стратегічних протоків Босфор і Дарданели має велике значення для забезпечення безпеки України та регіональної стабільності. Ці кроки свідчать про активну підтримку Туреччиною територіальної цілісності та незалежності України в умовах російської агресії. Закриття протоків для військових кораблів відкриває можливість заборонити пропуск ворожих сил, в тому числі і російських, через Босфор і Дарданели. Це перешкоджає можливим спробам Росії посилити свою військову присутність у Чорному морі та підтримує обороноздатність України.

Туреччина також проявила активну дипломатичну підтримку України в міжнародних організаціях, зокрема в ООН. Підтримка резолюції, яка засуджує військову агресію Росії, та голосування за призупинення членства РФ у Раді ООН з прав людини свідчить про важливість та активну роль Туреччини в міжнародно-безпековій і міжнародно-правовій сферах. Безумовно, дії з екстракції бійців полку «Азов» з Маріуполя, які обговорювались між Туреччиною та Україною і були виконані, також є важливим елементом дипломатичної підтримки та демонструють готовність Туреччини допомагати в умовах війни. Усі ці кроки свідчать про тісне співробітництво між Україною та Туреччиною у сфері безпеки та оборони, про важливу роль Туреччини як ключового партнера України в боротьбі проти російської агресії.

Туреччина має тривалі та складні політичні й економічні зв'язки з Росією, що впливає на її підходи до подій в Україні та в міжнародній політиці загалом. На фоні складної геополітичної ситуації та економічної залежності, Туреччина знаходиться у непростому положенні, де їй потрібно збалансувати свої інтереси та зобов'язання. Не приєднуючись до антиросійських санкцій, Туреччина виражає свою вагомую позицію, зокрема у відносинах з Росією. Це може бути пов'язане з бажанням уникнути додаткової напруги у відносинах з Москвою та збереженням своїх

економічних інтересів. Крім того, Туреччина знає, що вона грає важливу роль як регіональний гравець у міжнародних відносинах, і може використовувати свої зв'язки з Росією для досягнення своїх політичних та економічних цілей.

Також, спроба Туреччини виступити посередником у конфлікті між Україною та Росією може бути спрямована на збереження миру та стабільності у регіоні, що також відповідає її інтересам. Однак такий підхід, очевидно, викликає різні реакції українського суспільства та міжнародної спільноти, особливо якщо його сприйняти як спробу послабити підтримку України. У будь-якому випадку, складність відносин Туреччини з Росією та її роль як посередника в російсько-українському конфлікті свідчать про складність сучасної геополітичної ситуації та необхідність пошуку балансу між різними інтересами та зобов'язаннями [1, с. 64].

Співпраця між Україною та Туреччиною в сфері військової та політичної безпеки дійсно має велике значення, особливо у контексті сучасних викликів та загроз. Обидві країни зробили значний крок у побудові стратегічного партнерства, яке сприяє їхній безпеці та стабільності у регіоні Чорного моря. Угоди про військову співпрацю, закупівля військового обладнання та тісне політичне співробітництво дозволяють обом країнам нарощувати свій військовий потенціал та готовність до оборони. Туреччина, заклавши стратегічні протоки Босфор та Дарданелли, підтримує суверенітет та незалежність України від російської агресії, що є важливим стратегічним кроком.

Отже, можна зробити такі висновки.

Туреччина виступає за суверенітет та територіальну цілісність України в умовах її повномасштабного збройного конфлікту з Росією. Це відображається у позиції турецьких лідерів та підтримці міжнародних ініціатив, спрямованих на зупинення російської агресії.

Туреччина має стратегічний інтерес у стабільності Чорноморського регіону. Вона грає ключову роль у забезпеченні безпеки в морі, зокрема, заклавши стратегічні протоки Босфор та Дарданелли для російських військових кораблів.

Туреччина активно виступає за гуманітарну допомогу та підтримку України, зокрема, у вирішенні гуманітарних криз та евакуації цивільного населення.

Туреччина виступає як посередник у міжнародних переговорах між Україною та Росією, намагаючись знайти політичне врегулювання конфлікту та запобігти подальшій ескалації насильства.

Туреччина розвиває економічні відносини з Україною та іншими країнами для зменшення її залежності від Росії та підтримки української економіки.

У цілому, роль Туреччини в сучасних міжнародних відносинах в контексті агресії Росії проти України визначається її підтримкою української суверенітету та безпеки, а також активною участю у міжнародних ініціативах для забезпечення миру та стабільності у регіоні.

Однак, деякі аспекти політики Туреччини, такі як намір не приєднуватися до антиросійських санкцій та недостатня рішучість у розриві зв'язків з Росією, можуть створювати певні труднощі в її відносинах з Україною. Відносини між двома країнами мають бути засновані на взаємному розумінні, підтримці та дотриманні принципів демократії та прав людини. У майбутньому Туреччині доведеться прискіпливо зважити свої інтереси та зобов'язання у відносинах з Україною та Росією, і прийняти відповідні рішення, які враховуватимуть інтереси усіх сторін, а також демократичні цінності та міжнародні стандарти.

Список використаних джерел

1. Трансформація системи міжнародних відносин в умовах російсько-української війни (до дня спротиву окупації Автономної республіки Крим та м. Севастополя) / (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 23 лютого 2023 р.). К., 2023. 353 с.

2. Данильченко К. Bayraktar TB2: досвід трьох воєн. Українські військові сторінки. URL <https://web.archive.org/web/20201029222342/https://www.ukrmilitary.com/2020/10/bayraktar-tb2.html>
3. Al-Azavi Khaider Adil Kadim. Evoliutsiia rehionalnoi polityky Turetskoi Respubliky [Evolution of regional policy of the Republic of Turkey]. (Candidate`s thesis). Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv. 2017

Прокоп'єва Аліна Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА З ПОЛЬЩЕЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

Починаючи з початку повномасштабного вторгнення, Польща стала одним з ключових союзників України. Поляки прийняли мільйони біженців і надали значну військову та гуманітарну допомогу. Ці дії з боку керівництва та народу Польщі вразили українців і сприяли зміцненню взаємин між народами обох країн. Незважаючи на складну історію взаємовідносин, українці та поляки зараз відчувають дуже близьке духовне співчуття одне до одного.

Співпраця між Україною та Польщею зростає, і багато хто прогнозує подальшу інтеграцію між цими двома країнами. На початку конфлікту Польща ухвалила законодавство, що дозволяло українським біженцям отримувати польські ідентифікаційні номери, що відкривало їм доступ до соціальних та медичних пільг, що раніше були доступні лише громадянам Польщі.

Український уряд обіцяв відповісти взаємністю, надаючи полякам в Україні особливий правовий статус, якого не мають інші іноземці. Президент Володимир Зеленський також заявив про майбутнє без кордонів між народами обох країн, включаючи політичні, економічні та історичні аспекти.

Війна і бізнес – це два різних світи, де кожен стежить за своїм зиском і уникає збитків, навіть надаючи підтримку країнам, що перебувають у війні. Незважаючи на військову та політичну підтримку Польщі, українські та польські підприємства все одно залишаються конкурентами на ринку, і виникають економічні розбіжності, наприклад, у взаємному експорті продукції [1].

Польща і Україна мають багато спільного, включаючи мову, історію, ринки та ресурси, що призводить до конкуренції за ринки збуту продукції. Обидві країни є великими виробниками сільськогосподарської продукції в Європі і конкурують за ринки збуту, зокрема, на внутрішньому ринку ЄС. Якщо Україна приєднається до ЄС, це може стати викликом для польських фермерів, які також мають намір розширити свої ринки збуту. В той же час, привабливість України для іноземних компаній може позначитися на інтересі інвесторів до польського ринку, зокрема, до експорту їхніх товарів.

Конкуренція за працю між Україною та Польщею стає ключовим аспектом економічних відносин між країнами. Україна прагне повернути своїх громадян, які втекли від російської агресії до Польщі, оскільки демографічна криза ще до війни ставила країну перед серйозними викликами. З свого боку, Польща зацікавлена в прискоренні економічного росту через доступну робочу силу. Це призводить до зростання конкуренції за працю, особливо у контексті різниці в економічних можливостях та рівні життя в обох країнах. Україна має значний потенціал робочої

сили, а Польща може пропонувати привабливіші умови праці та високу заробітну плату, що спричиняє відтік кваліфікованих працівників з України до Польщі.

Цей явище може вплинути на економічний розвиток України та створити дефіцит робочої сили. Із роками конкуренція за українських працівників на ринку Польщі зростає, що ставить перед країнами нові виклики в управлінні трудовими ресурсами [2].

Загальний висновок полягає в тому, що економічні зв'язки між Польщею та Україною можуть стикатися з рядом проблем, таких як конкуренція за ресурси та ринки збуту, міграція робочої сили і можлива втрата ринку для польських підприємств. Боротьба за робочу силу виникає через різницю в економічних можливостях та привабливості працевлаштування в обох країнах.

Проте важливо враховувати, що на шляху до будь-яких союзів між Україною та Польщею можуть виникати перешкоди через окремі внутрішні сили цих країн. Наприклад, у Польщі існують різноманітні політичні рухи та партії з різними поглядами, що може вплинути на рішення країни щодо співпраці з Україною. Також важливо враховувати історичні та культурні реалії, які впливають на сприйняття питань співпраці між цими країнами.

Ці дві політичні концепції, представлені Пілсудським та Дмовським, залишаються ключовими для Польщі й сьогодні. Як відзначив колишній Єжи Гедройць, "Польською політикою керують дві труни: Пілсудського та Дмовського". На сьогоднішній день, серед ультраправих партій найпопулярнішою є "Конфедерація свободи і незалежності". Перед повномасштабним вторгненням цю політичну силу можна було б охарактеризувати як проросійську, оскільки вона активно піднімала болючі питання між Україною і Польщею щодо їхніх історичних травм, виступала проти українських заробітчан і була євроскептичною. Її представники наразі стверджують, що польська влада повинна перш за все дбати про польських громадян, а потім допомагати Україні, оскільки вони вважають, що підтримка України може становити загрозу для Польщі з боку Росії. Однак наразі "Конфедерація" не має великого впливу на національну позицію Польщі: її представники мають лише 9 місць у Сеймі (із 450) та жодного в Сенаті.

У нас з Польщею є спільні цілі і інтереси, включаючи перемогу над Росією, стабілізацію безпекової ситуації в Східній Європі, вирішення питань щодо Білорусі та РФ, надання Україні гарантій безпеки та членство в ЄС і НАТО. Тому важливо розвивати стратегічне партнерство.

Однак, незважаючи на спільні цілі, існує ризик погіршення відносин через спекуляції на спільних історичних травмах та економічну конкуренцію. Уряд України має використовувати наявні інструменти та інфраструктуру партнерства для вирішення проблем, що можуть заважати розбудові довгострокових дружніх і стратегічних зв'язків. Сьогодні у нас є унікальна можливість глибше закріпити наші відносини з Польщею на багато років вперед і позбавитися всіх перешкод, щоб разом сприяти створенню нової системи безпеки в Східній Європі.

7 і 24 квітня 2024 в Польщі відбудуться місцеві вибори, тому можна припустити, що блокування українського кордону польськими перевізниками й фермерами може бути пов'язане з політичними мотивами, подібно до минулої осені перед парламентськими виборами в Польщі. Україна тоді чекала, доки передвиборча істерія в Польщі заспокоїться, і нова коаліція, очолювана Дональдом Туском, прийде до влади після 8-річного правління партії "Право і справедливість" Ярослава Качинського.

Зернова криза між Україною та Польщею триває майже рік. Це можна вважати односторонньою торговельною війною з боку Польщі, навіть попри рішення Євросоюзу від травня 2022 року про скасування мит і квот на український експорт, прийняте в знак підтримки під час повномасштабного російського вторгнення [1].

Протягом протестів фермерів і перевізників на кордоні з Україною минулої осені та цієї зими, нарікання багатьох було спрямоване на колишній уряд Матеуша Моравецького й партію "Право і справедливість", які нічого не робили, щоб припинити блокаду кордону, за якою стояли

проросійські сили. Ці події, в тому числі і смерть трьох українських водіїв в чергах на кордоні до кінця грудня минулого року, спричинили занепокоєння. Навіть після заборони імпорту українських сільгосппродуктів до Польщі офіційний Київ утримувався від різких заяв, чекаючи на візит Дональда Туска до Києва 22 січня цього року.

Менше ніж за тиждень до цього польські перевізники обіцяли розблокувати пункти пропуску з Україною до 1 березня. Проте раніше цього місяця фермери розпочали свій протест, хоча Польща, а також західний кордон взагалі, вже давно не є основними експортними точками для України. На неділю, 18 лютого, було заблоковано 6 з 9 пунктів пропуску, включаючи "Ягодин", "Устилуг", "Угринів", "Рава-Руська", "Шегині" та "Краківець". Чотири з них є основними для перевезення вантажів вагою понад 7,5 тонн.

Два найбільш виразні інциденти сталися за останній тиждень лютого. Перший стався у Дорогуську на кордоні з Україною, де польські фермери висипали зерно з українських вантажівок, які були опломбовані після митних процедур і рухалися транзитом до Литви, прямо на дорогу. Про це спочатку повідомив один з організаторів протестів польських аграріїв Рафал Меклер, опублікувавши фото у своїй соціальній мережі. Ще в листопаді минулого року він був відомий як очільник люблінського осередку проросійської партії "Конфедерація". Справу про розсипане зерно польська поліція передала до прокуратури, де триває слідство.

Блокування кордону є серйозною загрозою безпеці нашої країни в умовах війни. Ці дії мають негативний вплив на нашу спільну боротьбу проти спільного ворога – Росії. Жінки та діти, які шукали притулку від війни, повертаються додому з-за цих блокад, що не може бути прийнятно в контексті бізнес-інтересів [2].

Польські фермери вимагають від уряду Польщі не приєднуватися до "зеленого переходу" ЄС, заборонити імпорт української сільськогосподарської продукції, та підтримати вітчизняне тваринництво. Протести фермерів, що тривають з 9 лютого, викликані незадоволенням конкуренцією від українських фермерів, а також реакцією на європейське рішення щодо українського експорту. Українські фермери вимагають збільшення дотацій та скасування обмежень на експорт української продукції до ЄС. Подібні протести також мають політичні мотиви, зокрема пов'язані з місцевими виборами в Польщі та зусиллями Росії.

Блокування кордону між Україною та Польщею триває, і воно призводить до серйозних втрат для обох країн. Український бюджет втратить мільярди гривень, а Польща також зазнає збитків. Протести польських фермерів мають політичні мотиви і підтримку з проросійської партії "Конфедерація". Міністр Чеслав Секерський представляє Польську селянську партію, яка підтримує обмеження імпорту української продукції. Українські експерти попереджають про можливість тривалого "аграрного" протистояння з Польщею, навіть якщо Росія припинить підтримку цих протестів.

Якщо блокування кордону триватиме, це призведе до втрат українського бюджету у розмірі 7,7 млрд гривень, за даними голови комітету Верховної Ради з фінансів, податкової та митної політики Данила Гетманцева. Проте і Польща також зазнає збитків від блокади українського кордону. В минулому році рух "Ошукане село", що тісно співпрацює з проросійською партією "Конфедерація", стояв за протестами фермерів, а рейтинги "Конфедерації" зростають за свіжими соціологічними опитуваннями [3].

Як подлати таку конфронтацію на кордоні, яка становить загрозу національній безпеці України? На дипломатичному рівні - Євросоюз, Україна та Польща мають сісти за переговорний стіл з метою укладення взаємовигідних угод щодо перевезень українського зерна. Виконання цих угод повинно бути під контролем ЄС, а порушення їх з боку Польщі має негайно каратися.

На діловому рівні - українські перевізники та уряд повинні розглянути можливість розширення транспортних маршрутів, які обходять територію Польщі, для забезпечення

безперебійних поставок зерна в ЄС. Також, варто укласти договори з іншими країнами-членами ЄС для стимулювання використання альтернативних маршрутів доставки.

На правоохоронному рівні - важливо забезпечити правовий захист для українських перевізників та запобігти будь-яким спробам перешкоджати їх діяльності. Це можливо через співпрацю з правоохоронними органами країн-членів ЄС.

Список використаних джерел

1. Заклик до підпису: Протистояння блокаді кордону [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://visitukraine.today/blog/2893/world-airlines-are-ready-to-fly-to-ukraine-when-will-it-be-possible#google_vignette.

2. Тоді Кремль виграс: чого точно не можна робити для подолання кризи з Польщею [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://24tv.ua/blokada-kordoni-polshheyu-chogo-tochno-ne-treba-robiti-shhob_n2499317.

3. Надія на Словаччину та Угорщину: чим обернуться для України протести на кордоні з Польщею [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://focus.ua/uk/eksklyuzivny/628292-nadiya-na-slovachchinu-ta-ugorshchinu-chim-obernutsya-dlya-ukrajini-protesti-na-kordoni-z-polshcheyu>.

Пронюк Яна Павлівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

НОВИЙ КУРС ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВІЙНИ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Польща була одним із найнадійніших союзників України з моменту початку конфлікту у лютому 2022 року. Однак останні місяці виявили низку складнощів, які піддали цей альянс випробуванню. Суперечки щодо торгівлі українським зерном, невизначеність в оборонній співпраці та розбіжності з історичних питань стали джерелом напруженості між двома країнами.

Незважаючи на те, що польсько-українські відносини будувалися на спільних інтересах у сфері безпеки, недавні розбіжності трошки підірвали цей довгостроковий зв'язок. Навіть міцне партнерство, засноване на подібних загрозах, може піддаватися випробуванням через відмінності в економічних, військових та історичних пріоритетах.

Передвиборна лихоманка у Польщі, що вела до парламентських виборів 15 жовтня 2023 року, чинила тиск на деяких польських політиків, які стикалися з конкуренцією з боку вкрай правих партій, таких як Конфедерація, за націоналістичний та сільський виборчий електорат. У цій атмосфері правляча партія "Право і справедливість" надавала значного значення "захисту національних інтересів", навіть якщо її заяви щодо України мають більше політичного підтексту, ніж фактичної основи.

Наприклад, коли йдеться про постачання зброї Україні: польські склади зброї практично порожні після того, як Варшава за останні кілька місяців поставила Україні майже 400 танків та іншу техніку на суму близько 3 мільярдів євро. Польським лідерам не повинно бути соромно за це. Але проста заява про те, що більше нема чого давати, буде набагато менш вражаючою для їхнього електорату, ніж наголошення на важливості національної оборони – і надання цьому антиукраїнського підтексту. Аналогічна ситуація спостерігається і з проблемою зерна: незважаючи на те, що вирішення проблеми цін на зерно більшою мірою залежить від міжнародних ринків, "Право та справедливість" натомість звертається до українського імпорту як до зручного об'єкту звинувачень, щоб утвердити свою позицію перед сільським виборчим корпусом.

Поточні суперечки між Польщею та Україною, на думку деяких дослідників, є наслідком маргіналізації Польщі в Європі [3]. Хоча Польща надавала важливу підтримку Україні та виконувала роль, так би мовити, логістичного центру для західних союзників після вторгнення росії, інші країни тепер також підтримують Україну, зокрема Нідерланди, Швеція та Німеччина, саме це значно зменшило важливість Польщі для України.

Додатково до цього слід наголосити на тому, Варшава не змогла виконати своєї обіцянку усунути центр тяжіння Європи на схід. Уряд "Права та справедливості" знаходиться у конфлікті з Європейською комісією та має достатньо напружені відносини з Німеччиною, а також не виконала своїх обіцянок як регіональний лідер.

У свою чергу в Києві також помітно знизив увагу до відносин з Варшавою, пріоритет віддається більш значущим партнерам у рамках ЄС, особливо Німеччини, у зв'язку з дебатами щодо реформ та розширення союзу. Заяви Зеленського про підтримку Німеччини у Раді Безпеки ООН викликають певну незадоволеність у Польщі, проте невдала зовнішня політика партії "Право та справедливості" обмежує вплив Польщі на Київ, тоді як країна залишається ключовим європейським союзником [3].

Саме у зв'язку з приходом нового уряду під керівництвом Туска в Польщі, спостерігається деяка зміна у динаміці відносин між Польщею та Україною [2]. Під керівництвом Туска Польща зосереджується на активнішій участі в європейських процесах з метою досягнення своїх цілей, включаючи питання, пов'язані з Україною. Паралельно відкриваються нові можливості для співпраці, наприклад, щодо експорту українського зерна в обмін на фінансову підтримку ЄС для модернізації транзитної інфраструктури в Польщі.

Одним із ключових напрямків діяльності нового уряду є участь у програмі ЄС "Новий фонд для України", що надає можливість для активізації відновлювальних процесів в Україні та сприяє зміцненню соціально-економічних зв'язків між країнами. Окремо висувається питання щодо зміцнення військово-гуманітарної підтримки та навчання українських військових кадрів, що є дійсно важливим кроком у розвитку співпраці у сфері безпеки.

Важливим аспектом нового курсу є також уникнення конфронтаційної риторики, про яку йшлося вище, та прагнення до стабілізації відносин між двома країнами. Це дозволить побудувати плідну співпрацю на основі взаємного довіру та взаємоповаги.

У контексті даної теми можна зробити висновок, який свідчить про важливість адаптації відносин між Україною та Польщею до нових реалій і викликів. Незважаючи на тимчасові напруження та розбіжності, національні інтереси обох країн вимагають конструктивної співпраці та взаєморозуміння. Важливим кроком у цьому напрямку є нова динаміка, яку вносить уряд під керівництвом Туска в Польщі, зосереджуючись на активній співпраці в рамках ЄС та підтримці України в умовах війни з росією. Це відкриває нові перспективи для розвитку обох країн і підтверджує їхню готовність спільно протистояти викликам і загрозам сучасного світу. Водночас, підсумковий аналіз наголошує на необхідності подальшого зміцнення співпраці, враховуючи складну ситуацію на сході Європи та посилення амбіцій росії.

Список використаних джерел

1. Грищенко Д. и др. Пріоритетні напрями економічної співпраці України з Польщею в умовах війни : дис. – Національний авіаційний університет, 2023.
2. 1. Adam Dargiewicz. COPING WITH CRACKS IN THE STRATEGIC POLISH-UKRAINIAN BOND. Clingendael Spectator. URL: <https://spectator.clingendael.org/en/publication/coping-cracks-strategic-polish-ukrainian-bond> (date of access: 07.02.2024).
3. Piotr Buras. Rifts and realities: The strained bond between Poland and Ukraine. EUROPEAN COUNCIL ON FOREIGN RELATION. URL: <https://ecfr.eu/article/rifts-and-realities-the-strained-bond-between-poland-and-ukraine/> (date of access: 08.02.2024).

Побоченко Леся Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент,
завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Широкомасштабне війна росії проти України, спровокувавши небезпечне протистояння між світовими центрами впливу, змінила зміст і специфіку діяльності Української держави й суспільства загалом та її зовнішньої політики зокрема. Під час війни, а особливо в умовах широкомасштабної інтервенції, характер, засоби та пріоритети української дипломатії трансформувалися. Це унікальний досвід на світовій арені, який заслуговує на увагу.

Зовнішня політика України здійснюється на тлі та під впливом ескалації кількох небезпечних взаємопов'язаних регіональних і глобальних конфліктів. До них належать:

- а) низка локальних тліючих (латентних) конфліктів, які мають прямий або опосередкований вплив на Україну;
- б) гостра конфронтація між Заходом і росією, викликана Кремлем проти України;
- в) наростання американсько-китайського протистояння, яке набуває ознак системної глобальної кризи;
- г) глобальний конфлікт між демократичним цивілізованим світом і табором авторитарних країн [1].

Очевидно, що ці процеси взаємопов'язані, мають схожі причини та природу. Кризи та конфлікти на регіональному рівні, масштабна війна в центрі Європи, енергетичний шантаж і блокада України сільськогосподарського експорту росією та несприятлива світова ситуація загострили соціально-економічні проблеми в ЄС. Ситуацію ускладнив масовий приплив біженців з України, який перевищує попередні хвилі міграційних потоків до Європи. Триваючий гібрид Кремля є ще одним дестабілізуючим фактором, який включає втручання у внутрішньополітичні процеси, експорт корупції, дезорієнтацію громадської думки, нагнітання розбіжностей між європейськими державами, підтримку правих, радикальні та націоналістичні рухи, шпигунство, диверсії тощо.

Ситуація в балканському регіоні залишається складною: внутрішньополітичні кризи, ескалація нестабільності в Чорногорії, Боснії та Герцеговині, міжнаціональний конфлікт між Сербією та Косово. Ситуація навколо Придністров'я залишається напруженою через спроби росії дестабілізувати Молдову. Агресивний і непередбачуваний диктаторський режим Лукашенка в білорусі слід розглядати як небезпеку і виклик для Європи. Грузія переживає внутрішньополітичну кризу. Триваюче протистояння між Вірменією та Азербайджаном супроводжується політико-дипломатичними демаршами, територіальними претензіями та взаємними погрозами.

На Близькому Сході, де порушуються інтереси США, Китаю та зіткнення з росією, агресивний іранський режим є ключовим фактором дестабілізації. Тривалий збройний конфлікт у Сирії залишається нерегульованим із загрозою ескалації. Зрозуміло, що цим перелік не вичерпується загальна картина локальних конфліктів у всьому світі, включаючи Азійсько-Тихоокеанський регіон, Африканський континент тощо [2].

Розглянемо більш детально протистояння Захід – росія, викликане агресією Кремля проти України.

З початку російської агресії в лютому 2014 року група західних країн, включаючи члени ЄС, США, Канаду, Великобританію, а також Японію, Австралію та інші держави, демонструють солідарність з Україною та підтримку її територіальної цілісності. Ці країни:

- засуджують російську агресію, не визнаючи анексію Криму та «приєднання» окупованих українських територій до росії;
- надають військову допомогу Україні, фінансову, економічну та гуманітарну підтримку;
- запроваджують та розширюють санкційну політику проти агресора;
- надають захист і допомогу українським біженцям;
- сприяють реформам в Україні тощо.

Поступово склалася міцна коаліція держав для протидії агресору. Союзники України підтримують та просувають проукраїнські резолюції та рішення в рамках Генеральної Асамблеї ООН, ПАРЄ, ОБСЄ, МАГАТЕ, G7, G20 та ОЧЕС; сприяють політичній ізоляції Москви; сприяють міжнародному визнанню росії державою-спонсором тероризму.

Тобто, російське втручання, з одного боку, дало потужний поштовх для посилення ідеологічної солідарності та консолідації колективного Заходу. З іншого боку, це поглибило протистояння між головними гравцями світу, глобальний розкол і поляризацію міжнародної спільноти.

Підсумовуючи риси та специфіку військової дипломатії Києва, слід зазначити, що трансформація пріоритетів, характеру та засобів зовнішньої політики України у воєнний час відбувається також на тлі та під впливом загострення небезпечних взаємопов'язаних конфліктів - гострого західноросійського зіткнення, спричинене агресією Кремля проти України, посилення протистояння США та Китаю та глобальний конфлікт між демократичним цивілізованим світом і табором авторитарних держав [1].

Зовнішня політика України під час широкомасштабної війни поступово набуває ініціативного та наступального характеру, помітно посилюється в ініціативності та ефективності дій Києва. Спостерігається безпрецедентна інтенсивність і масштаб міжнародних контактів.

Діалог на вищому та найвищому рівнях з керівництвом провідних країн та авторитетних міжнародних інституцій, який став сталою дипломатичною практикою, поглибив довіру та вніс нову якість у відносини з країнами-партнерами.

Важливою особливістю є використання нових інструментів публічної дипломатії. Ефективними стали прямі публічні звернення української влади на вищому та найвищому рівнях до громадськості в різних країнах. Незважаючи на складні умови війни, український уряд намагається зміцнити свою політико-дипломатичну присутність у «складних» регіонах світу (Африці, Латинській Америці, Близькому Сході тощо), а також розширити коаліцію солідарних країн з Україною [4].

Іншою особливістю військової дипломатії є те, що процес генерування рішень, ініціатив і дій значною мірою концентрується в Офісі президента. Проте зовнішньополітична діяльність Верховної Ради, Кабміну та відповідних міністерств і відомств, особливо МЗС, є не менш важливим. Додамо, що війна та активізація дипломатичних контактів загострили традиційну проблему українського МЗС — наявність компетентних кадрів [3].

В умовах масштабної війни пріоритетом національної дипломатії є забезпечення консолідованої та сильної політики України та коаліції країн-партнерів, спрямованих на протидію російській агресії та зміцнення партнерства в політичній, дипломатичній, безпековій, соціально-економічній, гуманітарній сферах тощо.

Таким чином, з огляду на це Україна має зосередити свої зусилля на таких напрямках:

1. Посилення військово-технічного співробітництва з союзниками з усього світу як на двосторонньому рівні, так і в рамках міжнародних організацій (ЄС, НАТО) та суб'єктів (Ramstein

Group) для забезпечення оперативного та регулярного постачання зброї в Україну відповідно до необхідної номенклатури, а також активізувати перехід українського оборонного сектору на стандарти НАТО та заснувати спільні підприємства з країнами-партнерами в оборонній промисловості.

2. Ефективне використання потенціалу двосторонніх контактів і можливостей міжнародних інституцій (у тому числі в рамках створених фондів) для накопичення ресурсів для подальшої стабілізації соціально-економічної ситуації всередині країни та поступового відновлення зруйнованої інфраструктури.

3. Використовуючи високий рівень та інтенсивність міжнародних контактів для просування національних інтересів та формування проукраїнського порядку денного в усьому світі, зокрема в рамках Генеральної Асамблеї ООН, ОБСЄ, ЄС, Ради Європи, НАТО. Для цього доцільно залучати регіональні формати співпраці, зокрема ОЧЕС, Європейське політичне співтовариство, Люблінський трикутник, українсько-турецький чотирикутник, створити нову платформу для діалогу Україна-Молдова-Румунія тощо; посилити міжнародні антиросійські санкції; сприяти глобальній ізоляції путінського режиму та політико-правового засудження злочинів агресора [5].

4. Необхідно посилити дипломатичні зусилля для аргументованого захисту та лобювання ідеї створення спеціального міжнародного трибуналу та максимально збільшити кількість країн, які підтримують цю ініціативу.

5. Забезпечення необхідних умов для нової якості та рівня відносин з ЄС та НАТО [2].

Для цього українська сторона має зробити наступне:

По-перше, враховуючи результати проміжного неформального моніторингу ЄС (травень-квітень 2023 року), забезпечити вдосконалення та завершення вже реалізованого комплексу відповідних реформ, заходів та ініціатив у рамках пакет рекомендацій Єврокомісії (судова реформа, боротьба з корупцією та відмиванням грошей, імплементація антиолігархічного закону, вдосконалення національного медіа-законодавства тощо) до жовтня 2023 року.

Виконання цього «домашнього завдання» відкриє можливість для початку переговорів про вступ України до ЄС наприкінці 2023 - початку 2024 рр. Більше того, Київ зможе зміцнити свої позиції, продовживши проєвропейські реформи щодо реалізації положень Конвенції. Угода про асоціацію Україна-ЄС. Зокрема, зусилля мають бути зосереджені на фінансовій співпраці та боротьбі з шахрайством, захисту споживачів, транспорті, транспортній інфраструктурі та інших проблемних сферах [2].

По-друге, стратегічним завданням є активізація інтеграційних процесів на євроатлантичному напрямку з огляду на наближення саміту НАТО. У цьому контексті доцільно було б активно продовжувати практику двосторонніх заяв і декларацій про підтримку вступу України до НАТО з лідерами країн-членів Альянсу, який запровадив офіційний Київ.

Список використаних джерел

1. Ukraine's foreign policy in times of war: features and priorities Author(s): Mykhailo Pashkov Razumkov Centre (2023) Stable. URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep54543>. Accessed: 08-02-2024 09:23.

2. For more detail, see «Ukraine's role and place in the future European and Euro-Atlantic Security Systems», the Razumkov Centre, 2022, P.4-9, https://razumkov.org.ua/images/2022/11/16/2022_SUNGUROVSKY_01.pdf.

3. Website of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Open call for ambassadors: <https://mfa.gov.ua/vacancies>.

4. Розвиток економічної дипломатії України в контексті сучасних викликів міжнародних економічних відносин. DOI:10.32782/2224-6282/189-3. Accessed: 08-02-2024 13:28.

5. Волошин Ю.О., Побоченко Л.М. Роль енергетичної дипломатії в енергетичній безпеці світу в умовах російської агресії проти України. The modern world and economic diplomacy: challenges, solutions and recovery of Ukraine: Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Дипломатична академія України, 4 квітня 2023. С.72-76.

Синчук Дана Максимівна

1 курс здобувач вищої освіти ОС «Магістр» ОПП «Зовнішня політика і дипломатія»
Національний авіаційний університет

РЕАКЦІЯ ДЕРЖАВ ЄС НА ПОВНОМАСШТАБНЕ РОСІЙСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ

Повномасштабне російське вторгнення в Україну в лютому 2022 року порушило порядок безпеки в Європі, викликавши серйозні реакції та заходи з боку держав Європейського Союзу (далі – ЄС). Ця війна змусила ЄС активізувати свої заходи щодо політичної, економічної та оборонної стратегії, а також сприяла перегляду деяких аспектів інтеграції та безпеки в регіоні. Того ж дня (24 лютого) було скликано позачерговий саміт Європейської ради. Результатом дводенної зустрічі стало офіційне засудження агресії Росії та заклик до неї припинити небажані дії, кібератаки, поширення дезінформації, виведення військ і військової техніки з України. Під час засідання Ради онлайн-зв'язком виступив Президент України Володимир Зеленський. Він закликав запровадити жорсткі санкції проти агресора. Враховуючи звернення президента, ЄС розпочав процес накладення санкції, що були введені Радою ЄС 23 лютого, 25 лютого, 28 лютого та 15 березня 2022 року.

Детальніше про санкції, які охопили кілька секторів. Згадані обмеження – це не повний перелік санкцій, запроваджених проти Росії, а лише окремі приклади. Деякі санкції, застосовані до фінансового сектора, включають: обмеження доступу Росії до європейських фінансових ринків і послуг капіталу, припинення доступу Росії до найважливіших ринків капіталу, обмеження припливу фінансових ресурсів з Росії до ЄС, виключення семи російських банків з систему SWIFT, заборонивши операції з російським Центральним банком. Фінансовий сектор був одним із перших, на кого ЄС наклав санкції. Це сталося лише через день після ескалації. Деякі з санкцій, які пізніше були введені проти енергетичного сектору, включають: заборону на продаж, експорт і постачання до Росії певних товарів і технологій, що дозволяють переробити нафту, а також заборону на інвестиції в енергетичний сектор Росії. Санкції, накладені на транспортний сектор: введення заборони на експорт технологій і товарів для авіаційної та космічної галузі, закриття повітряного простору ЄС для всіх російських літаків, заборона на експорт предметів розкоші в Росію, заборона на імпорту сталі та чавуну до ЄС.

Російська агресія спричинила економічні труднощі в Європі. Ціни на такі продукти, як добрива та пальне, зросли рекордними темпами. Росія була одним із ключових експортерів викопного палива до ЄС, а після початку війни призупинила постачання газу до деяких країн-членів. Рішення лідерів ЄС полягає в зменшенні залежності країн-членів від російського викопного палива. Основними припущеннями є: “забезпечити доступ до газу та викопного палива та водночас мінімізувати залежність від цієї сировини, підтримати домогосподарства та підприємства перед обличчям майбутнього підвищення цін та якнайшвидше перейти на відновлювані джерела енергії” (Рада Європейського Союзу, Комунікаційний прес-реліз від 30.09.2022). Війна в Україні призвела до поглиблення глобальної продовольчої кризи. З огляду на зростаючу відсутність продовольчої безпеки, важливим пріоритетом країн ЄС є “підтримка України в експорті агропродовольчої продукції, який був серйозно порушений внаслідок

російського вторгнення” (Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Продовольча безпека та доступність їжі). Заходи ЄС дозволили експортувати з України понад 14 мільйонів зернових та олійних культур. Відповіддю організації та її держав-членів на глобальну продовольчу кризу є надання допомоги тим, хто її найбільше потребує, країнам, що розвиваються, у поширенні сталого виробництва продуктів харчування, співпраця з глобальними партнерами та підтримка вільної торгівлі

Росія є особливо поляризуючим питанням для ЄС. Країни Північної та Східної Європи традиційно наполягали на більш жорсткій позиції, тоді як західні та південні держави наполягали на співпраці. Напруга між цими двома таборами пояснює, чому анексія Криму Росією та військова участь на сході України призвели до того, що ЄС застосував двосторонній підхід до санкцій та вибіркової взаємодії. Коли почалася повномасштабна війна, багато хто побоювався, що сили, що розколюються, врешті-решт отримують перевагу. Можливо, вони передбачали момент єдності на початку, коли шок від російського вторгнення та трепет перед українським опором активізували спільні європейські дії, але побоювалися, що це розсіється, оскільки місяці затягнуться і Європа не витримає тиску від економічних, енергетичних та гуманітарних витрат війни.

Дійсно, до літа 2022 року занепокоєння викликало зростаючий європейський розкол між таборами “миру” та “справедливості”, коли країни, що знаходяться далі від лінії фронту, наполягають на негайному припиненні, а ті, хто ближче до кордонів війни, переконані, що мир може бути досягнутий за рахунок справедливості. Саме ця остання група стверджує, що Україну слід підтримувати, поки вона повністю не звільнить свою землю та свій народ. Незважаючи на цей політичний розкол, ЄС зібрав і підтримував єдину політичну відповідь, а відповідь, яка стає все більш єдиною у міру просування війни. Врешті решт держави-члени ЄС одноголосно погодилися на 11 пакетів санкцій проти Росії, найбільш значущий який прийшов у перші місяці війни, але з плином часу термін між оголошенням одного пакету і наступним збільшувався.

Відомо, що на зустрічі у Брюсселі, яка відбулася 21 березня 2022 року, було прийнято важливе рішення щодо створення першої у історії спільної стратегії ЄС в галузі безпеки та оборони. [2] Ця стратегія, відома як “Стратегічний компас безпеки та оборони для ЄС, який захищає своїх громадян, цінності й інтереси та сприяє міжнародному миру і безпеці”, була прийнята в контексті складної ситуації з геополітичних та безпекових питань. У документі визначено, що сучасне світове співтовариство переживає епоху стратегічної конкуренції та стикається з різноманітними загрозами для міжнародної безпеки, включаючи гібридні виклики та прямі акти агресії. Особлива увага зосереджується на поверненні військових конфліктів до Європи внаслідок неправомірної агресії Росії проти України. ЄС визначив свою мету у захисті європейського безпекового порядку, суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держав, дотримуючись міжнародно визнаних кордонів.

“Війна Росії проти України підштовхнула 20 країн ЄС до створення інструменту спільного замовлення в оборонній промисловості, аби виробляти більше боєприпасів для України... Європейська відповідь на війну в Україні змінила наш бренд, те, як ми дивимося на людей, як люди сприймають нас, і як ми самі сприймаємо одне одного. Ця політична складова, визначена у Стратегічному компасі, була виконана”, – сказав Жозеп Боррель на засіданні з нагоди першої річниці ухвалення Стратегічного компаса ЄС. На перспективу Стратегічний компас може бути одним із значущих імпульсів для підвищення рівня і змісту співробітництва між Євроспільнотою та Україною, як державою-кандидатом у ЄС. Водночас, потужний і дієвий ЄС, як впливовий міжнародний гравець у сфері безпеки та оборони, сприятиме зміцненню глобальної та трансатлантичної безпеки.

Від початку повномасштабного російського вторгнення мільйони українців отримали гуманітарну підтримку в Україні завдяки ЄС. У період з 2022 по 2023 рік ЄС виділив 840 млн євро гуманітарної допомоги цивільному населенню, яке постраждало від війни. Фінансування надає

допомогу українцям та тим, хто змушений був залишити свої домівки і виїхати до сусідніх країн, забезпечуючи їх їжею та водою, речами першої необхідності, медичною та психосоціальною підтримкою, притулком, захистом та грошовою допомогою на найнеобхідніші потреби. На прохання Європейської Ради та Ради з питань юстиції та внутрішніх справ у березні 2022 року Європейська комісія представила 10-бальний план підтримки держав-членів у активізації їхніх зусиль щодо прийому біженців з України. Разом з військовою підтримкою, наданою державами-членами ЄС, загальна фінансова підтримка українській армії оцінюється на суму 28 мільярдів євро.[3]

Отже, повномасштабне вторгнення Росії в Україну викликало серйозну та рішучу реакцію з боку держав ЄС та продемонструвало свою визначеність у протидії агресії та готовність до спільної дії в обличчя загрози. Ці дії свідчать про важливість співпраці та єдності в забезпеченні безпеки та стабільності в регіоні. Реакція ЄС на події в Україні свідчить про необхідність глибокої переосмислення та перегляду стратегій забезпечення безпеки та стабільності в Європі. Війна в Україні викликала не лише реакцію на конкретну загрозу, але й привернула увагу до більш глибоких проблем та викликів, що постають перед ЄС в сучасному світі. Зокрема, вона підкреслила важливість співпраці та єдності серед держав-членів ЄС у протистоянні загрозам зовнішнього характеру. Таким чином, події в Україні можуть послужити каталізатором для подальшої консолідації та інтеграції країн ЄС, а також для розвитку спільної стратегії забезпечення безпеки та стабільності в регіоні. Щоб досягти цієї мети, необхідно продовжувати активний діалог, спільні дії та постійний аналіз ситуації з метою забезпечення майбутнього процвітання та безпеки Європи.

Список використаних джерел

1. Івасечко О., Цебенко О. Нова оборонна стратегія ЄС «Стратегічний компас» як відповідь на сучасні гібридні загрози. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-225-8-6>
2. Троян С. Киридон А. Стратегічний компас політико-безпекової царини ЄС. 2022. URL: https://drive.google.com/file/d/1iMblGd4gz-k1ZtwTd4T0hkMHvXx_r4Ow/view
3. European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/>
4. Tocci N. How the war in Ukraine has transformed the EU. 2023. URL: <https://www.socialeurope.eu/how-the-war-in-ukraine-has-transformed-the-eu>

Фещенко Анастасія Вікторівна

1 курс здобувач вищої освіти ОС «Магістр», ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сальнікова Наталія Валеріївна,

кандидат історичних наук, доцент,

професор кафедри соціології та політичних наук

Національний авіаційний університет

РОЛЬ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ

У сучасному світі термін «дипломатія» є загальновідомим та визначається зазвичай як «мистецтво та практика ведення переговорів між державами; вміння вести справи, не викликаючи ворожнечі» [2]. В той же час в теорії міжнародних відносин виокремлюють два стани відносин між державами – дипломатія та війна. Тобто, країни ведуть дипломатичне спілкування та налагоджують двосторонню чи багатосторонню співпрацю або, за умови неможливості такої взаємодії, ведуть війну. Таким доволі логічним правилом користувались протягом тривалого часу, проте, дивно, що в ХХІ столітті воно як ніколи актуальне.

Важливо, що дипломатія не зупиняє своєї діяльності, а навпаки відіграє важливу роль навіть в умовах ведення війни. Гарним прикладом є війна Російської Федерації проти України. Не дивлячись на те, що переговори між державами ще на початку повномасштабного вторгнення були доволі безглуздими, зважаючи на вимоги російських представників, саме дипломати та працівники Міністерства закордонних справ України на чолі з міністром Дмитром Кулебою виборюють кожен патрон та установку протиповітряної оборони для Збройних сил України, які захищають демократію всього світу.

Суть полягає в тому, що міждержавну та міжнародну співпрацю налагоджують саме дипломати, яка в свою чергу веде до перекриття потреб кожної сторони. На цьому етапі важливо зазначити, що дипломатія має найважливіший елемент, а саме – мистецтво ведення переговорів. Ще здавна саме вміння домовлятися мало цінність. Можливо впливало ще те, що доволі просто перейти від дипломатичної співпраці до війни, а відповідальність мають саме дипломати.

Нині важливою є діяльність посольств України по всьому світу, адже вони не просто ведуть перемовини з іншими країнами щодо фінансової, військової та науково-технічної підтримки України, а й формують інформаційну обізнаність про війну та Україну загалом. Населення інших країн, отримуючи правдиву інформацію, стануть сильною підтримкою та виступатимуть за допомогу Україні.

Ще до 2022 року, посольства були відповідальні за те, що знає населення тієї чи іншої країни про нас та нашу культуру. До прикладу, в Японії посольством України організовувались всілякі заходи з метою поширення української культури. Тут доречно зазначити важливість цифрової дипломатії, а саме ведення сторінок соціальних мереж, де є можливість впливати «словом» та зацікавлювати молодь у пізнанні іншої культури, на чому завжди наголошує посол України в Японії Сергій Корсунський [1]. Проте неабияку цінність та ефективність мають пости та заходи, які ведуться мовою аудиторії, тобто країни. Англійська вже давно стала вербальним засобом міжнародного спілкування, але завжди приємно, коли гості країни висловлюють свою повагу, вивчаючи та говорячи місцевою мовою.

Але Японія не має інформаційного протистояння, на відміну від Азербайджану, де досить сильний вплив російської пропаганди. Зважаючи, що це колишня республіка СРСР, звичайно, Росія триматиме її під своїм контролем. Проте, в такому випадку, посольству України досить важко поширювати правдиву інформацію та зацікавлювати місцевих українською культурою. Посол України в Азербайджані Владислав Каневський зазначав складність інформаційного протистояння в країні, де панує довіра до російського медіапростору.

Посольства працюють задля налагодження двосторонньої співпраці, умови якої сформовані інтересами держави. Але недолік української мережі зв'язку зі світом, що посольства є в небагатьох країнах, або працюють тільки консульства, які займаються вирішенням проблем наших співгромадян, чи відсутність будь-якої комунікації, як до прикладу африканський континент, де активне налагодження співпраці почалось лише в 2022 році.

Звичайно, таке явище можна пояснити історією України, яка багато століть не могла самостверджуватись як держава та вибудувати свій міжнародний авторитет та зв'язок. А ставши офіційно незалежною в 1991 році, вона, завдяки тій же таки пропаганді, вийшла на міжнародну арену як невелика, незначна й доволі слабка держава. Проте, вирішальним була внутрішня нестабільність в економічній, політичній та соціальній сфері, що було наслідком тривалого впливу СРСР, до якого вона входила. Саме тому, виснажена й розгублена «молода держава», в якому суспільство не мало однаковості, починала своє становлення вже вкотре й налагоджувала співпрацю з країнами світу.

Важливо зазначити, що на імідж України в світі впливає внутрішня нестабільність в країні, як наприклад, корупційні скандали чи публічні конфлікти в керівництві держави. Нині в умовах війни такі події впливають на допомогу, яку надають інші країни, та загальну підтримку

від світової спільноти. Проте, саме дипломати покликані вирішувати такі проблеми, залагоджувати конфлікти та непорозуміння та врегульовувати будь-які нестабільності на користь своєї держави.

Підсумовуючи, треба зазначити, що дипломатія як найкращий спосіб комунікації сприяє порозумінню між державами та взаємної співпраці, що регулюється їх інтересами. В нинішній дійсності, де Україна змушена боротись за своє право існувати, саме дипломатія вирішує багато питань, особливо щодо підтримки, просування українських інтересів та міжнародної співпраці.

Важливо розуміти мислення співбесідника, щоб запит було почуто, прийнято й втілено. Саме тому, дипломати завжди відрізняються своєю мудрістю, сприйняттям людей, вмінням прогнозування та звичайно знанням мов. Проте, дипломатія попри свою давню історію, змінюється та пристосовується до сучасності, інтегруючись в цифрові технології. Адже її завдання також полягає в тому, щоб вплинути словом на потрібну аудиторію, а для цього потрібно завжди вчитись та розуміти виклики сучасності.

В умовах війни українські дипломати все одно працюють та намагаються отримати чи досягти того, що потребує країна задля задоволення державних інтересів на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Х. : Віват, 2020. 256 с.
2. Diplomacy. *Merriam-Webster*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/diplomacy> (дата звернення: 30.01.2024).

СЕКЦІЯ 4. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ

Бачіоккі Ребекка

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ

Формування іміджу держави на міжнародній арені є дуже складним та багатограним політичним процесом. Феномен «іміджу держави», відомий людству з давнини, за новітніх умов набуває стратегічного значення. Світовий досвід переконливо свідчить, що не існує та не може існувати двох однакових стратегій іміджевої політики, адже кожна країна унікальна.

Проблема пошуку методів ефективного стратегічного формування привабливого міжнародного іміджу вимагає теоретичного узагальнення сучасних концептуальних та прикладних підходів.

Закон № 114 від 22 липня 2014 року «Про систему публічної дипломатії» визначає дефініцію публічної дипломатії як сукупність скоординованих заходів, спрямованих на інформування та формування за кордоном позитивного іміджу Італії, її культури, цінностей, економіки та політики [1].

Цей Закон також встановлює цілі публічної дипломатії:

- просування італійської культури та мови;
- сприяння економічному розвитку Італії;
- захист італійських інтересів за кордоном.

Публічна дипломатія – це найбільш комплексна та глобальна тактика формування привабливого іміджу держави на міжнародній арені, інструменти реалізації якої застосовуються окремо або в цілому.

Одним з найбільш ефективних та дієвих акторів публічної дипломатії Італійської Республіки є мережа Італійських інститутів культури. Законодавчі витоки Італійських інститутів культури сягають Закону 1926 р. [2].

Після вищезазначеного Закону 1926 р, був запроваджений Закон № 401 від 22.12.1990 «Реформа Італійських інститутів культури та дії щодо поширення італійської мови та культури за кордоном». Ним встановлюється, що Республіка сприяє поширенню за кордоном італійської мови та культури з метою розвитку взаємного знання та культурної співпраці між народами в рамках відносин, які Італія підтримує з іншими державами, надаючи повноваження Міністерству закордонних справ (далі – МЗС).

Публічна Дипломатія в Італійській Республіці здійснюється МЗС, яке координує дії у зовнішній політиці Директивами, що деталізують та конкретизують положення Закону № 114 від 22 липня 2014 року «Про систему публічної дипломатії» [1].

Основні директиви МЗС Італії щодо публічної дипломатії [3]:

Директива № 1/2015: визначає пріоритетні напрямки публічної дипломатії Італії, встановлює принципи координації діяльності різних учасників публічної дипломатії;

Директива № 2/2016: містить рекомендації щодо використання інструментів публічної дипломатії, визначає критерії оцінки ефективності публічної дипломатії;

Директива № 3/2017: присвячена боротьбі з дезінформацією та пропагандою, встановлює правила співпраці з громадянським суспільством та приватним сектором у цій сфері.

У сфері популяризації культури слід зазначити різні функції, які здійснює МЗС Італії відповідно до чинного законодавства:

- визначає договори щодо обміну та культурного співробітництва з іншими державами та опікується їх виконанням;

- сприяє координації між державними адміністраціями, державними установами та організаціями, зберігаючи автономію університетів та інших культурних і наукових організацій;

- координує участь асоціацій, фондів та приватних осіб у реалізації державних ініціатив;

- забезпечує розвиток Італійських інститутів культури, по відношенню до яких через дипломатичні та консульські представництва виконує функції керівництва та контролю; також призначає регулярні загальні збори директорів Італійських інститутів культури для географічних регіонів;

- визначає, дослухаючись до Національної комісії з розповсюдження італійської культури за кордоном, цілі та напрямки популяризації та поширення італійської культури за кордоном;

- опікується збиранням, зберіганням та розповсюдженням даних, що стосуються культурного життя Італії в різних його проявах та подіях, користуючись всією інформацією яку державні адміністрації, державні органи та установи повинні йому передавати для цього, а також інформацією, наданою об'єднаннями, фондами та фізичними особами;

- щороку подає до Парламенту звіт про проведену діяльність.

На початку 2000 років Національна комісія з просування італійської культури за кордоном долучилась до МЗС, отримавши рушійну силу першорядного значення для активізації культурного та наукового виміру зовнішньої політики та вироблення нових загальних напрямків просування та розповсюдження за кордоном італійської культури, мови й розвитку міжнародного культурного співробітництва, які можна узагальнити наступним чином:

1. Зміст та пріоритети:

- інтеграція італійських культурних заходів до політичного діалогу, що відбувається в регіонах, де ця діяльність може сприяти міжкультурному розумінню та політичному процесу зниження напруги та умиротворення, як частини більш широкій діяльності з покращення розуміння між народами;

- популяризація культурних заходів, пов'язаних із сучасною італійською продукцією у різних галузях: живопис, театр, танці, музика, література, кіно. Підвищення цінності крафтового виробництва та типових регіональних виробів;

- заохочення в географічних регіонах, в яких наявна помітна присутність італійських громад, культурних заходів, які проводяться з урахуванням думки Генеральної ради італійців за кордоном, за підтримки підприємців та відомих представників цих громад, з метою посилення їх ролі та значення як для Італії, так і для країни проживання;

- підвищення цінності наукової та технологічної культури, включаючи соціальноправові науки, що здійснюється шляхом активізації та заохочення ініціатив, передбачених відповідними угодами, які включають спільні проекти між спеціалізованими італійськими та зарубіжними установами, обмін дослідниками, археологічними місіями, організацію конференцій та періодичних нарад;

- посилення розповсюдження італійської мови за кордоном, враховуючи зростаючий попит різних країн та потреби наших громад за кордоном, шляхом посилення інструментів підтримки навчання для адаптації викладання мови до змінених реалій італійського суспільства;

- поширення знань про величезну італійську художньо-археологічну спадщину як основний ресурс та символ національної культурної ідентичності;

- підтримка діяльності зі співробітництва, що проводиться в країнах, що розвиваються, з метою проведення більш різкої діяльності просування культури в різних секторах, включаючи: викладання мови, підготовку та перепідготовку місцевих службовців також у сфері збирання, відновлення та збереження мистецької та археологічної спадщини.

2. Роль італійської системи на міжнародній арені:

- реалізація культурних заходів у співпраці з регіонами, провінціями, муніципалітетами, організаціями, фондами та приватними компаніями з метою визначення підходящих форм фінансування для спільної діяльності та проведення заходів за кордоном, спрямованих поміж іншим на підвищення цінності культурної спадщини окремих регіонів та їх традицій;

- зв'язок між культурним просуванням та просуванням за кордоном італійської системи. Зв'язок з італійськими діловими колами з метою сприяння розширенню тих явищ, які, є водночас важливою виробничою та торговельною діяльністю і проявами культури: мода, видавництво, кіно, музична діяльність, промисловий дизайн та дизайн, технології, ювелірна справа, декоративне мистецтво, гастрономія тощо;

- підвищення цінності процесу культурної інтеграції між країнами Європейського Союзу через проекти, розпочаті Радою Європи, які передбачають гомогенізацію програм викладання іноземних мов у громаді та сертифікацію рівнів навчання.

Отже, публічна дипломатія спрямована на формування комплексного позитивного іміджу держави – політичного, економічного, культурного, ідеологічного – та потребує використання широкомасштабних ресурсів. Публічна дипломатія як тактика формування іміджу держави є сферою державного регулювання та реалізації. Зважаючи на зазначене, необхідно зауважити, що публічна дипломатія Італії сконцентрована на просуванні культурних досягнень, вагомих здобутків Італії у кіно, кухні, моді, багатьох туристичних напрямів тощо. Італійська модель публічної дипломатії представлена розгалуженою мережею Італійських інститутів культури, італійських шкіл, лекторатів. МЗС Італії активно використовує університети для просування своїх національних інтересів, італійської мови, культури за кордоном. Загалом, варто зазначити, високу ефективність італійської моделі публічної дипломатії навіть з урахуванням порівняно не високих обсягів фінансування. При цьому позитивним є також залучення італійських виробників до просування Італії за кордоном.

Список використаних джерел

1. Senato della Repubblica XVIII legislatura. Presentata dal Ministro degli affari esteri e della cooperazione internazionale. Закон № 114 від 22 липня 2014 року «Про систему публічної дипломатії» (Articolo 3, comma 1, lettera g), della legge 22 dicembre 1990, n. 401). URL: promozione della cultura.pdf

2. Senato della Repubblica XVIII legislatura. Presentata dal Ministro degli affari esteri e della cooperazione internazionale. Законодавчі витоки Італійських інститутів культури сягають наказу 1926 р. URL: promozione della cultura.pdf

3. Il Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. Директиви МЗС Італії щодо публічної дипломатії. URL: <https://www.esteri.it/en/ministero/>

Богуцька Анна Вячеславівна
 2 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
 Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Ржевська Ніна Федорівна
 доктор політичних наук, професор,
 завідувача кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
 Національний авіаційний університет

СУТЬ ТА ОЗНАКИ МІЛІТАРИЗМУ: ВІД АНТИЧНИХ ПОЛІСІВ ТА СУЧАСНОЇ ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ

Мілітаризм, як система цінностей, що виходить із пріоритетності військової сили у вирішенні зовнішньо- та внутрішньополітичних проблем, має давню історію. Його витoki можна знайти ще в античних полісах, де воєнна міць була ключовим фактором виживання й благополуччя. Ця проблема особливо актуалізується в контексті сучасної політики тоталітарної Північної Кореї, де мілітаризм сягає екстремальних форм і становить загрозу міжнародного значення.

Прокладання паралелі між політикою грецьких міст-полісів та нинішньою Північною Кореєю дозволяє зрозуміти природу, причини та наслідки переважаючого чинника в державній політиці. Зроблені ж висновки сприятимуть об'єктивному оцінюванню безпекової ситуації у Східній Азії та поглибленому розумінню специфіки державної політики подібного зразка.

Мілітаризм давніх міст-держав та сучасної Північної Кореї має спільні корені, пов'язані з прагненням до безпеки та домінування. Проте, його прояви та наслідки суттєво відрізняються, бо мають різний історичний контекст та політичні режими.

Таке бачення мілітаризму в обох досліджуваних випадках розкривається через їхні спільні риси. По-перше, гіпертрофована вага військової сили в реалізації державної політики та готовність до її застосування.

У давніх полісах військова служба вважалася почесним обов'язком громадянина. Армія була ключовим інструментом зовнішньої політики та експансії. Однією з найефективніших у Стародавній Греції була армія Спарти. Громадяни полісу були зосереджені на війні – чоловіки проходили суворий військовий вишкіл. На допомогу виправдання війни та підняття суспільного духу завжди приходили релігія та міфологія.

Пропагувалася ідея того, що військова перевага дає можливість бути кращим за інших. Військова доблесть та сила оспівувалися в культурі та мистецтві. Гомеровські епоси описують подвиги Ахіллеса, Гектора, Одиссея та інших героїв Троянської війни. У п'єсах Есхіла, Софокла та Еврипіда, зображено війну та її наслідки, коли героїв трагедій ставлять перед вибором між особистим щастям та військовим обов'язком. Статуї римських воїнів та імператорів, а також рельєфи на тріумфальних арках прославляють перемоги римської армії. Культ героїв прославляли воїнів, якими історія продовжує вражати нас до нині: напівбог Геракл зі своїми 12 подвигами, герой Троянської війни, Ахіллес, цар Спарти Леонід, який загинув у битві при Фермопілах.

Північна Корея зараз може похизуватися культом особистості Кімів, які зображуються як бездоганні лідери та захисники країни. Військова ідеологія («сонгун») пронизує всі сфери життя. Армія має значний вплив на політику та економіку. Лідери Північної Кореї традиційно мають військове звання, адже військова служба є обов'язковою для всіх чоловіків. Керівна Трудова Партія Кореї (ТПК) має військову структуру та ієрархію[4]. Крім того, значна частина бюджету йде на військові потреби. Населення постійно мобілізують для участі в військових парадах та

інших мілітаристських заходах, допомогою пропаганди. Військова ідеологія пронизує систему освіти та культури: військові теми домінують у літературі, кінематографії та мистецтві; існують численні пам'ятники та музеї, присвячені військовій історії; проводяться регулярні військові паради та демонстрації; вітання «Сонгун» («Військо перше») використовується у повсякденному житті; школярі Північної Кореї вивчають військову справу та ходять у військовому одязі. Поширеним явищем є «військові сім'ї», де всі члени родини служать в армії.

Серед основних елементів мілітаристської політики – сильна централізована влада, що контролює військові ресурси. В полісах влада перебувала в руках невеликої групи аристократів або воєначальників. Вони мали безпосередній контроль над армією та військовими ресурсами. Контроль над армією є запобіжником у придушенні інакодумства, а ідеологічна обробка населення виправдовує мілітаристську політику [3]. Населення постійно піддається пропаганді, що звеличує військову силу та ворожість до зовнішнього світу (зокрема до США й інших країн Заходу). Закордонні ЗМІ жорстоко цензуються, а іноземців, які живуть в країні, постійно контролюють. Більше того, громадянам Північної Кореї заборонено виїжджати з країни без дозволу, дивитися фільми та читати закордонні видання. Люди, які критикують уряд, можуть бути заарештовані, ув'язнені або й страчені. Досі існують трудові табори, де утримуються політичні в'язні. Північно корейці живуть в атмосфері страху та постійного спостереження. Пропаганда держави «компенсує» це заявками про те, що країна володіє найсильнішою армією в світі[1].

Друге, жорсткий контроль над суспільством та обмеження свобод.

У свій час жорсткий контроль над суспільством та обмеження свобод були життєвою необхідністю у підтримці військової могутності Спарти. Спартанці вважали, що лише за допомогою суворої дисципліни та самовідданості вони можуть залишатися найсильнішим народом Греції. Всі спартанські хлопчики з 7 років виховувалися в казармах під жорсткою дисципліною. Їх навчали військовому мистецтву, давали фізичну підготовку та вчили лаконічному спілкуванню. Спартанська система виховання, відома як «агоге», була спрямована на перетворення юних спартанців на неперевершених воїнів. Ця система ставила на перше місце фізичну силу, витривалість та сміливість. Розвиток культурних навичок мав менше значення, хоча й читати та писати повинні були вміти всі спартанці. Ремеслом чи торгівлею вони не займалися, їхнє життя було цілком присвячене військовій справі. Зброю та інші необхідні речі для них виготовляли жителі, які не могли володіти землею, брати участь в управлінні державою чи служити в армії. Таким чином, спартіати могли зосередитися на єдиному занятті – військовій справі. За непокору або порушення правил спартанців могли жорстоко покарати. Покарання могли включати побіи батогами, голодування та навіть смерть. Зовнішня торгівля була суворо заборонена в Спарті. Іноземним купцям був закритий доступ до міста, а ввезення товарів з інших країн вважалося неприпустимим. Єдиним видом торгівлі була внутрішня, що велася, виключно, на місцевих ринках. Ця система мала свої плюси та мінуси. З одного боку – дозволила Спарті стати незалежною і тоді ще домінуючою силою в Греції, іншого – призвела до формування жорстокого та репресивного суспільства, де люди не мали свободи та особистої автономії.

Північна Корея – одна з найавторитарніших держав світу, де права людини жорстко пригнічуються. Північнокорейська система ґрунтується на ідеології «чучхе», що проголошує самозабезпечення та автономію у всіх сферах життя і означає «опора на власні сили», де людина є господарем собі та навколишньому оточенню [2]. Проте важко судити наскільки дотримано вищезазначений принцип, оскільки громадяни Північної Кореї не можуть вільно пересуватися країною. Для подорожей за межі свого району або міста їм потрібен спеціальний дозвіл. Це одна з найізолюваніших країн світу, що має постійні економічні проблеми та продовольчу кризу.

Якщо говорити про відмінності, то наше спостереження дає нам можливість вказати про наступне

Ціллю воєнних кампаній та нарощення військових потужностей грецьких полісів була війна за території, ресурси та політичну гегемонію. Захоплення нових територій та ресурсів було важливо для забезпечення зростання та розвитку. Велися постійні змагання за політичну гегемонію в регіоні, тому війни мали переважно локальний характер. Як наприклад, Пелопоннеська та Пунічні війни.

Північна Корея ж зосереджена на збереженні авторитарного режиму та протистоянні зовнішнім загрозам. Очевидною відмінністю є її воєнна технологічність: Зокрема, поліси використовували зброю та тактику, доступну на той час. Вони мали в своєму розпорядженні мечі, списи, луки, стріли, облогові машини, що робило зону бойових дій доволі обмеженою. Рух фаланг, гопліти, легкої піхоти, кінноти дозволяли спостерігати, а інколи навіть передбачати дії нападника та давали змогу оборонятися чи давати відсіч супротивникам. Володіння ж ядерною зброєю та ракетами дальнього радіусу дії, розвиток балістичних програм, високий рівень таємності та непрозорості роблять Північну Корею непередбаченою та небезпечною. Це породжує ризик масштабної війни з використанням ядерної зброї, адже попри тиск світової спільноти, КНДР не припиняє ядерні випробування. Ще починаючи з першого такого у 2006 році, Рада Безпеки ООН запровадила низку санкцій проти неї, але це не дало бажаних результатів. Підтримуючи свої ядерні проекти та розробки балістичних ракет, Північна Корея залучила десятки мільйонів доларів, успішно використовуючи кіберпростір для легітимізації режиму Кім Чен Ина, що дало Пхеньяну змогу успішно протидіяти більш потужним економічним санкціям. Хакери з Північної Кореї вже не раз демонстрували свою майстерність, перехопивши секретні військові документи Південної Кореї та здійснивши зухвалий напад на центральний банк Бангладешу, де зберігаються золотовалютні резерви країни. Ці кібератаки вийшли далеко за межі КНДР, становлячи серйозну загрозу для міжнародного миру та стабільності. Проте, за темпами технологічного розвитку Північна Корея значно відстає, через що її доступ до найсучасніших розробок і світових ринків є вкрай обмеженим, що створює неабиякі труднощі [1].

Висновки

Мілітаризм, як історичне явище, має складну еволюцію. У грецьких містах-державках він був зумовлений геополітичним контекстом та традицією переважання в економічному розвитку мілітарного чинника (підміна потреби в розвитку економіки існуванням за рахунок війни).

Мілітаризм Північної Кореї використовується для утримання при владі династії Кімів. Воно не має прямих аналогів в історії. Проте, можемо побачити деструктивний характер цього явища в кардинально різних історичних періодах, як за технічними ресурсами, так і за переважаючими цінностями. Це яскраво проглядається в ізоляції КНДР та санкціях з боку світової спільноти, що підсилюють бідність, голод та репресії в середині країни. Загроза гуманітарної катастрофи та дестабілізація регіону, постійно провоковані Північною Кореєю, не дають їй ніякої вигоди.

Вкладання значних ресурсів у військову сферу виснажує економіку, яку доводиться підтримувати, продаючи зброю країнам-агресорам із такими ж деспотичними формами правління.

Мілітаризму стародавніх міст-держав та сучасної Північної Кореї має низку спільних ознак, що свідчать про деструктивний характер цієї ідеології. А, ще – поліси і Північна Корея приділяють надмірну увагу розвитку військового потенціалу. Це приводить до виснаження ресурсів, що могли би бути спрямовані на економічного зростання. Військова міць стає самоціллю, а не засобом захисту. Це призводить до агресивної зовнішньої політики та загострення міжнародних відносин.

Мілітаризм у обох системах тісно пов'язаний із тоталітарним контролем над суспільством. Військова пропаганда використовується для маніпулювання людьми та придушення свободи думки. Пропагуються насильство та жорстокість, що руйнують моральні цінності, ведуть до дегуманізації суспільства, як наслідок – зростання злочинності та інших соціальних проблем.

Серед наслідків надмірної милітаризації, у випадку міст-держав, – війни, занепад та руйнування. Милітаризм Північної Кореї також веде до ізоляції, бідності та репресій.

Саме тому, милітаризація держави у довгостроковій перспективі – не є шляхом поступу до міжнародної безпеки та забезпечення її гарантій. Це шлях до руйнування та самознищення.

Список використаних джерел

1. Кривошеїн В.В., Єрмолов К.С. Позиціонування Ізраїлю та Північної Кореї щодо війни в Україні: технологічний вимір. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури* 2023. 15 (Спецвипуск)

URL:https://www.researchgate.net/publication/376149536_POZICIONUVANNA_IZRAILU_TA_PIVNICNOI_KOREI_SODO_VIJNI_V_UKRAINI_TEHNOLOGICNIJ_VIMIR

2. Іванчіхіна А. Особливості реалізації тоталітарного політичного режиму в сучасних країнах світу / А. Іванчіхіна, О. Скульська // Актуальні проблеми політології : матеріали наукової конференції / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, кафедра правових наук та філософії. – Вінниця, 2017. – 327 с. – С. 322-326
URL:https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/2234/1/Zbirnik_politologiya_322-326.pdf

3. Осадчук І. Я. Політичний режим Північної Кореї (1991–2016): тоталітаризм чи посттоталітаризм?. Вісник Маріупольського державного університету. 2016. № 17.
URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Osadchuk_North-Korea_Polit_regime.pdf

4. Талдикін О.В. Атипові титули та звання глав держав, як складова культу особи / О.В.Талдикін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2021. - № 1 (110). – С.89-98 URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6590>

5. Цюрупа, М. (2014). Культура миру проти культури проти культури ненависті. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України, (3), 264-272. URL:https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tsurupa_kultura.pdf

6. Edmunds L. R. Crawley-D. Lateiner, Thucydides, The History of the Peloponnesian War. Introduction and notes by Donald Lateiner. Translated by Richard Crawley and revised by Donald Lateiner, New York: Barnes & Noble Classics, 2006, 605 pp., ISBN-13 978-1-59308-0. Exemplaria Classica. 2007. Vol. 11.
URL: <https://www.uhu.es/publicaciones/ojs/index.php/exemplaria/article/view/469> (date of access: 19.02.2024).

7. Kim C. R. The Korean War: A History. By Bruce Cumings. New York: Modern Library, 2010. xix, 288 pp. The Journal of Asian Studies. 2012. Vol. 71, no. 1. P. 270–272.
URL: <https://read.dukeupress.edu/journal-of-asian-studies/article-abstract/71/1/270/341350/The-Korean-War-A-History?redirectedFrom=fulltext> (date of access: 19.02.2024).

8. Lintner B. Great Leader, Dear Leader: Demystifying North Korea Under The Kim Clan. Silkworm Books, 2005. 274 p.
URL:https://www.researchgate.net/publication/249384544_Great_Leader_Dear_Leader_Demystifying_North_Korea_under_the_Kim_Clan_Bertil_Lintner

9. CHA, Victor. The impossible state: North Korea, past and future. Random House, 2012.
URL:https://books.google.com.ua/books?id=AShswwf1bqsC&lpg=PA19&ots=Tx8oswl_L&lr&hl=uk&pg=PA21#v=onepage&q&f=false

Бондар Валентина Юрїївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Поведа Олександр Петрович
кандидат політичних наук, доцент кафедри
міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ГОЛОВНІ АКЦЕНТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Сучасна Франція є високорозвиненою постіндустріальною європейською країною. І хоча країна не є великою за розмірами в світовому масштабі (будучи третьою за розмірами країною Європи після РФ та України), займаючи лише 41 місце в світі (якщо враховувати заморські території), ти не менш в економічному і геополітичному вимірах вона знаходиться серед провідних гравців світу. Так, наприклад, за ВВП (3,049,016 млрд. дол. [1]) та обсягом промислового виробництва вона займає 7 позицію в світі [7], а в рейтингу найпотужніших армій за версією Global Fire Power (GFP) Франція розташовується на 9 місці [2], при цьому країна володіє потужним ядерним потенціалом [8]. Також Французька Республіка є лідером ЄС (та й Європи в цілому) за кількістю громадян віком старше 100 років (таких на 2023 рік налічувалось 30 тис. чол.), що свідчить про високий рівень життя [6].

Як відомо, під зовнішньою політикою розуміється комплекс заходів і дій держави та її інституцій, орієнтованих на відстоювання та забезпечення її інтересів та інтересів її громадян на міжнародній арені, загальний напрямок діяльності в міжнародних справах, що визначає і регулює взаємостосунки з іншими громадянами, інституціями чи організаціями відповідно до потреб, принципів і засад її внутрішньої політики [3]. Основним засобом реалізації такої політики є дипломатія, як у двосторонніх, так і у багатосторонніх відносинах.

Франція є одним з лідерів так званого Західного Світу, чи Західної цивілізації і, відповідно, як у внутрішній, так і в зовнішній політиці сповідує відповідні принципи. Саме це поняття не є остаточно усталеним в історично-контекстному значенні, але здебільшого дослідники вживають його в культурно-географічному і геополітичному дискурсі, розуміючи під ним сукупність економічних, культурних та політичних ознак, що об'єднують переважну більшість країн Європи, Америки та Океанії (Австралія та Нова Зеландія). Достатньо часто з цим поняттям ототожнюються країни так званої ліберальної демократії, тобто демократичні держави з вільною, ринковою економікою. Найбільшою особливістю Західної цивілізації є ціла низка унікальних принципів, що усталилась в ході історичного та культурного процесів: спадок античного світу (засвоєння старогрецької та римської культур, права, релігії та філософії); європейські мови, розмежування духовної і світської влади; плюралізм і громадянське суспільство; верховенство права; представницькі органи та індивідуалізм.

Будучи носієм і репрезентантом вищевказаних принципів, Франція в своїй зовнішній політиці діє відповідно до загальновизнаних норм і засад, що закріплені в її Конституції, законах, «Білій книзі з оборони», Статуті ООН та підтверджуються в її резолюціях, Заключному акті Ради з безпеки та співробітництва в Європі (Гельсінські угоди) та інших міжнародних документах. Серед них: принцип рівноправності та рівнозначності, повага до прав людини, невтручання у справи інших суверенних держав, відмова від застосування сили чи погроз силою, вирішення міждержавних конфліктів і суперечок мирним шляхом тощо. Зовнішня політика держави реалізується через діяльність Президента країни, її прем'єр-міністра та міністра закордонних справ і діяльність відповідного міністерства.

Визначення найоптимальніших шляхів досягнення цілей зовнішньої політики, координація зовнішньополітичних заходів, підготовка і реалізація зовнішньополітичних акцій

здійснюється зовнішньополітичним відомством кожної окремої держави. У Франції це – Міністерство Європи та закордонних справ, яке на поточний момент очолюється Стефаном Сежурне (з 11 січня 2024 року).

Міністерство закордонних справ включає генеральний секретаріат, чотири служби, безпосередньо підпорядковані міністру (протокол, загальна інспекція закордонних справ, центр аналізу та прогнозування та кризовий центр), три генеральні дирекції та різні інші дирекції. Генеральні дирекції поділяються на дирекції, делегації та служби. Генеральний секретаріат, генеральні дирекції, дирекції та служби очолюють директори, які призначаються наказом міністра. Директорати, піддиректорати, делегації та служби складаються з різних офісів, відповідальних за окремі конкретні зовнішньополітичні місії.

В складі міністерства діє 5 географічних директоратів, які визначають, відслідковують і реалізують політику Франції з державами та регіональними нефінансовими установами у відповідних географічних зонах. Це такі директорати:

- континентальної Європи;
- Африки та Індійського океану;
- Африки та Близького Сходу;
- Америки та Карибського басейну;
- Азії та Океанії.

Зовнішньополітична діяльність Французької Республіки в XXI столітті обумовлена прагненням зберегти статус впливової та сильної глобальної держави в умовах мінливого геополітичного становища в світі. Від початку 1990-х років він пройшов еволюцію від розпаду «біполярного» й утвердження «однополярного» наприкінці XX століття, до поступового його видозміни протягом першого десятиліття XXI століття з остаточним переходом в середині 2010-х років (а якщо точніше в 2014 році, зважаючи на анексію рф Криму та окупацію частини Донецької і Луганської областей України) до «аполярного» світу, де жодна країна чи альянс не мають достатньої сили для вирішення всіх завдань і викликів, що постають перед світом, а США втратили монополію на світову гегемонію. Саме в цьому світі Франція прагне залишатися провідною глобальною державою, і вона намагається це зробити, адаптуючи свої зовнішньополітичні зусилля до реалій XXI століття.

В практичній площині французька глобальна дипломатія намагається використовувати весь доступний спектр культурних, економічних, політичних та силових засобів, що включають у себе також витрати на оборону і утримання іноземної військової присутності. Для захисту власних глобальних інтересів Франція послуговується глобальною дипломатією, яку реалізовує через чотири зовнішньополітичні пріоритети:

1. Мир і безпека;
2. Організація та збереження планети;
3. Переорієнтація та відродження Європи;
4. Просування та зміцнення позицій Франції [5].

Наразі Франція є однією з небагатьох країн, яка має всі атрибути могутності і впливу, зважаючи, наприклад, на вплив її мови й культури, військовий потенціал чи роль у міжнародних інституціях.

У всьому світі Франція підтримує та просуває універсальні цінності свободи, демократії, прав людини, верховенство права та солідарність. Все це є частиною міжнародної мобілізації для спільного реагування на глобальні виклики. Країна визнаний і активний член міжнародних інституцій, починаючи з ООН (є постійним членом Ради Безпеки) і більшості спеціалізованих агентств цієї організації (ЮНЕСКО, МВФ, ЮНІСЕФ, Міжнародний суд тощо) і закінчуючи міжнародною організацією співробітництва франкомовних країн світу (Франкофонія).

Розвиток французької зовнішньополітичної концепції в сучасних умовах пов'язується з поступовим розривом із «неоголлізмом» та затвердженням «постголлістського» підходу до проблем внутрішньої та зовнішньої політики, який розпочався в роки президентства Ніколя Саркозі (2007-2012 рр.) та остаточно утвердився за президента-соціаліста Франсуа Олланда (2012-2017 рр.) [4].

Характерними рисами «неоголлізму», останнім провідником ідей якого можна вважати президента Жака Ширака (1995-2002 та 2002-2007 рр.) були:

- визнання принципу розбудови Європи як основи могутності Франції, включаючи зміцнення європейського «спільного ринку», відкрити сільськогосподарську політику та формування франко-німецького ядра ЄС;
- політична приналежність до західного табору та Північноатлантичного союзу;
- розбудова відносин з РФ з метою забезпечення європейської стратегічної рівноваги;
- збереження впливу в країнах «третього світу»;
- використання статусу постійного члена Радбезу ООН в якості дипломатичного інструменту.

Постголлізм, виразником ідей якого вважають і діючого 25 президента Франції Еммануеля Макрона, успадкувавши від голлізму такі риси як прагматизм і адаптивність та прагнення запобігати скороченню глобальної геополітичної ролі країни, на відміну від останнього стоїть на позиціях, що збереження величі Франції неможливо без зміцнення позицій ЄС в світі.

З цього випливає той факт, що Франція основний акцент у зовнішній політиці наразі робить на інституційну, оборонну й безпекову розбудову ЄС.

Серед принципів акцентів та ідей її зовнішньої політики на сучасному етапі слід відзначити наступні:

- фундаментальним елементом концепції є ідея посилення європейської стратегічної автономії, яка передбачає зміцнення єдності та розвиток спільної військової спроможності країн ЄС;

- запропонований Францією проект реформ спрямований на зміцнення економічного потенціалу Європейського Союзу та поглиблення інтеграції в фінансово-економічному та політичному вимірах;

- претензії на політичне лідерство в ЄС (пов'язані з франко-німецькими відносинами та союзницькими зобов'язаннями);

- першочергова ставка на зміцнення ЄС як запоруки зміцнення позицій Франції на міжнародній арені;

- робота над розвитком європейського оборонного потенціалу незалежного від НАТО, обумовлені поглибленням суперечностей між США та ЄС;

- позиція щодо Росії – необхідність збереження у перспективі можливостей для відновлення певного рівня діалогу від імені Франції та ЄС.

Зовнішньополітична стратегія країни на початку XXI ст. базується на такому фундаменті як збереження і розвиток багатопольярного світу, в якому відсутнє домінування одного або кількох полюсів; розширення інституціоналізації та гуманізації процесів глобалізації; реалізація історичної місії Франції як захисника прав людини, демократії й міжнародного права. Інтерес Франції до України стимулюється пріоритетним напрямом міжнародної діяльності, метою якого є розвиток ЄС як альтернативного полюсу сили, на протигагу США та Китаю. Фактична реалізація цього прагнення лежить в рамках ідеї європейської інтеграції та розвитку Європейського Союзу, одним з лідерів якого виступатиме Франція.

Список використаних джерел

1. World Economic Outlook database: October 2023. URL: <http://surl.li/qrmki>

2. Вдовин М., Грохольська Т. Зовнішньоторговельна діяльність Франції: головні статистичні показники / М. Вдовин, Т. Грохольська [Електронний ресурс] // Економіка та суспільство. Електронний журнал. Випуск 43. 2022 р. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1765/1701>
3. Рейтинг армій світу Global Fire Power 2023: яке місце посіла Україна, яка армія найсильніша та як це визначають. URL: <https://chas.news/current/reiting-armii-svitu-global-fire-power-ukraina-obignala-izrail-polschu-ta-nimechchinu>
4. Ядерний клуб: скільки країн світу має арсенал ядерної зброї. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/novyny-ukrayiny/v-yakuh-krayinah-ye-yaderna-zbroya-kilkist-krayin/>
5. Франція – країна довгожителів: у країні найбільше в ЄС громадян віком від 100 років. URL: <https://ukrain.com/franciya - kraina-dovgozhiteliv-u-kraini-najbilshe-v-es-gromadyan-vid-100-rokiv.html>
6. Політологічний словник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Головатого та О. Антонюка. Київ : МАУП, 2005. С. 314-315.
7. MAEDI 21 Global diplomacy for the 21st century. URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/maedi_21_-_en_cle86e411.pdf
8. Конфронтація та співробітництво в міжнародних відносинах: теорія і практика: збірник наукових праць / За заг. ред. канд. іст. наук, доц. С.В. Толстова. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023. С. 30.

Бузівська Карина Віталіївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ БРІКС НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Країни, що утворюють альянс БРІКС, а саме Бразилія, Російська Федерація, Індія, Китай та Південно-Африканська Республіка, є активними гравцями на міжнародній арені в ХХІ столітті. Держави прагнуть зміцнити свої позиції в міжнародному середовищі в якості потужних економік, а також протистояти об'єднаному Заходу.

Ключові функції в угрупованні БРІКС належать Індії та Китаю. В одному ряду вважаються Бразилія, ПАР і Росія. Ці країни займають відповідні позиції насамперед через наявний у них величезний ресурсний потенціал. Сприятливу роль відіграє і низка зовнішніх факторів: міжнародна торгівля, аутсорсингові відносини, прямі іноземні інвестиції, ціни та попит на енергоносії. Політика лібералізації внутрішнього ринку, яку здійснюють країни БРІКС, стала каталізатором модернізації їхніх національних економік, трансформації від командно-вдтворювальної системи до ефективних ринкових відносин.

Китай вважає БРІКС глобальним проектом, який забезпечить досягнення національних інтересів і забезпечить не тільки геоекономічне лідерство країни, але й її геополітичне лідерство. В цьому сенсі поступова, безповоротна трансформація існуючої системи міжнародних відносин відповідає традиціям китайської дипломатії. З цією метою Китай ухвалив послідовні військові, політичні та економічні заходи. Вони включають стримування регіональних конкурентів в особі США, Індії та Японії, поглиблення економічного співробітництва з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Південно-Східної та Центральної Азії, реалізацію спільних проектів з Росією. Незважаючи на зацікавленість Китаю у зміцненні Російської Федерації для підриву лідерства США, є ймовірність, що керівництво Китаю наважиться на пряме протистояння Заходу у союзі з Російською Федерацією. Остання в свою чергу вважає досить перспективною

конфронтацію США та Європі разом із Китаєм. Війна з Україною показує, що країни-члени БРІКС не виступають проти агресії РФ, але і водночас намагаються напругу не підтримувати воєнні дії.

Загалом вплив країн БРІКС як неформальної міжрегіональної організації на систему міжнародних відносин відзначається поглибленням тенденції світової інтеграції, її впливу на міжнародну політику, безпеку та економічні процеси. Окрім появи моделей господарської співпраці, економічні інституції використовують цей формат на міжнародній арені для захисту національних інтересів шляхом створення альтернативних важелів власного політичного впливу. Проблеми інституціоналізації в країнах БРІКС можна подолати за допомогою внутрішніх або зовнішніх факторів впливу. До внутрішніх факторів слід віднести ініціативи країн-учасниць щодо розширення форматів діяльності, а до зовнішніх – можливе погіршення відносин із країнами Європи та Америки, що може призвести до остаточного переходу формату БРІКС у постійно діючу міжнародну організацію.

Список використаних джерел

1. БРІКС: Що по той бік «стіни» та з якої цегли її складено. УКРІНФОРМ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3812252-briks-so-po-toj-bik-stini-ta-z-akoi-cegli-ii-skladeno.html>
2. Що таке група БРІКС, які її цілі та роль Росії. BBC News. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyrj8denn4lo>
3. Nye Jr. Joseph BRICS without Mortar / Joseph Nye Jr. // Project Syndicate. 3 April 2013[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.project-syndicate.org/commentary/why-brics-will-not-work-by-joseph-s-nye>

Величко Аїда Леонідівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ПОЛЯРИЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОПАГАНДИСТСЬКОЇ КАМПАНІЇ РФ ЗА ПЕРІОД 2014-2024 РОКІВ

Як правило, соціальний розкол виникає як результат поширення пропаганди, що згодом, через вплив деструктивних емоцій, отриманих від тролів чи ботів, призводить до соціального вибуху. Цей процес діє на різних рівнях та ставить за мету відтворити цю дискусію на емоційному рівні, внаслідок чого люди втрачають здатність раціонально аналізувати інформацію, критично мислити та приймати рішення на основі фактів. Це явище відоме як поляризація - коли різні групи суспільства активно ведуть емоційні суперечки щодо різних поглядів. Наступному етапу поляризації характерний, як правило, більш відчутний розрив поглядів між групами суспільства внаслідок якого неможлива будь-яка домовленість. В результаті, ми можемо спостерігати «заморожене» суспільство у демократичному розумінні, яке стає повністю пасивним як політично, так й економічно. Подібна ситуація стає умовою для подальшої експансії ззовні, що є базовою тактикою РФ щодо порушення функціонування іншої країни та її здатності вести незалежну політичну діяльність.

«Самі правила війни змінилися. Роль невійськових засобів досягнення політичних та стратегічних цілей зросла, у багатьох випадках за ефективністю вона значно перевищує навіть силу зброї. [...] Усе це доповнюється прихованими військовими заходами»[10]. Для початку, звернемо увагу на зовнішньополітичну програму, розроблену російським воєначальником В. Герасимовим, яка має пряме відношення до систематично спрямованої діяльності, передусім

російської пропаганди. Згадана програма визначає тотальну війну, де політичні та військові стратегії взаємодіють як філософські, так і практичні аспекти. За словами відомої експертки Моллі К. Маккью у галузі інформаційних воєн, доктрина Герасимова представляє собою сучасну філософію партизанської війни, яка розгортається на всіх фронтах за допомогою різноманітних знарядь, а також співробітників-колаборантів, таких як хакери, бізнесмени, дипломати, особи, що розголошують інформацію, і, зрозуміло, фейкових новин і маніпулятивних аналітичних матеріалів[9]. Варто зазначити, що це так званий «партизанський підхід», що включає у себе участь різних акторів та використання різноманітних інструментів, таких як хакери, мас-медіа, бізнесмени, витоки інформації та фейкові новини. За доктриною Герасимова, яка є основою для використання цих інструментів, невійськові тактики є цілком самостійними та певною мірою ефективнішими за використання сили. Тож головна ідея «доктрини Герасимова» полягає в тому, що для досягнення воєнно-політичних цілей на один воєнний засіб треба «накладати» три невоєнні засоби. Слід також згадати, що Кремль використовує хаос як стратегію, що, у свою чергу, визначає за мету створення умов постійної нестабільності та конфліктів у ворожих країнах.

Загалом, аналізуючи історичні процеси російської агресії, ми спостерігаємо явні свідчення використання інформаційних методів, як базових аспектів, серед них пропаганда, дезінформація та фейки. Розглядаючи ці методи у межах російсько-українського конфлікту, ми бачимо активне залучення росією широкого спектру інформаційних дій під час введення її гібридної війни. Від початку війни рф проти України у 2014 році, різноманітні засоби гібридної агресії, від проведення фейкових референдумів на окупованих територіях до фінансових маніпуляцій, стали її ключовими елементами.

Сконцентруймо увагу на вже згаданій доктрині Герасимова, яка продовжує діяти, причому зі неабиякою успішністю. Ми не маємо нехтувати тим фактом, що російська армія активно продовжує впливати на український інформаційний простір, використовуючи різноманітні методи. Доцільним прикладом може бути початок березня 2022 року, коли російські сили впровадили кампанію атак, націлену на телекомунікаційну інфраструктуру задля порушення телевізійного мовлення по всій Україні. Як наслідок, кампанія атак не стала успішною, натомість трагічні наслідки для українців відчувались після удару по Бабиному Яру. Восени 2022 року, коли територію Харківщини «чистили» від російської армії, було знайдено пропагандистку літературу, зокрема газети, зі доволі агресивним контекстом. Вважається, що зміст згаданої літератури був сформований політтехнологами, проте друкувались на обладнанні підрозділів інформаційно-психологічних операцій армії РФ. До прикладу, використовувалися польові друкарні типів БПК-63МКЛ, АТОФ-97 та ПЦТ-07 (остання - на цифровій основі), які стандартно мають у російській армії. Також варто відзначити, що армія рф широко використовує «звукопередавальні станції» на базі БТР-80 та бронемашин «Тигр», їхня мета - через потужні гучномовці транслювати пропагандистський текст і впливати на моральний дух наших військових[3].

Пропаганда росії проти України, яка базується на дезінформації та маніпуляціях, створює складні виклики для українського суспільства та уряду. Подібні пропагандистські кампанії мають на меті впливати на громадську думку, поглиблювати розколи, а також створювати негативний імідж України в очах міжнародної спільноти. В свою чергу, у відповідь на ці виклики, Україна розробляє інформаційні стратегії, спрямовані на протидію російській пропаганді та викриття її маніпуляцій перед світовим співтовариством. У зв'язку зі зростанням напруженості в українському суспільстві під час агресії рф проти України виникає необхідність дослідження впливу пропаганди на політичну ситуацію в країні. Одним із ключових аспектів є поляризація суспільства, яка може призвести до серйозних наслідків для національної безпеки. Розглянемо основні аспекти, у яких виявляється поляризація українського суспільства в умовах агресії рф проти України.

Почнемо зі очевидного елемента - медіа та інформаційний простір. Пропагандистські ЗМІ та соціальні мережі поширюють антиукраїнську риторику та маніпулюють інформацією з метою підірвати довіру до українських інституцій та лідерів. Тож російські телеканали активно пропагують негативний зворотний зв'язок про події в Україні. До прикладу, на тимчасово окупованих територіях України російські загарбники масово блокують трансляцію українських медіа, насаджуючи в інформаційному просторі «російський світ». Наразі росіяни встановили вже понад 18 тисяч відповідних пристроїв у тимчасово підконтрольних їм громадах Херсонської області. У Донецькому регіоні проводиться перехід на програмне забезпечення та комунікаційні послуги роботи окупаційних адміністрацій. Йдеться, зокрема, про Автоматизоване робоче місце держслужбовця та про федеральну платформу Держвеб. Також окупанти розширюють мережу покриття російського мобільного зв'язку: у 2023-24 роках на Донеччині встановили понад 700 базових станцій, а на Херсонщині — понад 200, що становить понад 85% всього мобільного покриття у захопленому регіоні, — зазначили співробітники української розвідки[7].

Наступним аспектом є соціальні групи та конфлікти. Антиукраїнська пропаганда може підкріплювати конфлікти між різними етнічними групами або між україномовним та російськомовним населенням. Прикладом є поширена думка, що російськомовні українці створюють «можливість» для президента рф використовувати аргумент про «захист російськомовного населення» в Україні як привід для своєї так званої «спеціальної військової операції». Також тут варто згадати інтерв'ю у лютому цього року, коли російський керівник, ставлячи під сумнів легітимність незалежної української державності, сказав Такеру Карлсону, що, начебто, на момент розпаду СРСР 90 відсотків населення України говорило російською. Згадаймо російський міф щодо Майдану та втечу Януковича як небезпеку для росіян та російськомовних в Україні, внаслідок чого необхідна була анексія Криму та спроба творення «новоросії». Зазначимо також думку українського письменника А. Кокотюха: «якби не було фактору російської мови, Путін як агресор придумав би щось інше. Так, російська мова дала привід, і Путін як агресор прикривається захистом російськомовних. Але якби цього не було, він знайшов би будь-яку іншу причину для нападу»[6]. Якщо ми говоримо про роль пропаганди у конфліктах між етнічними групами, то простежуються спроби розпалення міжнаціональних конфліктів: знищуються польські та єврейські місця пам'яті, підпалюються офіси угорської меншини на Закарпатті. Тож ми бачимо бажання Кремля втілити стереотип щодо українців в образі затятих нацистів та антисемітів.

Розглянемо аспект політичної нестабільності. Пропаганда може поглибити політичну нестабільність шляхом зміцнення антиукраїнських настроїв та підірвати довіру до уряду, що, як наслідок, може призвести до загострення протистоянь між політичними партіями та зниження ефективності управління країною в умовах кризи. До прикладу, рф має за мету зобразити Україну як державу, яка нездатна здійснювати контроль та є сумнівним партнером у будь-яких сферах співпраці, більш того, вона оточена корупційним брудом, хаосом та беззаконням. Від 2014 року, події на Донбасі були названі громадянською війною, яка відображала внутрішній конфлікт України. Також не варто забувати про «sockpuppet», тобто про боти, які об'єднуються у так звані «ботоферми», метою яких є створення соціальних мережах профайлів вигаданих людей, які нібито мають власну думку та погляди й діляться ними. У нашому випадку, боти, котрі намагаються негативно вплинути на ситуацію в Україні. На сьогодні, основною ціллю є поширення наративів і меседжів переважно через Facebook, Twitter, Youtube, Telegram та Viber. Сьогодні агітпроп продовжує використовувати цей метод, розганяючи відверто абсурдні меседжі, особливо для висвітлення тематики війни — «Українські солдати – генетично модифіковані», «в Україні знаходяться секретні біолабораторії США», «у цих біолабораторіях виводять птахів, заражених вірусом, що вбиває лише росіян», так і більш тонкі – зазвичай пов'язані із загрозою

атак на певні міста або з поширенням «зради» щодо того, що Україну нібито «зливає» власна влада»[8].

Отже, наразі у сучасному світі ми можемо спостерігати зростання ролі невійськових методів досягнення цілей у будь-яких сферах діяльності, у нашому випадку – політичних, які вважаються, певною мірою, ефективнішими за використання зброї. Подібні методи включають в себе різноманітні форми впливу, від пропаганди до дезінформації та маніпуляцій. Відома доктрина Герасимова, розроблена російським воєначальником В. Герасимовим, визначає нову філософію ведення партизанської війни, для якої характерні різноманітні засоби щодо здійснення впливу на громадян іншої країни, що, в свою чергу, призводить до відчутного розділення думок, внутрішніх конфліктів та підризу довіри до державних інституцій. Як ми можемо підсумувати, пропаганда та дезінформація стали ключовими елементами гібридної війни, що веде російська федерація проти України. Протистояння цим методам вимагає розробки ефективних інформаційних стратегій та викриття маніпуляцій перед міжнародною спільнотою. Загалом, аналізуючи сучасні процеси війни та агресії, можна зробити висновок, що невійськові методи стають все більш важливими в досягненні стратегічних цілей, а пропаганда та дезінформація відіграють ключову роль у цих процесах. Для ефективного протидії цим методам необхідно розробляти комплексні стратегії та підходи, які враховують широкий спектр викликів, що постають передусім перед українським суспільством.

Список використаних джерел

1. Бінтел. Росія: ненависть до інших та провокування конфліктів. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/rosiya-nenavist-do-inshih-ta-provokuvannya-konfliktiv/>
2. Васильєва Н. В. (2022). Пропаганда як складова інформаційнокомунікативної політики і загроза національній безпеці. Таврійський науковий вісник, (2), 34–41. URL: <https://journals.ksauniv.ks.ua/index.php/public/article/download/201/188/375>
3. Главком. (2024). Доктрина Герасимова в РФ не просто досі живе, вона працює з новою успішністю. URL: <https://glavcom.ua/columns/ivan-kirichevskiy/doktrina-herasimova-v-rf-ne-prosto-dosi-zhive-vona-pratsjuje-z-novoju-uspishnistju-986742.html>
4. Мороз О. (2022). Як працює класична російська пропаганда? Свідомі. URL: <https://svidomi.in.ua/page/yak-pratsiuie-klasychna-rosiiskapropahanda>
5. Польське Радіо. (2024). Поляризація суспільства — умова для подальшої експансії ззовні. URL: <http://surl.li/qsqdp>
6. Радіо Свобода. (2022). Війна і українська мова. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viyna-i-ukrayinska-mova/32820956.html>
7. Факти. (2024, 18 лютого). Росія запустила тб-пропаганду на окупованих територіях України. URL: <https://fakty.com.ua/ru/ukraine/20240218-rosiya-zapustila-tb-propagandu-na-okupovanih-teritoriyah-ukra%20%D1%97ni/>
8. Detector Media. Як російська пропаганда використовує ботів та тролів у соціальних мережах для досягнення власних цілей. URL: <https://disinfo.detector.media/post/yak-rosiiska-propahanda-vykorystovuie-botiv-ta-troliv-u-sotsialnykh-merezhakh-dlia-dosiahnennia-vlasnykh-tsilei>
9. Ukrinform. (2024). Доктрина Герасимова через призму сонячної Каталонії і не тільки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3323136-doktrina-gerasimova-cerez-prizmu-sonacnoi-katalonii-i-ne-tilki-ii.html>
10. Ximera. (2022, жовтень). Gerasimov Doctrine. URL: <https://ximera.com.ua/2022/10/gerasimov-doctrine/>

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Ржевська Ніна Федорівна
доктор політичних наук, професор,
завідувача кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

ГЕНДЕРНИЙ ФАКТОР В МІГРАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

У сучасному світі гендерний фактор у міграційній політиці держави представляє складну проблематику, що вимагає глибокого аналізу та урахування при розробці відповідних стратегій. За останні роки відбулися суттєві трансформації в гендерному складі трудових мігрантів, де спостерігається збільшення кількості жінок, що здійснюють міграцію з метою поліпшення економічного стану та сімейного благополуччя.

Основні виклики, пов'язані з гендерним аспектом міграції, включають нерівності в доступі до можливостей, особливості гендерного насильства та нестабільність прав жінок-мігранток. Врахування цих аспектів стає ключовим елементом в розробці гендерно-чутливих стратегій у міграційній політиці.

Материнство та права на роботу жінок, а також їхня роль в сімейному контексті, потребують особливого уваги при визначенні оптимальних рішень. Гармонізація робочих прав та забезпечення безпеки та правового захисту є критичними елементами гендерної інтеграції в міграційних стратегіях.

Отже, розгляд гендерного фактору у міграційній політиці є необхідним для створення справедливих та ефективних стратегій інтеграції мігрантів у суспільство, забезпечуючи рівні можливості для чоловіків та жінок у новому соціокультурному середовищі.

Державна міграційна політика відіграє ключову роль у формуванні досвіду та очікувань осіб, які перетинають географічні кордони. Однак, аспектом, що залишається недостатньо дослідженим, є процес взаємодії між цією політикою та гендерною динамікою. Ми робимо спробу дослідити багатогранний зв'язок між гендерним фактором і державною міграційною політикою, маючи на меті висвітлити нюанси, що є в основі формулювання, виконання та наслідків такої політики.

Міграційна політика багатьох держав традиційно формувалася з огляду на економічні, політичні та безпекові міркування, часто ігноруючи або неадекватно сприймаючи унікальні виклики та можливості, з якими зіштовхуються представники протилежних статевих під час міграції. Наша ціль полягає в пошуку шляхів подолання цієї проблеми шляхом систематичного дослідження гендерних аспектів міграційної політики з розумінням того, що комплексний підхід повинен враховувати різноманітні потреби, досвід і вразливі аспекти як чоловіків, так і жінок-мігрантів [1].

Наша мета полягає в тому, щоб забезпечити більш тонке розуміння того, як гендерна динаміка впливає на міграційну політику, керовану державами на сучасному етапі. Визнаючи та критично аналізуючи гендерні аспекти міграції важливо інформувати про майбутні політичні міркування, що сприятимуть інклюзивності, гендерній рівності та індивідуальній підтримці різноманітних груп мігрантів [2].

Основна гіпотеза стверджує, що гендерно-чутливий підхід до міграційної політики є обов'язковим для розробки політики, що не лише відповідає конкретним потребам і викликам, з якими зустрічаються чоловіки та жінки, але й забезпечує більш справедливим результати

міграційного процесу. Ця гіпотеза керує дослідженнями щодо до того, як інтегруються гендерні міркування в міграційну політику, впливаючи на різні етапи міграційного шляху.

Завдяки обширному огляду літератури та емпіричному аналізу джерел, включаючи академічну літературу, політичні документи та тематичні дослідження, а також проведення інтерв'ю, ми прагнемо виявити закономірності, відмінності та наслідки гендерних міркувань у контексті міграційної політики.

Попередні висновки показують, що хоча деякі держави почали включати гендерно чутливі аспекти до своєї міграційної політики, значні прогалини та проблеми залишаються. Будуть представлені ключові результати, що показують складності, пов'язані з гендерним фактором у міграції, і пропонують розуміння можливих сфер для вдосконалення політики.

На завершення, варто зауважити, щодо підтримки позиції щодо зміни парадигми в формулюванні міграційної політики, тим самим спонукаючи держави забезпечити більш комплексний і гендерно-чутливий підхід у цьому питанні. Ми також вважаємо, що слід висвітлити демографічні зміни, викликані міграцією, приймаючими країнами. Дослідження підкреслює потребу в політиках, які визнають і вирішують унікальні проблеми, що є універсальними для представники протилежних статей у міграції, і, як результат, сприяючи більш інклюзивним і справедливим результатам міграції.

Список використаних джерел

1.Флері А. Understanding Women and Migration: A Literature Review, Токіо, 2016
URL:<http://www.atina.org.rs/sites/default/files/KNOMAD%20Understaning%20Women%20and%20Migration.pdf>

2.Пайпер Н. Gender and migration, Сідней, 2005 URL:
<https://www.incedes.org.gt/Master/pipersesentacuatro.pdf>

Грабовський Ярослав Олександрович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Ржевська Ніна Федорівна

доктор політичних наук, професор,

завідуюча кафедри міжнародних відносин,

інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

РОЛЬ США В РОЗВ'ЯЗАННІ АРАБО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ: СЦЕНАРІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВРЕГУЛЮВАННЯ

Нині арабо-ізраїльський конфлікт залишається одним із найскладніших і напруженіших у історії світової політики та в контексті близькосхідної політики Сполучених Штатів, зокрема. Відомий, як ізраїльсько-палестинський конфлікт, що уособлює собою існуючі в регіоні суперечності протяжністю в кілька десятиліть, він привертає значний інтерес серед політиків та світової громадськості.

Цей конфлікт коріниться в територіальних претензіях та прагненні до національної самоідентифікації з обох сторін, як ізраїльтян, так і палестинців. З моменту створення Держави Ізраїль і втрати палестинських територій у 1948 році конфлікт пройшов низку етапів, включаючи кілька воєн, переговорів, угод та порушення режиму припинення вогню.

Щодо Сполучених Штатів, то вони виступають ключовим учасником близькосхідного умиротворяючого процесу, а їхнє ставлення до арабо-ізраїльського конфлікту має великий вплив

на його подальший розвиток. Політика США в цьому контексті включає надання фінансової підтримки Ізраїлю, сприяння мирним переговорам і пошуку спільних рішень, а також – використання свого впливу для забезпечення безпеки та стабільності в регіоні.

Одним із ключових аспектів в дослідженні арабо-ізраїльського конфлікту в контексті політики США – постійна динаміка внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на прийняття рішень. Зміни в складі адміністрацій, політичних поглядах і пріоритетах, а також – в регіональному та глобальному контексті, в усій своїй повноті впливають на реакцію Сполучених Штатів стосовно цього конфлікту.

Враховуючи складність та актуальність арабо-ізраїльського конфлікту, сприйняття його через контекст близькосхідної політики США залишається надзвичайно важливим завданням для політиків, аналітиків і всіх зацікавлених сторін, що прагнуть досягти мирної та стійкої ситуації в цьому напруженому регіоні.

Провівши детальний аналіз цієї проблеми, можемо запропонувати три сценарії щодо її розвитку: оптимістичний, песимістичний і реалістичний.

Оптимістичний сценарій

У цьому сценарії США виступають як активний посередник і відіграють активну роль у сприянні мирному діалогу між Ізраїлем та арабськими державами, щоб досягти мирного врегулювання конфлікту. Завдяки дипломатичним зусиллям та підтримці обох сторін, США сприяють взаєморозумінню та зміцненню довіри між сторонами, що призводить до значних успіхів у мирних переговорах. США використовують свій вплив у спонуканні до прийнятті компромісних рішень, що враховують інтереси Ізраїлю і Палестини, що в кінцевому підсумку призводить до укладення мирного договору. Цей договір вирішує ключові питання, такі як кордони, безпека, біженці, відкриваючи шлях до створення життєздатної палестинської держави поруч з Ізраїлем. Політична, військова, економічна допомога від США сприяє стабільності та розвитку регіону, сприяючи мирному співіснуванню між ізраїльтянами та палестинцями.

Песимістичний сценарій.

У даному сценарії роль США у врегулюванні арабо-ізраїльського конфлікту характеризується підтримкою Ізраїлю та зниженою увагою до інтересів та потреб палестинської сторони. США продовжують асоціювати себе з забезпеченням ізраїльських інтересів та виступати в ролі надійного союзника Ізраїлю, при цьому ігноруючи скарги палестинського народу, що спричиняє зростання напруженості та підриває вірогідність мирних ініціатив, ініційованих США. Як результат, дипломатичні зусилля гальмуються, а недовіра між сторонами поглиблюється. Відсутність значного прогресу призводить до збільшення розчарування та відчаю серед палестинців, що призводить до зростання радикалізації та насильства. Результатом є подальша ескалація конфлікту та загроза безпеці в регіоні, збільшення страждань цивільного населення.

Реалістичний сценарій.

У цьому сценарії США продовжують працювати в ролі ключового гравця в складному і наповненому викликами політичному середовищі, докладаючи зусиль у вирішенні арабо-ізраїльського конфлікту. І, хоча США прагнуть зробити все, для сприяння мирного врегулювання, вони постійно зіштовхуються із реаліями політичних та геополітичних обставин. Подальший прогрес у вирішенні конфлікту залежить від здатності США до взаємодії з усіма зацікавленими сторонами та використання різноманітних дипломатичних інструментів. Вони обирають прагматичний підхід, збалансовуючи свою підтримку Ізраїлю з дипломатичною взаємодією з палестинцями та іншими регіональними учасниками. США визнають складність конфлікту та прагнуть досягти поступового прогресу за допомогою заходів зі зміцнення довіри та цілеспрямованих переговорів. І, хоча вони не можуть досягти миру в найближчий час через глибокі релігійні, культурні та політичні протиріччя, США сприяють пом'якшенню напруги, зниженню рівня насильства та проведення обмінів ув'язненими чи територіями. Сполучені Штати

продовжують відігравати ключову роль у забезпеченні стабільності в регіоні, закладаючи фундамент для майбутніх миротворчих кроків. Газа перебуватиме під владою Палестини, але це буде мирна Газа, а не стартовий майданчик для терористичних атак проти ізраїльських цивільних осіб. Нарешті, Газа та Західний берег будуть возз'єднані під палестинським керівництвом, де ХАМАС не відіграватиме жодної ролі.

Висновок. Отже, роль США у майбутньому врегулюванні арабо-ізраїльського конфлікту є критично важливою і матиме далекосяжні наслідки. Вона може визначати хід подій у регіоні та впливати на стабільність і безпеку не лише на Близькому Сході, а й у всьому світі. Тоді як оптимістичний сценарій дає надію на мирне врегулювання, песимістичний сценарій підкреслює ризики бездіяльності та прихильності однієї сторони. На практиці роль США, ймовірно, буде серединною і закликатиме до прагматизму, гнучкості та постійної дипломатичної взаємодії. Тому важливо, щоб США приділяли увагу всім аспектам конфлікту та вживали заходів, що сприятимуть миру, справедливості та стабільності.

Список використаних джерел

1. Історія арабо-ізраїльського конфлікту. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-57059768> (дата звернення 14.02.2024)
2. Matthew Miller – Department Press Briefing. URL: <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-january-3-2024/> (дата звернення 14.02.2024)
3. Vedant Patel – Department Press Briefing. URL: <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-january-11-2024/> (дата звернення 14.02.2024)

Гринько Вікторія Вячеславівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сапсай Артем Петрович

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРОРИЗМУ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ НА СЕРЕДНЬОМУ СХОДІ

Тероризм на Середньому Сході протягом багатьох років залишається однією з найактуальніших проблем сучасних міжнародних відносин. Регіон характеризується високим рівнем політичної нестабільності, етнічної та релігійної фрагментації, економічною нерівністю, що створює сприятливі умови для виникнення та поширення терористичних груп.

Тероризм на Середньому Сході має складну та багатогранну історію, що сягає корінням у XIX століття. Його причини та прояви різноманітні, але деякі з ключових факторів включають політичну нестабільність, релігійні конфлікти, економічну нерівність та іноземне втручання.

Різні ідеологічні течії підживлюють тероризм на Близькому Сході. Значну роль відіграє релігійний екстремізм, особливо сунітський джихадизм і шіїтський екстремізм. Ці ідеології часто неправильно інтерпретують релігійні тексти, щоб виправдати насильство і встановити утопічні халіфати або розширити вплив конкретних релігійних сект. Націоналізм, особливо арабський та етнічний націоналізм, також мотивує певні групи, спонукаючи їх боротися за самовизначення або протистояти несправедливості, яку вони вважають несправедливою. Крім того, політичний

екстремізм, що охоплює як ліві, так і праві ідеології, використовує насильство для досягнення радикальних політичних цілей [7; 14].

Причини тероризму на Середньому Сході складні та багатогранні.

1. Історичні та політичні фактори. Після Першої світової війни колоніальні держави штучно створили кордони на Середньому Сході, які не збігалися з етнічними та релігійними групами. Це призвело до конфліктів та сепаратизму. Тривалий і невирішений конфлікт між Ізраїлем та Палестиною є одним із головних джерел тероризму в регіоні. Втручання США до Іраку в 2003 році та окупація Ізраїлем палестинських територій дестабілізували регіон і створили сприятливі умови для тероризму. Відсутність демократії та прав людини, а також корупція у багатьох країнах Середнього Сходу призвели до відчуження та гніву населення, що робить їх більш сприйнятливими до екстремістської ідеології.

2. Соціально-економічні фактори. Високий рівень бідності та безробіття, особливо серед молоді, робить людей більш сприйнятливими до вербування терористичними групами. Нерівність у розподілі багатства та доступу до ресурсів, а також дискримінація етнічних та релігійних груп, посилює соціальну напругу та сприяє тероризму.

3. Релігійні фактори. Деякі терористичні групи на Середньому Сході виправдовують свої дії релігійною ідеологією, яка закликає до насильства над «невірними». Суперечки між різними релігійними групами, такими як суніти та шиїти, також сприяють тероризму.

4. Глобальні фактори. Глобалізація полегшила поширення екстремістської ідеології та вербування терористів. Легкий доступ до зброї та боєприпасів робить терористичні атаки більш смертоносними [5; 14].

Поширення екстремістських ідеологій і сектантства значно змінило ландшафт тероризму на Близькому Сході. Такі угруповання, як ІДІЛ та Аль-Каїда, використовують релігійні нарративи для виправдання насильства, зображуючи себе захисниками віри проти уявних ворогів. Ця сектантська риторика ще більше поглиблює суспільний поділ і розпалює міжобщинні конфлікти, створюючи сприятливий ґрунт для вербування і радикалізації терористів.

Ісламська держава Іраку та Сирії (ІДІЛ) потрапила на перші шпальти світових газет у 2014 році, коли жорстоко захопила величезні території в Іраку та Сирії. Однак після територіальної поразки у 2017 році угруповання трансформувалося у більш підпільну організацію, що викликає питання щодо його нинішніх можливостей, майбутньої траєкторії розвитку та потенційного впливу [7].

ІДІЛ більше не контролює територію, що перешкоджає їй здатності отримувати доходи, поширювати владу і залучати іноземних бойовиків. Крім того, смерть її лідера Абу Бакра аль-Багдаді у 2019 році завдала значного удару по лідерству та моральному духу угруповання. ІДІЛ має значний вплив на Середній Схід, адже веде війну з урядами Іраку, Сирії та інших країн; спричинила гуманітарну кризу, змусивши мільйони людей покинути свої домівки; становить загрозу для всього світу, оскільки вона вербує людей з усього світу для участі в терористичних атаках [11].

Не маючи змоги утримувати територію, ІДІЛ перейшла до тактики партизанської війни, зосередившись на нападах, засідках і цілеспрямованих вбивствах проти місцевих сил безпеки та урядовців.

Поява Ісламської держави Іраку та Сирії (ІДІЛ) затьмарила медіа-присутність Аль-Каїди і привабила іноземних бойовиків, які прагнуть більш усталеного проекту халіфату. Ця конкуренція за легітимність і ресурси послаблює глобальний вплив Аль-Каїди [8].

Посилення міжнародної співпраці та обміну розвідданими підірвало комунікаційні мережі та оперативні можливості Аль-Каїди. Угруповання намагається утримувати свої безпечні притулки і здійснювати складні атаки в умовах постійного контртерористичного тиску [10]. Виведення військ США з Афганістану в 2021 році і прихід до влади Талібану створили складну

ситуацію. У той час як "Аль-Каїда" прагне використати цей простір, відданість "Талібану" недопущенню використання афганської землі для міжнародного тероризму залишається незрозумілою [13].

Схоже, що Аль-Каїда зміщує акцент на посилення регіональних філій, таких як Аль-Каїда на Аравійському півострові (АКАП) і Аль-Шабааб в Сомалі. Ці філії становлять локальні загрози і потенційно можуть намагатися здійснювати атаки за межами своїх безпосередніх регіонів [1].

Аль-Каїда прагне використовувати існуючі політичні, соціальні та економічні проблеми в різних регіонах, щоб отримати підтримку і виправдати свою насильницьку діяльність. Такий опортуністичний підхід дозволяє угрупованню зберігати певну актуальність, незважаючи на зменшення його можливостей. Аль-Каїда прагне використовувати існуючі політичні, соціальні та економічні проблеми в різних регіонах, щоб отримати підтримку і виправдати свою насильницьку діяльність. Такий опортуністичний підхід дозволяє угрупованню зберігати певну актуальність, незважаючи на зменшення його можливостей [10].

Майбутня траєкторія розвитку угруповання залежить від його здатності подолати внутрішню боротьбу за лідерство, орієнтуватися в конкурентному джихадистському середовищі і адаптуватися до еволюції контртерористичних зусиль. Ситуація в Афганістані та дії регіональних держав також суттєво впливатимуть на майбутню діяльність Аль-Каїди.

Нещодавній конфлікт між Ізраїлем і ХАМАС в Газі перекинувся на Ліван: Хезболла обстрілювала Ізраїль ракетами, а Ізраїль завдавав авіаударів по Лівану, в тому числі по районах зі значним цивільним населенням. Це призвело до посилення побоювань ширшої війни між двома сторонами. Балансування між необхідністю відповідати на ізраїльські атаки і уникненням повномасштабної війни, яка може спустошити Ліван, є головним викликом для Хезболли [12].

Жонглювання роллю політичної партії в Лівані з її збройним крилом і участю в регіональних конфліктах може бути складним завданням, що потенційно може підірвати її внутрішню легітимність.

Визнання Хезболли терористичною організацією багатьма західними країнами та її причетність до минулих нападів продовжують шкодити її іміджу в очах громадськості. Взаємодія цих факторів створює складну ситуацію для "Хезболли", коли її дії та рішення мають значні регіональні та внутрішні наслідки.

Ескалація у відносинах з Ізраїлем може призвести до руйнівних наслідків для Лівану, в той час як бездіяльність може бути розцінена як слабкість і підбатьорити Ізраїль [1].

Повернення Талібану до влади в Афганістані в серпні 2021 року відкрило нову еру невизначеності для країни і регіону. Хоча спочатку угруповання обіцяло більш поміркований підхід порівняно з попереднім правлінням, його дії викликали занепокоєння щодо прав людини, врядування та потенційних загроз безпеці [9].

Встановлення ефективного врядування та підтримання безпеки на всій території країни залишається значним викликом. Талібан стикається з внутрішніми розбіжностями, намагається стримувати конкуруючі угруповання, а також з постійною загрозою повстання з боку ІДІЛ-К.

Різні фракції всередині Талібану мають різні погляди на управління, соціальну політику та взаємодію з міжнародним співтовариством. Ці внутрішні розбіжності можуть становити загрозу для стабільності угруповання та його здатності ефективно управляти.

Правління Талібану викликає занепокоєння щодо потенційного відродження терористичних груп в Афганістані та дестабілізації регіону в цілому. Подальша міжнародна співпраця і взаємодія мають вирішальне значення для пом'якшення цих ризиків. Економічна криза, що триває, і потенційна масова еміграція загрожують створити довгострокову гуманітарну катастрофу в Афганістані. Вирішення цих проблем вимагає узгоджених зусиль з боку Талібану, міжнародної спільноти та регіональних гравців [9].

Боротьба з тероризмом на Середньому Сході є однією з найактуальніших проблем сучасності. Цей регіон протягом багатьох років потерпає від діяльності терористичних груп. Терористичні акти забирають життя людей, руйнують інфраструктуру та дестабілізують ситуацію в країнах регіону.

Існує ряд міжнародних організацій та ініціатив, які борються з тероризмом на Середньому Сході. До них належать:

- Організація Об'єднаних Націй, яка прийняла ряд резолюцій, що засуджують тероризм і закликають до міжнародної співпраці у боротьбі з ним;
- Глобальна коаліція з протидії ІДІЛ, що створена у 2014 році, об'єднує зусилля понад 80 країн у боротьбі з ІДІЛ;
- Інтерпол, який публікує публікує «червоні картки» на терористів, що полегшує їх затримання та екстрадицію [2].
- Боротьба з тероризмом на Середньому Сході ускладнюється низкою факторів:
- складність політичної ситуації. Регіон Середнього Сходу протягом багатьох років потерпає від політичної нестабільності та війн. Це створює сприятливі умови для діяльності терористичних груп;
- фінансування тероризму. Терористичні групи отримують фінансування з різних джерел, таких як торгівля наркотиками, зброєю та людьми;
- ідеологічна мотивація. Терористи часто мотивовані ідеологічними міркуваннями, що робить їх ще більш небезпечними [3; 4].

На нашу думку, можливими шляхами вирішення проблеми є:

- політичне врегулювання конфліктів. Політична стабільність у регіоні допоможе зменшити підтримку тероризму;
- економічний розвиток. Створення робочих місць та покращення умов життя людей допоможе зменшити ризик їх радикалізації;
- боротьба з пропагандою тероризму. Важливо давати людям правдиву інформацію про тероризм і його наслідки;
- підтримка правоохоронних органів. Необхідно надавати правоохоронним органам країн Середнього Сходу ресурси та підтримку, необхідні для боротьби з тероризмом.

Отже, боротьба з тероризмом на Середньому Сході – це довгостроковий процес, який потребує спільних зусиль міжнародної спільноти. Важливо не лише боротися з терористичними групами, але й усувати кореневі причини тероризму, такі як бідність, нерівність та безробіття. Важливо зазначити, що боротьба з тероризмом не може бути виграна лише військовими засобами. Необхідний комплексний підхід, який включатиме політичні, економічні, соціальні та культурні заходи.

Список використаних джерел

1. 21 найбільший теракт XXI століття: як цей світ остаточно збожеволів. URL: <https://chas.news/past/21-naibilshii-terakt-hhi-stolittya-yak-tsei-svit-ostatochno-zbozhevoliv> (дата звернення: 16.02.2024)
2. 36 установ системи ООН, ІНТЕРПОЛ та Світова митна організація допоможуть державам у боротьбі з тероризмом. URL: <https://news.un.org/ru/story/2018/02/1324201> (дата звернення: 15.02.2024)
3. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь [Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.]; за заг. ред. О.О. Резнікової. Київ. НІСД, 2017. 60 с.
4. Бошенко В.М., Удосконалення системи боротьби з тероризмом: досвід США. Інформація і право. № 3(38). 2021. С. 149-154.

5. Бунчук М. М. Економічні причини і наслідки міжнародного тероризму. Аспекти публічного управління. 2016. № 1. С. 59–66.
6. В «Аль-Каїди» є новий лідер – звіт ООН. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-al-qaeda-novyi-lider/32273271.html> (дата звернення: 16.02.2024)
7. Друг А.. Ісламська загроза та ідеологія ІДІЛ. Січовик. 2016. С. 11-12.
8. Кучерук М.М. Протидія тероризму в рамках сучасного міжнародного права. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ. Інститут законодавства Верховної Ради України. 2017. 183 с.
9. Матусевич А. В., Оборська С. В. Вплив руху «Талібан» на соціокультурні процеси в Афганістані у 1996-2021 рр. Редакційна колегія: Виткалов Володимир Григорович, кандидат педагогічних наук. 2022. С. 217-221.
10. Напади 11 вересня у США: що сталося у цей день. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58463114> (дата звернення: 15.02.2024)
11. Петрук Н. Ісламська Держава як новий прояв радикального тероризму. Diss. Тернопіль. Вектор. 2017. С. 119-122.
12. Русанова Є. О. Ідеологічна орієнтація “Хезболла”. Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2023/За заг. ред. к. політ. н., проф. Трофименка МВ, д. е. н., проф. ОВ Булатової. Київ. 2023. 136 с.
13. США провели успішну антитерористичну операцію: ліквідовано лідера “Аль-Каїди” – ЗМІ. <https://tsn.ua/svit/ssha-proveli-uspishnu-antiteroristichnu-operaciyu-likvidovano-lidera-al-kayidi-zmi-2124517.html> (дата звернення: 14.02.2024)
14. Тероризм: кримінологічна детермінація і кримінально-правова протидія: монографія / В. В. Серета, І. Р. Серкевич; за заг. ред. В. С. Канціра. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 188 с.

Гучко Федір Васильович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ЗМІНА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ СЛОВАЧЧИНИ В ПЕРІОД ПРАВЛІННЯ РОБЕРТА ФІЦО

Роберт Фіцо – словацький політик, який відігравав значну роль у словацькій політиці протягом всієї незалежності країни. Яку роль він відіграє та якої стратегії дотримується Фіцо, буде розказано в цій роботі [6].

Роберт Фіцо є популістом. Політик дотримується анти європейської та анти американської політики. Також він є прихильником дружніх стосунків зі РФ. Такі погляди прем'єра відзначаються в його риториці щодо безпекової політики країни [6].

Ще у передвибірчій гонці за посаду прем'єра міністра та місце у парламенті, Фіцо демонстрував свої погляди щодо майбутньої стратегії безпекової політики Словаччини. Основними тезами його стратегії були покращення прикордонних сил для зміцнення кордонів Словаччини від незаконних мігрантів; посилення воєнно – технологічної співпраці зі країнами Вишеградської Четвірки; модернізація збройних сил країни; покращення відносин зі країнами НАТО в рамках Альянсу; припинення воєнної допомоги Україні. Така стратегія є звичайною для політика – популіста – «все для зміцнення держави». Але є декілька протиріч в такій стратегії Роберта. [4]

Всі ці тези є офіційною програмою партії SMER (Соціально – демократичний напрям), яку очолює Фіцо. Але в цей же час на свої виступах та інтерв'ю на телебаченні у прем'єр міністра були інші думки. Він наголошував про зупинення воєнно – технологічних відносин зі США, називаючи це «звільнення від американського ярма», що в його розумінні означало недопускання просування воєнних інтересів США в Словаччину. Також говорив про повне зупинення воєнної допомоги Україні, пояснюючи це тим, що російсько – українську війну не можна зупинити воєнним шляхом, тому потрібно знайти «мирне» вирішення конфлікту. Ще одним протиріччям були думки щодо ЄС та НАТО. Фіцо ставив під сумнів доцільність подальшого членства Словаччини в цих організаціях. Він наголошував, що членство можливе лише при умовах, що рішення ЄС та НАТО не будуть порушувати інтереси країни. До цього можна додати і воєнно – технологічне співробітництво з Альянсом. Роберт критикував комерційні воєнні договори Словаччини з країнами НАТО, наголошуючи що «Словаччина своїм виробництвом може сама себе забезпечити».

Але ці всі радикальні заяви Роберта Фіцо звучали лише до його прем'єрства. Тож зараз дії та напрямок в безпековій політиці країни прем'єра зовсім інші, а якщо буди точнішим – більше співпадають зі політикою партії.

Безпекова політика Словаччини щодо США не сильно змінилася та відповідає стандартам партії SMER – співробітництво США та Словаччини в рамках. Але поки що, і справді відчувається зниження воєнного співробітництва країни зі США.

В той же час, безпекова риторика Фіцо щодо України відповідає його першим заявам. Але звичайно, не все так просто. По – перше, спочатку Роберт критикував продовження військової допомоги Україні не тільки від Словаччини, але й від інших держав називаючи це «продовження кривавої війни в Україні». Всі ці заяви стали неактуальними, коли на зустрічі з чеським лідером наприкінці листопада 2023 року Фіцо заявив: «"Якщо будь-яка інша країна вирішить допомогти Україні військово, я її не засуджую. Ми вважаємо, що це не працює". До цього він зазначив, що на європейському рівні воєнна допомога Україні є суто двостороннім питанням держав і не стосується Словаччини. По – друге, минула влада Словаччини з початку повномасштабного вторгнення РФ до України уклали багато комерційних воєнних договорів. Ключові оборонні компанії Словаччини збільшили свій прибуток в чотири рази в 2022 році в порівнянні з 2019 – 2021 роками. Компанії підтвердили, що їхні хороші результати були пов'язані з війною в Україні. Згідно з аналізом прибутку цих компаній, обсяг продажів 17 найважливіших збройових підприємств Словаччини в 2022 році збільшився на 51%, з 262 до 396 млн євро [1]. Тому припинення цих договорів зі Україною вдарить по репутації країни і зменшить привабливість для встановлення воєнно – комерційних відносин зі іншими державами. Тож за словами Фіцо «Повністю припинити постачання боєприпасів в Україну також нереально. Причина прагматична. Завдяки російській агресії словацька збройна промисловість процвітає і має великі замовлення». Така стратегія прем'єра є дуже логічною, тому що більшість словацького населення вітає розквіт воєнного виробництва своєї держави [5]. По – третє, хоч і Фіцо проти воєнної підтримки України, він виступає за продовження гуманітарної допомоги Україні. Спочатку він про це говорив на зустрічі зі президентом Чехії Петром Павлом, заявивши «Ми хочемо говорити про гуманітарну допомогу [3]. Треба визначити, що потрібно Україні на зиму і чим ми можемо їй допомогти», а також на зустрічі в Ужгороді зі прем'єр міністром України. Тож безпекова політика Фіцо до України виявилася не така жорстока, як передбачали аналітики.

Щодо співпраці Словаччини в рамках V4 також є багато сумнівів. Хоча й Фіцо веде політику «розвитку безпекових відносин» в рамках організації, але преспектива розвитку та покращення відносин в безпековій сфері зі країнами V4 дуже сумнівна. По – перше, погляди Словаччини щодо своєї майбутньої безпекової політики сильно відрізняються від Польщі та Чехії. Вони виступають за тісну співпрацю зі НАТО та її членами, в той же час Словаччина хоче

орієнтуватися більше на своє виробництво. По – друге, Чехія та Польща ведуть проукраїнську та проєвропейську безпекову політику, в той же час Словаччина відмовляється від воєнної допомоги Україні. По – третє, наразі відносини між Словаччиною та Чехією і Польщею є «холодними». Прикладом стала зустріч Роберта Фіцо зі Петром Павлом, де словацький лідер не зробив жодного дружнього кроку щодо Чехії (зі сторони Чехії дивними були заяви її лідерів в критику можливого обрання Фіцо на пост прем'єр – міністра) [3]. А Роберт Фіцо ще жодного разу не приїзжав до Польщі. Тож що Роберт посилить співпрацю в рамках V4 не є високою.

І останнє, що можна сказати., це співпраця Словаччини зі ЄС. Це питання є дуже болючим для Фіцо. Словацький лідер розуміє загрозу яка може бути від конфлікту Словаччини з ЄС. І Фіцо є прагматичним політиком і знає, що його країна залежна від європейських фондів і грошей із плану відновлення. Тож Фіцо не дозволить собі провокувати ЄС, як Орбан. Якби Словаччина втратила свою репутацію, вона б скоротила свою гілку, і це також відобразилося б на сфері фінансових ринків і кредитів. Це мало б значні наслідки. Роберт Фіцо не захоче піти на такий ризик лише для того, щоб довести власні міркування, які він висловив перед виборами» [2].

Тож підсумовуючи, можна сказати, що всі ці провокативні заяви Фіцо в основному потрібні йому лише для того, щоб показувати свою «силу вдома». Йому доведеться показувати, що він захищає національні інтереси та суверенітет Словаччини. Він принципово не змінить реальну політику, тому що Фіцо не захоче вступати в конфлікт з міжнародними гравцями. Тому він буде проводити безпекову політику зазначену в програмі його партії.

Список використаних джерел

1. Топчій Олександр. Словацькі зброярі збільшили прибуток у чотири рази на тлі війни в Україні. URL: <https://www.unian.ua/weapons/slovacki-zbroyari-zbilshili-pributok-u-chotiri-razi-na-tli-viyeni-v-ukrajini-12333561.html>

2. Кішшова Катаріна. Фіцо не буде другим Орбаном. У Брюсселі він тихенько погодиться. URL: <https://tvnoviny.sk/domace/clanok/860698-analytik-z-fica-nebude-druhy-orban-v-bruseli-bude-potichu-suhlasit>

3. Мадро Петро. «Мені не потрібні вмовляння Чапутової», - заявив Фіцо. URL: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/689562-fico-sa-v-prahe-stretne-s-fialom-pavlom-aj-babisom-vztahy-s-niektorymi-ceskymi-politikmi-sprevadza-napatie/>

4. Програмна заява уряду Фіцо на 2023 - 2027 роки. URL: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/688290-programove-vyhlasenie-ficovej-vlady/strana-6/>

5. «Фіцо поведився непрофесійно, вважає аналітик про його заяви про Україну. Урядова риторика може зупинити комерційні контракти». URL: <https://www.ta3.com/clanok/921349/fico-sa-zachoval-neprofesionalne-hovori-o-jeho-vyrokocho-ukrajine-analytik-retorika-vlady-moze-stopnut-komercne-kontrakty>

6. Fico Robert. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Fico

Дмитрієва Сніжана Юріївна

1 курс здобувачка вищої освіти ОС «Магістр» ОП «Зовнішня політика і дипломатія»
Національний авіаційний університет

КОСМІЧНІ АГЕНТСТВА ПРОВІДНИХ КОСМІЧНИХ ДЕРЖАВ АТР: ІННОВАЦІЇ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми полягає у формуючій ролі космічних технологій та агентств в умовах сучасних викликів міжнародних відносин та світового порядку. Враховуючи динамічний розвиток людства у космічному секторі, можна припустити, що наступне десятиліття буде

характеризуватися створенням конкурентоспроможних систем шляхом проведення досліджень і демонстрації інноваційних технологій, які значно покращують функціонування космічних систем, а також технологій "подвійного використання", які корисні як для розвитку космосу, так і для комерційного бізнесу, або соціальних рішень. Саме Азіатсько-Тихоокеанський регіон є домівкою для трьох впливових космічних держав: Японія, Індія та Китай, які є одними з головних лідерів у секторі дослідження та опанування космосу, як в АТР, так і у всьому світі.

Метою є розкриття особливостей функціонування космічних агентств провідних космічних держав регіону на сучасному етапі.

Створення інноваційних ідей, висококонкурентних технологій, а також створення розвиненого суспільства за допомогою аерокосмічної галузі, саме так окреслюють мету своєї діяльності представники японської космічної агенції JAXA. Космічна агенція сприяє провідним дослідженням та розробкам, спрямованим на реалізацію передових аерокосмічних місій та систем, які створюють нову цінність. Також сприяння вирішенню викликів, які стоять перед аерокосмічною галуззю та проектами зараз, застосовуючи знання фахівців. Таким чином, японська космічна агенція має на меті створювати «майбутнє» і забезпечувати зв'язок «сьогодення» з «майбутнім». Японське агентство аерокосмічних досліджень (JAXA) виникло в результаті злиття трьох установ, а саме Інституту космічної та астронавтичної науки (ISAS), Національної аерокосмічної лабораторії Японії (NAL) і Національного агентства космічного розвитку Японії (NASDA). Його було визначено як головне агентство з підвищення продуктивності для підтримки загального розвитку та використання японського аерокосмічного апарату. Таким чином, JAXA може проводити інтегровані операції від фундаментальних досліджень і розробок до використання.

Головними місіями агентства є: дослідження та експлуатація транспортної системи, використання космосу через супутники, безпека на Землі та в космосі, використання космічного середовища, безпека і процвітання в небі, дослідження і розробки для інноваційних технологій, міжнародна співпраця. JAXA розробляє та випускає ракети для запуску супутників та космічних апаратів. Їхні ракети, такі як H-IIA та H-IIB, використовуються для запуску супутників на орбіту навколо Землі та для міжнародних космічних місій [3]. Крім того, JAXA також запускає «KOUNOTORI» (HTV), ключовий вантажний транспортер до Міжнародної космічної станції. Супутник SLIM, який був запущений 7 вересня 2023 року став одним із останніх запусків агентства. Мета супутника це продемонструвати «посадку там, де хочеться приземлитися», техніку точного приземлення та техніку виявлення перешкод. Здійснити точні методи посадки на Місяць для прискорення вивчення Місяця та планет за допомогою більш легких дослідницьких систем [3].

JAXA робить акцент на міжнародному співробітництві, і наразі більшість проектів здійснюється через міжнародну співпрацю. Агенція має широкий спектр спільних проектів з NASA та іншими американськими космічними організаціями. JAXA бере участь у міжнародних проектах, якими в основному керує Національне управління з аеронавтики та дослідження космічного простору (NASA), таких як Міжнародна космічна станція, відправляючи японських астронавтів у місії космічних човників, спостереження за Землею та наукові супутникові місії. Велика частка співпраці припадає і на держави Європи, це партнерство включає взаємну підтримку між космічними агентствами Японії та Франції (Center National D'Etudes Spatiales: CNES) у запуску супутників, спільно зі Шведською космічною корпорацією (SSC) створила мобільну станцію відстеження та збору даних у Кіруні, Швеція. Також JAXA збільшила кількість партнерів по співпраці в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, таких як Індонезія, Індія та В'єтнам, одночасно розширюючи сферу співпраці від областей дистанційного зондування до сфер зв'язку, розташування, космічної науки, використання МКС та нарощування потенціалу.

Не менш важливою є діяльність і космічного агентства Індії ISRO. Організація займається наукою, технікою та технологіями, щоб отримати переваги космічного простору для Індії та людства. Раніше ISRO був Індійським національним комітетом космічних досліджень (INCOSPAR), створеним урядом Індії в 1962 році, але 15 серпня 1969 року агентство замінило свого попередника INCOSPAR [2]. Головною метою ISRO є розвиток і застосування космічної техніки для різних національних потреб. Для цього було створено основні космічні системи зв'язку, телевізійного мовлення та метеорологічних послуг, запроваджено моніторинг та управління ресурсами, послугами космічної навігації. Поряд із технологічним прогресом ISRO робить внесок у науку та наукову освіту в країні. Під керівництвом Департаменту космосу функціонують різні спеціалізовані дослідницькі центри та автономні установи з дистанційного зондування, астрономії та астрофізики, атмосферних наук і космічних наук загалом. Власні місячні та міжпланетні місії ISRO разом з іншими науковими проектами заохочують і просувають у наукову освіту.

Департамент космосу (DOS) є департаментом уряду Індії, уповноваженим на виконання індійської космічної програми. Головними виконаними місіями Департаменту є: місія "Chandrayaan-1" на Місяць, запущена в 2008 році, яка виявила воду на поверхні Місяця, місія "Mars Orbiter Mission", що успішно досягла Марса у 2014 році, розробка і впровадження в експлуатацію систему навігації "NavIC", ISRO розробила ракети-носії супутників PSLV і GSLV для розміщення супутників на необхідних орбітах [2]. Наступною важливою місією для ISRO стане проєкт «NISAR», який відбудеться у співпраці з NASA. NASA-ISRO SAR (NISAR) - це обсерваторія на низькій навколоземній орбіті (LEO), яка складе карту всієї земної кулі за 12 днів і надасть просторово та часово узгоджені дані для розуміння змін в екосистемах Землі, масі льоду, біомасі рослинності, підвищенні рівня моря, ґрунтових водах і природних небезпеках, включаючи землетруси, цунамі, вулкани.

ISRO підтримує двосторонні та багатосторонні відносини з космічними агентствами та органами, пов'язаними з космосом, з метою побудови та зміцнення існуючих зв'язків між країнами; прийняття нових наукових і технологічних викликів; уточнення космічної політики та визначення міжнародних рамок експлуатації та використання космічного простору в мирних цілях. Створення екваторіальної ракетно-пускової станції Thumba (TERLS), проведення супутникового навчального телевізійного експерименту (SITE) і проєкту супутникового телекомунікаційного експерименту (STEP), запуски Aryabhata, Bhaskara, Ariane Passenger Payload Experiment (APPLE), IRS-IA, IRS-IB супутники, серія супутників INSAT, Місія на Місяць, мають складові міжнародного співробітництва. Найбільше простежується співпраця з такими космічними агентствами як: NASA, ESA, JAXA та країнами БРІКС.

Важливу роль у дослідженні космосу на рівні сьогодення відіграє і Китайське національне космічне агентство (CNSA), що є національним органом, що відповідає за космічні програми та дослідження в Китаї. CNSA відповідає за розвиток космічних технологій, запуск космічних апаратів та супутників, дослідження космосу та впровадження космічних програм в Китаї. Місія CNSA полягає в розвитку китайської космічної програми, сприянні науковим дослідженням та забезпеченні національної безпеки. Головними здобутками агентства є: успішно виведені на орбіту місії на Місяць, такі як Chang'e-3 та Chang'e-4, які відкрили нові можливості для дослідження поверхні Місяця, включаючи висадку на зворотній стороні, місія Tianwen-1 успішно досягла Марса у 2021 році, з метою дослідження атмосфери та поверхні планети [1].

Крім цього, CNSA здійснило кілька безпілотних та пілотованих місій у космос, включаючи запуски супутників для наукових, комерційних та військових цілей, а також космічні лабораторії, такі як Tiangong-1 та Tiangong-2, що використовувалися для вивчення довготривалого проживання людей у космосі. Також Китай розробляє свою систему навігації BeiDou, яка надає глобальне покриття для навігації та позиціонування. Це конкурує з

американською системою GPS та є незалежним рішенням для навігації у китайському регіоні та за його межами.

Незважаючи на деякі обмеження та виклики, Китайське національне космічне агентство CNSA здійснює активну міжнародну співпрацю у галузі космічних досліджень. Агентство брало участь у спільних міжнародних проектах з побудови та експлуатації космічних станцій, таких як Міжнародна космічна станція (ISS). Головними партнерами у космічному секторі для Китаю виступають держави-члени БРІКС. Російське космічне агентство - Роскосмос, має довгу історію співпраці з китайськими космічними програмами. Вони можуть спільно працювати над різними проектами, включаючи запуски супутників та міжнародні космічні місії. 13 квітня 2023 року відбулось обговорення річної роботи між державами-членами БРІКС. Включаючи програму обміну даними, каталог космічного потенціалу БРІКС і дорожню карту космічних технологій БРІКС, запропоновану Південною Африкою.

Висновки: зусилля та робота кожної космічної агенції відіграє важливу роль у розвитку космічних технологій та наукових досліджень, в рамках розширеного підходу до відкритих інновацій створюються рішення та технології, спрямовані на розвиток аерокосмічної галузі. Всі ці агентства виконують значну роботу в напрямку розвитку технологій, досліджень та застосування космічних систем для забезпечення наукового прогресу, національної безпеки та спільного процвітання людства.

Список використаних джерел

1. China Space International Cooperation: Future Plans and Prospects, June 2023. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.unoosa.org/documents/pdf/copuos/2023/Ts/China_Space_International_CooperationFuture_Plans_and_Prospects.pdf
2. Glimpses of Indian space programme, February 2018. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.isro.gov.in/media_isro/pdf/Publications/Brochures/Glimpses2018.pdf
3. JAXA "Research and Development Directorate", January 2024. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.kenkai.jaxa.jp/eng/library/pdf/pamphlet_kenkai_e.pdf

Зуєва Аліна Костянтинівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Поведа Олександр Петрович

кандидат політичних наук, доцент кафедри

міжнародних відносин, інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ЙМОВІРНІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТАЙВАНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ

Тайванський конфлікт є давньою проблемою між Китаєм і Тайванем, яка сягає часів громадянської війни в Китаї в 1940-х роках. Тайвань є самоврядним демократичним островом, на який Китай претендує як на свою невід'ємну частину, і який протягом тривалого часу є джерелом напруженості між Китаєм і Сполученими Штатами. Конфлікт обертається навколо таких питань, як суверенітет, військова готовність і міжнародне визнання.

Нещодавнє зростання напруженості викликане зростанням наполегливості Китаю, що включає військову діяльність і дипломатичний тиск на союзників Тайваню. Сполучені Штати є

ключовим гравцем у тайванському конфлікті, надаючи політичну, економічну та військову підтримку Тайваню, водночас зберігаючи неоднозначну позицію щодо статусу Тайваню. Ситуація залишається крихкою та потенційно нестабільною, з ризиком прорахунків та ескалації [3].

Проаналізувавши Тайванську проблему, можна виділити три сценарії: оптимістичний, песимістичний, реалістичний.

Оптимістичним сценарієм розвитку тайванської проблеми є випадок, коли Китай і Тайвань утримують мир і стабільність, уникаючи застосування військової сили та проводячи діалог для вирішення розбіжностей. Важливо, щоб Китай визнав фактичну незалежність Тайваню, навіть якщо офіційно не визнає його незалежності, та поважав його статус самостійної демократії. Запобігаючи вторгненню, Сполучені Штати продовжують підтримувати Тайвань, забезпечуючи сильну військову присутність у регіоні та надаючи необхідну військову техніку. Якщо ці умови будуть виконані, можливо, з часом вдасться вирішити проблему Тайваню мирним шляхом через поступове зміцнення довіри між Китаєм і Тайванем та досягнення нової політичної домовленості, яка буде прийнятна для обох сторін.

Однією з можливих моделей нового політичного устрою є модель «двох Німеччин», яка існувала з 1949 по 1990 роки. За цією моделлю Східна і Західна Німеччина були двома окремими державами, але вони підтримували тісні економічні та культурні зв'язки. Ця модель може бути адаптована до ситуації на Тайвані, коли Китай і Тайвань визнають фактичну незалежність один одного, зберігаючи тісні зв'язки [2].

Іншою можливою моделлю є модель «одна країна, дві системи», яка зараз діє між Китаєм і Гонконгом. Відповідно до цієї моделі, Тайваню буде дозволено зберегти власну політичну систему та спосіб життя, залишаючись при цьому частиною Китаю. Однак цю модель критикують за те, що вона занадто обмежувальна, і незрозуміло, чи буде вона прийнятною для народу Тайваню.

Цей сценарій вимагав би від Китаю поважати фактичну незалежність Тайваню, від Тайваню — прийняти принцип «єдиного Китаю», а від Сполучених Штатів — продовжувати підтримувати Тайвань, не провокуючи Китай. Цей сценарій потребує високого рівня співпраці та довіри між усіма залученими сторонами.

За *песимістичним сценарієм* розвитку тайванської проблеми є такий, за якого Китай вторгається на Тайвань у випадку, якщо вважає, що Тайвань націлюється на незалежність або якщо відчуває загрозу своїм інтересам у сфері безпеки. Сполучені Штати, в свою чергу, можуть здійснити військове втручання для захисту Тайваню, якщо вважають, що китайське вторгнення загрожує їхнім власним інтересам безпеки або інтересам їхніх союзників у регіоні. Такий конфлікт може вилитися в ширшу війну між Китаєм і Сполученими Штатами, якщо будь-яка сторона неправильно оцінить наміри іншої або якщо конфлікт вийде з-під контролю. Наслідки такої ситуації можуть бути руйнівними, зробивши цей конфлікт одним із найбільш руйнівних у історії людства та можуть призвести до глобальної економічної кризи [4].

Важливо зазначити, що не можна виключати песимістичний сценарій. Цей сценарій буде спровокований сукупністю факторів, таких як китайське вторгнення на Тайвань, військове втручання США для захисту Тайваню та прорахунки обох сторін.

Найбільш *реалістичним сценарієм* є збереження напруги та невизначеності. Навряд чи Китай відмовиться від претензій на Тайвань, а Тайвань навряд чи погодиться на об'єднання з Китаєм. У результаті обидві сторони продовжуватимуть протистояти через Тайванську протоку, і ризик конфлікту завжди буде присутній.

Сполучені Штати й надалі відіграватимуть ключову роль у цій ситуації. США дотримуються давньої політики «стратегічної неоднозначності» щодо Тайваню, тобто вони прямо

не вказують, чи будуть вони захищати Тайвань у разі китайського вторгнення. Однак США також дали зрозуміти, що вони віддані підтримці миру та стабільності в Тайванській протоці [2].

У найближчі роки Китай, ймовірно, продовжить посилювати військовий тиск на Тайвань. Це може включати частіші військові навчання поблизу острова, більше вторгнень у ідентифікаційну зону протиповітряної оборони Тайваню (ПВО) та розгортання більш досконалих систем озброєння.

Тайвань також, ймовірно, продовжить зміцнювати свою оборону. Це може включати збільшення оборонного бюджету, придбання нових систем озброєння та навчання військових для кращого захисту від китайського вторгнення.

Сполучені Штати, ймовірно, продовжуватимуть підтримувати Тайвань, надаючи військову допомогу та продаючи острову зброю. США також можуть збільшити свою військову присутність у регіоні, наприклад, розмістивши більше військових кораблів у Тайванській протоці.

Така ситуація постійної напруги та невизначеності, ймовірно, триватиме ще багато років. Немає легкого вирішення проблеми Тайваню, і обидві сторони навряд чи відступлять від своїх позицій. Проте ризик конфлікту можна зменшити шляхом діалогу та дипломатії. Усім сторонам важливо проявляти стриманість і уникати провокаційних дій.

Підсумовуючи, найбільш імовірним сценарієм розвитку тайванської проблеми є реалістичний сценарій збереження напруги та невизначеності. І Китай, і Тайвань навряд чи поступляться своїми відповідними позиціями, а Сполучені Штати, швидше за все, продовжуватимуть відігравати ключову роль у ситуації. Цей сценарій, ймовірно, триватиме ще багато років, і ризик конфлікту буде завжди присутнім. Оптимістичний і песимістичний сценарії можливі, але менш імовірні.

Список використаних джерел

1. Вісім пропозицій щодо вирішення тайванського питання. URL: <http://cpc.people.com.cn/GB/64107/65708/65722/4444435.html> (дата звернення 11.02.2024)
2. Ке Веньчже. Питання Тайваню слід розглядати в рамках протистояння між Китаєм і США. URL: https://www.zaobao.com.sg/realtime/china/story_20211225-1226452 (дата звернення 11.02.2024)
3. Чжан Веньшен. Дилема та вирішення відносин між протоками. East Asia Papers, випуск 65. URL: <https://research.nus.edu.sg/eai/wp-content/uploads/sites/2/2017/11/CWP65.pdf> (дата звернення 11.02.2024)
4. Якщо відбудеться військовий конфлікт між двома сторонами Тайванської протоки, Тайвань може не мати жодних шансів на перемогу. URL: http://www.taiwan.cn/plzhx/plyzl/202003/t20200326_12259565.htm (дата звернення 11.02.2024)

Коров'янка Вікторія

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародне право»
Національний авіаційний університет

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ТА КРИЗ НА РОЗВИТОК ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Міжнародна злочинність на початку третього тисячоліття є одним з основних факторів, що перешкоджають нормальному суспільному розвитку в різних частинах світу. У зв'язку з цим розвиток співробітництва між різними країнами в галузі кримінального судочинства є не лише бажаним, а й необхідним та неминучим. У цьому сенсі становить особливий інтерес те, яким

чином це завдання вирішується в рамках Європейського союзу, який «є найбільш амбітною з точки зору цілей і ефективною з точки зору досягнутих результатів інтеграційною організацією, повноцінних аналогів якої поки що не створено в інших регіонах земної кулі»[1].

Тим часом, злочинність як у рамках Європейського союзу, так і в усьому світі давно вийшла за національні кордони, причому цей процес набув особливо великих масштабів в останні десятиліття, коли глобалізація зробила земну кулю єдиною та взаємопов'язаною в економіко-фінансовому, правовому та інших відносинах.

Злочинність, будучи історично та соціально мінливим кримінально-правовим явищем, стає все більш небезпечною, організованою, технологічною. Кримінальні угруповання використовують сучасні міжнародні комунікаційні та транспортні можливості, а також відсутність належного міждержавного співробітництва, щоб вчиняти злочини в одній країні та переховуватись на території іншої, уникаючи тим самим правосуддя. Ця ситуація ускладнюється зростанням числа правопорушень міжюрисдикційного характеру та тим, що до складу ЄС входять держави з різними традиціями правового регулювання та боротьби зі злочинністю[2].

Країни Європейського союзу, які роблять значний внесок у будівництво глобалізованого світу, одночасно несуть величезні ризики, пов'язані з розмиванням національного суверенітету та розвитком кримінальної інфраструктури як у своїх кордонах, так і в країнах «третього світу». Зосередивши значні матеріальні блага, Європейський Союз став своєрідною «мішенню» для творців всесвітньої кримінальної економіки, яка «спрямована на задоволення заборонених бажань та постачання забороненої продукції у відповідь на безмежний попит з боку багатих суспільств та індивідів» .

Вихідною точкою та основним напрямом європейської інтеграції, безумовно, є прагнення економічного єднання Європи. Водночас держави-члени ЄС на порозі ХХІ століття також опинилися перед низкою проблем глобального характеру, однією з яких є зростання міжнародної злочинності, яка зазіхає як на інтереси ЄС в цілому, так і окремих держав-учасниць. Хороша інфраструктура та відкриті кордони між державами-членами ЄС сприяють «розповзанню» злочинності, і боротьба з нею лише в одній окремо взятій країні приречена на невдачу. Внаслідок поступового усунення прикордонного контролю між державами-членами ЄС створюється не лише спільний внутрішній ринок, а й географічно розширений кримінальний простір. З кримінологічного погляду злочинність у ЄС стала транснаціональною, що потребує постійної координації діяльності правоохоронних органів[3].

Ефективним способом протидії злочинності на просторі ЄС є співпраця держав-членів Європейського союзу у сфері кримінального судочинства, започаткована у 1970-х роках ХХ століття.

Інтеграційні процеси, що відбуваються у країнах Європейського Союзу, об'єднаних загальним характером політичного, економічного, соціально-культурного та правового розвитку, прискорили формування ефективної правової бази. Перед державами ЄС гостро постало питання щодо встановлення налагоджених міждержавних правових зв'язків у сфері кримінального судочинства, оскільки європейський інтеграційний проект має на меті досягнення свободи, безпеки та правосуддя на широкому європейському просторі.

Починаючи з 1995 року в ЄС стали з'являтися нові спеціалізовані організації (Європейська поліцейська організація, Європейська організація правосуддя, Європейське бюро боротьби зі згаданими правоохоронними інститутами ЄС становлять особливий інтерес для української юридичної науки, оскільки Україна – найбільша держава Європи, що має кордони з ЄС і є невід'ємною частиною європейської цивілізації. Україна також становить єдиний «кримінальний простір» з Європою, внаслідок поступового поглиблення інтеграції «Великої Європи» та України. Це робить співробітництво у сфері кримінального судочинства необхідним і

неминучим. Європейський Союз передбачає об'єднання зусиль у сфері боротьби зі злочинністю[4].

Додаткову актуальність дослідження набуває у зв'язку з набранням чинності Лісабонським договором 1 грудня 2009 року, відповідно до якого питання співробітництва держав-членів ЄС у сфері кримінального судочинства набули нового розвитку у структурі Договору про функціонування Європейського союзу.

Важливість співробітництва у сфері кримінального судочинства визначається як національними інтересами держав-членів ЄС та України, так і інтересами міжнародного співробітництва у боротьбі з міжнародними злочинами, що становлять небезпеку для всього світового співтовариства.

Питання співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю привертають увагу великої кількості як вітчизняних, і зарубіжних авторів. Фундаментальна основа знань про міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю представлена працями таких видатних авторів, як Ф.Ф. Мартенс, Д. Микільський, Н.С. Таганців, Г.І. Тункін, І.Я. Фойницький, М.Д. Шаргородський. Вони розглядали проблеми дії кримінально-процесуального закону у просторі, видачі злочинців та ін.

Окремим питанням співробітництва держав-членів у сфері кримінального судочинства у рамках права Європейського союзу присвячено праці М.М. Бірюкова, П.М. Бірюкова, А.Г. Волеводз, С.Ю. Кашкіна, О.М. Трикоз, Б.М. Топорніна, Л.М. та М.Л. Ентіних.

За останні роки опубліковано чимало робіт щодо питань поліцейського співробітництва в ЄС (праці А.Г. Антропова, В.В. Войникова, Н.М. Грибовської), європейського ордеру на арешт (А.Р. Каюмова), становлення кримінально-процесуальних інститутів у праві ЄС (Л.М. Соколова), співпраці поліцій та судів у ЄС (О.Ю. Потьомкіна), європейського простору свободи, безпеки та правосуддя (Р.Р. Шамсутдінова).

Загалом у вітчизняній юридичній літературі питання співробітництва держав-членів ЄС у сфері кримінального судочинства висвітлені частково і торкаються лише деяких загальних теоретичних та інституційних аспектів взаємодії.

Незважаючи на те, що взаємодія у сфері кримінального судочинства є порівняно новим напрямом політики Європейського союзу, ця проблема глибоко вивчена в іноземній юридичній науці та привертає увагу багатьох західних вчених. Загальним питанням співробітництва держав-членів ЄС у боротьбі зі злочинністю присвячені роботи Адама Кроуфорда (Adam Crawford), Асб'єрна Страндбакена (Asbjorn Strandbakken), Брайса де Руйвера (Brice De Ruyver), Герта Вермілен Гудрун Ванде Валле (Gudrun Vande Walle), Йорга Монара (Jörg Monar), Лівена Поелза (Lieven Pauwels), Марка Кулса (Marc Cools), Моніки Серрано, Сібера Ю. (Sieber U.), Теодори Костакопулу (Theodora Kostakoroulou) та багатьох інших.

Дослідженням поліцейської взаємодії в ЄС та Європолу займаються Білл Гілмор (Bill Gilmore), Джек Грін (Jack R. Greene), Джон Очіпінті (John D. Occhipinti), Діліп Дас (Dilip K. Das), Даніель Кеніг (Daniel J. Koenig), Мішель Сантьяго (Michael Santiago), Робін Леф (Robin Lööf), Ентоні Мур (Anthony Moore) та інші.

Питання співробітництва у сфері кримінального судочинства та діяльності Євроюсту розробляють Гаутрон Дж. (Gautron J.), Байнаст де О. (Baynast de O.), Вандер Бекен (T. Vander Beken), Герт Вермілен (Gert Vermeulen), Джоанна Апап (Joanna Apar), Жан-Клод Піріс (Jean-Claude Piris), Костянтин Стефану (Constantin Stefanou), Пітер Джойс (Peter Joyce), Пол О'Махоні (Paul) Mahony) та інші. Проблеми європейського ордеру на арешт присвячені роботи Вутервана Балегуя (Woutervan Ballegooij), Роба Блекстуна (Rob Blekxtoon).

Метою роботи є здійснити характеристику впливу глобальних викликів та криз на розвиток політики ЄС у сфері боротьби зі злочинністю.

Наявність самостійної організаційно-правової форми взаємодії держав – членів ЄС (а також їх судів та компетентних органів, у тому числі поліцейських, митних та інших спеціалізованих репресивних служб) у сфері боротьби зі злочинністю, у тому числі співпраця держав-членів ЄС у сфері кримінального судочинства, якою є установа та діяльність спеціалізованих органів та організацій ЄС. Спочатку такі організації та органи мали дуже вузьку компетенцію. Однак поступово вони наділяються повноваженнями, які раніше характерні виключно для внутрішньодержавних правоохоронних органів (з порушення кримінальних справ, проведення розслідувань, участі у спільних слідчих групах, здійснення кримінального переслідування, проведення оперативно-розшукових дій). Це свідчить про формування на європейському рівні системи наднаціональних міжнародних правоохоронних організацій[5].

В умовах поглиблення впливу глобальних викликів та криз на розвиток інтеграційних процесів у ЄС, що супроводжуються інтернаціоналізацією та зростанням активності організованої злочинності, особливе значення має поліцейська співпраця компетентних органів держав-членів ЄС, координатором якої виступає Європейська поліцейська організація – Європол, метою якої є підвищення ефективності спільної діяльності компетентних органів держав-членів; при цьому в рамках удосконалення правового регулювання його діяльності нині Європол наділений процесуальними повноваженнями щодо ініціювання порушення розслідувань злочинів та участі у таких розслідуваннях.

Визначення значення діяльності Європейської організації правосуддя (Євроюст), завдання якої полягає в активізації розвитку загальноєвропейського співробітництва у сфері кримінального судочинства, для підвищення ефективної діяльності компетентних органів держав-членів ЄС під час розслідування та судового переслідування за серйозні транснаціональні злочини[6].

Отже, з метою провадження ефективної політики у сфері боротьби зі злочинністю, Рада Європейського Союзу ухвалила нові правила, які сприяють обміну інформацією між національними правоохоронними органами країн-учасниць.

Метою нового законодавства ЄС є розширення співробітництва між державами-членами, а також має сприяти більш ефективній боротьбі з тяжкими злочинами шляхом забезпечення доступу до інформації шляхом створення єдиних точок контакту національних правоохоронних органів та спрощення каналів зв'язку між ними. Ухвалена Директива вимагає, щоб держави-члени, які мають інформацію про серйозний кримінальний злочин, повинні зробити її доступною для правоохоронних органів інших держав-членів.

Директива також встановлює принцип, згідно з яким іноземні поліцейські органи повинні мати доступ до кримінальної інформації на тих же умовах, що й влада країни, яка має таку інформацію. Держави-члени повинні встановити єдину нитку контакту (SPOC) для обміну інформацією. Єдина контактна точка (SPOC) для обміну інформацією з іншими країнами ЄС працюватиме цілодобово та без вихідних. Директива також визначає терміни надання інформації поліцейським органам іншої країни. У деяких термінових випадках запитувана інформація повинна надаватися протягом восьми годин. Нові правила є ключовим інструментом у боротьбі зі злочинністю в ЄС, де люди можуть вільно подорожувати з однієї країни до іншої, а також зобов'язує відповідні органи використовувати додаток Європолу «Мережа безпечного обміну інформацією» (SIENA), який забезпечує швидкий та зручний обмін оперативною та стратегічною інформацією про злочини. Протягом 18 місяців, з моменту набуття чинності директивою, держави-члени повинні адаптувати національне законодавство до положень прийнятої Директиви.

Список використаних джерел

1. Європейська стратегія безпеки. Європа у кращому світі. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/30825/qc7809568ua.pdf> (дата звернення 24.02.2024).
2. Впровадження міжнародного досвіду боротьби з організованою злочинністю в Україні: організаційні питання. URL: <https://equity.law/press-center/publications/1163.html> (дата звернення 24.02.2024).
3. Особливості функціонування та виклики розвитку ЄС у близькій перспективі. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/nov/6650/dorosh.pdf> (дата звернення 24.02.2024).
4. Міжнародна співпраця у сфері зпобігання злочинності на сучасному етапі. URL: ojsjournal.com.ua,+100-107.pdf (дата звернення 24.02.2024).
5. Суспільні передумови та роль глобалізації у формуванні транснаціонального кримінального права. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/8/45.pdf> (дата звернення 24.02.2024).
6. ЄС створив ефективніший спосіб боротьби зі злочинністю. URL: <https://myhungary.net/news/2445-es-sozdal-bolee-effektivnyy-sposob-borby-s-prestupnostyu.html> (дата звернення 24.02.2024).

Кубрак Валерія Романівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

НАТО ТА КРАЇНИ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ПРОТИ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

У часи геополітичних потрясінь, посилення конкуренції, регіональних змін, зовнішнього тиску та швидких змін у середовищі безпеки важливо звернути увагу на рушії та загрози нестабільності, які можуть вплинути на НАТО та їхніх партнерів. Спільна адаптація до майбутніх викликів означатиме перехід до кращого спільного бачення безпеки та посилить їхнє стратегічне мислення щодо спільних загроз безпеці, таких як гібридні загрози.

НАТО, ЄС та їх країни-партнери давно визнали існування гібридних загроз. Стратегія Союзу безпеки ЄС, що була ухвалена в липні 2020 року, і Звіт «НАТО 2030: Союз для нової ери», опублікований у листопаді 2020 року, визнають мінливий характер гібридних загроз, і їх постійні та непередбачувані зміни.

З 2016 року стійкість є центральною концепцією політики безпеки ЄС і НАТО. Важливі стратегічні документи, такі як Глобальна стратегія зовнішньої політики та політики безпеки Європейського Союзу (2016), Спільна структура протидії гібридним загрозам (2016) та Спільне комюніке Варшавського саміту (2016), Підвищення стійкості до гібридних загроз та Спільне повідомлення про розбудову потенціалу (2018) і звіт 2020 року Експертної групи НАТО до 2030 року «Об'єднані для нової ери» широко згадують концепцію стійкості.

ЄС визначає стійкість як «здатність окремої людини, домогосподарства, спільноти, країни або регіону протистояти стресам і потрясінням, таким як насильство, конфлікти, посуха та інші стихійні лиха, справлятися з ними, адаптуватися та швидко відновлюватися після них, не ставлячи під загрозу довгостроковий розвиток»[6, с.2].

Північноатлантичний альянс у багатьох документах визначає стійкість як «поєднання цивільної готовності та військового потенціалу», де цивільна готовність описується як «усі заходи та засоби, вжиті в мирний час національними та союзними агенціями, щоб дати можливість країні вижити після нападу ворога та зробити більш ефективний внесок у спільні військові зусилля»[7, с.1].

Принцип стійкості закладений у статтю 3 Вашингтонського договору, яка вимагає від усіх держав-членів НАТО «підтримувати та розвивати свій індивідуальний і колективний потенціал для протистояння збройним нападам»[5].

ЄС і НАТО погодили спільну декларацію на Варшавському саміті у 2016 році після аналізу інституційних потреб для підвищення стійкості до гібридних загроз. Він включав понад 40 пропозицій у семи сферах співпраці: гібридні загрози, оперативне співробітництво, включаючи морські питання, кібербезпека, оборонний потенціал, промисловість і дослідження, а також нарощування потенціалу та навчання.

Намагаючись передбачити майбутнє НАТО у 2030 році, група рефлексії, призначена генеральним секретарем НАТО, висунула пропозицію щодо створення Центру передового досвіду демократичної стійкості, покликаною надавати підтримку для посилення соціальної стійкості на прохання окремих членів Альянсу. «Ми повинні протистояти втручанням ворожих зовнішніх акторів у функціонування демократичних інститутів і процесів»[4].

Як відзначили численні експерти з безпеки з ЄС і НАТО, уряди країн Східного партнерства повинні активізувати зусилля, щоб краще залучати громадянське суспільство до вирішення проблем стійкості та реагування на гібридні загрози, а також інтегрувати їх у плани готовності громадян. Розвиток соціальної стійкості зосереджується на зміцненні спроможності громадянського суспільства та спільному розумінні ризиків різними зацікавленими сторонами, включаючи приватний сектор.

Приватний сектор відіграє важливу роль у виявленні різноманітних зовнішніх загроз, і його слід включити до списку пріоритетних зацікавлених сторін, особливо при вирішенні гібридних загроз у кібернетичній та енергетичній сферах, де необхідні державно-приватні партнерства. Місцева влада в країнах Східного партнерства - ще одна зацікавлена сторона, яка має бути включена до списку пріоритетів у розвитку стійкості, оскільки представники місцевої влади регулярно вирішують ряд ризиків на національному та громадському рівнях.

Нещодавно прийнятий фінансовий інструмент «Європейський фонд миру» дозволяє ЄС «підтримувати країни-партнери на двосторонній основі у військових і оборонних питаннях, а також військове обладнання для посилення обороноздатності наших партнерів».[2]

Розвиток стратегічного партнерства у сфері безпеки з ключовими східними сусідами та створення «договору про безпеку для Східного партнерства, що включає цільову підтримку розвідувальних служб, установ кібербезпеки та збройних сил», було названо корисним для країн Східного партнерства та мало надати їм більше впевненості.[3]

Подальша адаптація та перегляд мандату НАТО щодо врегулювання конфлікту в сірій зоні, а також сприяння партнерству щодо гібридних загроз і посилення поточних ініціатив у східному сусідстві сприятиме подальшому розвитку спільної стійкості між НАТО та країнами Східного партнерства.[1]

Висновок

Передача настанов щодо стійкості НАТО від країн-членів НАТО до країн Східного партнерства посилить взаємодію між агентством і країнами Східного партнерства. Додаткова підтримка партнерських спільнот-одномудців та інформаційних кампаній для різноманітних аудиторій, таких як приватний сектор, місцева влада, цивільні та військові особи, можуть допомогти підвищити обізнаність громадськості щодо гібридних загроз у країнах Східного партнерства.

Список використаних джерел

1. «Адаптація НАТО до викликів сірої зони з боку росії». Одзава М. Рим: Оборонний коледж НАТО. (2021)
2. «Запитання та відповіді: Європейський фонд миру», ЄС.
URL:https://www.eeas.europa.eu/eeas/questions-answers-european-peace-facility_en

3. «Найкращий захист: чому ЄС повинен укласти угоди про безпеку зі своїми східними сусідами», Попеску Н. Грессель Г. Лондон: Європейська рада з міжнародних відносин. URL: <https://ecfr.eu/publication/the-best-defence-why-the-eu-should-forge-security-compacts-with-its-eastern-neighbours/> (2020).

4. «НАТО 2030: Об'єднані для нової ери, Аналіз і рекомендації рефлексійної групи, призначеної Генеральним секретарем НАТО», НАТО. Брюссель, Бельгія. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf (2020).

5. «Північноатлантичний договір», Організація Північноатлантичного договору. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm (1949).

6. «Побудова стійкості: підхід ЄС», Європейська комісія. Брюссель, Бельгія. URL: https://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/thematic/EU_building_resilience_en.pdf (2016).

7. «Стійкість через цивільну готовність», Центр передового досвіду цивільно-військового співробітництва. Брюссель, Бельгія. URL: <https://www.cimic-coe.org/resources/factsheets/resilience-through-civil-preparedness.pdf> (2017).

Кудрявцева Марія Сергіївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ЄВРОПИ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМ ТРАНСКОРДОННОГО ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Регіональне співробітництво України з Європою є актуальним і важливим для розвитку країни як економічно, так і політично. Співпраця з ЄС сприяє поглибленню демократичних інституцій, реформуванню громадянського суспільства та підвищенню стандартів в Україні. Європейський союз є одним з найбільших торгових партнерів України. Поглиблення співпраці з ЄС допоможе українській економіці отримати доступ до великого ринку збуту для своїх товарів і послуг, а також до інвестицій та технологій. Також співпраця сприяє пізнання та обмінами культурними цінностями, освітою та науковими досягненнями, що сприяє взаємному розумінню між народами та розвитку міжкультурного діалогу.

Регіональне співробітництво України з Європою є багатограним і охоплює різні напрямки, такі як економіка, безпека та культура, тощо. У 2014 році Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що передбачає глибоке та всеосяжне співробітництво у багатьох сферах, включаючи політичні, економічні та соціальні аспекти. Підписавши цю угоду Україна підтвердила свою зрілість та сформованість як партнер Європейського Союзу через поступову імплементацію положень Угоди про асоціацію, що включає широкий спектр реформ у політичній, економічній та соціальній сферах. Реалізація цих угод забезпечує підвищення взаємодії України та країн Європи в економічному зростанні, покращення інвестиційної привабливості та створення нових можливостей у багатьох сферах. Можна визначити, що на сьогоднішній розвиток регіонального співробітництва впливає - геополітичне становище України, її євроінтеграційні прагнення та політика Європейського Союзу щодо Східної Європи [2].

Одна з програм, як територіального так і транскордонного співробітництва «Східне партнерство» було важливим напрямком регіонального співробітництва між Україною та ЄС. Ця програма була спрямована на зміцнення співпраці та розвиток прикордонних регіонів України

разом із сусідніми країнами ЄС зокрема, Білоруссю, Молдовою, Грузією, Вірменією, Азербайджаном та іншими.

Не зважаючи на коротку історію «Східного партнерства» ЄС, можна сказати, що вона поклала основу для подальших транскордонних та територіальних відносин України з Європейським Союзом. Ініціатива «Східне партнерство» викликала глибокий інтерес у політичних та офіційних колах за кордоном та в Україні. Ініціатива була спрямована на економічний, соціальний та регіональний розвиток країн-партнерів. Крім того, також сприяла належному управлінню, в тому числі у фінансовому секторі, та сприяла зменшенню соціально-економічних диспропорцій між країнами. Діяльність України в рамках ініціативи дала наступні результати для створення нових можливостей у поглибленні транскордонного співробітництва з ЄС[1].

На далі угода про асоціацію з ЄС відкрила для України та країн Європи велику кількість шляхів співробітництва. Транскордонне співробітництво сприяє розвитку торгівлі та інвестицій між прикордонними регіонами України та країнами ЄС. Сюди включається створення спільних підприємств, і розвиток малих і середніх підприємств та підтримка міжнародних проектів з розвитку інфраструктури. Також, програма дає змогу обмінюватись культурними та освітніми ініціативами між прикордонними регіонами. Наприклад: вивчення мови, тобто організація мовних курсів, культурних заходів та студентських обмінів. Співпраця спрямована на спільну реалізацію проектів в боротьбі з викликами світу, такими як забруднення навколишнього середовища, боротьба з трансграничною злочинністю та підтримка розвитку регіональних ініціатив у сфері безпеки. Тож, завдяки цій колоборації відбувається зміцнення міжнародних контактів та зв'язків між прикордонними регіонами, що сприяє співпраці та покращенню відносин між різними культурами та національностями [2].

Транскордонне співробітництво як складова державної політики посідає сьогодні значне місце як у системі пріоритетів соціально-економічного розвитку, так і в напрямку європейської інтеграції України. Його суттю є - будь-які спільні дії, спрямовані на зміцнення та поглиблення добросусідських відносин між громадами та органами влади. Транскордонне співробітництво може бути важливим інструментом економічної модернізації. Враховуючи, що членство в ЄС є одним з головних пріоритетів для України, розвиток транскордонного співробітництва має велике значення, оскільки веде до посилення економічної співпраці в західному напрямку[3].

Міжрегіональне міжнародне співробітництво між Україною та Європейським Союзом є одним з пріоритетних напрямків європейської інтеграції України. Європейська політика децентралізації державної влади при збереженні унітарного державного устрою та посилення місцевої економічної конкурентоспроможності становить значний інтерес для України.

Стан транскордонних відносин та спільні інтереси у співробітництві дозволяють визначити міжрегіональне та транскордонне співробітництво України та ЄС як форму реалізації моделі структурної інтеграції, що базується на поглибленні співробітництва в найбільш перспективних сферах, а державні, регіональні, економічні міністерства та відомства спрямовані на посилення конкурентоспроможності західних регіонів України.

З огляду на конфлікт, що триває між Росією та Україною, можна стверджувати, що ця співпраця спрямована на допомогу в забезпеченні суверенітету, територіальної цілісності та демократичного розвитку України. Європейський Союз надав значну фінансову допомогу Україні для зміцнення економіки, відновлення інфраструктури та надання соціальних послуг, які постраждали від конфлікту. Через різні гуманітарні організації європейські країни допомагають внутрішньо переміщеним особам і біженцям з України, а також приймають відновленню постраждалих громад. Таким чином, ЄС є головним захисником і прихильником України на міжнародній арені, закликаючи до припинення російської агресії та відновлення територіальної цілісності України.

Важливо, що Україна отримує підтримку та поради від ЄС у проведенні політичних реформ, боротьбі з корупцією та підвищенні демократичних стандартів. Це також завдяки Угоді про асоціацію з ЄС, яка передбачає зону вільної торгівлі та поглиблені економічні та політичні зв'язки. Завдяки чому Україна продовжує брати участь у вільній торгівлі із країнами ЄС, що сприяє розвитку і стабільності української економіки та її наближенню до стандартів Європейського Союзу [1, с.282].

Висновки

З усього вище зазначеного можна сказати, що прикордонні сусіди України, які стали членами Європейського Союзу, займають важливе місце в процесі інтеграції України до європейських організацій. Адже час вступу України в Європу і повноправне її визнання на європейській арені звичайно буде визначатися її розвитком транскордонного співробітництва та внутрішнім діалогом демократичних сил для вирішення питання європейської інтеграції. А також приєднання до Європейської спільноти, може відіграти ключову роль у вирішенні російсько-українського конфлікту.

Отже, транскордонне та територіальне співробітництво між Україною та Європейським Союзом є важливим елементом їхнього взаємодії і спрямоване на розвиток прикордонних територій, покращення якості життя мешканців та зміцнення відносин на міжнародній арені. Важливо відзначити підтримку Європейського Союзу під час повномасштабної війни Росії проти України, що показує відданість партнерства. Україна та ЄС спільно працюють над вирішенням спільних проблем, таких як боротьба зі злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, а також захист навколишнього середовища та біорізноманіття. Спільні проекти та ініціативи сприяють розвитку торгівлі та інвестицій, створенню спільних підприємств, розвитку малих та середніх підприємств, що сприяє економічному зростанню в прикордонних регіонах. Спільні проекти з розвитку інфраструктури, такі як будівництво та модернізація доріг, мостів, залізниць, а також розвиток прикордонних пунктів пропуску, сприяють покращенню транспортної доступності та збільшенню обсягів торгівлі. Також, відбуваються заходи культурного та освітнього обміну, що сприяють зміцненню взаєморозуміння та сприяють культурній різноманітності в прикордонних регіонах. Ще відбувається підтримка ініціатив громадського суспільства, включаючи неприбуткові організації та ініціативи, спрямовані на покращення якості життя мешканців та підтримку соціального розвитку. Тож, транскордонне та територіальне співробітництво між Україною та ЄС є важливим механізмом для підтримки стабільності, розвитку та спільного процвітання на прикордонних територіях. Воно сприяє зближенню народів, розвитку економіки та покращенню якості життя людей цих регіонів.

Список використаних джерел

1. Артёмова І. В. Транскордонне співробітництво України: стан проблеми перспективи: навч. посіб. Ужгород 2012. 282 с. Транскордонне співробітництво як напрям євроінтеграційних процесів в Україні. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/6059>
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. Представництво України при Європейському Союзі: URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobotnictvo/regionalne-spivrobotnictvo>

Кузьменко Вікторія Володимирівна
1 курс здобувач вищої освіти ОС «Магістр», ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Сальнікова Наталія Валеріївна
кандидат історичних. наук, доцент,
професор кафедри соціології та політичних наук
Національний авіаційний університет

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ДЕРЖАВИ: РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕЛЕГРАМ

У сучасному світі, де інформація стала ключовим ресурсом досягнення політичної мети, соціальні мережі сьогодні є не лише засобом спілкування, але також представляють собою арену для «інформаційних битв». Однією з таких платформ є Телеграм, яка, з одного боку, відзначається широким функціоналом та зручністю використання, а з іншого – стає об'єктом неабиякої уваги в контексті інформаційних загроз, оскільки може виступати засобом маніпуляції масовою свідомістю суспільства.

У даному контексті, важливо розглянути роль Телеграм у соціальних мережах як можливий вектор для ведення інформаційної війни та небезпеки, що пов'язані зі зловживанням цією платформою з метою деструктивного впливу на громадську думку. Аналіз динаміки та природи інформаційних взаємодій з використанням даної платформи сприятиме розумінню загроз та розробці стратегій для контролю й мінімізації негативних впливів не лише на індивідуума, а й загалом суспільства.

З початком повномасштабного вторгнення Росії до України, кардинально змінився медійний ландшафт в українській державі. Онлайн-медіа та месенджери стали найважливішими джерелами новин для мільйонів українців.

Щорічний аналіз, проведений USAID/Internews наприкінці 2023 року, продемонстрував продовження тенденції до зменшення споживання новин через телебачення на основі результатів опитування [5]. Більшість громадян України (76%) отримують інформацію за допомогою соціальних мереж та лише 21% – використовують одночасно телебачення та соціальні мережі для отримання новин.

У 2021 році Телеграм як джерело новин використовували лише 20% українців. Після повномасштабного вторгнення Росії цей показник різко зріс до 60%. У 2024 році Телеграм залишається основною платформою для отримання новин, демонструючи значне зростання до 72% [5].

Телеграм представляє собою месенджер, який визначається численними важливими характеристиками, роблячи його привабливим та ефективним інструментом спілкування, особливо в сучасному світі. Потужність і небезпека використання платформи є результатом відсутності контролю.

Заснований в 2013 році російськими братами Миколою та Павлом Дуровими, які нині перебувають у вигнанні, додаток для обміну повідомленнями незабаром став відомим як «притулок» для екстремістів, таких як «Ісламська держава» [2]. Оскільки соціальні медіа-платформи, такі як Фейсбук, Твітер та Ютуб, придушували контент від джихадистських і екстремістських угруповань. Незрозуміла на той час служба обміну повідомленнями запропонувала їм швидкість, безпеку та конфіденційність – практично без модерування. Також Телеграм використовували маргінальні групи, такі як прихильники теорій змови «COVID-19» і «QAnon» та інші [3].

Телеграм є нерегульованою платформою, яка створює значні ризики, оскільки власники каналів можуть залишатися анонімними, значна частина контенту не відповідає журналістським стандартам, а багато каналів поширюють сумнівну інформацію або відверту дезінформацію та пропаганду, що в умовах російсько-української війни дало змогу звичному месенджеру перетворитися на один із найвпливовіших інструментів російської пропаганди.

Ще заздалегідь до повномасштабного вторгнення в Україну, Росія систематично використовувала Телеграм для проникнення в інформаційний простір України.

Станом на 2024 рік, зафіксовано значну кількість телеграм-каналів, спрямованих на поширення російської пропаганди серед української аудиторії. Поза проросійськими каналами, які відкрито поширюють протиукраїнські погляди, в Україні також функціонують так звані «імітаційні канали», що виглядають як українські, але цілеспрямовано популяризують проросійську інформацію. Крім того, спостерігається наявність мережі окупаційно-орієнтованих каналів, спрямованих на залучення аудиторії на територіях, що перебувають наразі під окупацією Росії [1].

З іншого боку, Телеграм відіграє важливу роль у інформуванні понад трьох мільйонів українських біженців, підключивши їх до безпечних маршрутів і допомоги. Мільйони українців за межами країни використовують його, щоб знаходити новини з дому, відчайдушно скануючи нескінченні стрічки фотографій і відео в пошуках знайомих орієнтирів та облич.

Варто також зазначити, що в стратегічних комунікаціях України, Телеграм відіграє надважливу роль, оскільки український уряд перепрофілював свій офіційний Telegram-канал «Covid-19», який протягом двох попередніх років використовувався для обміну новинами, пов'язаними з пандемією, на цілодобову інформацію про війну. Перейменований на «UkraineNow», проєкт має понад три мільйони підписників на україномовних, російськомовних та англomовних каналах [3].

В свою чергу українські чиновники також знайшли низку нових практичних застосувань додатку. Більшість міст і селищ, а також їхні місцеві чиновники мають власні канали. Влада надсилає попередження про повітряні нальоти, карти бомбосховищ, поради з безпеки та інформацію щодо виявлення ймовірних російських диверсантів. Українці також використовують Телеграм з метою випередити російську пропагандистську машину, попереджаючи людей про неправдиві наративи.

Підсумовуючи, важливо зазначити, що Телеграм визначається своєрідним підходом до комунікаційної платформи, надаючи користувачам багатофункціональний інструмент для обміну інформацією. Проте його використання визначається значними ризиками, особливо в контексті російсько-української війни. Наразі ця платформа стала не лише каналом для обміну інформацією, але і важливим інструментом для російської пропаганди та впливу на громадську думку в Україні. Проросійські канали активно поширюють інформацію про негативні аспекти життя українського суспільства, формуючи упереджене ставлення до України. Однак важливо відзначити, що Телеграм також відіграв роль у виїзді українських біженців та надавав їм засоби для спілкування та отримання необхідної інформації. Уряд України активно використовує платформу для комунікації з громадянами, а також для організації волонтерських ініціатив у сфері кібербезпеки і не тільки.

Отже, Телеграм є комплексною платформою, яка не лише породжує серйозні ризики через поширення пропаганди та дезінформації, але також служить важливим засобом стратегічних комунікацій та допомоги для громадян, особливо в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Freedom of Speech in Russian Hands: How Russia Uses Telegram for Informational Occupation// ОПОРА.URL: https://www.oporaua.org/en/polit_ad/freedom-of-speech-in-russian-hands-how-russia-uses-telegram-for-informational-occupation-24883 (дата звернення: 04.02.2024).

2. How Telegram Became the Digital Battlefield in the Russia-Ukraine War// TIME. URL: <https://time.com/6158437/telegram-russia-ukraine-information-war/>. (дата звернення: 06.02.2024).

3. Telegram has become a window into war// The Verge. URL: <https://www.theverge.com/2023/7/7/23786422/telegram-russia-war-news-blogging-censorship-disinformation> (дата звернення: 06.02.2024).

4. Why Telegram — despite being rife with Russian disinformation — became the go-to app for Ukrainians// NiemanLab. URL: <https://www.niemanlab.org/2022/03/why-telegram-despite-being-rife-with-russian-disinformation-became-the-go-to-app-for-ukrainians/>. (дата звернення: 07.02.2024).

5. Українці значною мірою покладаються на Telegram канали для отримання новин під час війни. Дослідження 2023// Internews. URL: <https://internews.in.ua/uk/news/ukraintsi-znachnoiu-miroiu-pokladaiutsia-na-telegram-kanaly-dlia-otrymannia-novyn-pid-chas-viyny/>. (дата звернення: 07.02.2024).

Кукліновська Валерія Валентинівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сапсай Артем Петрович

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій

СУЧАСНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ НА КОРЕЙСЬКОМУ ПІВОСТРОВІ

Корейський півострів знову став центром міжнародного занепокоєння, оскільки ескалація напруженості між Північною і Південною Кореєю загрожує регіональній стабільності. Останні події, включаючи провокаційні дії Північної Кореї та зміну керівництва Південної Кореї, загострили давні розбіжності та викликали занепокоєння щодо потенційного конфлікту.

Каталізатором нинішньої ескалації є агресивні дії Північної Кореї, які посилюються в останні місяці. Раніше, 21 листопада 2023 року, Корейська Народно-Демократична Республіка (КНДР) оголосила про успішний запуск свого супутника «Малліген - 1» [1]. Хоча КНДР визначила місію супутника як розвідувальну, передача зображень об'єктів Пентагону в США і військових об'єктів в Південній Кореї викликала занепокоєння щодо масштабів можливостей Північної Кореї у галузі космічної та наземної розвідки [6]. Цей крок посилює і без того напружену атмосферу на півострові.

У відповідь на дії КНДР, Південна Корея вжила рішучих заходів, зокрема призупинила частину військової угоди від вересня 2018 року. Ця угода раніше слугувала символом співпраці та зміцнення довіри між двома корейськими державами, але її призупинення знижує рівень дипломатичних відносин між сторонами. Новообраний консервативний президент Південної Кореї Юн Сок Їол зайняв жорстку позицію щодо КНДР, сигналізуючи про відмову від попереднього підходу і перехід до більш конфронтаційної позиції.

В свою чергу, 30 грудня 2023 року на пленумі Трудової партії Кореї північно-корейський лідер відкинув ідею мирного возз'єднання Кореї. Охарактеризував міжкорейські відносини як «ворожі» та вказав на необхідність підготовки військового потенціалу для підкорення Південної Кореї в разі можливого конфлікту [8]. Таким чином, стратегічне рішення північнокорейського лідера розпочати війну почало ширитися у ЗМІ.

Проаналізувавши виступ перед партією і парламентом, можна зазначити те, що Кім не говорив про беззастережну готовність до війни. Навпаки, він зазначав, що військові дії будуть вжиті лише у відповідь на провокації з боку ворогів [2]. Хоча Північна Корея звикла

звинувачувати інших у своїх проблемах, факт залишається фактом. Не лише її дії призвели до ескалації напруженості на Корейському півострові в останні місяці. Уряд президента Південної Кореї Юн Сок Йола, який перебуває на посаді з 2022 року, розширив масштаби і сферу проведення спільних військових навчань з США, нарощує власний військовий потенціал і зміцнює тристоронню співпрацю з США і Японією. Водночас він посилив конфронтаційну риторику по відношенню до Півночі. Тому дії Північної Кореї не базуються на порожньому місці і той факт, що Кім Чен Ин навряд чи розпочне самогубну війну, не означає, що немає причин для занепокоєння.

Як наслідок, ці події значно підвищують ризик можливих спонтанних зіткнень. Північна Корея передислокувала свої пости охорони і розмістила важке озброєння вздовж демілітаризованої зони, тоді як південнокорейські військові переозброїли охоронців у Спільній зоні безпеки і підготувалися до відновлення деяких зруйнованих постів охорони. Крім того, на початку січня 2024 року Північна Корея провела артилерійські навчання з бойовою стрільбою біля свого західного узбережжя – перші такі навчання поблизу морського кордону з грудня 2022 року. У відповідь Південна Корея випустила 400 артилерійських снарядів у води на південь від Північної межової лінії (NLL) після того, як Північна Корея випустила близько 200 артилерійських снарядів раніше в той же день [7].

Також, можна зазначити, що вектор розвитку напруженості на Корейському півострові змістився у бік гонки озброєнь, яка охоплює не тільки землю і море, але й повітря і космос. Центральне місце на цьому новому полі бою займає інтенсивна конкуренція за перевагу у розвідувальних можливостях, що характеризується поширенням засобів повітряного спостереження, таких як дрони і супутники-шпигуни. Розгортання Північною Кореєю безпілотників, з помітним порушенням безпілотної зони поблизу президентського офісу в Сеулі в грудні 2022 року, підкреслило зухвалість і витонченість військової тактики Пхеньяна. Крім того, демонстрація Пхеньяном розвідувальних і ударних дронів під час виставок озброєнь і військових парадів у липні 2023 року свідчить про його прагнення посилити свій військовий потенціал у нових сферах.

У відповідь на це Південна Корея докладає цілеспрямованих зусиль для посилення власного військового потенціалу. Створення Командування операцій з використанням безпілотників і оголошення плану "Оборонні інновації 4.0" (DI 4.0) відображають рішучість Південної Кореї протидіяти асиметричним загрозам з боку Північної Кореї. План DI 4.0, що включає такі компоненти, як "Kill Web", спрямований на використання кібер/ШІ-операцій, методів радіоелектронної боротьби і безпілотних засобів для запобігання запуску ракет Північною Кореєю [3].

Ще однією ареною конкуренції є космос, який перетворився на розширене поле битви між двома корейськими державами. Обидві країни успішно запустили на орбіту власні супутники-шпигуни, зокрема Північна Корея планує запустити ще три військових супутника у 2024 році.

Ця конкуренція в розробці засобів спостереження свідчить про значну еволюцію в характері військового протистояння на півострові. Традиційні військово-повітряні сили в обох державах дедалі більше доповнюються складними, технологічними можливостями, з особливим акцентом на розвідку і безпілотні атаки.

Ініціатива Південної Кореї з розробки незалежної космічної системи спостереження демонструє її прагнення посилити свої можливості космічної розвідки. Розгортання військових супутників-шпигунів і супутників з радаром із синтезованою апертурою (SAR) має на меті забезпечити раннє виявлення потенційних ядерних або ракетних атак з боку Північної Кореї.

Розвиток військового арсеналу Північної Кореї викликає особливе занепокоєння. Він розширює спектр потенційних дій Північної Кореї проти Півдня і США. Лише за останній місяць

Пхеньян провів випробування нових крилатих ракет підводного і наземного базування. Особливе значення мало і випробування Північною Кореєю твердопаливної ракети з гіперзвуковою боеголовкою, що може створити серйозну проблему для систем проти ракетної оборони США [4]. Крім того, Північна Корея розвиває ракетний потенціал великої дальності – міжконтинентальну балістичну ракету Хвасонг-18, яка потенційно може вражати цілі на території США [5]. У 2023 році КНДР продемонструвала також меншу тактичну ядерну боеголовку, яка може бути розгорнута на декількох носіях.

З огляду на нестабільну ситуацію, цілком ймовірно, що в найближчі місяці можуть відбутися додаткові польові маневри на рівні полків уздовж демілітаризованої зони і артилерійські навчання на Північній межовій лінії через зникнення наземних і морських буферних зон. Скасування безпілотних зон поблизу кордону також може призвести до випадкових зіткнень літаків, вторгнень у повітряний простір і повітряних перехоплень.

У висновку, можна сказати, що розвиток ракетно-ядерного потенціалу Північної Кореї є наріжним каменем стратегії виживання режиму, спрямованої на посилення військового стримування і водночас на здійснення впливу на регіональному та глобальному рівнях. Володіючи ядерною зброєю, Пхеньян прагне відмовити потенційних супротивників, особливо США, від розгляду можливості військового втручання на Корейському півострові. Зокрема, він прагне підірвати авторитет США в очах його союзників. Ця стратегія є багатогранною і включає дипломатичні маневри та стратегічне партнерство з РФ і Китаєм.

Для КНДР зараз є особливим використання міжнародної ситуації. На тлі суперництва між США та Китаєм, а також воєнного вторгнення Росії в Україну, Північна Корея бачить можливість для розширення своєї діяльності. Надаючи військову підтримку Росії, в тому числі артилерійські боеприпаси та ракети типу KN-23, Північна Корея отримує можливість випробувати та перевіряти ефективність цієї зброї в бою. В обмін на це КНДР також очікує отримати від Москви військові та космічні технології, політичну підтримку в Раді Безпеки ООН та допомогу в уникненні санкцій. Так само економічна співпраця з Китаєм забезпечує економічне виживання Північної Кореї, оскільки Китай виступає проти подальших санкцій ООН і допомагає обходити існуючі обмеження. Така підтримка з боку обох країн дає Північній Кореї свободу дій для посилення її військового потенціалу та ескалації регіональної напруженості. Виходить для усіх трьох сторін у цьому є повна вигода: Росія прагне відвернути увагу США від Східної Європи на Корейський півострів, Китай отримує вигоду від діяльності Північної Кореї, ускладнюючи оборонні стратегії США у Східній Азії, що потенційно може призвести до одночасних військових викликів у кількох регіонах, а КНДР в свою чергу хоче підірвати довіру до американського альянсу та намагається тиснути на Республіку Корея, аби та послабила свою співпрацю з американськими союзниками і відмовилась від розширення свого військового потенціалу, що видається малоімовірним.

Список використаних джерел

1. КНДР розриває військову угоду з Південною Кореєю і стягує сили на кордон. УНІАН: веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/world/kndr-rozrivaye-p-yatirichnu-viyskovu-ugodu-z-pivdennoyu-koreyeyu-novini-svitu-amp-12464169.html>
2. Kim Jong-un says Korean reunification no longer possible. You Tube. [1:05]. URL: <https://youtu.be/li4cSfApSXk?si=7QnuKs6cW19617sA>
3. Military Formalizes New 'Defense Innovation 4.0' Plan. KBS World: website. URL: https://world.kbs.co.kr/service/news_view.htm?Seq_Code=176196
4. North Korea claims to have fired solid-fuel hypersonic missile in latest weapons test. The Guardian: website. URL: <https://amp.theguardian.com/world/2024/jan/15/north-korea-hypersonic-missile-claims-solid-fuel-pyongyang>
5. North Korea says Hwasong-18 ICBM drill was response to U.S. hostility. Nikkei Asia: website. URL: <https://asia.nikkei.com/Politics/Defense/North-Korea-says-Hwasong-18-ICBM-drill>

[was-response-to-U.S.-hostility#:~:text=SEOUL%20\(Reuters\)%20--%20North%20Korea,hostility%20by%20the%20United%20States](#)

6. North Korean satellite spotted Pentagon facilities: website. URL: https://vpk.name/en/802915_north-korean-satellite-spotted-pentagon-facilities.html

7. Sangsoo Lee. Air and Space: The New Frontier of Conflict on the Korean Peninsula. 2 February 2024. STIMSON: website. URL: <https://www.38north.org/2024/02/air-and-space-the-new-frontier-of-conflict-on-the-korean-peninsula/>

8. Unification with South Korea no longer possible, says Kim Jong-un. The Guardian: website. URL: <https://amp.theguardian.com/world/2024/jan/16/unification-with-south-korea-no-longer-possible-says-kim-jong-un>

Кухарчук Світлана

3 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні економічні відносини»
Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Проблема бідності є однією з найбільш глобальних проблем сучасного світу. Ця проблема є найбільш болючою для українського суспільства, оскільки в нашій державі проблема бідності стоїть досить гостро. І особливість цієї проблеми в Україні полягає в тому, що до бідних належать не лише особи, які не працюють і не мають доходів, а й окремі верстви працездатного населення.

Бідність – це соціальний стан, що характеризується відсутністю необхідних матеріальних засобів для того, щоб жити повноцінним життям, коли суспільство не може забезпечити належний його рівень: не вистачає їжі, одягу, житла, не має рівного доступу до соціальних благ – медичної допомоги, відпочинку, освіти. Інше визначення бідності – це нездатність задовольнити фізичні, культурні та соціальні потреби людини. В одному випадку бідність відносна – коли суспільство поділено на страти, людей з найнижчим та найвищим рівнем доходів, а в другому абсолютна – коли їхні життєві умови нижчі за мінімально можливий рівень.

Сьогодні багато держав і суспільств вважають боротьбу з бідністю своїм пріоритетним завданням. Ця боротьба охоплює всі аспекти соціальної політики держави і включає в себе системи соціального захисту, соціального забезпечення і соціального страхування.

У різних країнах існують різні підходи до боротьби з бідністю. Наприклад, Швеція має один з найнижчих рівнів бідності серед країн Західної Європи. В економічній політиці Швеції чітко виділяються дві основні цілі: повна зайнятість і вирівнювання доходів. Це досягається завдяки активній політиці на ринку праці і великому державному сектору, який займається перерозподілом грошових коштів на соціальні та економічні цілі. Шведська влада вважає, що краще перепідготувати безробітних і повернути їх до праці, надаючи субсидії для переїзду на вакантні робочі місця, ніж витратити великі суми на допомогу безробітним як компенсацію за втрачені доходи. Значна частина витрат на політику на ринку праці в Швеції повертається державі у вигляді податків і внесків на соціальне страхування [2, с. 60].

У Франції система профілактики бідності базується на встановленні обов'язкової мінімальної заробітної плати для всіх роботодавців, яка забезпечує достатній рівень доходу для задоволення основних потреб працюючих. Крім того, мінімальна заробітна плата постійно індексується. У Франції також діє обов'язкове соціальне страхування, яке включає гідні трудові пенсії, якісну медичну допомогу та допомогу по безробіттю. Велику роль відіграє також система допомоги і пілг для дітей. Ті, хто не мають достатнього страхового стажу (молодь, жінки з

дітьми) або з інших причин не можуть задовольнити свої найбільш необхідні потреби, звертаються до спеціальних соціальних служб, де розглядаються їх заяви і видається направлення в відповідні державні та недержавні організації, що входять до системи соціального обслуговування, для отримання необхідної допомоги [3, с. 174].

У Болгарії соціальну допомогу можуть отримати ті, чий дохід нижчий за соціальний мінімум і фізіологічний мінімум. Крім того, самотнім людям старше 70 років та інвалідам І групи, які мають доходи нижчі за встановлений мінімум, надаються безкоштовні купони на харчування, а також оплачується 1/2 витрат на комунальні послуги. Інваліди і діти з важкими захворюваннями, які не мають автомобіля, користуються безкоштовним проїздом на міському та приміському транспорті. Також передбачені інші форми обслуговування для інвалідів і літніх людей. Соціально незахищеним групам кілька разів на рік надається матеріальна допомога для задоволення потреб у сезонному одязі, покупці навчальних посібників та дорогих ліків.

У Іспанії соціальний захист не так розвинений, як, наприклад, у Бельгії - тут люди зазвичай розраховують на допомогу від родичів, а не від держави. Проте існують деякі види допомоги, такі як допомога по безробіттю, тимчасова непрацездатність, вагітність, догляд за дитиною тощо. Наприклад, ті, хто довго не працює, можуть отримати понад 400 євро, мати право на щомісячне повернення частини коштів за оренду житла, скористатися знижками на проїзд у громадському транспорті та покупки товарів у певних магазинах, а також отримати можливість безкоштовно навчатися новій спеціальності. Існують також заохочення для працевлаштування «хронічних» безробітних: якщо роботодавець приймає на роботу людину, яка не працювала більше двох років, він отримує від держави премію. Щоб заохотити власників нерухомості здавати її у оренду бідним, їм надається звільнення від сплати податку на цю нерухомість [4].

Проблема подолання бідності – пріоритетне соціальне завдання держави України і має бути під постійним її контролем. Програма Уряду України з подолання проблем бідності, як і в більшості розвинених країн світу, є типовою і включає кілька підпрограм за напрямками діяльності, орієнтованих на підвищення доходів населення і підвищення економічної активності населення та мають на меті уникнути розшарування населення за рівнем доходів. Реалізація цієї політики має підтримувати використання висококваліфікованої робочої сили, що супроводжується адекватною винагородою через:

- удосконалення законодавства у сфері критеріїв визначення рівня оплати праці, встановлення мінімальної заробітної плати, встановлення мінімальної погодинної оплати праці за державним стандартом;
- усунення різниці в оплаті праці за галузями та посадами;
- значне підвищення заробітної плати працівникам бюджетної сфери;
- залучення інвестицій у людський капітал, що сприятиме підвищенню якості продукції та послуг;
- забезпечувати працівникам гарантії своєчасної та повної виплати заробітної плати та належних умов праці;
- зменшення кількості людей на межі бідності, а закріплення позицій середнього класу в суспільстві [1].

Зокрема, порівняно з іншими країнами наша країна значно відстає за рівнем заробітної плати, оскільки реальна заробітна плата постійно падає. Внаслідок низького рівня оплати праці та відсутності її зв'язку з ефективністю праці трудова активність постійно знижується. Для України не характерний європейський стандарт розшарування населення за доходами, але латиноамериканський, де більшість населення зареєстровано з низькими доходами, різниця між бідними та багатими надто велика.

Разом із комплексним реформуванням системи охорони здоров'я Україні необхідне розширення медичного страхування, поступове перетворення його на частину обов'язкової

системи. Створення повномасштабної системи соціального страхування унеможливить абсолютне зубожіння населення у разі настання страхового випадку (втрата роботи, старість, хвороба тощо), сприятиме легалізації доходів переважної більшості населення країни, і водночас створить потужне джерело довгострокових інвестицій [5, с. 92].

Стратегія подолання бідності повинна ґрунтуватися на усвідомленні того, що проблему бідності неможливо вирішити лише шляхом підтримки малозабезпечених верств населення. Ця проблема потребує комплексного підходу, який орієнтований як на бідних, так і на достатньо забезпечених громадян.

Для подолання бідності в Україні необхідно не лише усвідомлювати існування проблеми, але й приймати рішучі кроки у напрямку її вирішення. Проєвропейська політика країни повинна бути не лише формальною, а й включати конкретні заходи не лише у зовнішніх відносинах, а й у внутрішньому житті країни. Тобто, основою політики в Україні повинен бути добробут населення.

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що під час розробки заходів соціальної підтримки населення в період військового стану важливим принципом для влади повинна стати орієнтація на трудову складову, з акцентом на пріоритетність програм розвитку національної економіки, забезпечення високого рівня зайнятості з метою забезпечення необхідної і можливої якості життя населення. Це вимагає формування ефективної підтримки соціально уразливих верств населення та покладання на державу обов'язків щодо зміцнення соціальної справедливості та підвищення соціальних стандартів. Також доцільно залучати до цих програм суспільство, впроваджувати соціальні інновації.

Список використаних джерел

1. У світі нова економічна криза: що робити, щоб не залишитися без грошей? hromadske.ua. 2020. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-sviti-nova-ekonomichna-kriza-sho-robiti-shob-ne-zalishitisa-bez-groshej>.
2. Вільчинська О. М. Теорія і практика боротьби з бідністю в сучасному суспільстві. *Економічний простір*. 2013. № 64. С. 59-62.
3. Прокопенко А. Л. Державна політика боротьби з нерівністю та бідністю: міжнародний досвід та висновки для України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. № 3. С. 170-177.
4. Війна із бідністю: як у світі борються зі злиднями. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/343251/vijna-iz-bidnistyu-yak-u-sviti-boryutsya-zi-zlydnyamy>.
5. Крюков О. І. Соціальна забезпеченість населення як чинник побудови соціальної держави. *Економічний простір*. 2015. № 83. С. 87-96.

Малогуб Анна Володимирівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ ФРАНЦІЇ

Сучасні світові процеси переживають якісну трансформацію смислів. З'являються нові тренди щодо формування світопорядку- це падіння довіри до урядів, онлайн-технології формують погляди суспільства. Сучасні політичні процеси, ідеологічні трансформації у світі, міжнародні відносини та світова політика останніми роками базуються на конкуренції між територіями за володіння та використання ресурсів. З посиленням тенденції до глобалізації та зростанням впливу інформаційних технологій, світова держава як політичний суверен стає все менш цілісним та

інституційним гравцем у глобальній конкуренції в усіх сферах. З приходом нових технологій, з'являються нові методи впливу як на суспільство, так і на міжнародних партнерів. Зокрема через поширення мережі інтернет з'явилась можливість впливати на зарубіжну аудиторію.[1] Варто виділити такі методи: розсилка інформації через мобільні телефони, розміщення інформації через радіо та телебачення в інтернеті, поширення інформації про державу через цифрову літературу, ведення блогів в зарубіжних країнах, сторінки в соціальних мережах. Уряди країн, задля просування своїх національних інтересів та підтримки діалогу з громадянами почали застосовувати публічну дипломатія, що має на меті будівництво довгострокових відносин, захист власних цілей та розуміння цінностей власної держави за кордоном. Починаючи з 2005 року в дипломатії почали застосовувати новітні технології, зокрема це виникнення цифрової дипломатії, метою якої є використання простору мережі Інтернет задля реалізації зовнішньополітичної діяльності.

Серед країн, що першими почали використовувати цифрову дипломатію для вирішення проблем внутрішньої та зовнішньої політики стали Великобританія, США та Канада. Сучасна інформаційна політика Франції спрямована на розбудову електронного уряду та електронного ринку, запобігання кібератакам, реформування інформаційного законодавства та створення систем інформаційної безпеки. [2] В даний час МЗС Франції офіційно визначив цифрову дипломатію одним із основних напрямків свого розвитку. «Франція» — це офіційний сайт французького зовнішньополітичного відомства (Міністерства Європи і закордонних справ). «Дипломатія» — це не лише офіційна інформація МЗС Франції- це також багатомовний інформаційний портал, який охоплює майже всі аспекти зовнішньополітичної діяльності Французької Республіки. Портал включає такі розділи як: «Відомості про країни світу», «Інформація про переїзд до Франції на постійне місце проживання», «Доступні вакансії», «Профілі державних секретарів Франції та міністра закордонних справ», «Фото, відео, публікації, інфографіка» та багато іншого. Інформація, отримана з порталу, публікується в багатьох соціальних мережах, включаючи такі відомі платформи, як Facebook і Twitter, а також відеохостинг Dailymotion і Fliker, фотохостинг Pinterest і ряд інших веб-сайтів. На основну сторінку Міністерства у Twitter підписані більше мільйонів користувачів. Порівняно з цим, сторінки Держдепартаменту США мають понад 5 мільйонів підписаних користувачів, а сторінки МЗС України мають понад 82 тис. На зовнішньополітичному порталі Франції виділено, що «Одним із пріоритетів Міністерства закордонних справ і міжнародного розвитку (MAEDI) є цифрова дипломатія». Однією з основних областей діяльності MAEDI є концепція «цифрової дипломатії», а також розширення всієї традиційної дипломатії завдяки впровадженню та використанню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій . [3]

Наразі країна має конкретний план цифрової трансформації який уже застосовує міністерством для модернізації своїх послуг. Міністерство вже почало робити деякі зі своїх послуг цифровими, щоб воно могло продовжувати свій підхід гнучкої дипломатії, беручи до уваги його особливості: мобільний додаток «Поради мандрівників» , запущений у 2009 році; цифрові витяги та копії документів про реєстрацію цивільного стану, доступні з березня 2021 року; візові запити для іноземних студентів, які приїжджають до Франції, можливе онлайн з квітня 2021 року; онлайн-голосування для громадян Франції за кордоном, починаючи з 2012 року.[4] Окрім того, даний план містить положення щодо врегулювання внутрішньополітичних проблем, зокрема це збереження цифрового суверенітету, забезпечення безпечної торгівлі та даними, розширення впливу Франції, покращення програми та процедури управління кризою. План цифрової трансформації також відображає бажання Міністерства долучитися до трансформації державної політики.[5] Міністерство працює над тим, щоб запропонувати своїм користувачам якісний доступ до онлайн-процедур, розгортаючи нові послуги та використовуючи переваги кращої обробки даних.[6]

Віртуальний світ та цифрові платформи стали реальністю в нашому світі, що втручаються в наше життя та впливають на політичні та економічні відносини між країнами. Цифрова дипломатія створила власні канали, які відрізняються від традиційних дипломатичних каналів.[7] Це дипломатія сама по собі, яка має свій особливий стиль, який відрізняється від традиційної дипломатії. Однією з переваг цієї нової дипломатії є те, що вона прозора та швидка, а її вплив очевидний. Як показано на прикладі Франції, цифрова дипломатія може мати позитивний вплив на розвиток країни в трансформації не тільки політики, а й зовнішньополітичних відносин.[8]

Список використаних джерел

1. Економіка Франції URL : (дата звернення 09.02) <https://www.heritage.org/>
2. Міністерство Франції URL : <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/development-assistance/the-2030-development-agenda/>
3. Цифрова дипломатія URL: (дата звернення 09.02) <https://www.asjp.cerist.dz/en/article/235852>
4. Г.А. Піскорська, Є.В. Шкуров Розвиток інформаційного суспільства Франції - Актуальні проблеми міжнародних ..., URL: (дата звернення 08.02) <http://irbis-nbuv.gov.ua/>
5. Розвиток та реалізація політики відкритої науки в державах ЄС: приклад Франції URL: (дата звернення 09.02) <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/193>
6. Цифрова трансформація URL: (дата звернення 10.02) <https://parispeaceforum.org/speakers/henri-verdier-ambassador-for-digital-issues-ministry-of-europe-and-foreign-affairs-french-republic/>
7. Громадська дипломатія по- Французьки URL: (дата звернення 10.02) <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780429465543-32/public-diplomacy-la-fran%C3%A7aise-1-frederic-charillon>
8. Центр цифрової дипломатії URL: (дата звернення 10.02) <https://softpower30.com/country/france/>

Ляшенко Поліна Русланівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

ФЕЙКОВІ НОВИНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ

Інформаційні війни є важливим структурним елементом сучасних гібридних збройних конфліктів, які набули особливо широкого поширення наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Як вид неконвенційної боротьби, інформаційні інструменти протистояння активно беруться на озброєння державами світу. Сукупність технічних та психологічних прийомів інформаційного впливу призводять до появи точок соціальної напруги та дестабілізації. [1]

Фейкові новини виступають фундаментальною складовою гібридних війн через свою здатність впливати на громадську думку населення, маніпулювати інформацією та штучно створювати хаос у суспільстві. Вони можуть бути використані для впливу на політичні процеси, економічну ситуацію, соціальну стабільність та міжнародні відносини. Фейкові новини також є важливими інструментами, що використовуються в "сірій зоні" і становлять невіддільну частину арсеналу гібридної війни сучасних опонентів та конкурентів. У сучасній концепції гібридної війни, дезінформація та операції впливу відіграють ключову роль як у аспекті загроз, так і у контексті обороноздатності.

Одним з основних елементів гібридної війни є вплив на громадську думку через масову дезінформацію та маніпуляцію контентом, який транслюється. Розповсюдження фейкових новин відбувається за допомогою широкого спектру сучасного медіа-простору, включаючи соціальні мережі, де наявні алгоритми рекомендацій сприяють швидкому поширенню інформації серед однодумців, створюючи так звані «інформаційні бульбашки». Таке середовище є каналом для маніпуляцій та поширення дезінформації, оскільки користувачі часто отримують контент, який підтверджує їхні попередні переконання без критичного аналізу та фільтрів інформаційних джерел.

Походження загроз дезінформації, пов'язаних з операціями впливу в контексті гібридної війни, вимагає прийняття комплексного, саме мультимодального підходу із залученням не тільки держав та урядів, але й окремих компаній, цивільних осіб задля ефективної протидії.

Застосовуючи цілісний підхід в умовах сучасної гібридної війни, включно з елементами посиленої кібернетичної боротьби, обговорення моделі стійкості (доктринальної та інституційної) є важливим першим кроком. Така модель має охоплювати комплексну стратегію, спрямовану на виявлення, аналіз, зменшення ризиків і запобігання загрозам інформаційним операціям. Комплексна стратегія протидії дезінформаційній кампанії має бути спрямована на зупинення ескалації або поширення гібридних загроз.

Можна стверджувати, що операції впливу в умовах "інформаційного безладу" не є тим, що можливо зупинити або що повністю зникне в короткостроковій перспективі. Навпаки, ці операції будуть постійно розвиватися до більш високого рівня своєї ефективності, що вимагатиме подальшої співпраці та інтеграції всього міжнародного суспільства. Успішне винонання наступальних гібридних кампаній насамперед залежить від цивільно-військової координації, де головна роль належить цивільній складовій. Боротьба, що використовується практиками такої війни, вимагає загальнодержавного підходу.

Дезінформаційні кампанії покликані маніпулювати емоціями, сіяти недовіру і створювати хаос для впливу на громадську і політичну думку. Сучасна гібридна війна характеризується розмиванням меж між війною і миром, внутрішньою і зовнішньою безпекою, а також зростанням залежності від громадянського суспільства і цивільного населення. [2]

Варто докладати активних практичних та матеріальних зусиль для підвищення рівня медіаграмотності та освіченості громадян. Для боротьби з дезінформацією необхідно розробляти та застосовувати новітні технологічні засоби для розпізнавання та запобігання інформаційним атакам. Лише свідоме та критичне сприйняття отриманого контенту може запобігти поширенню дезінформації та фейків. Крім того, ключовим елементом є інформаційна співпраця між партнерами на міжнародній арені та окремими міжнародними організаціями. Обмін досвідом та постійна робота допоможе надати ефективні механізми захисту від інформаційних атак та забезпечити стабільність серед сучасної спільноти, де інформаційні війни стають більш масштабними та небезпечними.

Висновок

Дезінформаційні кампанії є реальним викликом безпеці, тому виникає нагальне питання щодо того, як стратегії протидії можуть бути реалізовані в практиці демократичних країн. Вже існує багато різних підходів до боротьби з фейками, але досі не знайдено достатньо успішної стратегії. Один із ключових способів боротьби з гібридними загрозами - це значною мірою покладатися на концепцію стійкості. Держави та суспільство повинні набути здатності якомога швидше відновлюватися та протистояти інформаційним атакам. Очевидно, що необхідні подальші і масштабні дослідження, щоб зрозуміти реальні виклики та наслідки; знайти цілеспрямований і відповідний спосіб боротьби з цим явищем.

Список використаних джерел

1. ФЕЙКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТИСКУ В УМОВАХ ВІЙНИ: СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ТА СПРИЙНЯТТЯ. URL: https://nbuviap.gov.ua/images/e_biblioteka/naukovi_resursi/voenni_konflikti/Gluluk%20E.%20Fejki%20ak%20instrument%20tisku.pdf

2. Disinformation as a Means of Hybrid Warfare. URL: <https://esmt.berlin/faculty-research/dsi/blog/disinformation-hybrid-warfare#>

Назаренко Юлія Олександрівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Дерев'янюк Ігор Петрович,

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин,

інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ЧОРНОМОРСЬКИЙ ВЕКТОР У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ТУРЕЧЧИНИ

Чорноморський регіон протягом століть відігравав стратегічно важливу роль у формуванні зовнішньої політики Туреччини. Його історичне і геополітичне значення робить його ключовим компонентом турецької національної безпеки та економічних інтересів. Починаючи з імперії Османів, яка домінувала в регіоні і контролювала його узбережжя, та маючи доступ до стратегічних торгових маршрутів, Туреччина завжди приділяла значну увагу Чорноморському басейну [1, с. 3].

Після розпаду Османської імперії на початку 20-го століття, Туреччина втратила частину своїх чорноморських володінь, але регіон залишався важливим для турецької зовнішньої політики. Його географічне розташування забезпечувало доступ до Балкан, Кавказу та Близького Сходу, що було критичним для торгівлі та впливу у цих регіонах.

Геополітичне значення Чорного моря важко переоцінити. Це внутрішнє море, оточене шістьма країнами: Туреччиною, Україною, Росією, Грузією, Болгарією та Румунією. Чорноморський басейн є стратегічно важливим для торгівлі та енергетики, оскільки через нього проходять ключові морські маршрути, що з'єднують Європу з Азією. Крім того, регіон багатий природними ресурсами, такими як нафта, газ та мінерали, що робить його об'єктом прагнень багатьох держав [2, с. 48–81].

Проте сучасний Чорноморський регіон стикнувся з численними викликами. Російська агресія проти України та анексія Криму у 2014 році, а також повномасштабна війна 2022 року, значно підвищили напруженість у регіоні. Зростання військової потужності Росії та її прагнення до регіональної гегемонії створюють загрозу для безпеки та суверенітету інших чорноморських країн.

У цьому контексті метою та пріоритетами Туреччини є збереження стабільності та безпеки в Чорноморському регіоні, забезпечення свободи судноплавства та торгівлі, сприяння регіональному співробітництву та інтеграції, а також захист прав та інтересів етнічних турків, які проживають в інших чорноморських країнах.

Для досягнення цих цілей Туреччина використовує різноманітні інструменти та методи. Серед них активна дипломатія та участь у міжнародних організаціях, таких як Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС) та Організація Чорноморського економічного співробітництва

(ОЧЕС). Також Туреччина розвиває військову співпрацю з іншими чорноморськими країнами, а також з НАТО, щоб зміцнити свою обороноздатність. Не останню роль грають економічні проекти, спрямовані на стимулювання регіональної торгівлі та інвестицій [3, с. 10].

У сучасній зовнішній політиці Туреччини Чорноморський регіон відіграє ключову роль з кількох причин. По-перше, Чорне море є важливим енергетичним коридором, через який транспортуються нафта та газ з регіонів Каспійського моря та Центральної Азії до європейських споживачів. Контроль над протоками Босфор та Дарданелли, що з'єднують Чорне море зі Середземним, надає Туреччині стратегічне положення у відносинах з енергетичними постачальниками та споживачами, зміцнюючи її роль як енергетичного хаба.

По-друге, безпековий аспект є вирішальним у відносинах Туреччини з Чорноморським регіоном. Чорне море служить буферною зоною між НАТО, до якого Туреччина належить, та Росією, що має значний військово-морський флот у регіоні. Туреччина прагне збалансувати свої відносини між Заходом та Росією, водночас підтримуючи стабільність у Чорноморському регіоні. Це включає дипломатичні зусилля щодо розв'язання конфліктів, таких як ситуація в Грузії та Україні, а також участь у регіональних безпекових ініціативах [4, с. 183–191].

Третє важливе питання — це регіональне співробітництво. Туреччина активно сприяє розвитку економічних зв'язків та культурного обміну з країнами Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС), намагаючись поглибити інтеграцію регіону та зміцнити свій вплив як регіональної держави. Членство в ЧЕС дозволяє Туреччині розширювати торговельні зв'язки, сприяти інвестиціям та реалізовувати спільні проекти в сферах транспорту, енергетики та туризму.

Крім того, Туреччина використовує своє геополітичне положення в Чорноморському регіоні для зміцнення свого міжнародного статусу, демонструючи спроможність виступати як посередник у міжнародних конфліктах та ініціатор діалогу між різними сторонами. Ця роль особливо важлива в контексті зростаючих геополітичних напружень у світі, де Туреччина намагається виступати як стабілізуючий фактор, сприяючи миру та безпеці в регіоні.

Водночас, Туреччина стикається з викликами у своїх відносинах з країнами Чорноморського регіону, зокрема з питань енергетичної безпеки, військової присутності та регіональних конфліктів. Вирішення цих викликів вимагає від Туреччини гнучкої зовнішньої політики, здатної адаптуватися до змінних міжнародних умов, зберігаючи при цьому стратегічні інтереси країни [5, с. 26–31].

Отже, Чорноморський регіон відіграє важливу роль у зовнішній політиці Туреччини, як стратегічний енергетичний коридор, військово-безпековий інтерес та платформа для регіонального співробітництва. Управління відносинами з цим регіоном вимагає від Туреччини балансування між своїми національними інтересами, міжнародними зобов'язаннями та сприянням стабільності та розвитку у Чорноморському басейні.

Список використаних джерел

1. Зовнішня політика Туреччини URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Зовнішня_політика_Туреччини.
2. Мавріна О. Стратегічне партнерство в зовнішньополітичній практиці Туреччини. Сходознавство. 2012. № 59. С. 48–81.
3. Машевський О. Вплив європейської інтеграції на формування зовнішньої політики Турецької республіки. Європейські історичні студії: електронний журнал URL: <http://eustudies.history.knu.ua/oleg-mashevskiy-andrij-bojko-vplyv-yeuropejskoyiintegratsiyi-na-formuvannya-zovnishnoyi-polityky-turetskoyi-respubliky>.
4. Мощенко О. Пріоритетні напрями зовнішньої політики Туреччини у Близькосхідному регіоні. Стратегічні пріоритети. 2013. № 4. С. 183–191.

5. Чубрикова О. Зовнішньополітична стратегія Туреччини до 2023 р. у програмних документах Партії справедливості та розвитку. Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки». 2013. № 29. С. 26–31.

Неделькіна Тетяна

3 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні економічні відносини»
Національний авіаційний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ SWIFT ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) - це система обміну повідомленнями, якою керують центральні банки G-10 та Європейський центральний банк. SWIFT не є фінансовою установою, вона не зберігає гроші і не сприяє руху грошей між фінансовими установами. SWIFT передає повідомлення між установами, а не гроші. Однак ці повідомлення полегшують рух грошей, дозволяючи банкам та іншим фінансовим установам легко і безпечно переказувати кошти один одному.

SWIFT спеціально розроблена для передачі інструкцій щодо переказу коштів з банківських рахунків. В основному, ця система використовується для здійснення міжнародних платежів, де можуть брати участь різні банки в іноземній валюті. SWIFT гарантує стандартизований обмін інформацією про транзакції та інструкції між фінансовими установами, зокрема, включаючи деталі, такі як: валюта, сума та маршрут переказу. [4,3,8]

Customer Security Programme (CSP) – це ініціатива SWIFT, яка була створена внаслідок кібератак спрямованих на фінансовий сектор. CSP знижує ризик успішних кібератак. Програма орієнтована на суб'єкта, його спільноту та його партнерів. Відповідно до програми, спершу кожна установа має підтвердити свій рівень відповідності вимогам Customer Security Control Framework (CSCF) – набір стандартів щодо заходів безпеки, включає 23 обов'язкові заходи контролю [3].

Як система міжнародної передачі фінансової інформації, SWIFT є не тільки потужним інструментом для проведення глобальних фінансових операцій, але й засобом застосування санкцій у міжнародних відносинах. Відключення країни від системи SWIFT, як частина санкційних обмежень, є стратегічним рішенням для країн або організацій, які хочуть зменшити обсяг економічної діяльності або змусити уряд підсанкційної країни змінити свою політику.

Проте, застосування санкцій через SWIFT має свої вагомі переваги та недоліки.

Переваги використання цієї системи обміну фінансовими повідомленнями полягають у наступному:

- блокування SWIFT ефективно обмежує здатність країни чи окремих фінансових установ здійснювати міжнародні фінансові операції, таким чином уможливаючи ефективне санкціонування країни. Принаймні на початковий період часу, поки країна не розробить або не адаптує іншу систему обміну повідомленнями;

- широкий вплив, який виражається в тому, що SWIFT є глобальною платформою, порушення зв'язку може вплинути на економічні відносини країни з усіма учасниками світового ринку;

- SWIFT дозволяє стандартизувати процеси фінансових операцій, полегшуючи комунікацію між учасниками та забезпечуючи точність і швидкість обробки транзакцій.

Недоліки використання SWIFT як інструменту санкцій:

- від'єднання від SWIFT може негативно вплинути на прозорість і легітимність фінансових потоків, створюючи потенційний простір для неофіційних операцій;

- може справляти негативний вплив на непричетних учасників, а також компанії, які мають фінансові зв'язки з країною, щодо якої застосовано санкції;

- відключення від системи SWIFT може сприяти розвитку альтернативних систем обробки міжнародних транзакцій, ці системи можуть знизити ефективність санкцій.

Відключення від SWIFT фінансових установ підсанкційної країни вважається ефективним заходом. У 2012 році за рішенням Європейської Ради SWIFT згорнула надання послуг іранським банкам [3] – близько 30 іранським фінансових установ, включаючи ЦБ Ірану, в контексті санкцій, які були прийняті у відповідь на розгортання ядерної енергетичної програми Ірану. Взаємодія була відновлена після «ядерної угоди» 2015 року, і знову припинена в 2018 році після того, як США вийшли з пакту і відновила санкції [5]. Ефективність цих санкцій можна прослідкувати на прикладі динаміки експорту важливого для Ірану бюджетонаповнюючого продукту – сирої нафти.

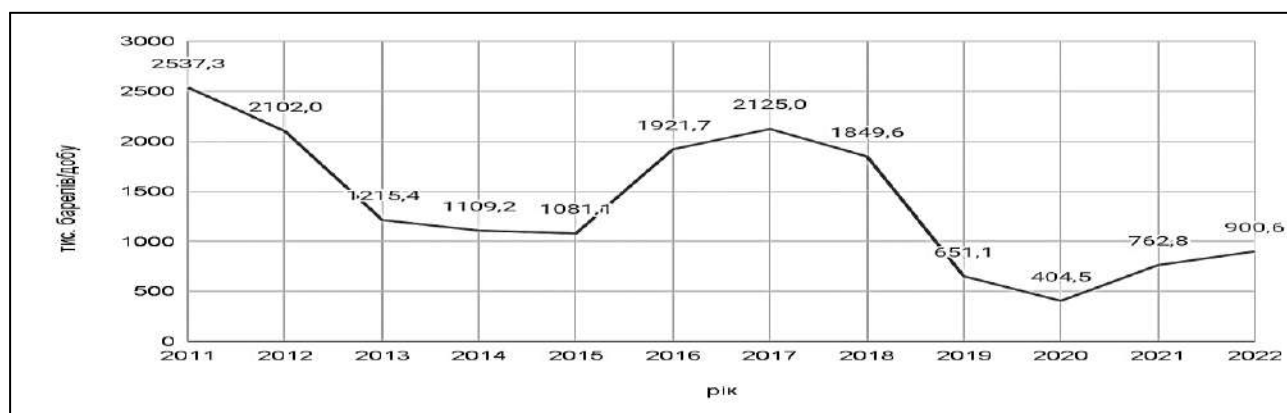

Рис.1. Динаміка експорту сирої нафти з Ірану за період 2011-2022 років, (тис. барелів/добу).

Примітка. Побудовано за даними Організації країн-експортерів нафти.

Цифри на графіку показують вплив санкцій на Іран, зокрема на експорт сирої нафти (рис. 1). З відключенням іранських банків від SWIFT у 2012 обсяги експорту значно скоротилися, проте не припинило торгівлі нафтою. Якщо оплата за сиру нафту зазвичай проводилася в доларах США, на той момент влада Ірану погодилася приймати оплату в інших валютах, наприклад, від Індії оплата приймалася в рупіях. Зростання експорту у 2018 супроводжувалось введенням нових санкцій, що нібито мало більший ефект: в 2020 році продавалось лише 404,5 тис. барелів/добу. Проте на скорочення експорту вплинули не лише санкції, але й економічний спад, спричинений пандемією COVID-19. Тому можна припустити, що в альтернативному сценарії, без пандемії, обсяги експорту могли бути більшими, рівними обсягам 2013-2015 років. Після 2020 року обсяги продажу почали зростати, що свідчить про використання альтернативних систем обміну даними та переорієнтацію на інших ринки, зокрема Китай, який не брав участі в накладанні санкцій на Іран і вибудував власну систему розрахунків.

Аналогічну ситуацію можна спостерігати і з експортом російської сирої нафти: в 2014 році було запроваджено низку санкцій у відповідь на анексію Криму, і вони значно вплинули на тогорічний обсяг експорту – 4488,4 тис. барелів/добу – найнижчий показник за досліджуваний період (рис. 2). Розглядалась також можливість відключення країни від системи SWIFT, що мало бути більш збитковим, проте росія загрожувала, що відключення рф від системи буде розцінюватись як оголошення економічної війни і це зіграло свою роль як і те, що в такому

випадку понесли б втрати країни ЄС, які напряду залежать від російської нафти. Тому ці обмеження не були застосовані.

З початком повномасштабного вторгнення на територію України 7 російських банків було виведено з системи SWIFT, проте ключові великі банки, такі як “Сбербанк” і “Газпромбанк”, які обслуговують російський експорт, не були додані до списку відключених установ. Рішення ввести вибірккову заборону пов'язане з залежністю Європи від російської енергетики і побоюваннями, що ліквідація всіх російських банків призведе до подальших потрясінь на світових енергетичних ринках. Щоб зменшити свою залежність ЄС скоротив частку імпорту російських енергоносіїв, зокрема у 2023 році імпорт нафти до 0,6 млн. барелів/добу, що на 2,7 млн. барелів/добу менше в порівнянні з 2021 роком. [7,1]

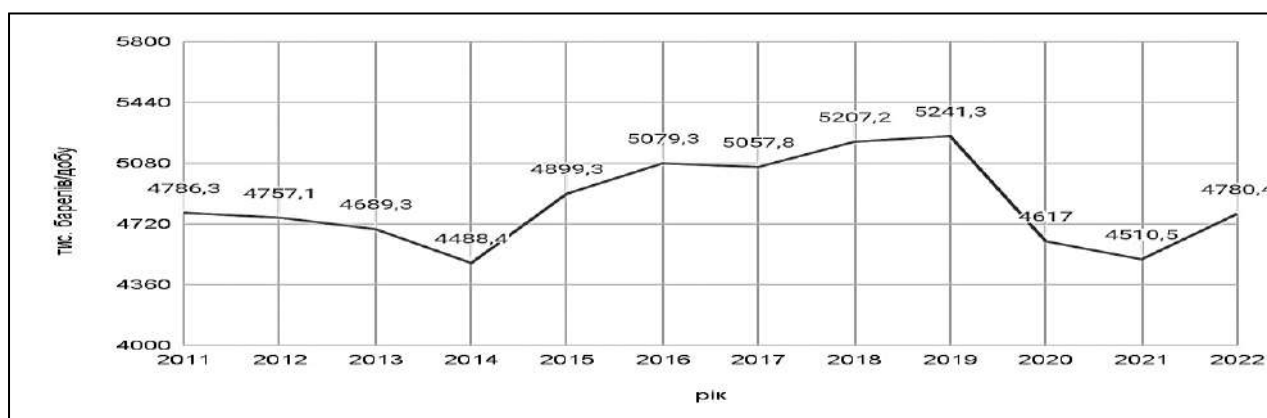

Рис.2. Динаміка експорту сирої нафти з Росії за період 2011-2022 років, (тис. барелів/добу).

Примітка. Побудовано за даними Організації країн-експортерів нафти.

Водночас, на фоні загрози відключення від SWIFT вже у 2014 році РФ почала розвивати власну систему передачі фінансових повідомлень (SPFS), яка хоч і менш розвинена, але дозволяє фінансовим установам РФ підтримувати зв'язок з міжнародною спільнотою. Станом на середину минулого 2023 року SPFS включала понад 557 учасників, з них 150 нерезидентів з 16 країн світу [6]. 2023 року Індія та Росія підписали угоду про прийняття системи SPFS та території Індії для здійснення транскордонних платежів. Варто зауважити, що в 2023 році обсяги експорту нафти з Росії до Індії різко зростає з 0,9 млн. барелів/добу (2022 р.) до 1,9 млн. барелів/добу (2023 р.). Виходячи з наведеного, можна припустити, що причиною цього стала переорієнтація Росії на азійські ринки, зокрема Індію, та розширення російської системи SPFS-оповіщень на території країни. [1]

Таким чином, відключення від SWIFT може мати значний вплив на національну економіку, але це також вимагає аналізу існуючих побічних наслідків і проблем, які зумовлюють обмежене використання цього підходу – накладання санкцій через відключення від SWIFT для досягнення поставлених цілей може мати небажані наслідки і для країн, які їх ініціюють. Глобалізація виступає стримуючим фактором для застосування таких санкцій, як це сьогодні можна прослідкувати на прикладі відносин ЄС-Росія. В умовах ресурсної залежності ЄС відмова від російських ресурсів потребує не лише негайного пошуку нових постачальників, а й відкриття/забезпечення нових транспортних маршрутів, які можуть бути дорожчими за вже існуючі маршрути, і втрата економічної ефективності може боляче вдарити по національним

економікам. Результативність санкцій повинна бути предметом окремого дослідження, яке має передувати такого роду санкціям, зокрема з огляду на існуючі альтернативи, які можуть зменшити або повністю усунути потребу в системі SWIFT. Розвиток таких альтернатив відкриває нові можливості для країн і сприяє створенню більш гнучкої та незалежної системи міжнародної фінансової взаємодії.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міжнародного енергетичного агентства. URL: <https://www.iea.org>.
2. Офіційний сайт Організації країн-експортерів нафти. URL: <https://asb.opec.org/index.html>.
3. Офіційний сайт Товариства всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій. URL: <https://www.swift.com/ru>.
4. Офіційний сайт Федерального резервного банку Річмонда. URL: <https://www.richmondfed.org>.
5. Rappoport A. What a Disconnect From Swift Would Mean for Russia. The New York Times. 2022. С. 3.
6. Four more countries connect to Russian Central Bank's Financial Messaging System. URL: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/98475/>.
7. Shahid Faridi. Deal done on using cards, UPI & Russian financial messaging system. The New Indian Express. URL: <https://www.newindianexpress.com/cities/delhi/2023/Apr/25/deal-done-on-using-cards-upi--russian-financial-messaging-system-2569204.html>.
8. What is SWIFT? What to know about the international banking system. URL: <https://stripe.com/resources/more/what-is-swift#how-does-swift-work>.

Нестеренко Катерина Геннадіївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Ржевська Ніна едорівна.,

доктор політичних наук, професор, завідувача кафедри міжнародних відносин,

інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ПЕРЕВАГИ НА РИНКУ НАПІВПРОВІДНИКІВ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ТАЙВАНЮ

Виробництво напівпровідників (мікрочіпів) є найсуттєвішим досягненням сучасної промислової технології. Точність і масштаби виробництва в сотні разів переважають можливості людського сприйняття.

Сучасна технологія виготовлення мікросхем працює в нанометровому масштабі, що приблизно в десять разів перевищує розмір атома. З кожним роком зростає кількість електроприладів, що потребують напівпровідників, від базових технологій повсякденного вжитку, до космічних ракет, супутників і обчислювальних машин. Найбільш чутливими сферами використання напівпровідників у контексті забезпечення національних інтересів та безпеки є технології штучного інтелекту та прецизійні прилади військового призначення. Саме це переходить у площину посиленої уваги та конкуренції серед провідних держав світу. Станом на кінець 2023 р. Тайвань (Республіка Китай) є лідером у виробництві напівпровідників із близько

40% часткою від загального експорту країни та 65% часткою на загальному світовому ринку цієї продукції, при цьому близько 90% найбільш передових чіпів походять саме з Тайваню [2].

Таке домінування тайванської промисловості на світовому ринку напівпровідників є настільки вирішальним, ба, навіть критичним, для багатьох держав, що сформувалась стратегія – «кремнієвий щит», що означає – такий стан справ може допомогти стримати китайське вторгнення. Адже, в разі будь-якого нападу на Тайвань порушується глобальний ланцюжок поставок прецизійних технологій, що призведе до кризових явищ по всьому світу [2].

Тайвань – послідовна демократія, що має тісний зв'язок зі Сполученими Штатами та їхніми союзниками в Тихоокеанському регіоні й залежить від дещо неоднозначних гарантій безпеки для свого подальшого існування як незалежного політичного утворення.

Розвиток точної промисловості з виробництва напівпровідників у Тайвані розпочався у 70-тих роках минулого століття, коли уряд Республіки Китай визначив її як пріоритетну та стратегічну галузь і розпочав державне фінансування та тісну співпрацю з промисловістю та науковими й академічними колами. Значні кошти було спрямовано на освіту та створення мережі дослідницьких установ і університетів, як от Науково-дослідний інститут промислових технологій, заснований у 1973, що дозволило надавати належні освітні послуги інженерам і технікам, а також вивчати і впроваджувати нові розробки у сфері точного машинобудування та в галузях, пов'язаних із виробництвом напівпровідників.

У загальних рисах, ключовими причинами того, що Тайвань, наразі, є лідером з виробництва напівпровідників, є, по-перше, велика кількість відносно дешевої високоосвіченої робочої сили, порівняно з США та Японією. У виробництві зайнято 2,5% працездатного населення. Оплата праці таких фахівців, у порівнянні з США, Японією чи Південною Кореєю, приблизно в два або й у чотири рази є вищою. По-друге, серед усіх галузей промисловості на Тайвані, саме виробництво напівпровідників має найбільшу додану вартість, отже є найприбутковішою галуззю. Таким чином, компанії можуть собі дозволити найвищу оплату праці своїм робітникам, у порівнянні з іншими галузями, а відповідно – простіше залучати кількість освічених інженерів для роботи. Для порівняння у таких країнах як США, Японія та Південна Корея виробництво напівпровідників є менш прибутковим, ніж інші галузі промисловості, тому компанії з виробництва напівпровідників у цих країнах не мають змоги наймати так багато висококваліфікованих фахівців.

Важливим аспектом виробництва залишається питання використання технологій, адже американські компанії першими почали виробляти напівпровідники і довгий час компанія Intel була провідною в галузі, а ще – значна кількість технічних патентів належить американським компаніям. У Сполучених Штатах та інших країнах ці технічні патенти накопичувалися з 1950-х років до тепер. Найбільша тайванська компанія з виробництва мікрочіпів TSMC, що постачає чіпи для таких великих компаній як Apple та Nvidia, лише нещодавно випередила своїх головних конкурентів із США (Intel).

Тривалий час тайванські компанії безперешкодно торгували з материковим Китаєм, однак поєднання великої кількості робочої сили материкового Китаю, фінансового сектору Гонконгу та імпорту передових мікрочіпів із Тайваню, у довгостроковій перспективі могли би призвести до ситуації, коли КНР стала б найбільшою у світі технологічною наддержавою достатньо сильною, щоб захопити Тайвань та скласти серйозну конкуренцію США на світовій арені.

Тому, у 2019 р. США заборонили компаніям, що використовують американські технології у своєму процесі виробництва мікросхем та напівпровідників, вести торгівлю з Huawei, таким чином TSMC втратила одного із найбільших клієнтів. Рішення США запровадити нові обмеження на експорт чіпів із США було спрямоване на те, щоб перешкодити Китаю отримати

передові технології, які він міг би використати для зміцнення своєї армії, особливо в галузі штучного інтелекту [1].

Та, не зважаючи на уникнення прямого бойового конфлікту, КНР і США постійно працюють над тим, щоб обмежити технологічний прогрес супротивника, змушують критично важливі компанії, такі як TSMC, зробити вибір на чийому боці у цьому протистоянні. Заснована Конгресом США незалежна комісія дійшла висновку, що якщо потенційний супротивник (мається на увазі КНР) може перевершити США у виробництві напівпровідників у довгостроковій перспективі або раптово перекрити доступ до передових мікрочіпів, він становитиме загрозу безпеці та, цілком вірогідно, що зможе перемогти у всіх сферах воєнного протистояння. США є особливо вразливими щодо виробництва сучасних найпрогресивніших мікрочіпів, що є критично важливими для створення та застосування штучного інтелекту, що зробив революцію у воєнній сфері [3].

Попри суворі обмеження на імпорт обладнання для виробництва мікрочіпів, упродовж 2022-2023 рр., TSMC змогла отримати тимчасові дозволи для продовження роботи потужностей у місті Нанкін (Китай) і подала заявку на авторизацію перевіреного кінцевого користувача, щоб забезпечити постійний дозвіл від Бюро промисловості і безпеки [4].

Станом на початок 2024 р. США все ще покладаються на потужності, розташовані на Тайвані, для виробництва найсучасніших напівпровідників із підтримкою штучного інтелекту, що забезпечують стабільну роботу всіх алгоритмів, критичних для оборонних систем. Деталі використання конкретних видів мікрочіпів у озброєнні США засекречені, однак варто розуміти, як вже було сказано раніше, близько 90% найсучасніших і найпрогресивніших мікрочіпів виробляються в Тайвані. Напівпровідники, що зараз виробляються у США відстають на одне-два покоління, якщо й не більше.

Висновок. Стратегія «кремнієвого щита» Тайваню працює, адже це напряду пов'язує безпеку США із безпекою Тайваню, що робить їх екзистенційними союзниками у протистоянні КНР. Враховуючи, що переважна більшість передових чіпів виробляється на одній фабриці, на відстані лише 180 км від головного стратегічного конкурента США, постає потреба переосмислення важливості безпеки стійкості ланцюга постачання, адже безпека США за таких умов знаходиться в дещо нестабільній позиції. Враховуючи таку реальність, досить мало ймовірно, що TSMC чи уряд Тайваню підуть на добровільне обмеження чи маніпуляцію потоком передових мікрочіпів до своїх фактичних безпекових союзників, США та Японії зокрема.

Список використаних джерел

1. Semiconductors and National Defense: What Are the Stakes?
URL:<https://www.csis.org/analysis/semiconductors-and-national-defense-what-are-stakes> (дата звернення 23.02.2024)
2. Silicon Shield': Looking Beyond Semiconductors
URL:<https://www.usip.org/publications/2024/01/silicon-shield-looking-beyond-semiconductors> (дата звернення 23.02.2024)
3. The National Security Commission on Artificial Intelligence
URL:<https://cybercemetery.unt.edu/nscai/20211005220330/https://www.nscai.gov/> (дата звернення 23.02.2024)
4. TSMC seeks permanent U.S. approval to supply China chip plant
URL:<https://asia.nikkei.com/Business/Tech/Semiconductors/TSMC-seeks-permanent-U.S.-approval-to-supply-China-chip-plant> (дата звернення 23.02.2024)

Осмолович Макар Сергійович
4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Лоссовський Ігор Євгенович
кандидат фізико-математичних наук, професор кафедри
міжнародних відносин, інформації
та регіональних студій
Національний авіаційний університет

РОЛЬ ПАКИСТАНУ В РЕГІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТАХ

Ісламська Республіка Пакистан є п'ятою за чисельністю населення країною світу. Вона справляє значний вплив у регіональному та глобальному масштабі. Пакистан є другою за кількістю населення мусульманською країною у світі, і відіграє помітну роль у світовій мусульманській спільноті. Країна з 220-мільйонним населенням розпочала свій незалежний шлях у 1947 році після відділення від Індії. За останні 77 років вона побудувала міцну політичну та адміністративну систему та пройшла важкий шлях державотворення. Побіжний огляд позиції Пакистану як пристрасного прихильника миру в регіоні Південної Азії виявляє кілька випадків, коли він брав активну участь у регіональних і міжнародних спробах встановлення та закріплення миру і стабільності. Зовнішньополітична доктрина Пакистану виходить з того, що всі види насильства неприпустимі і повинні бути засуджені. З об'єкта релігійного тероризму та екстремізму Пакистан історично перетворився на країну, яка має сильну волю шукати кращого мирного майбутнього свого регіоні і світу [5].

Розгляд зовнішньополітичних стратегій Пакистану почнемо з аналізу подій травня 2021 року – наступу Талібану проти збройних сил Афганістану. Роль Пакистану була складною та суперечливою, позначеною історичними зв'язками, динамікою розвитку та постійними викликами. Пакистан пов'язує довгу запутану історію з Афганістаном: у 1980-х роках він підтримував моджахедів проти Радянського Союзу, але пізніше став притулком для режиму Талібану. Ця історія викликала підозри зовнішніх гравців та ускладнила відносини з пост-талібським афганським урядом та його міжнародними прихильниками.

Незважаючи на таку неоднозначність, Пакистан відіграв вирішальну роль у сприянні переговорам між Талібаном та іншими афганськими угрупованнями після виведення військ США у 2021 році. Ця участь запропонувала потенційний шлях до миру, проте залишалися занепокоєння щодо впливу Пакистану на Талібан та його підтримки угруповань, які виступають проти уряду Кабула [5].

Важливим фактором зовнішньої політики Пакистану є участь в Кашмірському конфлікті, 77-річній суперечці з Індією. Сьогодні лінія контролю, де-факто кордон, розділяє спірну територію, слугуючи постійним осередком сутичок і транскордонних обстрілів між двома дефакто ядерними державами Південної Азії. Послідовна підтримка Пакистаном кашмірських сепаратистських (по відношенню до Індії) груп, які Індія називає терористичними організаціями, розпалює недовіру та ворожнечу між двома найбільшими регіональними державами.

Пакистан орієнтується в складному геополітичному ландшафті, зберігаючи стратегічні партнерські відносини зі США та Китаєм, одночасно змагаючись за регіональний вплив. Однак ці альянси часто ускладнюють ситуацію, ще більше відштовхуючи Індію та Пакистан через конкуруючі інтереси. А громадська думка в Пакистані залишається переважно прихильною до проблеми Кашміру, що набуває внутрішнього політичного тиску на уряд країни, щоб він відстоював свою позицію проти Індії. Разом з тим, занепокоєння щодо ескалації напруженості та

внутрішніх загроз з боку екстремистських сил та бойовиків змушує Пакистан шукати тонкий баланс між наполегливістю та стриманістю [3].

Хоча Кашмірський конфлікт залишається центральним фактором зовнішньої політики Пакистану, його роль у регіональних конфліктах виходить далеко за межі самої спірної території.

Дослідження відносин з трьома ключовими для Пакистану країнами – Іраном, Саудівською Аравією та Китаєм – розкриває заплутану мережу інтересів і проблем, з якими зіштовхується Пакистан [2].

Відносини Пакистану з Іраном – це тонкий баланс між співпрацею та обережним дистанціюванням. З одного боку, історичні та культурні зв'язки сприяють певним взаємним симпатіям. Ці країни мають довгий спільний кордон і співпрацюють над різними економічними проектами. Однак побоювання затьмарюють цей зв'язок. Пакистан з підозрою ставиться до ядерної програми Ірану, побоюючись її дестабілізуючого потенціалу. Крім того, вплив Ірану в Афганістані, особливо серед шіїтських груп, викликає занепокоєння в Пакистані, який прагне зберегти власні стратегічні інтереси в зруйнованій війною країні. Навігація в цих складних відносинах вимагає тонкого підходу, балансуєчого співробітництва з прорахованими небезпеками.

Пакистан і Саудівську Аравію пов'язують тісні зв'язки, зміцнені економічною та військовою співпрацею. Пакистан надає військову підтримку очолюваній Саудівською Аравією коаліції в Ємені, дотримуючись своїх зобов'язань перед альянсом. Однак Пакистан діє обережно, побоюючись бути втягнутим у ширші регіональні конфлікти, що підживлюються амбіціями Саудівської Аравії. Громадська думка в Пакистані часто виступає проти іноземного втручання, а гуманітарна криза в Ємені створює тиск, щоб дистанціюватися від конфлікту. Крім того, Пакистан прагне зберегти видимість нейтралітету в поточній конкуренції між Саудівською Аравією та Іраном, що ще більше ускладнює його позицію.

Стратегічне партнерство Пакистану з Китаєм, втіленням якого є Китайсько-Пакистанський економічний коридор (СРЕС), відкриває як можливості, так і проблеми. Цей багатомільярдний інфраструктурний проект обіцяє економічний розвиток і покращення зв'язків. Однак це також викликає занепокоєння щодо зростання китайського впливу в регіоні, до якого Індія та США ставляться з підозрою. Вплив проекту на навколишнє середовище та потенціал збільшення боргового тягаря також викликають занепокоєння. Пакистану необхідно ретельно орієнтуватися в цьому партнерстві, максимізуючи його переваги, одночасно зменшуючи потенційні ризики забезпечуючи прозорість у відносинах з Китаєм [4].

До того ж, індивідуальні двосторонні відносини не є ізольованими сутностями. Вони взаємодіють і впливають один на одного. Наприклад, зв'язки Пакистану з Іраном і Саудівською Аравією впливають на його підхід до Кашміру та Афганістану. Подібним чином зростаюча присутність Китаю в регіоні впливає на його відносини з усіма сусідами, включаючи Пакистан.

Отже, роль Пакистану в регіональних конфліктах є багатогранною і складною. Він підтримує тонкий баланс між історичними зв'язками, стратегічними інтересами та внутрішнім тиском. Розуміння його складних відносин з Іраном, Саудівською Аравією та Китаєм має вирішальне значення для усвідомлення викликів і можливостей, з якими Пакистан стикається в регіоні. Уявляється, що лише завдяки обережній дипломатії, прозорим партнерствам і відданості регіональній стабільності Пакистан зможе створити мирне та процвітаюче майбутнє для себе та своїх сусідів.

Список використаних джерел

1. Внутрішня політика та зовнішні орієнтири Пакистану за уряду Імрана Хана. URL: <https://adastra.org.ua/blog/vnutrishnya-politika-ta-zovnishni-orientiri-pakistanu-za-uryadu-imrana-hana> (дата звернення 22.02.2024)

2. Регіональні виміри зовнішньої політики Пакистану. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/12f733f1-da2d-4df6-8df9-307cc54ceff2> (дата звернення 22.02.2024)
3. Суперечка за Кашмір: що відбувається і чому Індія та Пакистан знову на порозі війни. URL: <https://tsn.ua/svit/superechka-za-kashmir-scho-vidbuvayetsya-i-chomu-indiya-ta-pakistan-znovu-na-poroziviyeni-1304484.html> (дата звернення 22.02.2024)
4. Middle East Dilemma: Pakistan's Role as Mediator for Conflict Resolution. URL: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/LASSIJ_2019_3\(1\)_2_9-18+\(20211217\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/LASSIJ_2019_3(1)_2_9-18+(20211217).pdf) (дата звернення 22.02.2024)
5. Pakistan's Role in Regional Stability: A case study of Afghanistan. URL: <https://modern diplomacy.eu/2023/02/19/pakistans-role-in-regional-stability-a-case-study-of-afghanistan/> (дата звернення 22.02.2024)

Павлик Євгенія Олександрівна

2 курс, здобувачка ОС PhD ОНП «Зовнішня політика»

Національний авіаційний університет

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ПРОГНОЗНО-АНАЛІТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Історія зародження «мозкових центрів» бере свої початки зі Сполучених Штатів. За даними «Think tank state of the sector 2022» там знаходяться 453 «мозкові центри» [4].

Нагадаємо, що термін «мозковий центр» з'явився після Другої Світової війни. Таким поняттям у США називали організації, залучені до проведення досліджень у політиці, економіці, стратегії промислового та технологічного розвитку, військово-політичному секторі, тощо. Термін уперше використано при назві Корпорації RAND, у кінці 1940-х років, але він дуже швидко поширився в соціально-політичній лексиці США.

«Мозковими центрами» почали називати організації з проведення прикладних розробок у соціально-політичній та економічній сферах. За останні роки такі центри стали суспільно-політичним феноменом, чий вплив вийшов далеко за межі наукової або освітньої діяльності, бо вони почали виконувати функції зв'язку між суспільною наукою і практикою. Майже всі нові ідеї, реалізовані американською політичною системою в ХХ ст., були розроблені та реалізованими спеціалістами таких центрів. Саме в цьому полягає їхня унікальність.

У політичній еліті США завжди було прагнення залучати вчених та фахівців, у якості експертів, у прийнятті управлінських рішень. Свідченням цього є Національна академія наук (NAS), створена за спеціальним рішенням Конгресу США у 1863 р., її члени повинні були консультувати керівництво країни з найважливіших питань суспільного розвитку. Пізніше до академії наук було включено Національну інженерну академію (NAE) та Інститут медицини (IOM). Всі разом вони утворили Національну дослідницьку раду (NRC), чийм головним завданням було дослідження у сфері науково-технічного прогресу.

Отже, поява таких організацій, як «мозкові центри», стало логічним продовженням залучення наукової та професійної експертизи до вирішення політичних проблем. По мірі зростання державної могутності та посилення глобалізаційних процесів, масштаби проблем, що потрапляли в дослідницьку площину «мозкових центрів», суттєво зростали. Саме тому, розвиток такого типу дослідницьких наукових організацій отримав суттєву підтримку в США.

Уже в другій половині ХІХ ст., коли в США зростає кількість фахівців із суспільних наук, постало питання їхнього використання на благо суспільства. Почали будуватись умовні «мости»

між вченими та політиками, й інститути стали такими «містками» між політиками і академічною спільнотою, між державою та громадянським суспільством.

Для вивчення досвіду інших країн було створено Американську асоціацію соціальних наук (The American Social Science Association, 1865), Американську економічну спілку (The American Economic Association, 1885), спілку політологів (The American Political Science Association, 1903) та соціологів (The American Sociological Association, 1905). Головна відмінність цих організацій від європейських полягала в тому, що вони були не просто об'єднаннями фахівців однієї професії, а ставили за мету активно взаємодіяти з політиками й залучати наукову експертизу до процесу прийняття основних рішень.

У цей же період з'являються аналітичні структури, що є фондами, серед них – Фонд Рассела Сейджа (The Russell Sage Foundation, 1907 р.), Корпорація Карнегі (Carnegie Corporation of New York, 1911), Фонд Рокфеллера (The Rockefeller Foundation, 1913). Саме ці фонди відіграють ключову роль у фінансуванні науково-експертної діяльності в ХХІ ст.

Фонд Рассела Сейджа можна назвати першим у історії США «мозковим центром» у сучасному розумінні даного терміну. Фонд фінансував організацію досліджень тогочасних соціально-економічних проблем Америки та наймав вчених до свого штату. Тим самим було започатковано перший «мозковий центр». Від цього моменту стартувала перша хвиля формування великих незалежних дослідницьких центрів, що зіграли важливу роль по інтелектуальному забезпеченню американської зовнішньої політики, а також – вирішенні економічних та соціальних завдань країни.

У 1910 р. відомим промисловцем і меценатом Е. Карнегі було створено Фонд Карнегі за міжнародний мир (Carnegie Endowment for International Peace), у 1919 р. Г. Гувер заснував Інститут з питань війни, революції та миру (The Hoover Institution on War, Revolution and Peace), а 1921 р. було засновано Раду з міжнародних відносин (The Council on Foreign Relations). У цей же період виник ще один з найвпливовіших мозкових центрів: Інститут урядових досліджень у 1916 (The Institute for Government Research), що згодом став відомим як Інститутом Брукінгса (The Brookings Institution, 1927).

Такі центри надавали рекомендації політикам, а їхня діяльність зосереджувалася на аналізі об'єктивних процесів, що відбуваються у сфері зовнішньої політики, інформуванні громадськості та виробленні різних сценаріїв розвитку подій у країні та світі. Вони прагнули зберегти свою інтелектуальну незалежність і не брали участь безпосередньо в ухваленні тих чи інших політичних рішень.

У період протистояння двох різних суспільно-політичних систем, після закінчення Другої світової війни незалежний погляд на проблеми набув особливого значення. Почалася друга хвиля створення «мозкових центрів», під час якої частішим став обмін провідними спеціалістами. Наприклад, у роки «холодної війни» посаду державного секретаря США займали Дж. Ф. Даллес, Д. Райок, Г. Кіссінджер і С. Венс, які до цього керували дослідними проектами у фондах Рокфеллера або Карнегі [1]. Унікальним було і те, що при зміні правлячої партії багато видатних політичних діячів йшли працювати в провідні університети або аналітичні центри, де продовжували впливати на вироблення державної політики та готувати кадри для поповнення політичного істеблішменту.

У період Великої депресії президент Ф.Д. Рузвельт також вважав за краще залучати експертів до безпосередньої роботи в уряді. На протигагу цьому, президент Г. Трумен був на боці суто адміністративного стилю. Саме до цього періоду належить створення «мозкових центрів», що фінансуються урядом, а саме – у 1948 р. для проведення досліджень та захисту американських інтересів у галузі безпеки було створено корпорацію «РЕНД», у 1961 р. – засновано Гудзонівський інститут (The Hudson Institute) [2].

У 1970-х роках відбувся розпочався новий етап розвитку «мозкових центрів». Нові центри від своїх попередників відрізнялися цільовою орієнтацією. Якщо раніше такі центри працювали над вирішенням масштабних, суспільно значущих завдань, то тепер нові гравці в основному були націлені на обговорення цільових приватних питань. До цього періоду відноситься поява дослідницьких інститутів з конкретною ідеологічною платформою – Центр стратегічних та міжнародних досліджень (The Center for Strategic and International Studies, 1962), Фонд «Спадщина» (The Heritage Foundation, 1973). Тоді ж відбулося значне збільшення видатків федерального уряду на оплату експертних послуг, що надаються незалежними центрами.

Так, за деякими даними саме «мозкові центри» створили дорожню карту національній та зовнішній політиці США під час «холодної війни», а також – план програми «Нові рубежі» Джона Кеннеді та «Велике Суспільство» Ліндона Джонса.

Висновок. Отже, «мозкові центри» США є особливим феноменом у сфері аналітики, що завдячуючи своїм характеристикам, не має аналогів. Досить складно відтворити такі структури в інших регіонах світу. До слова, за американською моделлю формувалися азіатські та європейські центри, однак, вони так і не стали значною, у політичному сенсі, впливовою силою при формулюванні державних рішень, політичних стратегій та концепцій.

Список використаних джерел

1. Білошицький С. «Мозкові центри» як фактор прийняття політичних рішень і перерозподілу державної влади в сучасних ліберальних демократіях. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Biloshytskyi_Serhii/Mozkovi_tsentry_iak_faktor_pryiniattia_politychnykh_rishen_i_pererозpodilu_derzhavnoi_vlady.pdf?PHPSESSID=o8naumun70dc9q06jq0ci1g7b0 (дата звернення: 14.02.2024).
2. Rosso S. Beyond Unhelpful Metaphors: The Influence of Think Tanks on U.S. Foreign and National Security Policy. 2021. URL: <https://brussels-school.be/research/centre-security-diplomacy-and-strategy> (date of access: 14.02.2024).
3. McGann J. G. 2020 Global Go To Think Tank Index Report. 2020. URL: <https://repository.upenn.edu/entities/publication/9f1730fa-da55-40bd-a1f4-1c2b2346b753> (date of access: 13.02.2024).
4. Nicolle S., Baertl A., Gilbreath D. Think tank state of the sector 2022. Open Think Tank. 2022. URL: https://onthinktanks.org/wp-content/uploads/2022/10/OTT_SotS-2022_05.pdf (date of access: 14.02.2024).

Романченко Анна Юрїївна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ЕС У СУЧАСНІЙ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ КНР

Сьогодні на міжнародній арені з'явився новий потужний актор, спроможний докорінно змінити сучасний світовий порядок - Китайська Народна Республіка (КНР), одна з найважливіших держав сучасного світу. Сучасна світова геополітична обстановка відрізняється помітним посиленням «китайського» фактора у світовій політиці. Новітня стратегія Китаю вже не є стратегією закритості, ворожості, відмежування від сучасних світових процесів, позиціонування себе як антиподу до західних держав. На сьогоднішній момент вона націлена на активну участь держави в процесі глобалізації та виробленні глобальних правил, на підтримання політичного, економічного, культурного співробітництва між державами, на активну участь у міжнародних справах. Це є позиція держави, яка бере на себе роль гегемона - світового лідера.

На сьогоднішній день зовнішня політика КНР перебуває у тісному взаємозв'язку із сучасною внутрішньою політикою та стратегічними завданнями країни. Збільшення геополітичного значення Китаю та його ролі у світовій економіці розділило спостерігачів на два табори: у першому вважають, що піднесення цієї країни сприяє загальному процвітання та миру, у другому — що Китай є агресивною державою, яка сповідує економічний меркантилізм. Європа розглядає Китай як глобальний виклик існуючому світовому порядку. Китайська альтернативна модель розвитку для країн, що розвиваються, може «затмарити» західну модель, засновану на ліберальній демократії та ринковій економіці. На думку європейців, глобальний вплив Китаю стає менш сприятливим [7, с.193].

Загальна стратегія сучасної зовнішньої політики КНР базується на теорії «мирного піднесення/розвитку Китаю». Її почали формувати і втілювати з середини 1990-х рр. з метою підвищення міжнародної репутації країни в ході здійснення політики «реформ і відкритості». Загалом теорія «мирного розвитку Китаю» передбачає: 1) сприятливу міжнародну обстановку, 2) здійснення миролюбної політики, 3) утвердження власних культурних особливостей, 4) самообмеження можливостей розширення, 5) стратегію розвитку, що обстоє мирні засоби для отримання ресурсів [5, с.212]. Офіційно цей курс залишається незмінним, але сьогодні формується нова ідеологія зовнішньої та оборонної політики.

Виходячи з положень основних документів Китаю, виділимо ієрархію зовнішньополітичних пріоритетів сучасної КНР, що зосереджені, насамперед, у розбудові відносин із США, Японією, Індією, РФ, державами АСЕАН, а також ЄС [2, с.23].

Аналіз дипломатичних стосунків між Китаєм та ЄС дозволяє виділити три етапи розвитку дипломатичних відносин між КНР та ЄС.

Дипломатичні відносини між Китаєм та Європейською економічною спільнотою, яка була попередником ЄС, були встановлені 8 травня 1975 р. Для ЄС Китай виглядав «цілиною землею» і приваблював своїм великим ринком. Своєю чергою, Китай розглядав ЄС як важливого партнера щодо залучення капіталу та сучасних технологій. Зовнішня політика китайського керівництва була спрямована на вивчення західного досвіду щодо розвитку європейських країн та переймання його найкращих досягнень [7, с.193].

2 етап - 1989 - 1998 рр. відзначився зміною політичного курсу ЄС по відношенню до Китаю – від налагодження двосторонньої співпраці до охолодження стосунків між сторонами. Причиною зміни політики ЄС стосовно Китаю стали події весною 1989 р., які відбулись на площі Тяньаньмень у Пекіні.

Починаючи з 1994 р. і до 2020 рр. ЄС та КНР приймають ряд стратегій щодо розвитку сталих, дружніх та довгострокових творчих відносин; взаємоповагу, взаємовигоду та підтримку спільного процвітання; посилення механізму консультацій та співпраці в міжнародних відносинах, розробило і китайське керівництво по відношенню до ЄС [5, с.211-212].

В останні роки спостерігається зростання взаємного інтересу ЄС та Китаю. Він підкріплюється швидкою активізацією економічних контактів. Внаслідок того факту, що ЄС не є централізованою єдиною державою, а інтеграційним об'єднанням держав, ЄС не має єдиної політичної лінії у відносинах з КНР, що значно впливає на загальну динаміку та на характер китайсько-європейських відносин [1, с.23-24].

Враховуючи економічну потужність Китаю та його зростаючу роль у світі, ЄС продовжує поглиблювати відносини з Китаєм. Керівництво ЄС позитивно оцінює зміни, що відбуваються в китайському суспільстві, та докладає зусилля щодо трансформування Китаю в сучасне, цивілізоване суспільство, що визнає верховенство права, поважає права громадян та дотримується міжнародних стандартів та цінностей, які закріплені в документах провідних міжнародних організацій, зокрема ООН.

Китай також прагне поглиблювати відносини з ЄС, в першу чергу, через те, що ЄС є джерелом сучасних технологій та стабільним ринком. У свою чергу, для Китаю важливим є те, що ЄС поділяє погляд щодо стабільного, процвітаючого Китаю, а також його міжнародної відповідальності й при цьому не розглядає зростаючу військову та глобальну роль КНР на міжнародній арені як загрозу своїм інтересам [3, с.135].

Отже, у відносинах Китаю із ЄС економічні питання відіграють головну роль. Однак ЄС та Китай вкладають різний зміст у концепцію такого партнерства. Більше того, між ЄС і Китаєм зберігаються суттєві як торговельні, так і політичні протиріччя.

Китайське керівництво в 2013 р. запропонувало концепцію «Один пояс, один шлях», яка також спрямована на розвиток транспортних коридорів між Китаєм та ЄС через відновлення Шовкового шляху [6, с.221].

Починаючи з березня 2019 р. ЄС називає Китай «системним суперником». У грудні 2020 р. ЄС і Китай оголосили, що вони досягли інвестиційної угоди, яка була вперше запущена в 2013 році, іменована як Всеохоплююча угода про інвестиції (CAI) [1]. У березні 2021 р. повідомлялося, що виникнуть серйозні сумніви щодо схвалення угоди в Європейському парламенті з огляду на санкції Китаю проти членів парламенту, комітету з політики та безпеки Європейської ради європейських аналітичних центрів. У травні 2021 р. Єврокомісія оголосила про плани зменшити залежність від Китаю в стратегічних сферах економіки. Того ж місяця Європейський парламент заморозив ратифікацію CAI. ЄС запровадив ембарго на поставки зброї та численні антидемпінгові заходи проти КНР. Попри ускладнення відносин між КНР та ЄС на тлі російської агресії проти України та відмови Пекіну долучитися до західних санкцій проти РФ, торговельно-економічні відносини між сторонами розвиваються, хоча й з великим негативним сальдо для ЄС [4, с.99-100]. Очевидне ускладнення політико-дипломатичних відносин між ЄС і КНР після кількох років амбівалентності, що почалося в 2019 р. з проголошення формули «партнер з діалогу, економічний конкурент, системний суперник» отримало системне обґрунтування у висунутій у 2023 р. стратегії «зниження ризиків» [4, с.99).

Водночас співпраця з Європейським союзом залишається одним із пріоритетів політики Китаю. Зокрема, Китай готовий і надалі підтримувати тісну комунікацію, зміцнювати стратегічну взаємну довіру, зосереджуватися на взаємовигідній співпраці, спільно долати перешкоди та досягати високого рівня взаємодії з ЄС як на двосторонньому, так і багатосторонньому рівнях. Тож, Пекін прагне не лише зберігати та поглиблювати економічні зв'язки з Брюсселем, а й розширювати політичний вплив в Європі, цінність якого в епоху амбівалентності підвищується, оскільки забезпечує пом'якшення антикитайських настроїв у політиці європейських держав.

Отже «мирне піднесення» ототожнюється з подальшою модернізацією Китаю, успіх якої залежить від відкритості ринків, інституційного самовдосконалення і взаємовигідних відносин з іншими країнами. Китай як «країна-центр» прагне до створення багаторівневої моделі відносин із різними країнами, що в цілому представляється як ідея багатопольярного світу. Для досягнення цієї мети Китай встановлює дружні відносини з країнами в усьому світі, не звертаючи увагу на її важливість і значущість, що буквально відображено у зовнішньополітичній доктрині КНР.

Теорія «мирного розвитку Китаю» позиціонує Китай як відповідального світового лідера, який спирається на м'яку силу, і як країну, яка орієнтована на вирішення своїх внутрішніх проблем і покращення добробуту свого народу, а не на втручання в справи інших країн. Крім того, термін вказує на бажання Китаю уникнути будь-якої міжнародної конфронтації і напруженості. При цьому у зовнішній політиці це розуміється в тісному зв'язку, а не у відриві від процесу економічної глобалізації. Піднебесна використовує для цього широкий інструментарій. По-перше, це створення позитивного образу Китаю, який застосовує публічну і культурну дипломатію для подолання синофобії і встановлення більш тісних стосунків із бізнес-спільнотою ЄС. Технології м'якої сили дозволяють владі Піднебесної ефективно долати наратив «китайської

загрози». Інший інструмент – це дипломатичне маневрування у рамках різних форматів взаємодії: залучення багатосторонніх майданчиків та вибудовування діалогу з наднаціональними органами в одних випадках та перехід на двосторонній формат в інших. У цьому плані відповіддю КНР став розвиток двосторонніх зв'язків із основними центрами ЄС (Німеччина, Франція).

Таким чином, основні зовнішньополітичні пріоритети сучасної КНР тісно пов'язані з ЄС. Країни ЄС та Китай мають тривалу історію, розвинуті культури та представляють найбільші ринки у світі. У відносинах з КНР з окремих питань у країн ЄС різні позиції та підходи. Проте співпраця між Китаєм та ЄС має великий потенціал для розвитку, адже сторони не мають антагоністичних інтересів і вже сформувавши міцні торговельно-економічні відносини, що можуть стати фундаментом для розширення і поглиблення співпраці у політико-дипломатичній сфері.

Список використаних джерел

1. EU and China reach agreement in principle on investment URL: [Ec.europa.eu](https://ec.europa.eu) (дата звернення: 14.02.2024).
2. Гончарук А. З. Роль і місце Китаю в сучасному світі (до 70-річчя Китайської Народної Республіки. Україна - Китай. 2019. №3 (17). С.20-26.
3. Климишин П. Основні вектори геостратегії Китайської Народної Республіки на початку XXI ст. Наукові записки. ІІІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2013. Вип. 5(67). С. 132–138.
4. Комліченко А.А. Зовнішньополітична стратегія КНР. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2021. Вип. 4 (1). С.95-104.
5. Лозовицький О.С. Геополітика сучасного Китаю на шляху до світового лідерства. *Китайська цивілізація : традиції та сучасність* : матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 496 с. С.210-213.
6. Мільчев В.І. Євразійські уроки «китайської глобалізації» : здобутки та прорахунки. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність* : матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 496 с. С.219-222.
7. Работягова І.В. Супердержави світу: феномен Китаю у глобальній політиці. *Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Сер.: Питання політології*. 2009. № 839. С. 191 - 196.

Салтикова Олександра Олександрівна

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ» В ІСПАНІЇ

Актуальністю дослідження є зростаюча роль зв'язків з громадськістю в Іспанії та їх вплив на громадянське суспільство. Метою дослідження є аналіз нормативно-правового забезпечення дефініції “зв'язки з громадськістю” в Іспанії в частині кодексу етики та практики саморегулювання тощо.

Зв'язки з громадськістю - це комунікаційна діяльність, яка визначає процеси внутрішньої та зовнішньої адаптації з аудиторією на взаємній основі. Це означає, що потрібно постійно знати, чого вимагає аудиторія, її безпосереднє оточення, щоб адаптуватися до цих вимог. Для цього треба вивчати аудиторію, досліджувати її потреби і, відповідно, впроваджувати необхідні зміни для покращення взаємовідносин.

Проблема вимірювання ефективності зв'язків з громадськістю є однією з тих, що найбільше заважають розвитку та узагальненню цієї діяльності. Сферу зв'язків з громадськістю

звинувачують у невизначеності та неконкретності цілей, однак слід визнати, що ця критика часто є справедливою, оскільки самі визначення апелюють до надто загальних питань, таких як “соціальний діалог”, “взаєморозуміння”, “добра воля” або подібних термінів.

На законодавчому рівні зв'язки з громадськістю регулюються Законом 27/2006 від 18 липня “Про права доступу до інформації, участі громадськості та доступу до правосуддя в справах, що стосуються навколишнього середовища в Іспанії”. Цей Закон включає в себе Директиви 2003/4/ЄС та 2003/35/ЄС Європейського Союзу. Де, в статті 1 визначає зв'язки з громадськістю як “діяльність, спрямовану на встановлення та підтримку двостороннього зв'язку між організаціями та їхніми громадськостями”, а також в статті 2 визначає цілі зв'язків з громадськістю, включаючи:

- налагодження взаєморозуміння та довіри між організаціями та громадськістю;
- інформування громадськості про діяльність організацій;
- заохочення участі громадськості в прийнятті рішень, що стосуються їх [1].

Також важливим є Закон “Про аудіовізуальну комунікацію” від 7 липня 2022 року, який встановлює правила для ліцензування та надання дозволів на аудіовізуальні послуги в Іспанії. Ці правила стосуються як традиційного телебачення та радіо, так і нових форм аудіовізуального контенту, таких як онлайн-відео та потокові послуги [2].

Закон 19/2013 від 9 грудня “Про прозорість, доступ до публічної інформації та належне врядування” встановлює, що всі особи мають право на доступ до публічної інформації в порядку, передбаченому статтею 105) Конституції Іспанії, розробленому цим Законом. Публічна інформація визначається як зміст або документи, незалежно від їхнього формату або підтримки, якими володіє будь-який із суб'єктів, включених до сфери застосування Розділу I цього Закону, і які були підготовлені або отримані в процесі здійснення ними своїх повноважень [1].

Зазначимо, що фахівці зі зв'язків з громадськістю можуть зробити значний внесок у задоволення інтелектуальних, моральних і соціальних потреб суспільства через здійснення професійної діяльності. Використання професійних методів, які дозволяють фахівцям зі зв'язків з громадськістю вступати в одночасний контакт з мільйонами людей, дає їм владу, яка має відповідати високим моральним принципам. Тому саму Кодекс етики APRODIR є важливим інструментом для забезпечення етичної практики PR в Іспанії. Сама цей кодекс закликає до дотримання норм моралі, як ось наприклад:

- дотримуватися принципів та правил “Загальної декларації прав людини”;
- поважати та захищати гідність людини та визнавати право кожного на власну думку;
- створювати умови для справжнього діалогу;
- брати до уваги інтереси всіх сторін, як організації, так і стейкхолдерів;
- дотримуватися своїх обіцянок;
- діяти чесно та лояльно [1].

Участь громадськості в процесі прийняття рішень в Іспанії є ключовим аспектом демократії та прозорого управління. Конституція Іспанії визнає право громадян на участь у справах громадського значення за статтею 23. В Іспанії, як і в інших країнах, розвиток інформаційних технологій призвів до зростання використання онлайн-платформ та цифрових інструментів для забезпечення участі громадськості в процесах прийняття рішень. Цифрові інструменти спрощують процес створення та підтримки петицій, що дозволяє громадянам висловлювати свої погляди та збирати підписи онлайн для підтримки конкретних ініціатив. Організація віртуальних засідань та вебінарів дозволяє залучати громадськість до обговорення питань, навіть якщо вони знаходяться далеко від конкретного місця проведення. Цифрові ініціативи покликані робити участь громадськості більш доступною, прозорою та демократичною [3].

Отже, беззаперечним є той факт, що вплив зв'язків з громадськістю в Іспанії збільшується щорічно. Кодекс етики APRODIR є ключовим інструментом для забезпечення етичної практики у сфері зв'язків з громадськістю в Іспанії. Законодавчі акти, такі як Закон 19/2013, регулюють доступ до інформації, сприяючи прозорості та належному урядуванню. Участь громадськості у прийнятті рішень визнається ключовою для демократії, а розвиток інформаційних технологій сприяє використанню цифрових інструментів для забезпечення більш доступної та демократичної участі громадськості.

Список використаних джерел

1. Echeverría Rubio, M. J. 2016. Código internacional de ética en las relaciones públicas. URL: <https://es.linkedin.com/pulse/c%C3%B3digo-internacional-de-%C3%A9tica-en-las-relaciones-echeverr%C3%ADa-rubio> (дата звернення 19.02.2024).
2. Boletín Oficial del Estado. 2022, July 7. Ley 7/2022, de 7 de julio, General de la Comunicación Audiovisual. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-11311> (Дата звернення 19.02.2024)
3. Castillo A. (2010). Introducción a las relaciones públicas. 12c, 82c. URL: https://www.uma.es/media/files/libropr_1.pdf (Дата звернення 19.02.2024).

Сапсай Артем Петрович

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій Національний авіаційний університет

ПОВІТРЯНО-ТРАНСПОРТНА КОМПОНЕНТА В АФРИКАНСЬКІЙ АРХІТЕКТУРІ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ

В сучасних процесах регіонального співробітництва та інтеграції на Африканському континенті ключове місце і роль відводиться розвитку повітряного транспорту. Значимість останнього обумовлена як географічними особливостями самого континенту з переважанням густих тропічних районів і великих пустель, так і специфікою регіональної безпеки, що характеризується обмеженістю власних ресурсів і потенціалу.

Стратегічне значення повітряно-транспортного потенціалу на континенті відображається сьогодні в потребах розбудови військових та цивільних секторів безпеки африканських держав, оперативному розгортанні та проведенні регіональних миротворчих операцій, загальному формуванні Африканської архітектури миру та безпеки.

У світлі поточних локальних і субрегіональних викликів і загроз африканській безпеці особливої ваги набуває військово-транспортна компонента здійснюваних миротворчих операцій та гуманітарних місій. Достатні військово-транспортні ресурси держави чи організації здатні забезпечити своєчасну доставку особового складу і важкої техніки в район здійснюваних операцій, підтримувати оперативну мобільність проти розосереджених і добре озброєних нерегулярних сил, забезпечувати контроль за територією та підтримувати військові операції протягом потрібного періоду часу. Натомість, нездатність авіації відповідати на виклики наземному контролю лише посилює різного роду злочинні, екстремістські чи терористичні угруповування на континенті.

Подібні проблеми виникають в різних важкодоступних на суходолі районах Африки, включаючи території Сомалі, Демократичної Республіки Конго, Дарфуру, Судану і Малі, де погані дороги та пересічена місцевість роблять конвої повільними, неефективними та вразливими до наземних мін або засідок. У деяких випадках уряд або бойовики повстанців можуть відмовляти

миротворцям і гуманітарним організаціям у доступі до наземної інфраструктури, що робить повітряний транспорт єдиним життєздатним способом переміщення персоналу та запасів. Недостатність повітряних транспортних засобів також перешкоджає здатності африканських урядів нейтралізувати транснаціональну злочинність, включаючи піратство, незаконний вилов риби, бункерування нафти, захоронення токсичних відходів, незаконну торгівлю зброєю.

На сучасному етапі повітряно-транспортний потенціал Африканського континенту вимагає поєднання як стратегічних перевезень для доставки значної кількості військ і матеріалів у райони воєнних операцій (великими транспортними літаками), так і перевезення незначного обсягу вантажів та персоналу тактичного плану (невеликими літаками і гелікоптерами) для підтримки наземних локальних операцій [1]. У цьому розумінні в рамках наземного розгортання контингентів здатність африканських миротворців виконувати завдання із захисту цивільного населення сьогодні серйозно обмежується через брак можливостей як у стратегічних, так й у тактичних авіап перевезеннях.

На континентальному рівні доцільними та ефективнішими наразі вважаються вантажні повітряні засоби, що здатні транспортувати персонал і обладнання в райони операцій для військових підрозділів на рівні бригади (приблизно 3000 військовослужбовців). На субрегіональному рівні потужність повітряного флоту має відповідати оперативному реагуванню на кризи та забезпеченню нейтралізації транснаціональних викликів безпеці, що перевищує можливості окремо взятої держави. Це стосується таких проблем, як торгівля наркотиками, стабілізаційні операції, великі стихійні лиха. Для цього потрібні літаки середнього розміру для транспортування від 1 до 2 батальйонів (щонайменше 1500 чоловік) та їхнього спорядження на середні відстані та у короткі терміни часу (до 14 днів) [3].

На національному рівні африканські держави повинні бути готовими перекидати повітряним шляхом війська та вантажі на випадок катастроф, реагувати на локалізовані кризи до їх ескалації, патрулювати кордони, контролювати морські райони в рамках боротьби з піратством і нагляду за виключною економічною зоною, а також проводити евакуацію постраждалих. У цьому відношенні невеликі африканські держави повинні як мінімум підтримувати здатність транспортувати війська розміром у роту будь-де в межах своєї території за один день. Середні африканські держави або ті, які регулярно стикаються з надзвичайними ситуаціями, що пов'язані з національною безпекою, повинні бути здатні транспортувати сили розміром у батальйон за той самий період часу, здійснюючи послідовні польоти туди й назад за потреби [4].

Поточний військовий-транспортний авіаційний потенціал країн Африки утім залишається неоднорідним. Зокрема, потужні військово-транспортні авіапарки в Алжирі, Єгипті, Марокко та Південній Африці здатні перевозити великі контингенти військ і важку техніку на великі відстані за короткий проміжок часу. Літаки в цих країнах регулярно обслуговуються та експлуатуються висококваліфікованими спеціалістами та персоналом. Їхня повітряно-транспортна інфраструктура, включаючи злітно-посадкові смуги, радіолокаційні системи та засоби технічного обслуговування, є сучасними та сприятливими для повітряних польотів на великі відстані.

Військово-транспортні авіапарки держав середньої потужності – Анголи, Нігерії чи Тунісу, мають можливість перевозити кілька рот військ і важкої техніки по всій національній території та в межах відповідних субрегіонів. Проте перевезення військ і військових вантажів в масштабі всього континенту залишається для них недосяжним завданням. Їхній флот складається з різноманітних літаків, які загалом є надійними, хоча деякі з них вже застаріли або виходять з експлуатації.

З цього приводу необхідно відзначити, що сучасні військово-транспортний флот та військово-повітряні сили країн Африки представлені переважно застарілою авіатехнікою, що була виготовлена в колишніх державах-метрополіях (Великобританія та Франція) або

позарегіональних державах зовнішнього впливу (США, КНР, СРСР/РФ) та характеризується розрізненими стандартами і вимогами до свого обслуговування. Це призвело до того, що африканські держави наразі залишаються залежними у питанні технічного обслуговування власних цивільних та військових повітряних суден від закордонних держав-партнерів.

Високі витрати на якісну льотну підготовку пілотів є ще однією перешкодою для формування належного авіатранспортного потенціалу країн Африки. Африканські пілоти та авіатехніки проходять підготовку переважно в державах з потужними військово-повітряними силами, тоді як інші проходять навчання в Європі та Сполучених Штатах. Ці можливості навчання за кордоном не лише можуть характеризуватися власною обмеженістю, але також і не відповідають наявному технічному рівню обладнання та забезпечення африканських військово-повітряних сил, що потребує додаткового навчання африканськими пілотами.

Розвитку потужностей повітряного транспорту також заважає й нестача інфраструктури повітряного транспорту, зокрема, засоби управління повітряним рухом і навігаційні засоби. Зв'язок «повітря-земля» є однією з найнагальніших технічних потреб держав континенту, адже у деяких частинах Африки літаки можуть перебувати більше години у повітрі, не маючи можливості підтримувати зв'язок з наземними службами [5]. Ці фактори в сукупності зробили Африку континентом із найгіршими показниками безпеки польотів у світі. Загалом військово-повітряні сили багатьох африканських держав стикаються з серйозними обмеженнями ресурсів, мають обмежений доступ до спеціалізованої підготовки та мають менш розвинену повітряну інфраструктуру і технічне обслуговування.

Враховуючи весь спектр проблем та їх масштабність в умовах подолання криз і надзвичайних ситуацій, Африканський Союз у 2007 році поставив за мету формування сил швидкого розгортання у вигляді Африканських резервних сил (АРС). Їх опорою мав стати надійний повітряно-транспортний потенціал для здатності оперативного розгортання 2500 осіб, включаючи миротворців, поліцію та цивільних осіб у терміни до 30 днів згідно з мандатом Організації [2].

З іншого боку, неспроможність Африканського Союзу впродовж періоду 2010-х років досягнути належного функціонування Африканських резервних сил, змусило останній більшою мірою вдаватися до складних і тривалих переговорів з європейськими партнерами щодо забезпечення авіатранспортних засобів для транспортування африканських військ і вантажів у райони виконання миротворчих операцій.

Сьогодні, з метою посилення своїх можливостей у повітрі, Африканський Союз розробляє Стратегічний пакет мобільності (СПМ) для координації транспортних послуг (включаючи і повітряні перевезення) для АРС. Передбачається, що хоча Організація й керуватиме операціями з повітряних перевезень, вона більшою мірою покладатиметься на потенціал та ресурси своїх держав-членів. У цьому відношенні метою Африканського Союзу є не стільки створення власних постійних військово-повітряних сил, скільки акумулювання авіатранспортних ресурсів від держав-членів та їх ефективне розгортання. Це вимагає від Африканського Союзу завчасного забезпечення угод щодо повітряних перевезень від держав-членів, особливо від «якірних держав» з високим власним потенціалом у повітряних перевезеннях. Угоди визначатимуть обсяг авіаційної підтримки країни та будуть активовані через процес надання мандатів з боку Африканського Союзу. Окремим завданням в рамках, СПМ є запровадження програм перевірки авіатранспортних засобів на предмет їх льотної придатності, а також наявності достатніх активів для реалізації місій Африканського Союзу.

Загалом, успіх практичного впровадження Стратегічного пакету мобільності залежатиме від прихильності держав-членів колективній безпеці та прийняттю спільних рішень. Реалізація СПМ з повітряних перевезень також потребуватиме функціонуючого механізму розподілу витрат, який дозволить країнам, що надають послуги з авіаперевезень, отримувати компенсацію за

використання їхніх активів. У цьому зв'язку «якірні держави» Африки хоча і виступатимуть основними гарантами військово-транспортних перевезень у рамках миротворчих та гуманітарних місій Африканського Союзу, ймовірно вимагатимуть збалансованого розподілу витрат поміж всіма членами Африканського Союзу щодо надання відповідних послуг та підтримки.

Список використаних джерел

1. African Union. Specialized Technical Committee on Defense, Safety and Security, 4th Meeting. Progress Report on the Status of the Operationalization of the African Standby Force. Addis Ababa: AU, December 3-7, 2010.
2. Cilliers J. The African Standby Force: An Update on Progress. ISS Paper 160. Pretoria: Institute for Security Studies, March 2008. 22 p.
3. Diop, B., Peyton, D.M. and McConville, G. Building Africa's Airlift Capacity: A Strategy for Enhancing Military Effectiveness. *Africa Security Brief*. 2012. No. 22. 8 p.
4. Krulick Jeffrey N. The African Union, U.S. Africa Command, And Airlift: Building Operational Logistics Capacity For The African Standby Force. 2011. 21 p.
5. Samunderu E. Africa's Air Transport Infrastructure: Challenges, Complexities and Opportunities. In: *African Air Transport Management: Strategic Analysis of African Aviation Market*. Cham: Springer International Publishing, 2023. p. 151-187.

Сирдюк Ганна Костянтинівна

здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні економічні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Прокоп'єва Аліна Анатоліївна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

Національний авіаційний університет

ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ СОЮЗНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дипломатія України та її союзників у військових умовах є ключовою для забезпечення безпеки, захисту національних інтересів і врегулювання конфлікту. Війна зазвичай вносить складність та небезпеку в дипломатичні відносини, але в той же час створює потребу в ефективній дипломатії для міжнародного співробітництва та забезпечення мирного врегулювання конфлікту.

Упродовж дев'яти років триває розв'язана Російською Федерацією війна проти України, спочатку у вигляді гібридної, а потім і повномасштабної агресії. Українська дипломатична стратегія у протидії російській агресії спрямована на надання всебічної підтримки та допомоги союзникам для досягнення перемоги війни та відновлення державного суверенітету України в межах міжнародно визнаних кордонів. Під час свого терміну на посаді міністра закордонних справ України (2014–2019), Павло Клімкін виділив три ключові досягнення української дипломатії у цей період.

По-перше, це формування широкої міжнародної коаліції для підтримки та надання допомоги Україні, зокрема, з постачання зброї.

По-друге, це привернення уваги Європи до України і отримання кандидатського статусу на членство в Європейському Союзі, що відбулося під час активної фази війни.

І нарешті, по-третє, дипломатичні зусилля спрямовувалися на розкриття правди про російсько-українську війну, відображаючи імперський характер російської агресії та її загрозу для української незалежності та ідентичності на міжнародному рівні [2].

Важливо зазначити ключову роль української дипломатії у формуванні потужного міжнародного оборонного альянсу, який отримав назву «дипломатичний Рамштайн», що складається переважно з об'єднаного Заходу, з більш ніж 140 держав, які у березні та жовтні 2022 року підтримали резолюції Генеральної Асамблеї ООН, осуджуючи російські анексії в Україні та виражаючи підтримку повному відновленню територіальної цілісності та суверенітету України. Загалом, з 2014 року за ініціативою України було прийнято 13 резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, що стосуються територіальної цілісності країни, захисту прав людини в окупованому Криму, проблем мілітаризації Росією українського півострова та гуманітарних наслідків агресії проти України. Крім того, українська дипломатія активно займається підготовкою та створенням необхідних міжнародних умов і правового забезпечення для проведення процедур покарання Росії та її союзників за злочини агресії проти України, а також пов'язані з ними воєнні злочини та геноцид українців [1].

Ось деякі можливі стратегії та напрямки дій для України та її союзників у таких умовах:

1. Міжнародні альянси та партнерства. Україна повинна активно працювати на зміцнення міжнародних альянсів та партнерств, зокрема з Європейським Союзом, НАТО, країнами-членами Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та іншими ключовими акторами. Спільна дипломатична діяльність з цими партнерами може допомогти забезпечити міжнародну підтримку та обговорення важливих питань.

2. Дипломатичні переговори. Уряд України повинен продовжувати активно вести дипломатичні переговори з різними сторонами конфлікту з метою досягнення мирного врегулювання. Це може включати прямі переговори з роздільними силами, посередництво міжнародних організацій або співпрацю з посередниками, такими як держави-гаранти угод про перемир'я.

3. Інформаційна війна. Важливо проводити ефективну інформаційну кампанію для забезпечення міжнародної підтримки та впливу на громадську думку в різних країнах. Це включає в себе розповсюдження об'єктивної інформації про ситуацію в Україні, докази воєнних злочинів та порушень міжнародного права, а також протидію дезінформації та пропаганді противника.

4. Санкції та економічний тиск. Міжнародний тиск у вигляді санкцій та економічних обмежень може бути важливим інструментом дипломатії в умовах війни. Україна може співпрацювати з союзниками для введення санкцій проти країн чи організацій, які підтримують агресію або порушують міжнародне право.

5. Гуманітарна допомога. Забезпечення гуманітарної допомоги враженим війною громадянам є важливою складовою дипломатичної стратегії. Це може підвищити міжнародну підтримку та сприяти позитивному враженню про Україну.

Україна повинна активно використовувати всі доступні дипломатичні інструменти для забезпечення безпеки своїх громадян та захисту своїх національних інтересів у військових умовах.

В цілому, українська дипломатія виступає як сильне доповнення до збройного фронту у боротьбі України проти російської агресивної війни. Ця війна є великою трагедією, але також великим історичним шансом для України, який вона повинна повністю використати завдяки своїй перемозі. Також важливо, щоб Захід використав свій шанс, щоб уникнути відсторонення від головних процесів глобального розвитку у майбутньому. У цьому контексті Україна та її перемога у війні проти Росії стають найбільш важливими чинниками. Фраза французького філософа Бернара-Анрі Леві, що стверджує: «Суспільства Європи втомилися від демократії, ми, як виявилось, втомилися від свободи. Тим вища цінність боротьби українського народу, ви надихаєте, повертаєте життя духу демократії. Воюючи проти нинішньої Росії та Путіна, ви не тільки борете зло, але надихаєте та запалюєте вогонь, про який ми давно забули, звично гріючись

у його променах. Ви – нові європейці, які прийшли розбудити нас», найкраще відображає цей контекст [3].

Список використаних джерел

1. Дипломатія у міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. К. : НАУ, 2023. 159 с.
2. Еплбаум Е. Війна в Україні – остання фаза остаточного розпаду Російської імперії. 11 вересня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/news-rf-imperiyazanepad/32028408.html>
3. Шлях до перемоги України // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/shlyah-do-peremogi-ukrayini>

Смольянинов Артем

1 курс, ОС «Політологія»

Національний авіаційний університет

МІЖНАРОДНЕ СПРИЙНЯТТЯ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНИ

У сучасному світі створення та дослідження міжнародного іміджу країни стає надзвичайно важливим завданням, оскільки цей імідж відіграє ключову роль у визначенні стосунків країни з іншими державами, в привабленні інвестицій, туристичному потенціалі та, що найголовніше наразі, підтримки військової допомоги. Проте, формування такого іміджу часто ускладнюється проблемами, зокрема, у роботі журналістів, які стикаються зі значними викликами від державних органів. Це може бути викликано обмеженнями свободи слова, цензурою, або намаганням державних структур контролювати інформаційний простір. Такі обмеження впливають на об'єктивність та достовірність інформації, яка формує зовнішній імідж країни, та можуть спричинити перешкоди у розвитку конструктивного діалогу з міжнародними партнерами. Тому важливо вирішувати ці проблеми та забезпечувати свободу преси для об'єктивного відображення реалій країни та її внутрішньої та зовнішньої політики.

Яскравий приклад такого, з одного боку, втручання, і, в той же час, впливу, дає кейс зі стеженням за журналістами команди Bihus.info в приватних номерах комплексу «Українське село» працівниками (ДЗНД) СБУ. В цих діях можна вбачати порушення статті 32 Конституції України, якщо операція була проведена без відповідного рішення суду. Про ці події стало відомо 16 січня 2024 року зі звернення голови видання Дениса Бігуса про стеження за ними з боку СБУ. В подальших відеороликах команда журналістів детально показала результати розслідування стеження за собою [1].

Одразу за цим послідувала реакція українських та іноземних видань, які, здебільшого, негативно сприйняли факт стеження. Так, «Комітет захисту журналістів» (Committee to Protect Journalists) висловили занепокоєння у зв'язку зі стеженням Служби внутрішньої безпеки України за журналістами розслідувального видання Bihus.Info та закликали до прозорого розслідування дій СБУ. «КЗЖ глибоко стурбований тим, що за Bihus.Info журналістами шпигувала українська служба безпеки, яка відповідає за боротьбу із загрозами національній безпеці. Журналісти-розслідувачі – це не загроза, а основа здорової демократії», – сказала Гульноза Саїд, координатор програм CPJ у Європі та Центральній Азії. «Українська влада повинна забезпечити, щоб розслідування цього незаконного стеження за ЗМІ було швидким і прозорим, а також притягнути винних до відповідальності» [2]. Також на це відреагували інші популярні і не спеціалізовані на захисті журналістів видання, такі як «Politico», «The Kyiv Independence», «Daily News» тощо.

Особливо важливим є те, що навіть послы G7 зустрілись з Денисом Бігусом і іншими журналістами різних українських видань для обговорення «стурбованості щодо зменшення свободи преси в Україні», оскільки це був вже не перший випадок перешкоджання журналістській діяльності в Україні. G7 після зустрічі написала у соціальній мережі X (Твіттер): «Свобода ЗМІ є фундаментальною запорукою успішної демократії» [3].

Такі випадки є небезпечними для будь-якої країни в мирний час, оскільки несуть за собою загрозу санкцій, а під час повномасштабної війни такі дії з боку правоохоронних органів є прямою загрозою підтримці від основних партнерів, які декларують та відстоюють ідеї демократії та верховенства права.

Свобода преси є однією з основних складових сучасних демократій, оскільки вона забезпечує прозорість різних політичних подій, висвітлює суспільно важливі теми, тощо. В сучасних демократіях вона ретельно захищається, оскільки є одним зі стовпів цієї самої демократії. «Свобода преси нерозривно пов'язана з демократією, і цей зв'язок має обоюсторонній характер. Подібно до того, як сучасна демократія неможлива без вільної преси, так і свобода преси є примарним явищем в умовах автократичних режимів» [4, с. 26]. Оскільки основою для вільної преси, якою є видання «Bihus.info», є цінність свободи слова. Вона передбачає незалежність від будь-яких форм втручання і контролю з боку владних структур, що містять елементи цензури та обмеження свободи журналістської діяльності.

Особливо небезпечним цей інцидент виглядає на фоні блокування республіканцями в Конгресі Сполучених Штатів голосування щодо оборонного бюджету на 2024 рік, до якого входить і необхідна підтримка для України. Блокування цього бюджету зумовлено суперечками демократів та республіканців щодо фінансування посилення державного кордону з Мексикою і Україна не є центральним об'єктом суперечок, однак варто враховувати те, що за статистикою серед республіканських виборців майже половина (48%) вважає допомогу Україні занадто великою [5], що може впливати на політику республіканських конгресменів. Завадою в Європі стала Угорщина, яка ще більш прямо висловлювала незадоволення підтримкою України і блокувала пакет військової допомоги від ЄС з 15 грудня 2023 до 1 лютого 2024.

Так, наприклад, один з популярних кандидатів в президенти від республіканської партії Вівек Рамасвами в дебатах з іншою кандидаткою від республіканської партії Ніккі Гейлі у відповідь про підтримку Сполученими Штатами своїх демократичних союзників заявив, що «Україна не взірець демократії. Це країна, яка заборонила одинадцять політичних опозиційних партій. Вона консолідувала всі медіа в одну державну телевізійну групу. Це не демократично» [6]. Наразі нам невідомо про використання саме цього кейсу в пропагандистських, або популістських цілях, однак не можна давати таким політикам черговий привід для аргументації своєї популістської позиції.

Підсумовуючи все вищезазначене, можемо зробити наступні висновки. Стеження за журналістами можуть слугувати черговим і, що головне, вагомим аргументом на користь тих, хто виступає проти підтримки України, або намагається просувати популістичні наративи про недемократичність України. Наша влада має зробити висновок про те, що міжнародне сприйняття зважає на журналістську діяльність в Україні. Навіть ізольований випадок стеження за журналістами команди Bihus.info привернув увагу як українських, так і іноземних ЗМІ та організацій, які відзначили це як порушення свободи преси і закликали до прозорого розслідування. Правоохоронні органи, в свою чергу, мають обережніше обирати засоби викриття злочинів і мають захищати журналістську діяльність, а не перешкоджати їй, щоб не псувати імідж владних та правоохоронних структур і країни загалом, оскільки подібні інциденти мають потенціал негативно впливати на міжнародне сприйняття України та підтримку її союзників, особливо в контексті важливих політичних питань та зовнішньої допомоги.

Список використаних джерел

1. Ми їх знайшли! Спецоперація СБУ проти журналістів: обличчя, імена, наслідки // Bihus.info. URL: https://www.youtube.com/watch?v=nv4qSv8xSe0&t=4s&ab_channel=BIHUSInfo. (дата звернення: 21.02.2024).
2. CPJ calls for transparent investigation into Ukraine surveillance of Bihus.Info journalists // CPJ. URL: <https://cpj.org/2024/02/cpj-calls-for-transparent-investigation-into-ukraine-surveillance-of-bihus-info-journalists/>. (дата звернення: 20.02.2024).
3. Ukrainian journalists meet G7 ambassadors amid concerns about press freedom // The Kyiv Independent. URL: https://kyivindependent.com/ukrainian-journalists-meet-g7-ambassadors-amid-concerns-about-press-freedom/?utm_source=ground.news&utm_medium=referral. (дата звернення: 21.02.2024).
4. Коваленко І. Свобода преси та демократія // Вісник Книжкової палати. 2021. №9. С. 26–39. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/issue/view/17172>
5. About half of Republicans now say the U.S. is providing too much aid to Ukraine // Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/12/08/about-half-of-republicans-now-say-the-us-is-providing-too-much-aid-to-ukraine/>. (дата звернення: 23.02.2024).
6. Watch the third GOP presidential primary debate in Miami // MSNBC official channel on YouTube. URL: <https://youtu.be/F5ubJZjV8LQ?si=QfnZIU4FCTi4pjQ&t=2107>. (дата звернення: 21.02.2024).

Соколова Олександра Миколаївна

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Алієв М.М.

к.політ.н., доц.кафедри

міжнародних відносин, інформації

та регіональних студій

СТРАТЕГІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ІРАНУ В РЕГІОНІ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ

Сучасний світ визначається не лише політичними та економічними взаєминами, але й геополітичними реаліями, які формують стратегічне положення країн у різних регіонах. Іран, розташований в непосредній близькості до Перської затоки, визначається своїм винятковим геополітичним становищем, яке впливає на його роль у міжнародних відносинах та внутрішній розвиток.

Географічне положення Ірану у регіоні Перської затоки має велике значення для його економіки, безпеки та впливу на світові події. Ключовий морський шлях, який з'єднує Перську затоку з іншими регіонами світу, робить Іран ключовим учасником у транспортній та енергетичній сферах. Розуміння цього стратегічного положення є важливим для аналізу Іранської зовнішньої політики та її взаємодії з іншими країнами. [2, с.183-185]

Саме через своє положення Іран забезпечує стабільність та безпеку в регіоні, а також визначає напрямки свого економічного розвитку. Перська затока є не лише ареною геополітичних суперечностей, але й важливим центром для торгівлі та транспортування енергетичних ресурсів. Іран, володіючи прибережною лінією Перської затоки, має можливість впливати на світовий енергетичний ринок та розвивати економіку країни. [3, с.25-27]

Крім того, стратегічне положення Ірану має велике значення у контексті міжнародних відносин та геополітичних амбіцій країни. Збереження стабільності в регіоні, вирішення

конфліктів та сприяння розвитку сусідніх країн є одними з ключових завдань, які випливають з геополітичного положення Ірану.

З урахуванням вищезгаданого можна зробити висновок, що геополітичне становище Ірану у регіоні Перської затоки є визначальним для його економічного та політичного впливу у світі. Враховуючи своє геостратегічне положення, Іран розвиває та коригує свою зовнішню політику, взаємодіючи з іншими країнами та формуючи свою роль у міжнародній арені.

Важливим аспектом є також релігійна та культурна ідентичність Ірану, яка визначає його відносини з іншими країнами регіону. Як ісламська республіка, Іран має особливий статус у світі Ісламу та взаємодіє з іншими мусульманськими країнами на основі релігійних та культурних зв'язків.[4, с.181-183].

Завдяки своєму геополітичному положенню, Іран визначає свою роль як ключового учасника в регіональних та глобальних питаннях. Врахування цих особливостей є критичним для формування ефективних стратегій співпраці та взаємодії з Іраном у міжнародному вимірі.

Іран має стратегічно важливе положення в регіоні Перської затоки. Його географічне розташування, економічні ресурси, військова потужність і політичний вплив роблять його ключовим гравцем у цьому регіоні.

Іран стикається з низкою викликів, таких як:

– Санкції з боку США: США та інші країни ввели санкції проти Ірану через його ядерну програму та інші питання. Ці санкції негативно впливають на економіку Ірану та його ability to trade with the international community.

– Ворожість з боку сусідніх країн: Іран має складні відносини з деякими своїми сусідами, такими як Саудівська Аравія та Ізраїль. Ці країни вороже ставляться до політики Ірану в регіоні.

– Внутрішні політичні та економічні проблеми: Іран стикається з низкою внутрішніх проблем, таких як корупція, безробіття та інфляція. Ці проблеми можуть призвести до нестабільності в країні.

Список використаних джерел

1. Зовнішня політика Ірану. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Зовнішня_політика_Ірану
2. Сімін, Ю. В. Геополітична стратегія Ірану в умовах сучасних геополітичних викликів / Ю. В. Сімін // Геополітичний вектор розвитку світового суспільства: проблеми та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 трав. 2014 р. – Київ : Національний авіаційний університет, 2014. – С. 183–185.
3. Камалі, А. Вплив геополітичного положення на зовнішньополітичні орієнтації Ірану / А. Камалі // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2006. – № 92. – С. 25–27.
4. Міршахніа, М. Вплив геополітичного положення на розвиток Ірану у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття / М. Міршахніа // Геополітичний вектор розвитку світового суспільства: проблеми та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 трав. 2014 р. – Київ : Національний авіаційний університет, 2014. – С. 181–183.
5. "The Iran-Saudi Arabia Rivalry: A Power Struggle in the Middle East." Toby Matthiesen, 2019.

Ворона Антон Михайлович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Соломко Дмитро Михайлович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародне право»

Національний авіаційний університет

ЗМІНА МІЛІТАРНОЇ ДОКТРИНИ ЯПОНІЇ ЯК РЕАКЦІЯ НА ЕСКАЛАЦІЮ З БОКУ КНДР

Корейська війна стала першим глобальним конфліктом між тогочасними гегемонами – США та Радянським Союзом. Майже одразу після закінчення Другої світової війни доля багатьох країн була не вирішеною - це ж стосується й Кореї. Після капітуляції Японії Корея отримала незалежність, але водночас була поділена на дві сфери впливу – США та СРСР. За домовленостями ці дві країни повинні були супроводжувати Корею на її шляху до незалежності, однак через початок Холодної війни цей процес був заморожений, а Корею було поділено на дві частини з різними сферами впливу. Це коротка передісторія до подій Корейської війни (1950 – 1953рр.), яка змінить долю Корейського півострову та розділить один народ на дві країни - Північну та Південну Кореї.

Наразі ці дві, вже окремі країни, пішли різними шляхами. Південна Корея під крилом США пішла шляхом демократії, хоч й не без проблем в уособленні Пак Чон Хі, який підняв економіку Кореї через економічні реформи, проте жертвував цінностями демократії та приймав рішення щодо репресій усередині країни. Північна ж Корея взяла собі назву «Корейська Народна Демократична Республіка» (далі – КНДР) та підпала під вплив спочатку СРСР, а потім й Китайської Народної Республіки (далі КНР); пішла шляхом соціалізму, а згодом й диктатури клану Кімів.

На сьогоднішній день загроза зі сторони КНДР є безперечною. Постає питання, з якого моменту Північна Корея стала загрозою не тільки для свого південного сусіда, а й для всього Індо-Тихоокеанського регіону? Вся суть у підтримці КНДР зі сторони КНР та, спочатку, Радянського Союзу, а згодом Росії. Нескінченний потік зброї з цих країн дозволив династії Кімів не тільки втриматися при владі, а й створити мілітарну країну з армією, яка налічує понад 1.320.000 осіб, що майже дорівнює населенню Естонії. В основному у КНДР представлені радянські, китайські та російські види зброї. Однак основна загроза Пн.Кореї не в її ВПК, а в ядерній програмі. КНДР почала порушувати договір «Про нерозповсюдження ядерної зброї» (1968 р.) з 2003 року та розпочала свою ядерну програму, а згодом 9 жовтня 2006 року вони успішно провели випробування ядерної зброї, за що 14 жовтня 2006 відповідно до Глави 7 Статуту Організації Об'єднаних Націй (далі ООН) Рада Безпеки ООН наклала на Північну Корею санкції, які практично повністю обмежували торгівлю. Не дивлячись на це, КНДР продовжувала, під пильним наглядом Китаю, розвивати свою ядерну програму [5].

На сучасному етапі ядерний арсенал КНДР та постійні випробування нових зразків міжконтинентального балістичного озброєння урядом Кім Чен Ина становить найбільшу загрозу національній безпеці сусіднім країнам та несе у собі суттєвий виклик для військово-політичного трикутника «США-Японія-Республіка Корея». Північну Корею вже називають величезним складом як старої техніки, так нескінченим конвеєром нового озброєння. А наявність ядерного арсеналу, можливості на створення якогось КНДР так люб'язно отримала від Росії та КНР з розрахунком на те, що вона в майбутньому складе їх табору потужну компанію та партнерство – становить найбільшу загрозу регіону. Проте сьогодні можна впевнено заявити, що попри добрі відносини між країнами, КНДР все частіше діє свавільніше в регіоні та ставить під загрозу навіть плани близького до неї Китаю. Це є результатом недалекогоглядного рішення про передачу КНДР

права на володіння ядерною зброєю. Північна Корея не цурається порушувати повітряний, морський та сухопутний простори союзників США, а саме Республіки Корея та Японії в ході зростаючої кількості випробувань різних типів озброєнь, що загрожують безпеці та добробуту громадян цих країн.

Японія, попри бажання захиститися та збільшити власні Сили оборони на випадок необачних рішень очільника КНДР, не може цього зробити через особливості прийнятої після поразки у Другій світовій війні доктрини першого повоєнного прем'єр-міністра Шігеру Йошиди (1946-1954рр.). Ця доктрина являла собою прийнятий план дій японським урядом щодо реконструкції національної економіки після капітуляції та інших лих, включно із атомним бомбардуванням двох японських міст – Хірошіми та Нагасакі. Увага акцентувалася на економічній відбудові та тимчасовій відмові від активної зовнішньої політичної діяльності, надаючи перевагу виключно зовнішньо-економічним відносинам. Важливою складовою цієї доктрини стало підписання угоди про створення стратегічного військового Альянсу США та Японії. В обмін на захист державного суверенітету, Японія скоротила до рекордного мінімуму витрати на власну армію (1% щорічного ВВП), що стало важливою складовою «Доктрини Шігеру Йошиди» започатковуючи особливий характеру розвитку та відновлення Японії на найближчі 2,5 десятиліття [4].

Із часом, коли Японія досягла певного етапу розвитку для нового кроку у співпраці із США, обидві сторони усвідомили важливість поглиблення стратегічних відносин. Зокрема, потужні зміни в японській зовнішній та мілітарній політиці спостерігалися протягом 1980-х рр. в умовах нового загострення відносин по лінії Схід – Захід. Тоді за часів прем'єрства Ясухіро Накасоне (1982-1987рр.) в Японії вперше була розроблена доктрина «комплексного забезпечення національної безпеки» (КЗНБ). Тоді знаковою подією стала зустріч між Прем'єр-міністром та Президентом США Рональдом Рейганом, результатом якої стало підписання угоди 1983 року про поглиблення військової співпраці між США та Японією, обмін технологіями та збільшенням ролі останньої в Альянсі. Для Японії це стало зеленим світлом для початку поступового нарощення військової сили у рамках альянсу з США [2].

В умовах зростаючої напруги Японія не стала просто сидіти та чекати допоки загроза сягне критичних масштабів та вже на цей момент підвищує свою обороноздатність та комплексно переглядаючи доктрини Шігеру Йошиди та КЗНБ. На такий крок її підштовхнула військова агресія з боку росії проти України. Наразі Японія підписала низку договорів з країнами, щодо військової сфери, зокрема було підписано «Угоду між Японією та Австралією про сприяння взаємному доступу та співробітництву між Силами самооборони Японії та Силами оборони Австралії» (2022 р.). Згодом Японія також підписала із США 3-х річний контракт на придбання 400 ракет «Томагавк». Більш того, Японія посилила взаємовідносини з Північно-Атлантичним Альянсом (далі НАТО). Японія і НАТО співпрацюють на двосторонньому рівні над низкою спільних викликів у сфері безпеки, таких як кіберзахист, нові технології або безпека на морі. Через положення «Доктрини Шігеру Йошиди» Японія не в змозі надавати військову допомогу в якості озброєнь, але з початком війни в Україні вона намагається обійти цей бар'єр та вже має успіхи у цьому процесі. Так 24 травня 2023 року Японська сторона передала 100 військових автомобілів та 30.000 пайків Україні. Це перший випадок в історії післявоєнної Японії, коли Сили самооборони передають військову техніку країні, що воює [1,3].

В останні роки, з огляду на зазначені загрози, Японія розпочала реформи у військовій сфері, які супроводжуються поправками до Конституції та підвищення видатків ВВП на Сили самооборони. Поточний уряд Фуміо Кішиди хоч і стикається з перешкодами у вигляді як коаліційних, так і опозиційних сил, проте досить оптимістично налаштований на майбутні зміни в японському законодавстві, що тільки зміцнить національну безпеку та добробут Японії перед обличчям північно-корейської загрози. До того ж, після останнього прецеденту випробувальних

запусків об'єктів різних ступенів загроз з боку КНДР, японські Сили самооборони отримали дозвіл і наказ в разі попередньої загрози для країни збивати ворожі цілі. Раніше таке рішення було б скоріше неможливим, що свідчить про суттєву зміну думки та новий погляд Японії на безпеку у регіоні. США як і раніше залишаються головним союзником Японії у стримування та протидії КНДР та вже привітали наміри Японії ще раз збільшити свою роль в рамках альянсу. Американська сторона готова сприяти посиленню військової сили та обороноздатності свого далекосхідного партнера, про що свідчать останні контакти та укладені договори між сторонами. Активна співпраця обох союзників спроможна стати надійним щитом процвітання Індо-Тихоокеанського регіону [2].

Список використаних джерел

1. Japan-Australia Reciprocal Access: веб-сайт. URL: https://www.mofa.go.jp/a_o/ocn/au/page4e_001195.html
2. Japan's Long-Awaited Return to Geopolitics: веб-сайт. URL: <https://www.rand.org/blog/2023/02/japans-long-awaited-return-to-geopolitics.html>
3. Japan signs contract with U.S. on Tomahawk missile purchase: веб-сайт. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2024/01/4d19ab4836f7-japan-signs-contract-with-us-on-tomahawk-missile-purchase.html>
4. Postwar Japan and the Constitution: веб-сайт. URL: <https://www.cfr.org/japan-constitution/japans-postwar-constitution>
5. What to Know About Sanctions on North Korea: веб-сайт. URL: <https://www.cfr.org/background/north-korea-sanctions-un-nuclear-weapons>

Сущенко Адріяна Богданівна

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Лоссовський Ігор Євгенович

кандидат фізико-математичних наук,

професор кафедри міжнародних відносин,

інформації та регіональних студій

Національний авіаційний університет

ДИЛЕМА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ СЕРБІЇ: МІЖ ЄВРОІНТЕГРАЦІЄЮ ТА ІСТОРИЧНИМИ ПРІОРИТЕТАМИ

Республіка Сербія перебуває в стані складної дилеми у сфері своєї зовнішньої політики, де сталою стратегією є балансування між об'єктивно перспективним та вигідним для країни євроінтеграційним напрямом розвитку та збереженням історично закладених пріоритетів, пов'язаних із історичним русофільством та орієнтацією на росію. Таке нерішуче балансування очевидно шкодить країні в її просуванні до ЄС та відволікає від процесу осмисленого прагматичного обрання найбільш ефективної для країни стратегії. Ця проблема сьогодні ще більше загострюється через геополітичне розмежування та зростаюче протистояння між глобальним Заходом та глобальним Півднем, деструктивний вплив Росії, а також триваючий конфліктний потенціал етнічних та релігійних розбіжностей в регіоні.

З одного боку, євроінтеграція представляє собою шлях до модернізації, розвитку демократії та підвищення життєвого рівня населення. Вступ до Європейського Союзу відкриває перед країною широкі можливості в сферах економіки, торгівлі, інвестицій та безпеки. Членство

країн регіону в ЄС може сприяти його остаточній стабілізації та зменшенню політичної напруги[1].

З іншого боку, історичні (або псевдо-історичні) пріоритети, такі як військово-політична орієнтація на росію та збереження відповідного традиційного союзу з країною-агресором продовжують мати велике значення та вплив для певних політичних сил у Сербії. Це пов'язано з культурними, етнічними та релігійними зв'язками з росією, обґрунтування та пояснення яких з точки зору сьогоденних геополітичних розкладів та глибшого аналізу реальних вигод для країни не виглядає достатньо перспективним[3]. Разом з тим, чимало громадян і політичних лідерів країни все ще вважають, що ці «історичні» зв'язки є важливим елементом національної ідентичності та безпеки.

У такому контексті дослідники та політичні аналітики визначають декілька ключових аспектів, які варто враховувати при аналізі вказаної дилеми зовнішньої політики Республіки Сербія:

1. Геополітичне середовище: Сербія розташована в регіоні, де зустрічаються інтереси різних великих гравців, таких як Росія, ЄС, США та Китай. Вибір між євроінтеграцією та історичними пріоритетами в значній мірі визначається цим геополітичним контекстом.

2. Внутрішні політичні дискусії: в Сербії існує широкий спектр поглядів на зовнішню політику, від прозахідних до проросійських. Політичні партії, громадські організації та медіа активно обговорюють цю тему, що створює складну динаміку прийняття рішень.

3. Економічні та соціокультурні виклики: Зміна зовнішньополітичного курсу може мати значний вплив на економіку та соціокультурний розвиток країни. Рішення про вибір між євроінтеграцією та проросійську орієнтацію повинно враховувати ці аспекти.

Отже, в контексті зазначеної дилеми зовнішньої політики Сербії, необхідно шукати баланс між здійсненням ефективних реформ в напрямку європейської інтеграції та збереженням ключових історичних ідентифікаційних зв'язків. Такий підхід може сприяти стабілізації країни, зміцненню демократії та забезпеченню національної і регіональної безпеки.

Список використаних джерел

1. Smith, K. (2019). *Serbia's Foreign Policy: Between East and West*. Routledge.
2. Petrović, J. (2021). *The Challenges of Serbia's European Integration*. European Policy Centre.
3. Ivanović, M. (2022). *Serbia's Strategic Choices: Balancing between the EU and Russia*. Belgrade Center for Security Policy.

Толстенко Володимир Олександрович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»

Національний авіаційний університет

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

У сучасних умовах розвиток та удосконалення відносин між країнами виступають ключовим елементом прогресу будь-якої національної держави, особливо у випадках, коли ці відносини набувають характеру партнерства. У таких обставинах відкривається широкий перелік перспектив та можливостей. На сьогодні часто говорять про конкретні форми міждержавних зв'язків, а саме – стратегічне партнерство, яке стає ключовим не лише на глобальному рівні, але й у контексті регіональної економіки. Взасмینی стратегічного партнерства стали невід'ємною частиною зовнішньої політики провідних країн та інтеграційних об'єднань, що дозволяє

підвищити їхню ефективність на міжнародній арені. Такий підхід є ефективним механізмом для спільної реалізації стратегічних завдань, спрямованих на досягнення національних інтересів та поліпшення світової стабільності [69, с. 78].

Співпраця України зі Сполученими Штатами Америки виступає прикладом успішного формування стратегічного партнерства на міжнародній арені. Розвиток міждержавних відносин між Україною та США можна розглядати у ряді періодів, які визначаються як успішними проривами української дипломатії, досягненнями, а водночас, не менш важливими помилками і втратами. Особливо важливим є розвиток стратегічного партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки, особливо враховуючи визначальну роль, яку відіграють США у сучасній системі міжнародних відносин. Це партнерство стає ключовим фактором для вирішення життєво важливих зовнішньополітичних завдань України.

Партнерство має стратегічне значення для забезпечення територіальної цілісності України, а також для отримання іноземної фінансово-економічної підтримки, необхідної для ефективного реалізації демократичних реформ і реструктуризації економіки країни. Зокрема, це сприяє впровадженню та утриманню стабільних демократичних інститутів та покращенню господарського розвитку [1, с. 61]. Крім того, стратегічне партнерство зі Сполученими Штатами відіграє визначальну роль у відповіді на російську збройну агресію, що містить спільні заходи для контролю за кризовими явищами в Криму та на Донбасі. Партнерство також дозволяє об'єднано реагувати на інші актуальні виклики, що можуть виникнути в контексті складної геополітичної ситуації. Отже, усі ці аспекти підкреслюють важливість і вплив стратегічного партнерства між Україною та Сполученими Штатами на різноманітні аспекти зовнішньої та внутрішньої політики України.

У галузі міжнародних відносин Україна та Сполучені Штати Америки налагоджують активну співпрацю, орієнтовану на розвиток стратегічного партнерства. Останні події відзначаються рядом суттєвих тенденцій у цих відносинах, які визначають ключові напрямки та перспективи співпраці. Розвиток українсько-американського стратегічного партнерства виявляється через взаємні ініціативи у політичній, економічній, безпековій та інноваційній сферах. У взаємовідносинах зі Сполученими Штатами Америки відзначаються кілька ключових тенденцій. По-перше, українсько-американське стратегічне партнерство активно розвивається в сфері політики, сприяючи узгодженим діям для вирішення глобальних та регіональних питань. По-друге, важливою складовою співпраці є економічний аспект, що сприяє розвитку торгівлі, інвестицій та технологічного обміну між обома країнами. Також взаємодія у сфері безпеки забезпечує спільний відповідь на глобальні виклики, зокрема російську агресію та кризові явища в Криму та на Донбасі [4, с. 3].

Також, важливо відзначити, що взаємовідносини зі Сполученими Штатами є пріоритетним напрямком зовнішньої політики України. У прагненні досягти високого рівня двостороннього партнерства з США, українські посадовці активно вживають заходів для підвищення статусу держави, зміцнення легітимності влади та демонстрації високого рівня взаємин з глобальним лідером. Сюди включимо діалог у сфері політики, ефективні реформи, та активну участь у різноманітних міжнародних ініціативах для підтримки глобальної стабільності.

Взаємини між Україною та Сполученими Штатами стали об'єктом динамічного еволюційного процесу, що виявляється у нерівномірному розвитку, охоплюючи періоди як піднесення, так і охолодження. Це комплексне явище знаходить своє визначення не лише в періодичних переглядах ситуативних акцентів, пов'язаних із змінами у вищому державному керівництві, але й у визначенні та напрямках зовнішньополітичних пріоритетів обох сторін. Час від часу, взаємні відносини між Україною та Сполученими Штатами переживали етапи інтенсивного співробітництва, де реалізувались спільні ініціативи та вирішувались спільні завдання. Однак, у той же час, існували періоди, коли динаміка цих відносин трохи знижувалась

або навіть мала певні труднощі, що може бути пояснене внутрішніми чи зовнішніми факторами. Такі флуктуації можуть бути обумовлені не лише внутрішніми політичними змінами та призначеннями у керівництві, але і широким спектром міжнародних подій та викликів, що впливають на стратегічні пріоритети кожної країни. Важливо розуміти, що такі коливання є природньою частиною складної міжнародної динаміки, і вони вимагають безперервного аналізу для ефективного реагування на зміни та підтримки стабільності в регіоні та за його межами [3].

Сфера співпраці між Україною та Сполученими Штатами охоплює не тільки знаходження вирішення конкретних викликів, таких як зміна клімату чи тероризм, але й спільний розвиток інновацій, економічних та технологічних проєктів, спрямованих на сталий розвиток обох країн. Такий напрямок стратегічного партнерства не лише сприятиме обміну досвідом та ресурсами, але також підсилить вплив України та США на міжнародній арені, роблячи їх сильними союзниками у боротьбі з глобальними викликами та в будівництві стійкого миру.

У Стратегії національної безпеки США на 2022 рік [5] відображено концепцію Дж. Байдена щодо створення зовнішньої політики для середнього класу, підкреслюючи, що стабільна та процвітаюча Америка є ключовим чинником в проєкції сили та впливу на світовому рівні. У цьому стратегічному документі визначені основні суперники США, так як Китай, який розглядається як держава з потенціалом змінити міжнародний порядок, та росія, яка становить безпосередню загрозу вільній та відкритій міжнародній системі. Стратегія також пропонує конкретні алгоритми для протидії обом цим країнам – лідерство перед Китаєм та стримування впливу росії. У даному контексті розвивати та зміцнювати стратегічне партнерство між Україною та Сполученими Штатами стає особливо важливим завданням, враховуючи потенціал цього співробітництва для взаємного збагачення та вирішення важливих глобальних викликів [8].

Сполучені Штати рішуче протидіють будь-яким спробам росії чи інших країн досягти своїх цілей через використання ядерної зброї чи загрози її застосування. Передбачається, що нові принципи ядерного стримування будуть включені до Стратегії національної оборони США, зміцнюючи гарантії безпеки та впевненість у відповідь на подібні потенційні загрози. З урахуванням зазначеної позиції, слід детально розглянути реалізацію зовнішньополітичної стратегії США. Тут розглядаються ідеологічне наповнення, концепція глобального лідерства та перспективи формування світового порядку [4, с. 4].

У лютому 2023 року Президент США Джо Байден, у своєму щорічному зверненні до Конгресу під назвою «Про стан справ у країні», визначив вторгнення росії в Україну як серйозне випробування для Америки та світу [7]. Це свідчить про глобальний підхід американської зовнішньої політики у XXI столітті. Незважаючи на коливання у питанні військової допомоги Україні, адміністрація Байдена забезпечила тверду трансатлантичну підтримку та розкрила розвідувальні дані для переконання європейських союзників, зокрема Франції та Німеччини, підтримувати Україну. Важливо відзначити, що Вашингтон дотримується обіцянки не приймати рішень щодо України без консультацій з українською стороною [7].

На початку 2023 року в американській політиці виникли контроверсійні думки щодо рівня підтримки, яку Сполучені Штати надають Україні [8]. Незважаючи на це, Президент США висловив заспокоєння світовій спільноті та Україні, обіцяючи продовжувати надавати необхідну допомогу та підтримку Україні.

З самого початку ескалації напруженості та активізації агресивних дій росії навколо України, а далі і відкритої агресії та початку повномасштабної війни, Сполучені Штати розпочали звертати увагу світової спільноти на можливі плани Кремля та вживали заходів для впровадження стратегії стримування російської влади та запобігання можливому вторгненню. Незважаючи на те, що зусилля Вашингтона виявилися недостатніми для зупинки реалізації плану Путіна, дії американського уряду сприяли певній підготовці України та її союзників до такого розвитку подій. Зокрема, «ефект несподіванки» від вторгнення був мінімізований, російська пропаганда

розкрилася як повний фарс для західних країн, а Росія в перші дні відчула значні наслідки своєї агресивної політики. Все це свідчить про важливість та ефективність американських зусиль у відстоюванні світового порядку та забезпеченні стабільності у регіоні [3].

Допомога, яку Сполучені Штати надають Україні після вторгнення, зокрема постачання військової техніки та запровадження економічних санкцій проти Росії, стала важливим елементом у зміцненні стійкості Києва у відсічі загарбників. Хоча Сполучені Штати не можуть в повній мірі задовольнити всі потреби України у протистоянні з росією, проте допомога з боку США в довгостроковій перспективі визначить успішний опір агресору. Зокрема, важливо враховувати, що Сполучені Штати мають значущий та обґрунтований інтерес у підтримці Києва [2, с.42]. Це не лише дозволить Вашингтону ефективно протистояти росії, але й сприятиме зміцненню його лідерських позицій серед демократичних країн і поліпшенню загального авторитету на міжнародній арені. В умовах геополітичних турбулентностей такий партнерський підхід має величезне стратегічне значення для обох країн.

У сучасних умовах війни росії проти України підтримка з боку Сполучених Штатів набуває вагомого стратегічного значення. Доставка військового обладнання та заходи економічного тиску на росію сприяють утриманню України в її стійкій позиції у відсічі можливих загроз. Хоча, очевидно, що не всі вимоги України можуть бути повністю враховані, допомога США визначає образ успішного протистояння агресивним намірам росії. Протистояння не лише служить інтересам України, але і відображає обґрунтований інтерес Сполучених Штатів у зміцненні своїх геополітичних позицій. Економічний тиск та надання військової підтримки дозволяють Вашингтону активно брати участь у регіональних конфліктах та формувати світовий порядок відповідно до своїх стратегічних інтересів [4, с. 4]. Такий підхід сприяє стабільності та безпеці в регіоні, а також зміцнює авторитет Сполучених Штатів як ключового учасника міжнародних справ. Співпраця між Україною та Сполученими Штатами не лише вирішує конкретні завдання у забезпеченні безпеки регіону, але й втілює у собі стратегічний партнерський підхід до розв'язання глобальних проблем.

Отже, ключові тенденції українсько-американського стратегічного партнерства визначаються новими внутрішніми та міжнародними викликами, які допомагають формувати та зміцнювати взаємні зв'язки між обома країнами. Різноманітні форми співпраці в політичній, економічній, безпековій та інноваційній сферах свідчать про важливість стратегічного партнерства як одного з пріоритетних напрямків для України та Сполучених Штатів Америки. Збереження та посилення цього партнерства стають ключовим елементом зовнішньої політики України, особливо враховуючи глобальні виклики та загрози. Спільні зусилля у зміцненні демократії, економічному зростанні та забезпеченні міжнародної безпеки визначають стратегічну важливість цього партнерства в контексті будівництва стабільного та процвітаючого світу.

Список використаних джерел

1. Герасимчук В.Г. Стратегічне партнерство: принципи, інструментарій, ефективність. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2014. № 11. С. 61–66.
2. Головань О. О. Еволюція зовнішньої політики США на початку XXI ст.: дис. канд. політ. н.: 23.00.04. Національна академія наук України. Державна установа «Інститут всесвітньої історії». Київ, 2015. 202 с.
3. Дудко І.Д. Феномен стратегічного партнерства США і України: ретроспектива і сучасність. URL: <http://elibrary.ivinas.gov.ua/3811/1/Zbirnyk032015.pdf>.
4. Стратегічні партнери України (реалії та пріоритети в умовах війни). Національна безпека і оборона. 2023. № 3-4. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/10/04/NSD193-194_2023_ukr.pdf

5. Стратегія національної безпеки США від 12 жовтня 2022 року. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>

6. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України : підручник. За наук. ред. ректора Дипломатичної академії України при МЗС України М.А. Кулініча; відп. ред. перший проректор ДАУ при МЗС України В.Г. Ціватий. Київ: LAT&K, 2015. 477 с.

7. Biden J. Why America Must Lead Again. Rescuing U.S. Foreign Policy After Trump. Foreign Affairs. 2023. January 23. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-01-23/why-america-must-lead-again>

8. Lemire J., Ward A. Biden's foreign policy legacy is on the line in Ukraine. Can he see it through?. Politico. 2022. August 8. URL: <https://www.politico.com/news/2022/09/08/biden-foreign-policy-ukraine-00055566>

Федорчук Софія Валентинівна

4 курс, здобувачка вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Діджиталізація – це систематичний процес перетворення життя суспільства, включаючи сфери бізнесу, банківського сектору, фінансового ринку, виробництва, економіки, професій та освіти, з використанням передових інформаційних та телекомунікаційних технологій [1, с.45,47]. Цей процес ґрунтується на інноваціях інформаційного сектору та його можливостях, з метою формування нових цифрових елементів економіки. Це означає застосування інформаційно-комунікативних технологій для оптимізації робочих процесів, поліпшення споживчого досвіду та розвитку нових цифрових продуктів і послуг [2].

Діджиталізація є ключовим фактором у трансформації міжнародного іміджу України. За допомогою цифрових технологій Україна може продемонструвати свій потенціал, культуру, інновації та досягнення глобальній аудиторії. Це включає в себе використання соціальних медіа, цифрових маркетингових кампаній, електронну торгівлю, веб-сайти та інші інструменти, що сприяють позитивному відображенню країни у світі.

Діджиталізація відіграє ключову роль у веденні зовнішньої політики України, сприяючи комунікації з міжнародними партнерами та просуванню дипломатичних ініціатив. Віртуальні зустрічі стають все більш популярними у сучасному світі, що дозволяє українським дипломатам ефективно спілкуватися з представниками інших країн без фізичної присутності. Це забезпечує більш швидке та зручне вирішення нагальних питань та підвищує ефективність міжнародного співробітництва. Додатково, інтернет стає платформою для проведення дипломатичних ініціатив, таких як вебінари, онлайн-конференції та дискусії. Це дозволяє Україні активно брати участь у міжнародних обговореннях та впливати на формування світової політики, представляючи свої погляди та інтереси.

Нарешті, цифрові канали комунікації, такі як офіційні веб-сайти, соціальні медіа та електронна пошта, дозволяють Україні підтримувати постійний зв'язок з міжнародними партнерами, ширити інформацію про свої ініціативи та позиції, а також реагувати на важливі події та виклики в реальному часі. Це сприяє підвищенню впливу України на міжнародній арені та зміцненню її дипломатичного статусу.

Завдяки діджиталізації українська культура, мова, та мистецтво стають більш доступними для міжнародної аудиторії. Інтернет дозволяє популяризувати українську культуру через онлайн-виставки, музичні та кінематографічні платформи, а також через віртуальні музеї та екскурсії. Це сприяє розумінню та взаємодії між українцями та світовими громадянами, зміцнює культурні зв'язки та позитивно впливає на імідж України як культурної нації.

Одним з кроків цифровізації державного урядування стали розробка та запуск Міністерством цифрової трансформації мобільного додатку «Дія» (взаємодія «Держава і я»). Мобільний додаток "Дія" є інструментом, розробленим для спрощення взаємодії громадян з державними службами та отримання різноманітних послуг онлайн. Цей додаток дозволяє здійснювати реєстрацію та отримання документів, використовувати електронний цифровий підпис, сплачувати штрафи та податки, отримувати інформацію про соціальні пільги та багато іншого, все це зручно та без черг.

«Дія» стала особливо актуальною під час розв'язання війни РФ на території України з 24 лютого 2022, тому що війна застала українців знезапечно та значна кількість громадян перетворилась на вимушених переселенців, біженців, залишилась без документів, втратила роботу, майно, власні домівки. Умови війни призвели до розширення спектру послуг, що надає "Дія" для українських громадян. Тепер сервіс включає такі опції, як:

- отримання допомоги для внутрішньо переміщених осіб і воїнів;
- підтримка від держави та міжнародних організацій;
- можливість повідомити про збитки від військової агресії РФ;
- введено ініціативу Президента України Володимира Зеленського United24, яка дозволяє надати допомогу армії;
- доступна послуга "єВорог", яка дозволяє повідомити Збройні Сили України про наявність ворожої техніки або окупантів;
- для підприємців запроваджено послугу "Декларація", яка під час воєнного стану замінює 374 види дозвільних документів.

Додаток "Дія" сприяє покращенню іміджу України через свою інноваційну та прогресивну природу. Він демонструє здатність українського уряду до впровадження сучасних технологій для поліпшення життя громадян та розвитку держави. Покращення доступу до державних послуг онлайн, зменшення бюрократії і спрощення процедур також сприяють позитивному сприйняттю України як сучасної та інноваційної країни.

Отже, діджиталізація не лише сприяє внутрішньому розвитку України, але і впливає на її міжнародний імідж, роблячи її більш привабливою для світового співтовариства, і підтримуючи імідж країни як сучасної, інноваційної та перспективної.

Список використаних джерел

1. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. Економічний аналіз. 2020. Т. 30. № 1. С. 45, 47.
2. Тетерятник Б.С. Діджиталізація та діджиталізація в контексті віртуалізації господарської діяльності. Право та інновації. 2018. № 3. С. 182.
3. Антонюк О.В. Сучасний стан стратегії просування бренда держави в Україні / О.В. Антонюк / , Економіка та держава. 2011. № 8. С. 64-67.
4. Кулеба О.В. Роль сучасних інформаційно-комунікативних технологій у формуванні міжнародного іміджу держав / О.В. Кулеба // Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 3. С. 104-107.
5. Вербицька Г. Міжнародний імідж України: проблеми та шляхи формування / Г. Вербицька [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_1/knukim_zbirka_170x265mm_CMYK_part2

Цирфа Юлія Анатоліївна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного регіоназнавства
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ РФ: ВПЛИВ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ

Оскільки в постмодерністському суспільстві формування ідентичності індивіда відбувається на основі функціонування інноваційного алгоритму детермінування особи, постійно з'являються нові фактори впливу та нові можливості, стилі, моделі й форми, які позначаються на процесі зовнішньополітичної ідентифікації держави. Різноманітність суб'єктивних позицій і можливостей для вибудовування ідентичності в багатому світі культури створює вкрай нестабільну особистість, водночас постійно забезпечуючи нові можливості для її реструктуризації. На місце автономного, раціонального та відповідального суб'єкта модерну приходять дисперсний, фрагментарний та розірваний суб'єкт постмодерної епохи, ідентичність котрого може з легкістю вибудовуватися на тлі впровадження й реалізації окремих владних потреб та інтересів. Колективна ідентичність постмодерного суспільства також видається проблемною, адже за сучасних умов соціального розвитку вона перманентно «проблематизується», піддаючись впливу нових політичних, економічних та культурних чинників. Зважаючи на те, що зовнішньополітична ідентичність держави, спираючись на колективну ідентичність соціуму, також є змінним феноменом, нині вона теж безпосередньо пов'язана зі змінами соціального середовища розвитку країн і регіонів: конструювання та вибір, а не походження і спадковість є характерними рисами ідентичності держави епохи глобальних політичних трансформацій.

Момент самоідентифікації – одне з найгостріших і найболючіших екзистенційних питань як сучасної людини чи суспільства, так і державного актора епохи постмодерну. В даному ключі, К. Хюбнер розглядає важливість конструювання ідентичності нації, яка, на його думку, є такою ж необхідною практичною передумовою людського співіснування в рамках держави, як і ідентичність окремого індивіда. Її вибудовування може бути «обумовлене безліччю історичних регулятивних систем, якими у своїх звичайних діях, мовленні, мисленні, почуттях і бажаннях – частково усвідомлено, частково неусвідомлено – в певні моменти часу керуються суб'єкти, котрі належать до цієї нації. Дані системи утворюють безпосередній обрій близького та знайомого» [2, с. 75-76]. До них належать не тільки цінності, звичаї, культура, мова, політичні ідеї та цілі представників певного соціуму, а й їхнє ставлення до конкретної географії, клімату, оперування матеріальними речами (ремісниче, технологічне, комерційне тощо), якщо воно виражається у певному, незмінному «стилі». Такі системи правил вступають у багатозарові, частково ієрархічні взаємовідносини з іншими системами, які теж чинять визначений вплив на вибудовування ідентичності нації. Відтак, «ідентичність нації у певний момент часу характеризується структурованою безліччю систем. У цьому полягає її синхронна ідентичність» [2, с. 77].

Сучасні дослідження проблем нації та націоналізму, однак, часто не ототожнюють ідентичність конкретної нації з ідентичністю соціуму певної держави чи зовнішньополітичною ідентичністю останньої. Вивчення даних категорій на сучасному етапі здійснюється у контексті дослідження кількох інших важливих напрямів, котрі передбачають повний збіг, логічну відповідність «нації», «культури», «національної ідентичності» чи, щонайменше, взаємний перетин цих термінів. Відповідно, питання ідентичності нації можна розглядати в тісному

взаємозв'язку з феноменом міжкультурних комунікацій, котрі мають прямий стосунок до проблеми співвідношення глобалізації та соціальної ідентичності. В даному сенсі найчастіше розглядаються три можливі варіанти розвитку соціальної ідентичності: зіткнення, м'яка взаємодія та зміна, відрив від традиційної ідентичності за допомогою схем спрощеної раціональності [1, с. 249].

Акцент на співвідношенні, взаємодії глобального, загальнолюдського та етнічного в культурі дозволяє зробити висновок про те, що людство, будучи єдиним біологічним видом, ніколи не було уніфікованим соціальним колективом: відтак, комплекси специфічних способів та форм життєдіяльності можуть називатися культурами відповідних угруповань, у тому числі народів. Культури різних народів схожі одна на одну або різняться в залежності від умов життя, на основі яких вони сформувалися, а узагальнююче поняття культури може вважатися всього-навсього «умоглядною категорією», що визначає певний клас явищ у соціальному житті людей, певний аспект їх спільного існування [5, с. 227]. Відповідно, однією з найважливіших властивостей культури є її функціонування як підстави для самоідентифікації суспільства та його членів, усвідомлення колективом та його суб'єктами своїх групового й індивідуального (у групі) «Я», маркування своїх «Я» самобутніми формами визначеної культури, розрізнення «своїх» та «чужих» за ознаками культури тощо [4, с. 518-519].

Зважаючи на зазначене, інтерес до питань, пов'язаних із впливом культурного розвитку на зовнішньополітичну ідентифікацію держави, завжди був притаманним як політологічній, так і суспільній думці. Особливо гостро дане питання постало в контексті повномасштабного вторгнення Росії та територію України та необхідності обґрунтування агресивної природи російської зовнішньої політики. Очевидно, що остання завжди визначалася як багатонаціональністю, поліетнічністю РФ, так і прагненням знайти свою зовнішньополітичну ідентичність, котра відповідала б імперським прагненням та глобальним інтересам офіційної Москви. Звичайно, виявлення ключових засад формування зовнішньополітичної ідентичності Росії – досить складне завдання, яке передбачає сучасне прочитання тих дискурсів ідентичності, які були характерні для цього міжнародного актора в минулому. В даному ключі можна стверджувати, що всі вони віддзеркалювали певні сторони національної культурної самосвідомості російського народу, котрі висувалися в період соціальних розломів суспільства, тобто в період, після якого завше слідувала своєрідна «трансформація» владно-суспільних відносин і намагання держави напряму вплинути на процеси, пов'язані з колективною ідентифікацією соціуму.

У цьому плані слід звернути увагу на погляди Д. Келлнера, який звернувся до ідей масової культури для перевірки основних положень теорії конструювання постмодерної ідентичності. Дослідник ставить під сумнів уявлення про постмодерну культуру як пласку й одномірну: розглядаючи різноманітні твори масової культури – від телевізійних серіалів до реклами сигарет, – Д. Келлнер у своїх працях переконливо доводить, що саме телевізійна субкультура породжує безліч образів і постатей як сліпого наслідування, так і глибинної ідентифікації особистості. Даний факт не означає, однак, що ідентичність епохи постмодерну позбавлена специфіки. Особливості постмодерної ідентичності, за Д. Келлнером, формуються переважно образами зі сфер дозвілля та споживання і мають тенденцію до нестабільності й мінливості. І в модерній, і в постмодерній ідентичності присутній певний рівень рефлексивності, усвідомлення того, що ідентичність індивіда обрана і створена. Для сучасного суспільства, водночас, «природніше» змінювати ідентичність, підлаштовуючи її під «віяння модних трендів» [3, с. 108-110]. Саме в таких процесах слід убачати небезпеку ерозії індивідуальності та виникнення соціального конформізму, оскільки штучна за своєю природою постмодерна ідентичність є прямим результатом конструювання, котре не завжди залежить від вільного вибору індивіда чи такого соціального феномену як суспільство.

Тож, відзначаючи ідею аномальності розвитку Росії у порівнянні з іншими європейськими державами, можемо стверджувати, що російська зовнішньополітична ідентичність суттєво відрізняється від європейської, адже весь шлях суспільного розвитку РФ не вкладається у філософські й культурологічні моделі, за допомогою яких можна обґрунтовувати процеси соціального становлення держав Європи. Відчуженість російських форм соціального життя від західних відчувається в самій атмосфері життєдіяльності російського суспільства: ті принципи, що на Заході вже давно стали «інстинктивними» – ідеї обов'язку, свободи вираження поглядів, права, – незнайомі для російської дійсності. Порядок відвертого авторитаризму, притаманний не тільки державній політиці, а й національним та культурним принципам розвитку суспільства, унеможлиблює вільний процес формування ідентичності соціуму, що, в свою чергу, призводить до перенесення авторитарних принципів колективної ідентифікації на міжнародну арену і, як результат, конструювання зовнішньополітичної ідентичності РФ як окремого феномену, що має агресивну, загарбницьку, антидемократичну природу.

Список використаних джерел

6. Козловець М. Мультикультуралізм versus національної ідентичності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філософія». 2011. Вип. 8. С. 243-258.
7. Hübner K. *Das Nationale: Verdrängtes, Unvermeidliches, Erstrebenswertes*. Berlin: Styria, 1991. 313 p.
8. Kellner D. *Media Culture*. 2nd ed. London: Routledge, 2020. 326 p.
9. Sagiv L., Schwartz S. H. Personal Values across Cultures. *Annual Review of Psychology*. 2022. Vol. 73. P. 517-546.
10. White L. A. The Concept of Culture. *American Anthropologist: New Series*. 1959. Vol. 61, No. 2. P. 227-251.

Чихальов Михайло Олексійович

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Національний авіаційний університет

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ЄС

Міграційна політика на сьогоднішній день набуває все більшого значення серед розвинених країн. Глобалізаційні процеси, перенаселення, зростаючі численні регіональні конфлікти [6; 7; 8; 9], політична та економічна нестабільність, нещодавня пандемія, історичні особливості та інші важливі фактори – все це відобразилося на міграційних процесах по всьому світу. І, звісно, мігранти шукають в інших країнах не тільки затишок і безпеку, а й нові можливості для себе. Німеччина як найрозвинутіша країна одного з найрозвинутіших регіонів особливо відчула на собі це явище, тому для неї питання міграційної політики є надзвичайно актуальним. Особливої цікавості цьому питанню додає те, що Німеччина, як країна-член Європейського Союзу знаходиться у Шенгенській зоні, що полегшує можливість мігрантам потрапити в країну. Оскільки Німеччина фактично є політичним та економічним лідером ЄС, її внутрішні проблеми зачіпають інтереси інших членів Євросоюзу, що змушує політиків уважно стежити за міграційною політикою.

Міграційна політика Німеччини ХХ ст. визначається масовою еміграцією через антисемітизм та ксенофобію євреїв та інших етносів до та під час Другої світової війни, евакуацією, втечею та виселенням німців (зокрема військовополонених) з анексованих територій

Східної Європи після її завершення (12-14 млн) [1], що зберігало моноетнічність ФРН та призводило до заселення НДР. Післявоєнний період також відомий трудовими програмами для гастарбайтерів у ФРН, завдяки якій в Німеччині виникли інші діаспори та «економічне диво», постійною втечею населення через внутрішні кордони, наслідком чого було будівництво Берлінської стіни – причини сучасної різниці між східними і західними німцями, та возз'єднанням країни, яке призвело до нових дискусій щодо висилок та їх засудження міжнародним правом. У 1970-1990-х рр. риторика щодо мігрантів стала більш негативною, що призвело до численних дискусій навколо міграційно-інтеграційної політики, питань з натуралізації отримання та можливості подвійності громадянства аж до прийнятого у 2000 році закону та появи першої крупної реформи міграційної системи та відповідних структур у 2005 році, сприяючої інтеграції висококваліфікованої імміграції на ринках праці.

В Німеччині спостерігається велика смертність та від'ємний природний приріст з 1972 року [3]. Особливою депопуляцією позначився 2015 рік, тоді ФРН підписала угоду про міграцію. У той же рік відбувся рекордний з часів возз'єднання приріст на 978 тисяч осіб [2] за рахунок біженців з Югославії, Близького Сходу та Африки. Окрім демографічного й економічного аспекту, серед причин інтеграції мігрантів виділяють прагнення уряду захистити добробут місцевого пролетаріату від демпінгу заробітної плати. Незважаючи на великі супутні витрати на утримання мігрантів [5], німецькі економісти дивляться на це як на трудовий ресурс, інвестиції у економічну конкурентоспроможність.

Незважаючи на те, що німецьке суспільство є найбільш лояльним серед іншого європейського населення, німці мають різні погляди на міграційну політику, більшість очікує збільшення випадків нелегальної міграції та кількості терористичних атак, перевантаження системи освіти, росту економіки та створення мультикультурного населення.

Толерантність до мігрантів стала одним з ключових аспектів, що впливають на виборчі процеси у країні. Були створені німецькі волонтерські організації, що допомагають біженцям в інтеграції, та інші ініціативи на противагу антиімгрантським настроям, чие невдоволення після 2015 року значно посилилося від скептицизму до радикалізму та екстремізму, маргіналізації іммігрантів, що також привертає увагу уряду. Зацікавленість влади обумовлена сумнівами населення щодо її спроможності підтримувати баланс між ефективною міграційною політикою та економічною стабільністю у зв'язку з новими міграційними хвилями [4].

Підсумовуючи, можна зазначити, що міграційна політика Німеччини в контексті свого унікального історичного, політичного, соціального, культурного формування набула суттєвих ознак, які у поєднанні з іншими факторами дозволяють країні займати сьогодні провідні позиції в цьому питанні серед інших країн-членів ЄС та регулювати більшість сфер свого та загальноєвропейського розвитку, що є важливим в дослідженні динаміці міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Вимушені переселенці та біженці у повоєнні часи. URL: <https://www.dw.com/uk/втрата-коріння-та-інтеграція-доля-німецьких-біженців-після-другої-світової-війни/a-18585540> (дата звернення: 22.02.2024).
2. Населення Німеччини за минулий рік зросло на 978 тисяч осіб. URL: <https://www.dw.com/uk/населення-німеччини-за-минулий-рік-зросло-майже-на-мільйон-осіб/a-19504470> (дата звернення: 22.02.2024).
3. Населення ФРН зростає завдяки міграції. URL: <https://www.dw.com/uk/кількість-населення-німеччини-досягла-рекордного-рівня-завдяки-мігрантам/a-52039628> (дата звернення: 22.02.2024).
4. Понад 300 тисяч українських біженців залишили ФРН. URL: <https://www.dw.com/uk/ponad-300-tisac-ukrainskih-bizenciv-zalisili-nimeccinu/a-68315202> (дата звернення: 22.02.2024).

5. Скільки Німеччині коштують біженці. URL: <https://www.dw.com/uk/скільки-німеччині-коштують-біженці/a-19495350> (дата звернення: 22.02.2024).
6. Conflicts in the Middle East. URL: <https://humanidades.com/en/conflicts-in-the-middle-east/> (дата звернення: 22.02.2024).
7. The history guy: war and conflicts news. URL: https://historyguy.com/list_of_wars_middle_east.html (дата звернення: 22.02.2024).
8. Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia> (дата звернення: 22.02.2024).
9. War in Ukraine. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine> (дата звернення: 22.02.2024).

Шамрасва Валентина Михайлівна

доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародного і європейського права
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

КНР на сьогодні є одним із ключових міжнародних гравців, що мають потенціал визначального впливу на глобальні та регіональні міжнародні відносини. В умовах повномасштабної війни для України надзвичайної актуальності набуває розвиток партнерських відносин саме із провідними світовими державами. Від позиції офіційного Пекіна щодо агресії Росії проти України багато в чому залежать можливості скорішого вирішення даного конфлікту.

Саме з огляду на потенціал українсько-китайського партнерства важливою є актуалізація дослідження еволюції міжнародної політики КНР, особливо її безпекових, економічних та політичних аспектів. Комплексно досліджуючи еволюцію міжнародної діяльності КНР на сучасному етапі, можемо спостерігати її послідовність і в той же час певну суперечність. Для більш глибокого розуміння витоків позиції КНР в українському питанні доцільно звернутися до безпекової сфери політики офіційного Пекіна та зокрема участі КНР у регіональних системах забезпечення міжнародної безпеки.

Для КНР надзвичайно важливим регіоном залишається Азія. Саме тут зосереджена головна увага офіційного Пекіна, в тому числі і у безпековій сфері. Даний регіон зазнав значних трансформацій наприкінці ХХ ст., що вимагало перебудови і самих підвалин політики КНР у даному регіоні. Безпекові аспекти були завжди важливими у історичному та політичному контексті і питання національної безпеки займають одне з чотирьох пріоритетних напрямків політики КНР.

Після розпаду СРСР регіон Центральної Азії став місцем зіткнення стратегічних інтересів глобальних та регіональних акторів та відзначався турбулентністю, яка загрожувала стабільності політичної системи регіональних держав. Загрози стабільності у регіоні Центральної Азії мають доволі специфічний характер, а за визначенням китайської сторони є «трьома силами зла» (тероризм, сепаратизм та екстремізм). Саме на запобіганні цим загрозам і зосереджена активність КНР в рамках регіональної системи забезпечення міжнародної безпеки.

Аналізуючи історіографічну та джерельну базу дослідження її слід поділити на два великі блоки. Це передусім наукові публікації китайських авторів, що мають специфічну риторику, яка відповідає політичним настановам та гасла правлячої комуністичної партії. Дані джерела цінні

своїм фактологічним матеріалом і надають змогу спостерігати еволюцію безпекової політики КНР «з середини». До другого блоку можна віднести публікації представників західної науки, таких як Г. Кіссенджер, З. Бжезинський, С. Гантінгтон тощо. Такі публікації містять глибокий аналіз позиції офіційного Пекіна з тих або інших політичних проблем та подають реакцію провідних міжнародних гравців на ті чи інші кроки КНР на світовій арені в тому числі і у безпековій сфері [1-4]. Також серед західних науковців популярною є і проблематика забезпечення міжнародної безпеки у регіоні Великої Азії [5-8].

Проблема забезпечення міжнародної безпеки у регіоні набула нових обрисів із розпадом СРСР та появою 5 нових незалежних держав у Центральній Азії. Ситуація виявилася набагато складнішою ніж того очікували провідні аналітики та деструктивно почала впливати на весь Євразійський регіон. Це спонукала основних регіональних гравців до перегляду свої безпекових концепцій та вживання кроків із стабілізації ситуації та розвитку безпекового співробітництва у нових умовах.

Регіон Великої Азії завжди був пріоритетним для КНР. У сфері розвитку безпекового співробітництва у регіоні офіційний Пекін намагається ініціювати обговорення різних питань регіональної безпеки як на двосторонньому так і на багатосторонньому рівнях. З 2013 р. було реалізовано цілу низку кроків щодо розвитку співробітництва у сфері безпеки які були визнані ефективними.

Голова КНР Сі Цзіньпін вперше виклав нове бачення азіатської регіональної системи безпеки у своєму виступі на Нараді з взаємодії та заходів довіри в Азії паназіатської багатосторонньої організації з безпеки, у 2014 р. Він стверджував, що «народи Азії повинні керувати справами Азії, вирішувати проблеми Азії та підтримувати безпеку Азії» [9].

Фактично даний виступ Сі Цзіньпіна став першим сигналом про початок цілеспрямованої кампанії офіційного Пекіна щодо зміни архітектури безпеки, що підтримує регіональний порядок. Для досягнення цієї мети Китай прагне оскаржити «мережеву монополію» США, яка дозволила Америці стати лідером в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні [10].

Стратегічна мета КНР полягає в тому, щоб створити нову систему регіональної безпеки (виключно азійську), вільну від альянсів, здебільшого орієнтовану на проблеми внутрішньої безпеки, засновану на китайській економічній могутності. Ці цілі не є новими, але Сі Цзіньпін більш активно зосередився на тому, як реалізувати та інституціоналізувати своє бачення регіональної системи міжнародної безпеки. Стратегія Китаю щодо формування нової регіональної мережі безпеки тільки почала реалізовуватися, і ще зарано говорити про її політичні результати та наслідки для системи регіональних міжнародних відносин.

Китай є активним прихильником нової безпекової концепції, тому ще у 1996 р. у світлі провідних безпекових тенденцій та особливостей Азійського регіону Китай висунув ініціативу про те, щоб країни регіону спільно розвивали нову концепцію безпеки, яка була б спрямована на зміцнення довіри через діалог і зміцнення безпеки через співпрацю. Оскільки китайські лідери неодноразово закликали до розробки нової безпекової концепції як на двосторонніх зустрічах, так і на багатосторонніх форумах в останні роки, нова концепція безпеки стала важливим компонентом зовнішньої політики Китаю [11].

На думку Китаю, ядро такої нової концепції безпеки має включати взаємну довіру, взаємну вигоду, рівність та координацію. Нова концепція безпеки по суті полягає в тому, щоб піднятися над односторонньою безпекою та побудувати систему спільної безпеки на основі взаємовигідного співробітництва. Це концепція, створена з урахуванням спільних інтересів і сприяє соціальному прогресу держав регіону.

Китай також давно працює над створенням та розвитком механізму регіонального діалогу та співробітництва в галузі безпеки. З цією метою офіційний Пекін надає великого значення

Шанхайській організації співробітництва та Регіональному форуму АСЕАН та бере активну участь у їх роботі.

Згідно з заявами Китаю, ядром його стратегії регіоналізму є «забезпечення мирної ситуації» – як регіональної, так і глобальної, щоб він міг зосередитись на власному економічному розвитку.

Таким чином, КНР в Азійському регіоні розвиває партнерські відносини у сфері регіональної безпеки, правоохоронної діяльності, економіки, торгівлі та розвитку інфраструктури, формуючи цим нову архітектуру міжнародних відносин у регіоні.

Список використаних джерел

1. Kissinger, Henry. World Order. New York: Penguin Press, 2014. 432 p.
2. Kissinger, Henry. On China. New York: Penguin Press, 2011. 849 p.
3. Brzezinski Z., Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power. Basic Books. 2012. 224 p.
4. Huntington, Samuel P., The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York, Simon & Schuster, 1996. 410 p.
5. Starr, S. Frederick (ed.). The New Silk Roads: Transport and Trade in Greater Central Asia. Washington, DC: Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Programme, Johns Hopkins University, 2007. 562 p.
6. Olcott, M. B. Central Asia's Second Chance. Carnegie Endowment for Int'l Peace, August 5, 2005.
7. Allison R., Jonson L. (ed.), Central Asian Security: The New International Context. Brookings Institution Press, 2004.
8. Laruelle, M. and Peyrouse, S., The "Chinese Question" in Central Asia. Domestic Order, Social Changes and the Chinese Factor. London, New York: Hurst and Columbia University Press, 2012.
9. Xi Jinping, New Asian security concept for new progress in security cooperation URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1159_951.shtml.
10. Victor D. Cha, Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2016. 352 p.
11. NIDS China Security Report 2021: China's Military Strategy in the New Era URL: http://www.nids.mod.go.jp/publication/chinareport/pdf/china_report_EN_web_2021_A01.pdf

Шевчук Єлизавета Ігорівна

1 курс здобувач вищої освіти ОС «Магістр», ОП «Міжнародна інформація»

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Сальнікова Наталія Валеріївна,

кандидат історичних наук, доцент,

професор кафедри соціології та політичних наук

Національний авіаційний університет

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА У ПОБУДОВІ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ ДЕРЖАВИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

У сучасному світі соціальні медіа відіграють ключову роль у формуванні та впровадженні комунікативних стратегій держави у міжнародних відносинах. Завдяки швидкому розвитку технологій інформації та зв'язку, соціальні медіа стали потужним інструментом впливу на глобальні події, сприяючи зміні уявлень про дипломатію та комунікацію між країнами світу. Також вони розмивають кордони між державними діячами та народом, підвищуючи рівень

комунікацій та відкритості по відношенню до населення. Соціальні мережі зближують людей не зменшуючи відстані, однак перегляд особистих сторінок інших осіб, та навіть високопосадовців, підвищує довіру свого народу, адже на підсвідомому рівні ми відчуваємо близькість з особою, яку бачимо регулярно в своїх стрічках. Тобто це стає ефективним елементом у формуванні комунікативних стратегій для внутрішнього та зовнішнього застосування. Саме, тому роль соціальних медіа вимагає ретельного аналізу та розуміння їхнього впливу на формування зовнішньої політики та міжнародного престижу держав, а також на високий рівень довіри в середині країни.

Використання соціальних мереж в публічній дипломатії відкриває безліч можливостей для держав та міжнародних організацій. Функція публічної дипломатії – встановлення діалогу «держава-людина» з урахуванням різноманіття національної та глобальної аудиторії, а також сприяння міжособистісним контактам «людина-людина», що особливо актуально в епоху широкого використання цифрових інструментів та соціальних мереж. Тому, це дає змогу широкому колу аудиторії отримувати доступ до інформації про зовнішньополітичні ініціативи, пріоритети та цілі країни [3, с.9]. Спілкування через соціальні мережі сприяє підвищенню прозорості діяльності держави в міжнародному співтоваристві, що є ключовим аспектом в підтримці довіри та розуміння міжнародними партнерами.

Далі, соціальні мережі стають платформою для обміну ідеями, відкритих дискусій та вирішення міжнародних конфліктів. Вони забезпечують можливість швидкого реагування на події та розвиток громадської дипломатії, дозволяючи громадськості брати активну участь у формуванні зовнішньої політики. Такий відкритий, двосторонній спосіб спілкування сприяє побудові партнерських відносин між державами та громадянами, сприяючи розвитку демократії та розв'язанню міжнародних конфліктів шляхом діалогу та взаєморозуміння [1].

Зокрема, в українському контексті використання соціальних мереж у публічній дипломатії набуває особливого значення в умовах гібридної війни та інформаційної агресії з боку окремих країн. Ефективне використання соціальних мереж дозволяє Україні зберігати інформаційну ініціативу, контролювати свій імідж у світі та підтримувати демократичні цінності на міжнародній арені [5]. Завдяки глибокому аналізу міжнародного контексту, Україна визначає ключові пріоритети та теми для спілкування з міжнародною спільнотою. Відкритий та прозорий комунікаційний підхід допомагає українській стороні залучити різні суб'єкти, включаючи урядові та неурядові організації, міжнародних партнерів та громадянське суспільство, для спільної реалізації комунікативних стратегій. Через використання мультимедійних засобів та соціальних мереж, Україна намагається підвищити свою обізнаність у міжнародному співтоваристві та ефективно відобразити свої ключові пріоритети та цілі. Ретельний моніторинг та оцінка ефективності дозволяють вчасно коригувати стратегії, а побудова довіри та співпраці з міжнародними партнерами є ключовим елементом успішного формування міжнародного діалогу та сприяє розвитку України як активного учасника на міжнародній арені [2, с.6].

Захист від дезінформації, контроль за приватністю та етичні аспекти використання соціальних медіа в міжнародних відносинах є серйозними викликами для держав. Однак, правильно використані соціальні медіа можуть стати ефективним інструментом для досягнення зовнішньополітичних цілей та підвищення довіри міжнародного співтовариства.

Отже, треба зазначити, що у цифрову епоху соціальні медіа стали не лише місцем взаємодії індивідів, але й є ключовим інструментом формування зовнішньої політики держав. Їхній вплив на міжнародні відносини важко переоцінити, адже вони відкривають нові можливості для спілкування, дипломатичних ініціатив та культурного обміну. Проте, використання соціальних медіа вимагає відповідальності з урахуванням всіх ризиків та викликів, щоб забезпечити успішну реалізацію комунікативних стратегій держав у міжнародних відносинах.

Список використаних джерел

1. Кириченко Г.В. Інформаційно-комунікаційні механізми як інновації в системі формування позитивного іміджу органів державної влади. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Державне управління». 2019. Том 30 (69). № 6. С. 46–54. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/6_2019/11.pdf (дата звернення: 04.02.2024).
2. Литвинова Л.В., Збираник Ю.В. Теоретичні аспекти розвитку комунікації в органах публічної влади в Україні. Державне управління: теорія та практика. 2015. № 2. С.4–11. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Dutp_2015_2_3 (дата звернення: 07.02.2024).
3. Стратегія публічної дипломатії міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки / Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 09.02.2024).
4. Фролова Н.В. Особливості використання соціальних мереж у діяльності органів публічної влади. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2019_1_12. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Patp_2019_1_12 (дата звернення: 09.02.2024).
5. Хітрень Н. Формування іміджу держав за допомогою соціальних мереж. Гуманітарні та соціальні науки : матеріали III Міжнародної конференції молодих вчених HSS-2011, 24–26 листопада 2011 року, м. Львів, Національний університет «Львівська політехніка». Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 222–223.

Ященко Тетяна Василівна

4 курс, здлбувач вищої освіти ОП «Міжнародна інформація»
Національний авіаційний університет

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Повномасштабна агресія Росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, стала поворотним моментом у розвитку міжнародних відносин. Вона змусила світ заново переглянути свої пріоритети та цінності, а також нагадала про необхідність захисту миру та безпеки.

У контексті повномасштабної російсько-української війни можна виділити наступні актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин:

– Проблема безпеки. Агресія Росії проти України показала, що безпека є найважливішим пріоритетом для міжнародного співтовариства. Вона також свідчить про те, що існуючі міжнародні інститути безпеки, такі як ООН, не здатні ефективно протистояти загрозам.

– Проблема суверенітету та територіальної цілісності держав. Агресія Росії є грубим порушенням міжнародного права та суверенітету України. Вона ставить під сумнів принципи незалежності та територіальної цілісності держав, які є основоположними для міжнародного порядку.

– Проблема демократії та прав людини. Агресія Росії проти України є актом агресії проти демократії та прав людини. Вона є серйозною загрозою для демократичного світу.

– Проблема ядерної безпеки. Російська агресія підняла питання ядерної безпеки. Росія є ядерною державою, і її агресія проти України може призвести до непередбачуваних наслідків, включаючи навіть ядерну катастрофу.

Кіберзлочинність є ще однією актуальною проблемою сучасних міжнародних відносин, яка посилилася в умовах повномасштабної війни проти України. Росія активно використовує кіберзброю для нападів на Україну та інші країни. Ці атаки завдають значної шкоди інфраструктурі, бізнесу та особистим даним [1].

Росія використовує кіберзлочинність для досягнення різних цілей, включаючи:

– Дестабілізацію України та інших країн. Кібератаки можуть призвести до серйозних економічних та соціальних проблем, а також до порушення міжнародного права.

Росія використовувала кіберзлочинність для дестабілізації України ще до повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Наприклад, у 2017 році Росія здійснила кібератаку на електромережу України, внаслідок якої без світла залишилося близько 230 тисяч людей [2]. Ця атака призвела до значних економічних збитків і паніки серед населення.

Після початку повномасштабної війни Росія продовжила використовувати кіберзлочинність для дестабілізації України. Наприклад, у березні 2022 року Росія здійснила кібератаку на українські банки, внаслідок якої була заблокована робота банківських систем [3]. Ця атака призвела до труднощів із виведенням грошей та проведенням платежів.

– Розвідку та шпигунство. Росія використовує кіберзлочинність для збору інформації про своїх противників.

Росія має потужний кіберрозвідувальний підрозділ, який використовує кіберзлочинність для отримання інформації про військові, економічні та політичні аспекти життя своїх противників. Наприклад, у 2021 році США звинуватили Росію в кібератак на американські компанії, які займалися розробкою вакцин проти COVID-19 [4]. Ці атаки були спрямовані на збір інформації про розробку вакцин, щоб Росія могла використати її для власних цілей.

– Підтримку воєнних дій. Кібератаки можуть використовуватися для дезінформації населення, саботажу інфраструктури та координації дій російських військ.

Росія використовує кіберзлочинність для підтримки своїх воєнних дій в Україні. Наприклад, у 2022 році Росія здійснила кібератаку на українські телевізійні канали, внаслідок якої вони транслювали російську пропаганду [5]. Ця атака була спрямована на дезінформацію українського населення та підрив довіри до українського уряду. Також у цьому ж році Росія здійснила кібератаку на українську енергетичну компанію, внаслідок якої був заблокований доступ до деяких енергетичних об'єктів. Ця атака призвела до перебоїв у роботі української енергетичної системи.

Крім того, Росія використовує кіберзлочинність для координації дій своїх військ. Наприклад, у 2022 році Росія використовувала кіберзброю для перехоплення та перенаправлення українських військових повідомлень.

Росія постійно розвиває свої кіберздібності. Вона інвестує в кіберрозвідку та кіберзброю, а також навчає своїх військовослужбовців кібервійні. Це робить Росію все більш серйозною загрозою для міжнародної безпеки.

Кіберзлочинність є серйозною загрозою для міжнародної безпеки. Для її вирішення необхідна співпраця всіх країн світу.

Вирішенню проблеми кіберзлочинності сприятиме посилення міжнародного співробітництва у сфері кібербезпеки, розвиток міжнародного права у сфері кібербезпеки та розвиток кібербезпеки всередині країн.

Країни повинні об'єднатися для боротьби з кіберзлочинністю та розробки ефективних механізмів її протидії. Необхідно розробити міжнародні договори, які б регулювали кіберпростір і забезпечували захист від кіберзлочинності. Країни повинні інвестувати у розвиток своїх кіберзахисних систем і підвищувати обізнаність громадян про кібербезпеку.

Ці заходи дозволять підвищити ефективність боротьби з кіберзлочинністю та захистити громадян і країни від її негативних наслідків.

Список використаних джерел

1. Чернишов Г. М. Кіберзлочинність як виклик глобалізації та загроза світовій безпеці: теоретичні основи дослідження URL : (дата звернення 11.02): http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3_2018/2018_3
2. КІБЕРАТАКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ. ХРОНОЛОГІЯ URL : (дата звернення 11.02) <https://www.mil.gov.ua/ukbs/kiberataki-rosijskoi-federaczii-hronologiya.html>.
3. Росія відповідальна за кібератаку на українські банки URL : (дата звернення 11.02) <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/19/682518/>.
4. США звинуватили РФ у причетності до кібератак на розробки вакцин проти Covid-19 URL : (дата звернення 12.02) <https://glavcom.ua/world/observe/ssha-zvinuvatili-rf-u-prichetnosti-do-kiberatak-na-rozrobki-vakcin-proti-covid-19-803492.html>.
5. Спецслужби рф намагалися зламати канали, що беруть участь у телемарафоні URL : (дата звернення 12.02) <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/28/novyna/bezpeka/speczsluzhby-rf-namahalysya-zlamaty-kanaly-berut-uchast-telemarafoni-sbu>.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

Редактор
Н.Ф. Ржевська

Упорядник
О.П. Поведа

Наукове видання

ДИПЛОМАТІЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник матеріалів наукових тез доповідей поданих на Всеукраїнську науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: сучасні виклики та перспективи». 29 лютого 2024 року

Національний авіаційний університет

Комп'ютерна верстка:
К.С.Танасієнко